De anima

Onorū bonorabilium noticiam opinātes. magis aūt alterā altera aut q̄ ē ſꝫ certitudinē. aut ex eo ꝙ meliorū ꝗdem ē ⁊ mirabilioꝝ ꝓpter vtraqꝫ hec aīe hiſtoriam rōnabiliter vtiqꝫ in primis ponemus. Videt̃ aūt et ad veritatem omniū cognitio ipſius multum proficere. maxime aūt ad naturā. Eſt em̄ tanq̄ꝫ ꝓncipiū animaliū: Inquirimus aūt ꝯſiderare cognoſcere naturā ipſius et ſubſtantiā. Poſtea q̄cunqꝫ accidūt circa ipſam. quoꝝ alie ꝓprie paſſiones vident̃. alie autem propter ipſam cōmunes et animalibꝫ ineſſe

Nota

Circa initiū primi libri de aīa

Querit̃ ꝓmo vtrū inter partes phīe naturalis ſcia de anima ſit melior ⁊ honorabilior ☞ Arguit̃ ꝓmo ꝙ nō. Scientia de aīa nō eſt pars phīe naturalis. ergo ꝯtra ſuppoſitū. Aīs pꝫ. q2 ſicut ſe hꝫ ſubiectū ad ſubiectuꝫ ita ſcia ad ſciam. ſed ſubiectū ſcie de aīa nō ꝯtinet̃ ſub ſubiecto totius phīe naturalis. ergo nec ſcientia de aīa ſub ſcientia naturali ¶ Secūdo. ſcientia octaui phyſicoꝝ eſt honorabilior iſta. igit̃. Aīs pꝫ. q2 in octauo phyſicoꝝ tractat̃ de ꝓmo motore qui ſine ꝯparatione eſt nobilior eſt ipſa aīa. ¶ Tercio. anima rōnalis nō eſt actus corporis. ergo nō cadit ſub conſideratione phīe naturalis. Aīs patꝫ. quia ſi eſſet actus corporis nō exerceret operatōem ſine corpore. qđ tn̄ eſt falſum. In oppoſitū eſt phūs in prima ꝓpoſitione huius libri

Pro reſponſione ſciendū eſt primo. ꝙ vt dr̄ duodecimo de aīalibꝫ. in quolibet genere rerū neceſſe eſt ꝓus ꝯſiderare ꝯmunia. deinde ꝓpria vniuſcuiuſqꝫ generis. Cuius rō eſt. q2 niſi hoc fieret frequēter idē frequenter repeteret̃. ſed rerū aīatarum quoddam ꝯmune principiū eſt ipſa anima. q2 ꝯmune eſt oībꝫ animalibꝫ habere aīam. ideo in ꝯſideratōe rerum animataꝝ oportet ꝓus ꝯſiderare de anima ⁊ de alijs ꝯmunibꝫ ipſis animatis. poſtea de ꝓprijs cuilibet aīato Et ſic ad tradendū ſcientiā de aīatis oportuit ꝓmo tradere ſciaꝫ de aīa ī ꝯmuni. ſicut facit Areſtoteles. ⁊ deinde determinare de ſingulis animatis. qđ fit in ſequentibꝫ libris. Ex iſto patet ordo huius libri inter libros naturales. precedit em̄ omnes libros de animatis ⁊ alios inſequitur

Damaſcenus: Animatum non eſt informatione ſed ſolum celum per aſſiſtentiam Deo dicat concordant dicto cum principibus eorum qui dicunt celum eſſe animatum

Liber primus.

¶Sciendū eſt ſecūdo q̄ bonorum quedā ſunt laudabilia alia vero honorabilia. Laudabilia ſunt que ꝓpter alium finem appetuntur. Sed honorabilia ſunt que ꝓpter ſeipſa ſunt appetibilia. Et q2 ſcie practice querūtur nō ꝓpter ſe tm̄. ſed ꝓpter opus. ideo ſcientie practice ſunt laudabiles tm̄. ſ3 ſpeculatiue ſunt ꝓpter ſeipſas appetibiles. ſc3 ꝓpter ſcire. ideo ſcientie ſpeculatiue ſunt honorabiles ⁊ laudabiles ſimul. Uerūtamen in ſcientijs ſpeculatiuis ſunt q̄dam gradus q̄ntum ad honorabilitatem. na3 ſcia laudaꝛ ex ſuo actu. Sed actus ex duob9 laudaꝛ. ſc3 ex obiecto. ⁊ modo ſeu qualitate. ſicut edificare meli9 eſt ex parte obiecti q̄ lectū facere Et qñ ſcientie ſunt circa idem obiectum ſumūtur gradus quantum ad modum agendi. q2 q̄to modus agendi eſt melior. tanto ſcientia eſt perfectior Igiꝛ ſi ꝯſidereꝛ ſcie ex parte obiecti illa ſcientia melior eſt que eſt melioris obiecti. Si vero quantum ad modum procedendi illa eſt nobilior que certiori modo ꝓcedit. ⁊ ſic vna eſt melior alia. vel q2 eſt nobilioris obiecti. vel q2 certiori mō ꝓcedit. Sed in quibuſda3 ſcientijs iſta ſeparanꝛ. q2 q̄dam ſunt magis certe que tñ de reb9 ſunt minus honorabilib9. Simpliciter tñ dignitas ſcientie attendiꝛ ex parte obiecti. nam vt dꝛ decimo de animalib9 magis appetimus modicum ſcire de reb9 honorabilib9 ⁊ altiſſimis q̄uis illud ſciamus rethorice ⁊ ꝓbabiliter. q̄ multa ſcire per certitudinem de reb9 minus honorabilib9. q2 prime de ſe habent nobilitatem. q2 ex obiecto a quo capiūt ſpēm. Alie vero habent ex qualitate ſiue modo tm̄

¶Sit igitur hec concluſio prima. Ante ſciam de reb9 animatis ṗus ꝯſiderandū eſt de aīa. Hec ꝯcluſio p3 ꝑ ṗmū notabile

Concluſio ſecūda. omnis ſcientia eſt bona. Pa3. q2 omnis ſcīa eſt ꝑfectio hominis inq̄tum hō. q2 naturale deſideriū hoīs eſt ſcire Uñ q̄uis alique ſcie ſint ꝓhibite. tñ hoc nō eſt ꝓpter ipaꝝ maliciā. ſed propter maliciā hominū qui ipſis abutūtur

Concluſio tercia. inter partes philoſophie naturalis ſciētia de anima eſt melior ⁊ honorabilior Probat phus. q2 vna ſcīa dꝛ melior et honorabilior altera ꝓpter duas cauſas. q2 vel eſt de nobiliori ſubiecto vel q2 certiori modo ꝓcedit. Sed iſta ſcīa eſt nobilioris ſubiecti alijs partibus phie naturalis. q2 eſt de aīa. ⁊ eſt etiā certior. q2 illa que traduntur de aīa ⁊ potentijs eius experimur in nobis. quilibet em̄ experitur in ſeipſo q̄ habet animā et operationes procedentes a potentijs anime. Procedit etia3 hec ſcīa modo demonſtratiuo

Arguitur

Concluſio quarta. ſcientia de anima eſt vtilis ad omne3 veritatē que tradiꝛ in alijs ſcientijs ⁊ ad oēs partes phie naturalis Patet q2 nos nō poſſumus venire ad cognoſcendū altiſſimas cauſas de qb9 eſt metaphiſica niſi mediante cognitione aīe ⁊ intellectus poſſibilis. Nec poſſumus cognoſcere diuerſas virtutes q̄ diuerſis potentijs aīe inſunt de quib9 agiꝛ in moralib9 niſi cognoſcamus potentias anime. Nec poſſumus cognoſcere res naturales niſi cognoſcamus aīam. q2 magna pars naturalium eſt habens aīam ⁊ fere in omib9 his aīa eſt ṗncipiū motus. eſt em̄ aīa tanq̄ ṗncipiū aīalium. vt dꝛ in textu. Et capiꝛ ibi tanq̄ expſſiue ⁊ nō ſilr̄

Sicut color eſt in corpore
Ita aīa eſt in ſubiecto

tudinarie. Itē dicit Tullius ꝙ omne honeſtū multas habet vtilitates ſibi aduūctas. ſi igit̄ hec ſcientia eſt honorabilis ſeq̄tur ꝙ eſt vtilis. Et ſi q̄rat̄ quid conſideratur in hoc libro de anima Rñdet phus ꝙ hic ꝯſideratur de aīa q̄tum ad ſubam ⁊ naturā eius. ⁊ q̄tū ad accidētia ipſius quorum aliq̄ ſunt ꝓprie paſſiones aīe. vt intelligere ⁊ velle. quedā vero ꝑ aīaz inſunt corpori. ſunt ſentire vel mouere ſe localiter. q̄ ſunt toti ꝯiūcto cōia.

Ad rōnes ante oppoſitum. Ad primā dicitur ꝙ licet aīa nō ꝯtineat̄ ſub ſubiecto phīe naturalis tanq̄ȝ pars eius ſubiectiua. tñ continet̄ ſub eo tanq̄ȝ p̄ncipiū formale corpis aīati qḋ ꝯtinet̄ ſub ſubiecto phīe naturalis. Unde in ſcīa ſupiori non ſolū ꝯſideratur ſubiectuȝ. ſed partes p̄ncipia ⁊ ꝓprietates. ideo vt vna ſcīa ſit pars alterius ſufficit ꝙ cōſideret vel p̄ncipia ſubiecti vel partes vel paſſiones Ad ſecūdā dr̄ ꝙ in octauo phiſicoꝝ determinat̄ principaliter de ꝑpetuitate motus ⁊ nō de p̄mo motore niſi ꝑ habitudinē ad motum. ſed in hoc libro phus p̄ncipaliter facit ꝯſideratōem de anima. ideo non ſeq̄tur ꝙ illa ſcientia ſit honorabilior iſta. Ad terciā dr̄ ꝙ ſi aīa rōnalis ꝯſideret̄ vt eſt p̄ncipium formale corpis ſic eſt de ꝯſideratōe phī naturalis. ſȝ ſi ꝯſideret̄ vt eſt ſeparata vel ſepabilis ſic eſt de conſideratione metaphiſici.

Omnino aūt ⁊ penitus difficillimoꝝ eſt accipere aliquam fidem de ipſa. cuȝ eñ ſit queſtio ꝯmunis multis alijs. Dico aūt eam que circa ſubam ⁊ eā que q̄d eſt fortaſſis alicui videbit̄ vna q̄dā methodꝰ eſſe de oībꝫ. de q̄bꝫ volumus cognoſcere ſubam. ſicut ⁊ eoꝝ q̄ ſm accñs ſunt ⁊ ꝓprioꝝ demōſtratione. Quare q̄rendū vtiq̄ȝ erit methodū iſtā. Si autē nō eſt vna quedā ⁊ ꝯmunis methodus de eo qḋ q̄d eſt amplıꝰ difficilius eſt negotiari. Oportebit eñ accipe circa vnumqḋq̄ȝ q̄s modus. Si aūt manifeſtū ſit vtrum demōſtratio aliq̄ ſit aut diuiſio. aut eſt aliq̄ alia methodus. Adhuc multas hȝ dubitatōes ⁊ errores ex quibꝫ opȝ querere. Alia eñ aliorū ſunt p̄ncipia ſicut numeroꝝ ⁊ planoꝝ. Primū aūt fortaſſis nccāriū eſt diuidere in quo generū ⁊ q̄d ſit. Dico aūt vtrum hoc aliq̄d ⁊ ſuba ſit. aut q̄litas. aut q̄titas. aut etiā quoddā aliud diuerſoꝝ predicamentorum. Adhuc aūt verum eorū que in potentia ſunt an magis endelechia quedam ſit Diffe

Liber primus.

runt eñ non parum potentia et actus. Conſiderandum autez eſt et ſi partibilis ſit aut impartibilis. et vtrum ſit ſiłis ſpeciei omnis anima an non. Si autem non ſimilis ſpeciei ſit. vtrum ſpecie differant aut genere. Nunc quidem enim dicentes ⁊ querētes de aīa humana ſolum videnť intendere

Formidandum autem quatenus non lateat. vtrum vna ratio anime eſt ſicut animalis. aut ƀm vnumquodq͡z altera vt equi canis hominis deiq͡z. animal autem vniuerſale aut nihil eſt aut poſterius. Similiter autem et ſi aliquod cōmune aliud predicatur

Queritur ſecundo. vtrū Anima ſit ſubiectū ſciētie huius libri Arguiť ꝙ nō. quia nulla forma ſimplex pt̄ eſſe ſubiectū accidētis ſed aīa eſt hm̄ōi. ergo. Secūdo arguiť. qꝛ de ſubiecto alicu⁹ ſcīe debꝫ p̄ſupponi q̇d eſt ⁊ qꝛ eſt. ſed in h̄ libro nō p̄ſupponiť q̇d eſt aīe ⁊ qꝛ eſt. ſꝫ oſtēditur. ergo ⁊c. Tercio in moralibꝫ cōſiderať de aīa qꝛ ibi cōſideratur de paſſionibꝫ ⁊ habitibꝫ aīe. ergo aīa nō eſt ſubiectū hui⁹ ſcīe. ꝯña tenet. quia ſubiectū ſcīe debet eſſe adequatū illi ſcīe. Quarto ſic. aīa eſt ſubiectū inheſionis huius ſcientie. ergo nō eſt ſubiectuꝫ attributōnis eius. quia nihil idem eſt ſubiectum inheſionis ⁊ attributōnis reſpectu eiuſdē. quia ſic haberet rōnem actus ⁊ potentie. In oppoſitum arguiť. quia omnes queſtiones tractate in hac ſcientia quas phus enumerat in textu fiunt de aīa et de paſſionibus eius. g̊ ip̄a aīa eſt hic ſubiectū.

Pro reſponſione ſciendum eſt primo ꝙ poſtq̄ꝫ phs oſtendit dignitatem ⁊ vtilitatem hui⁹ ſcientie vt reddat auditores beniuolos. et etiā modū ꝓcedendi ſeu ordinē determinandoꝝ vt eos reddat dociles ꝯñter ad reddendū auditores attētos oſtendit difficultatē hui⁹ ſcīe. ⁊ p̄ͥmo mouet difficultates que ſe tenent ex parte modi ꝓcedendi. Secūdo difficultates que ſe tenent ex parte rei cognoſcibilis. ſcꝫ ex parte ſubſtātie aīe ⁊ paſſionū eius. Mouendo difficultates ex p̄te rei cognoſcibilis. Primo mouet dubitatōnes circa aīam vt eſt totū eſſentiale. Secūdo vt eſt totum vniuerſale. Et tercio vt eſt totū poteſtatiuū. conſiderando eam per reſpectū ad ſuas potētias ⁊ paſſiones.

Sciendum eſt ſecundo circa modum procedendi in cog

nitione aīe eſt difficultas circa inquiſitōem diffinitōnis eius. quia vel ponitur tm̄ vna cōmunis methadus inueſtigādi definitōnē rei ſic eſt vna cōmunis ars inquirendi de omībus accidentibus per ſe ſcʒ per demonſtratōnem ⁊ ſic erit difficile inquirere definitōnē aīe cum talis ars ſit generalis oībus rebus. Uel non eſt tm̄ vna ars. ſed ſunt plures modi inueſtigandi ꝙ quid eſt. vt puta ꝑ demonſtrationē vt quidā poſuerūt. vel per diuiſionē. vt Plato ponebat. ⁊ per cōpoſitōnem. vt poſuit Areſto. Et tunc erit difficilius querere q̄d eſt aīa. quia oportebit inquirere quo illoꝝ modoꝝ ſit ꝓcedendū. ⁊ habito quo illoꝝ modoꝝ ſit ꝓcedenduʒ adhuc erit difficultas ex quibus erit cōponenda definitio aīe. eo ꝙ diuerſaꝝ rerum ſunt diuerſa principia diffinitiua ſicut numeroꝝ ⁊ planoꝝ. id eſt ſuꝑficieꝝ.

Sciendu3 tercio ꝙ circa animā vt eſt totū eſſentiale poſſūt eſſe dubitatōnes. Prima eſt in quo genere ponatur aīa ſcʒ vtrū ſit ſubſtantia vel quantitas. Secūda vtrū ſit ens in potentia. vel vtrū ſit endelechia id eſt actus eo ꝙ in quolibet genere potentia ⁊ actus inueniūtur.

Circa aīam ꝓo vt eſt totū vniuerſale mouet phs aliquas dubitatōes. Prima vtrū aīa ſit partibiliſtā ſm̄ eſſentiā q̄ȝ ſm̄ potentias in eodem. vt Plato ponebat. vel ſit inpꝛtibilis ſm̄ eſſentiā ⁊ partibilis ſm̄ potētias vt poſuit Areſtoteles. Secūda eſt vtrū oēs aīe ſint eiuſdem ſpeciei aut nō. Et ſi nō ſint eiuſdem ſpeciei vtrū ſolū differant ſpecie aut etiam genere. Et cauſa dubitatōnis eſt. qꝛ aliqui dicentes de aīa ſolum loqui videtūr de aīa humana. Similiter etiā vtꝝ aīe ſit tm̄ vna rō cōis ⁊ vna ydea vel etiam ſunt diuerſe rationes ſm̄ diuerſas animas. ſicut ratio animalis ſecūdum vnumquodq̄ȝ animal eſt altera ⁊ altera. vt eſt alia ratio equi. alia canis ⁊c̄. nam animal vniuerſale nihil eſt aut poſterius eſt ſuis ſingularibꝫ et ſimiliter de quolibet alio ꝯmuni

¶Sciendum eſt quarto ꝙ ad omnem cognitionem duo requirūtur. ſcʒ obiectum quod immutat potentiam ſi ſit paſſiua et ipſa potentia. ideo difficultas in cognitione alicuius rei contingere poteſt dupliciter. Uno modo ex parte obiecti. Alio modo ex parte potentie. nam ſi potentia ſit paſſiua eſt difficultas ex parte obiecti. quando ſcʒ nimis eſt potētiale. eo ꝙ habet immutare potentiam ratione actualitatis eius. et ſi obiectum ſit de ſe multum in actu difficultas eſt ex parte potentie que nimis debilis eſt et indiſpoſita ad recipiendum actum illius obiecti. quia actus actiuorum ſolum fiunt in patiente diſpoſito. ſicut virtus viſiua nocticoracis ē nimis debilis ad percipiendum lumen ſolis

¶Tunc ſit concluſio prima ꝙ ſcientia de anima ex parte obiecti eſt facilis. ſed ex parte cognitionis noſtre eſt difficilis. Primū patʒ. quia inter formas naturales anima ſupremum gradum actualitatis obtinet. ergo obiectum huius ſcientie ex parte ſui eſt facile ad cognoſcenduʒ cum ſit maxime in actu. Secūda ꝑs pʒ. qꝛ aīa ſm̄ ſe eſt inſenſibilis. ſʒ intellect⁹ noſter ꝓ iſto ſtatu nihil cognoſcit niſi ꝑ miniſteriuʒ ſenſus. cum ſit af-

Liber primus

fixus corpori.ideo incorporalia ſunt ſibi. difficillime cognitionis. ergo ſcia de anima ex parte noſtri intellectus eſt difficilis. Nec valet obiectio. quanto aliquid eſt propinquius querenti citius poteſt inueniri ⁊ cognoſci .ſed anima eſt ſibi maxime preſens.ergo ⁊c. Reſpondetur licet ſit ſibi maxime preſens eſſentialiter.tamē nō eſt ſibi pſens obiectiue.qꝛ non poteſt directe ſibi pſentari mediante ſenſu.cum nō cadat ſub obiecto ſenſus.

Concluſio ſecunda ⁊ reſponſalis. Anima eſt ſubiectum huius libri. Patz p rōnes ante oppoſitū ⁊c.qꝛ definitio ⁊ ꝯditiōes ſubiecti attributionis in ordine ad hūc libꝝ ſibi ꝯueniūt

Dubitaẜ primo.vtrum vniuerſale nihil ſit aut poſterius ſuis ſingularibꝫ ¶ Pro dubio ſciendū eſt ꝙ triplex eſt vniuerſale.ſcꝫ ante rem.in re.⁊ poſt rem. Et vniuerſale ante rem poteſt poni eſſe dupliciter Uno modo ꝙ ſit extra ſingularia ⁊ extra mentē prime cauſe exiſtēs .ſicut Plato ponebat ydeas ſeparatas. Alio mō ꝙ ponatur in mente pmi agētis. vt ydea que eſt vniuerſalis ars omniū producendorum. Tūc dr pmo vniuerſale ante rem pmo mō nihil eſt.qꝛ ſi ſic ſequereẜ ꝙ eſſent plura entia increata.qđ eſt erroneū. Conſequentia tenet.qꝛ ſi eſſent talia vniuerſalia eſſent creata vel increata.nō primū.qꝛ cum pmuꝫ agens ſapienter agat crearet ipſa per alia exempla.aut igitur erit proceſſus in infinitum. aut oportebit ponere talia exemplaria in prima cā.ergo ſi ponerenẜ illa vniuerſalia extra primam cauſam eſſent increata. Sed vniuerſale ante rem ſecundo modo bene eſt aliquid ante ſingularia. Patet.quia cum ſcientia ſit neceſſariorum.ſequitur ꝙ ſine illis vniuerſalibꝫ nullus poteſt eſſe perfecte ſciens. cum effectus non perfecte cognoſcantur niſi reducantur in ſuam primam cām. Unde vniuerſalia ſic accepta ſunt prima principia omniū entium et ſunt ydee rerū producendꝝ in mente primi. Unde ydea nihil aliud eſt ꝙ̄ prima cauſa.inquantum imitabilis ab aliquo creato.et ſecundum ꝙ diuerſimode imitatur a diuerſis rebꝫ diſtincte ydee ſibi attribuūtur. Dicendum ſecūdo.ꝙ vniuerſale in re hoc eſt natura vniuerſalis in ſe conſiderata ſine intentione vniuerſalitatis eſt aliquo modo prior ⁊ notior ſingularibꝫ.quia duplex eſt ordo nature.quidam eſt generationis et temporis ſm quem potentia precedit actum in eodem. ⁊ ſm hunc ordinem vniuerſale prius eſt ſingulari. vt in generatione hominis pus generatur animal ꝙ̄ homo. Alius eſt ordo intentionis ſiue perfectionis ſm quem actus precedit potentiam.et hoc modo vniuerſale eſt poſterius ſingulari. ſcꝫ ꝙ̄tum ad eſſe in actu. Diciẜ tercio ꝙ vniuerſale poſt rem nihil eſt aut poſterius ſuis ſingularibꝫ. Patet.quia tale vniuerſale eſt natura accepta cuꝫ intentione vniuerſalitatis.ſed talis intentio attribuitur nature per abſtractionem a ſingularibꝫ ſm ſimilitudinē quam habet ad ipſa.ergo illo modo eſt poſterius ſingularibꝫ

Ad rōnes ante oppoſitum Ad primam dr ꝙ nulla forma ſimpliciter ſimplex quemadmodum prima cauſa que eſt in fine ſimplicitatis poteſt eſſe ſubiectuꝫ alicuius accñtis.tñ aliq̄ forma que dr ſimplex p carentiā ꝯpōnis ex materia ⁊ forma pt eſſe ſubiectū alicuius accñtis.

De anima

Ad ſecūdam dr̄ ꝙ in aliqua ſcia particulari non debet inueſtigari quid ſit ſubiectum ꝑ ꝓpria ṗncipia illius ſcientie. ſed bene ꝑ ṗncipia metaphiſice que ſtabilit ṗncipia omniū aliaꝝ ſciaꝝ. ⁊ ſic in p̄ſenti libro inueſtigat̄ defini/tio ſui ſubiecti. ſcꝫ anime ꝑ diuiſionē entis in actū ⁊ potentiā. ⁊ in decē pre/dicamenta Ad terciam dr̄ ꝙ in moralibꝫ ꝯſiderat̄ aīa inq̄ꝫtum eſt ṗncipium vel ſubiectū actuū vel habituū moraliū vt virtutis vel vicij. ſed hic cō/ſiderat̄ q̄ꝫtum ad ṗncipia ⁊ paſſiones eius Ad quartā dr̄ ꝙ aīa rōnalis in particulari eſt ſubiectū inheſionis huius ſcie. ſed aīa in ꝯmuni accepta eſt ſubiectum attributōis eius.

Amplius aūt ⁊ ſi non multe aīe ſed partes vtrū oportet q̄/rere ṗus totā animā aut partes. Difficile aūt eſt de his de/terminare ⁊ haꝝ quales apte nate ſint altere ab inuicem eſſe. Et vtrum partes oportet querere prius. aut opera ipſarum vt intelligere aut intellectum. ⁊ ſentire aut ſenſitiuū. ſimiliter aūt ⁊ in alijs. Si aūt opera ṗus iterum vtiqꝫ dubitabit ali/quis ſi obiecta horum prius querendum ſicut ſenſibile ſen/ſitiuo ⁊ intelligibile intellectiuo. Videtur aūt non ſolum qd̄ quid eſt cognoſcere vtile eſſe ad cognoſcendas cauſas acci/dentiū ſubſtantijs. ſicut in mathematicis. ſꝫ ⁊ econuerſo q̄d rectum et quid obliquū. ⁊ quid linea ⁊ planū ad cognoſcēdū ꝙ duobꝫ rectis trianguli anguli ſunt equales. ſed ecōtrario accidentia ꝯferūt magnā partē ad cognoſcendū qd̄ quid eſt Cum eñ habemus tradere ſm̄ fantaſias de accidentibus aut oībꝫ aut pluribꝫ. tūc de ſubſtātia habebimus dicere ali/quid optime. Omnis eñ demonſtrationis principiū eſt qd̄ quid eſt. Quare ſm̄ quaſcūqꝫ definitiones nō ꝯtingit acci/dentia cognoſcere. ſed neqꝫ ꝯiecturari de ipſis facile. mani/feſtum eſt eñ ꝙ dyalectice dicte ſunt ⁊ vane omnes. Dubi/tationem autem habent ⁊ paſſiones anime vtrū ſint oēs ꝯmunes ⁊ habentis. an ſit aliqua ⁊ anime ꝓpria ipſius. hoc eñ accipere quidem neceſſariū eſt. non autem leue. videt̄ au

tem leue. videt̃ ãt plurimoꝝ q̇dẽ nullũ ſine corꝑe pati neq̧ facere vt iraſci cõfidere deſiderare ⁊ oĩno ſentire. Maxime aũt aſſilat̃ ꝓprio intelligere ſi aũt et hoc fantaſia q̄dam aut non ſinefantaſia non contingit vtiq̧ neq̧ hoc ſine corporee eſſe.

Si q̇dẽ igit̃ ẽ aliq̇d aĩe opeꝝ aut paſſionuꝫ ꝓpriũ. ꝯtinget vtiq̧ ipſam ſeparari. ſi vero nullum eſt proprium ipſiꝰ non vtiq̧ erit ſeꝑabilis. ſed ſicut recto inq̄ꝫtũ rectũ multa accidũt vt tangere eneã ſperã ſ̃m punctũ. nõ tñ tanget ab hoc ſeꝑatũ rectum. inſeꝑabiles ens ſi q̇dẽ ſemꝑ cum quodam corꝑe eſt.

Vident̃ aũt ⁊ aĩe paſſiones oẽs eſſe cũ corꝑe. ira mãſuetudo. timor. miſericordia. ꝯfidẽtia ad hec gaudiũ ⁊ amare ⁊ odire. ſil' eñ patit̃ aliq̇d corpꝰ. Indicat ãt hoc aliq̄ñ q̇dem a duris ⁊ manifeſtis paſſionibus ꝯcidentibꝫ nihil exacerbari aut timere Aliq̄ñ ⁊ a paruis ⁊ debilibꝫ moueri. cũ accendat̃ corpus. ⁊ ſic ſe habeat ſicut cum iraſcitur Ad hec aũt magis hoc manifeſtũ. Nullo eñ terribili imminente in paſſionibꝫ fiunt his aliqui timentes. Si aũt ſic ſe habet. manifeſtũ q̄m paſſionũ rõnes in materia ſũt Quare termini tales vt iraſci motus quidẽ talis corꝑis aut partis. aut potentie ob hoc. ⁊ gratia huiꝰ. Et ꝓpter hoc igitur iam phyſici eſt cõſiderare de anima. aut omni. aut huiuſmodi.

Jfferenter aũt diffiniunt phyſicus et dyalecticꝰ vnũq̇dq̧ ipoꝝ vt ira q̇d eſt Hic quidẽ eñ appetitũ ꝑcõtriſtationis aut aliq̇d hmõi. ille ãt feruorẽ ſãguis aut calidi circa cor Horũ ãt alius q̇dẽ aſſignat materiã. alius vero ſpẽm ⁊ rõnẽ Rõ eñ hec ſpẽs rei. Neccẽ eſt aũt hãc in materiã hmõi ſi erit ſicut domus Rõ quidẽ talis. q2 domus operimẽtũ ꝓhibẽs corruptõnes a vẽtis ⁊ imbribꝫ ⁊ caumatibꝫ. Hec ãt dicit la

pides ⁊ lateres ⁊ ligna. alia vero in his ſpeciem propter iſta. Que igit̃ naturalis hoꝝ. vtꝝ q̃ circa materiã rõnẽ aũt igno/rans. aut q̃ circa rõnẽ ſolũ. aut magis que ẽ ex vtriſqꝫ Illoꝝ aũt q̇s vterqꝫ. At vero eſt aliq̇s q̇ circa paſſiões materie non ſepabiles neqꝫ inq̈tũ ſepabiles. ſꝫ circa oĩs phyſicus q̃cũqꝫ talis corpis ⁊ hui⁹ materie opa ⁊ paſſiones ſunt Circa q̃ſ/cunqꝫ aut nõ inq̈tũ hui⁹ alius. vt de q̇buſdã q̇dẽ eſt artifex. ſi ꝯtingat vt inſtructor aut medicus. nõ ſepabiliũ quidẽ In quantũ aũt non talis corporis paſſiones ſed ex remotõe mathematicus. ſꝫm aũt ꝙ ſepate primus phs. Sed redeundũ eſt vnde ſermo Dicebamus aũt ꝙ paſſiones anime nõ ſepabiles a phyſica materia aĩalium inq̈tum tales exiſtũt. vt furor ⁊ timor. ⁊ non ſicut linea ⁊ planũ Intendẽtes aũt de aĩa neccẽ ẽ ſil' dubitare de q̇bꝫ bñ dubitare oportꝫ ꝑtrãſeũtes pri/moꝝ opiniones ꝯphẽdere q̃cũqꝫ aliq̇d de ipa enũciauerũt vt bñ q̇dẽ dicta accipiam⁹ Si vero aliq̇d nõ bñ hec vereamur

Queritur tercio vtrum accidentia magnam partem con/ferant ad cognoſcendũ ꝙ q̇d eſt Arguit̃ ꝙ nõ. q꞉ qꝺ q̇d ẽ eſt ꝑncipiũ ꝑ qꝺ cognoſcũtur accñtia de ſubiecto. g̃ accñtia nõ ꝯferũt ad ꝯgnoſcẽdũ ꝙ q̇d eſt. aliter idẽ eſſet notius ⁊ ignotius reſpectu eiuſdem Secũdo ſic eadẽ ſunt ꝑncipia eſſendi ⁊ cognoſcendi. ſꝫ accñtia nõ ſunt ꝑncipia eſſendi ipius ꝙ q̇d eſt. g̃ nõ ſunt ꝑncipia ꝯgnoſcẽdi ipm Tercio ſic. accñtia ſũt minoris ꝑfectõis q̃ꝫ ꝙ q̇d ẽ. g̃ ſi ꝯferũt ad cognoſcẽdũ ipm ꝙ q̇d eſt ĩgunt vltra gradũ ſue ꝑfectõis In oppoſitũ eſt phus in textu.

Pro reſpõſione ſciendum eſt primo ꝙ poſtq̃ꝫ phs poſuit difficultates ex ꝑte aĩe inq̈tũ ẽ totũ eẽntiale reſpectu ſuoꝝ ſupioꝝ. ⁊ totũ vl'e reſpectu ſuoꝛuꝫ ĩferioꝝ. h ꝯñr ponit alias difficultates ex ꝑte ipi⁹ aĩe inq̈tũ ẽ totũ poteſtatiuũ ꝑ reſpectũ ad ſuas potentias. Prima eſt ſi eiuſdem non ſunt multe aĩe. vt Plato ponebat. ſed ſolũ plures potẽtie ipius. vt vegetatiuũ. ſenſitiuũ et intellectiuũ.

Dubitatur vtrum oporteat prius querere totã aĩam aut partes eius. Etiã eſt dubiũ q̃ illaꝝ ꝑriꝫ ſint nate ab inuicẽ ſepari. ⁊ q̃ non Tercio erit dubiũ vtrũ oporteat ꝑus cognoſcere potẽtias aĩe aut opa vl' actus ipſarum. ⁊ ſi oporteat prius cognoſcere actus adhuc erit dubium vtrum oporteat prius cognoſcere obiecta actibus ⁊ potentijs vel econ/tra. Unde ratio prime dubitationis eſt q꞉ non ſolum ꝙ quid eſt vales

ad cognoſcendū accñtia ſubē. ſed ecōuerſo. etiā accñtia magnā partē cōferunt ad cognoſcendū ꝙ q̇d eſt. qꝛ cū habemꝰ noticiā de pluribꝫ accñtibus rei aut de oībus etiā poſſumus habere noticiā de ſubſtantia ⁊ de definitōne ipſius. ꝙ aūt ꝙ quid eſt valeat ad cognoſcendū accñtia. phs oñdit. quia oīs demonſtratōnis ꝓpter quid principiū eſt qđ quid eſt ſcꝫ definitio. iō definitōnes ſm quas non contingit accñtia cognoſcere dicūtur dyalectice et vane omnes.

Sciendum eſt ſecundo ꝙ circa paſſiones aīe phs mouet aliā dubitatōnem. ſcꝫ vtrū omnes opatōnes anime ſint cōmunes toti compoſito. vel ſit aliqua operatio ꝓpria ipi aīe. ⁊ iſta dubitatio eſt neceſſaria ad ſciendū vtrū aīa ſit ſepabilis a corpe vel non. quia ſi ſit aliq̄ operatio vel paſſio ꝓpria aīe erit ſepabilis. ⁊ ſi nullū eſt ꝓpriū opus ipſius anime non erit ſepalis a corpe ſm rem. ſed ſolum ſm rōnem. ſicut rectū eſt ſepabile ſm rōnē a materia ſenſibili. eo ꝙ multa ſibi accidūt nō inq̄ntū eſt ī materia. vt tangere ſperā ſm punctū. ⁊ tñ non eſt ſepabile ſm rem. Et arguit phs ꝙ nulla ſit opatio ꝓpria ipſius anime. quia ſi ſic maxime eēt intelligere ſed hoc nō. qꝛ intelligere vel eſt fantaſia q̄dā vel non eſt ſine fantaſia. g̃ nō ꝯtingit aīam intelligere ſine corpe. cū fantaſia nō ſit ſine corpe. Itē oēs paſſiones q̄bꝫ patit̃ corpus ⁊ fiūt cū motu corpis ſūt cōes corpi ⁊ anime. ſed omnes paſſiones aīe. vt ira manſuetudo. ⁊ ſic de aliȷ̄s fiunt cum motu corpis. qđ ꝓbat. phs duplici ſigno. Primū eſt quia aliqui ſunt qui in manifeſtis paſſionibus ⁊ periculis nunq̄ iraſcūtur aut timent. aliȷ̄ vero a paruis ⁊ debilibꝫ mouent̃ ad iram vel ad timorem. qđ nō eſſet niſi ille paſſiones fierent ſm paſſionem corporis. Secūdum ſignū. aliq̄ ſunt qui ſine aliquo terribili exterius apparenti efficiūtur timentes ſicut melancolici. qđ fit propter interiorem tranſmutationem ſui corporis. ergo illis paſſionibus corpus ⁊ anima ſimꝉ patiuntur ⁊ ſic ſunt cōmunes toti coniuncto. Ex dictis infert phs duo correlaria Primū eſt ꝙ dicte paſſiones aīe hñt definiri per materiā. patet. qꝛ oīs paſſio habet definiri ꝑ ſubiectū in quo ⁊ a q̄ hꝫ eſſe. ſed paſſiones aīe hñt eſſe in corpore ⁊ a corpe. g̃ habēt definiri ꝑ corpus ⁊ materiā. vt ira diffinit̃ qđ eſt motus alicuiꝰ partis corpis ob hoc et gratia huiꝰ. id eſt ꝓpter aliquē finē. Secūdū eſt. Ipſius phyſici eſt conſiderare de aīa ⁊ de paſſionibꝫ ipſius. patet. qꝛ phyſicus habet conſiderare oīa q̄ ſunt coniuncta materie ſm eſſe ⁊ rōnem. ſed paſſiones aīe vel omnes. vel ad minus plures ſunt coniuncte materie ſm eſſe ⁊ rōnē. g̃ ꝑtinent ad phyſicū Sꝫ ad ſciēdū q̄liter diuerſimode poſſunt diffiniri a logico ⁊ phyſico

Sciendum eſt tercio ꝙ predicte paſſiones poſſunt tripliciter diffiniri. Uno mō per formā tm̄. vt cū dicit̃ ira eſt appetitus vindicte nam finis ire eſt vindicta. mō finis ⁊ forma coincidunt. Alio mō per ſolam materiā. vt dicit̃ ira eſt accenſio ſeu ebulitio ſanguīs circa cor. Alia eſt comprehendens materiam ⁊ formā vt ira ē ebulitio ſanguinis circa cor ꝓpter appetitū vindicte. Prima diffinitio que ſolā formā concipit pertinet ad dyalecticū qui eſt artiſta intentionalis formas ſm ſe conſiderans. ⁊ nō vt ſunt in materia. ⁊ quia paſſiones fluunt a forma ſm ꝙ eſt in materia. ideo tales diffinitōnes dyalectice ſunt vane ad demonſtrandū paſſiones

phiſicas. Sed definitiones date ꝑ ſolam mate riam. vel ꝑ materiaꝫ ⁊ for⸗ mā ſimul. ꝑtinent ad phiam n aturalem. ⁊ vnus alius artifex hꝫ illas illo mō ꝯſiderare. Ex quibꝰ infert ꝙ phyſicus cōſiderat paſſiones aīe vt ſunt in materia ſm rem ⁊ intellectū ⁊ vt cauſant a natura ad drñam metaphy ſici q̇ ꝯſiderat eas vt ſunt ſeparabiles vtroqꝫ mō. ⁊ mathematici q̇ ꝯſide⸗ rat eas vt ſeparabiles ſm intellectū ⁊ nō ſm eſſe. Et dr vt cāntur a natu ra ad drñam artificis q̇ ꝯſiderat paſſiones artificialiuꝫ q̄ ſunt vtroqꝫ mō ꝯiūcte. ſed nō cāntur a natura.

Sciendū eſt quarto ꝙ duplex eſt accidēs. ſcꝫ ꝯmune qḋ ſeq̇tur ṗncipia indiuidui. Aliud qḋ inſeq̇tur principia eſſentialia ſpēi. ⁊ de iſto eſt hic ad ꝓpoſitū. Poſſet em̄ intelligi dupl'r ꝙ ꝯferat ad cognoſcēdum ꝙ quid eſt. Uno mō ꝙ tale accñs ꝯferat ad cognoſcendū ꝙ q̇d eſt ex pte illius q̇dditatis. ita ꝙ tale accñs ſit ṗncipiū entitatis ipſius ꝙ quid eſt. et ꝑ ꝯſequens cognoſcibilitatis eius. Alio mō ꝙ ꝯferat ex parte cognoſcen⸗ tis. qꝛ ſcꝫ cognoſcens nō fert imediate in cognitōem ipſius ꝙ quid eſt. ſed ex accñtibꝰ venit in cognitōem ipſius

Tunc ſit ꝯcluſio prima. Nulla accñtia ꝯferūt ad cognoſ⸗ cendū ꝙ quid eſt ex parte ipſius ꝙ q̇d eſt. Patꝫ. qꝛ vnūqḋqꝫ eſt cognoſci⸗ bile inq̄ꝫtum eſt in actu. ſed accñtia nō dant eſſe in actu ipſi ꝙ q̇d eſt. ergo ex pte ipſius ꝙ quid eſt nō ꝯferūt ad cognoſcendū ipm. imo magis impedi⸗ unt ad cognitōem eius. qꝛ anteq̄ꝫ intelligi poſſit opoꝛtet ipm denudari ab omnibꝰ accidentibꝰ eius

Concluſio ſecūda. Accidentia ꝓpꝛia magnam ꝑtem ꝯfe runt ad cognoſcendū ꝙ quid eſt ex pte cognoſcentis ſiue ex mō cognoſcen di noſtri intellectus. Patꝫ. qꝛ om̄is effectus ꝓpꝛius ⁊ eſſentialis habꝫ nos ducere a poſterioꝛi in cognitōem ſue cauſe. ſed accñtia ꝓpꝛia ſunt effectꝰ ꝓ pꝛíj ⁊ eſſentiales ipſius ꝙ quid eſt. ⁊ a nobis ṗus cognoſcūtur ꝑ ſenſum. g̊ ex pte cognoſcentis ꝯferūt ad cognoſcendū ꝙ q̇d eſt.

Ad rōnes ante oppoſitū Ad primā dr ꝙ quid eſt ꝯfert ad cognoſcēdū accñtia ꝑ demonſtratōnē ꝓpter q̇d ⁊ potiſſimā. accñtia aūt cō ferūt ad ꝯgnoſcēdū ꝙ q̇d ē ꝑ demr̄atōeꝫ qꝛ ē tm̄ Ad ſecūdā dr ꝙ eadē ſunt ṗncipia cognoſcendi ⁊ eſſendi a ṗoꝛi ſm rem. ſed nō opoꝛꝫ de ṗnci⸗ pijs cognoſcendi a poſterioꝛi. qꝛ cognoſcimus formā ꝑ opationem eius q̄ nō eſt ṗncipiū eſſendi forme. ⁊ etiam naturam per motum. Ad terciaꝫ patet ſolutio ex dictis

Rincipiū aūt q̄ſtionis apponere q̄ maxime videnť ipi ineſſe ſm naturā. Aīatū igiť ab inaīato in duobꝰ maxi me differre videť. motu. ⁊ ſenſu Accepimus aūt ⁊ a ꝓgeni⸗ toribꝰ fere duo hec de aīa Dicūt em̄ q̇dam ⁊ maxime ⁊ ṗmo aīam eſſe id qḋ eſt mouens. exiſtimantes aūt qḋ non moueť ipſum nō ꝯtingere mouere alteruꝫ coꝝ que moueť aīam ſic

arbitrati ſunt eſſe. Unde democritus ignē quēdā aut calorē
dicit eſſe ipſam. Infinitis em̄ exiſtentibꝫ figuris et athomis
q̄ ſpēi rotūde ignē et aīam dt. vt in aere mota corꝑa q̄ vocan
tur deciſiones q̄ videnꝛ ꝑ portas in radijs quarū om̄e ſemē
elemēta dt democritus totius nature: Silr̄ aūt et Leucip/
pus Hoꝝ aūt ſperica aīam ꝓpter id qđ maxime pn̄t ꝑ omne
penetrare hmōi figure ⁊ mouere reliqua cū moueātur et ipſa
arbitrātes aīam eſſe efficiens in aīalibꝫ motū. vn̄ et viuendi
terminū eſſe reſpiratōem. Cōtingente em̄ eo qđ ꝯtinet cor/
pora. ⁊ extrudente figuras p̄bentes aīalibꝫ motū. ex eo ꝙ nō
eſt ipſas quieſcere nullatenꝰ auxiliū fieri de foris ingredien
tibꝫ alijs hmōi ī reſpirādo. Prohibere em̄ has ⁊ q̄ niſūt aīali
bus diſgregari ſimul ꝓhibens ꝯſtringēs et ꝯp̄mēs. et viue/
re aūt q̄ꝫdiu pn̄t hoc facere. Videꝛ aūt et a pithagoricis dic
tum eādē habere intelligētiā. Dixerūt em̄ q̄dā ipoꝝ aīam eē
q̄ ſunt in aere deciſiōes. nā q̄dā de ſecta pithagoricoꝝ in hoc
diſcordabāt ab alijs pithagoricis. qꝛ nō dicebāt athomos.
ſed virtutem q̄ mouet eos aīam eſſe. alij aūt has mouēs: De
his aūt dcm̄ eſt ꝓpter qđ q̄dē ꝯtinue videnꝛ moueri. ⁊ ſi ſit
tranquillitas nimia. In idē aūt ferūtur q̄cūqꝫ dicūt aīam eē
qđ ſeipm̄ mouens. Videꝛ āt hi oēs exiſtimantes motū ma/
xime ꝓpriū eſſe aīe. et alia quidē oīa moueri ꝓpter aīam. ip/
ſam aūt a ſeipſa ꝓpter nihil videre mouēs qđ nō ⁊ ipm̄ mo/
ueaꝛ. Silr̄ aūt ⁊ Anaxagoras aīam dt eſſe mouentē et ſi ali
q̄s alius dixit ꝙ om̄e mouet intellectus. nō t̄n penitus ſicut
Democri. ille q̄dē em̄ ſimplr̄ dt idē eſſe aīam ⁊ intellectū. ve
rū em̄ eē qđ videꝛ. Vn̄ bn̄ facere Homeꝝ ꝙ hector iacet ali/
ud ſapiens. nō itaqꝫ vtiꝛ intellectu tanq̄ꝫ potētia q̄dā q̄ ē cir/
ca veritatē. ſꝫ idē dt aīam ⁊ intellectū Anaxa: aūt minꝰ certifi
cat de ipſis Multotiēs q̄dē em̄ cām eiꝰ qđ bn̄ ⁊ recte dt ītel
lectū alibi āt intellectū hūc eē aīaꝫ: ī oībꝫ em̄ ipm̄ ineē aīalibꝫ
magnis ⁊ ꝑuis ⁊ honorabilibꝫ ⁊ īhonorabilibꝫ Nō videꝛ āt
ſm̄ prudentiā dictus intellectus oībꝫ ſilr̄ ineſſe aīalibꝫ. ſꝫ ne
qꝫ hoībꝫ oībꝫ. Quicūqꝫ q̄dē igiꝛ aīatū in moueri aſpexerunt.
Hi quidē maxime motū opinati ſunt aīam eſſe

Vicūqꝫ autē ad cognoſcere et ſentire ea q̄ ſunt. iſti di/

cũt aĩam eſſe ꝑncipia. alij ꝗdem plura faciẽtes hec. alij vero vnũ Sicut Empedo. quidẽ ex elemẽtis oĩbꝫ eſſe. ⁊ vnũqḋqꜫ hoꝝ aĩam dicẽs. ſicut terrã quidẽ terra cognoſcimus. ethere ethera. aquã aũt aq̃. ſed igne ignẽ manifeſtũ eſt. ꝯcordia autẽ ꝯcordia. diſcordiã diſcordia triſti. Eodẽ autẽ mõ et plato in timeo animã facit ex elemẽtis. cognoſci eñ ſile ſili. res autez ex ꝑncipijs eſſe. Siliter aũt ⁊ his que ſunt de phia dicta determinatũ eſt ipam quidẽ aĩam ex ipa vnius ydea: et ex ꝑma longitudine ⁊ latitudine et altitudine. alia aũt ſili modo Adhuc aũt et aliter intellectũ quidẽ vnũ. ſciam aũt duo. ſingulr̃ eñ ad vnũ. plani aũt nũeꝝ ad opinionẽ. ſenſum ꝟo eũ ꝗ firmi. Nũeri quidẽ eñ ſpẽs ⁊ ꝑncipia entiũ dicebant̃. Sũt autẽ ex elemẽtis. Judicãtur aũt res. alie quidẽ intellectu. alie vero ſcia. alie aũt opinione. alie ꝟo ſenſu. ſpẽs aũt nũeri hi rerũ Qm̃ aũt ⁊ motiuũ videbat̃ aĩa eſſe ⁊ cognoſcitiuũ. ſic quidã cõplexi ſunt ex vtriſqꜫ enũciantes animã eſſe numerũ mouentem ſeipſuz. Differũt autẽ de principijs que et quot ſunt maxime corporea faciẽtes incorporea His autẽ miſcentes ⁊ ab vtriſqꜫ principia enũciantes: differunt autẽ circa multitudinem. hi quidẽ eñ vnum. illi vero plura dicunt. Conſequenter autẽ his ⁊ animã aſſignant. motũ eñ ſꝫm naturã primorum exiſtimauerunt non irrationabiliter. vnde quibuſdam viſum eſt ⁊ ignez eſſe Etem hic in partibꝫ ſubtiliſſimus eſt ⁊ maxime elemẽtoꝝ incorporeũ. Ad hoc aũt mouetur quia ⁊ mouet alia primo. Democritus aũt dulcius dixit enũcians ꝑpter quid vtrũqꜫ horum. animã quidem eñ et intellectuz idem Iſtud aũt eſſe primorũ et indiuiſibiliũ corpoꝝ Motiuũ aũt ꝑpter ſubtilitatẽ partiũ ⁊ figurã Figurarũ autẽ leuiter nobiliſſimam ſpericam dicit Huius aũt eſſe intellectũ et ignẽ. Anaxagoras aũt videtur quidẽ alterũ dicere ⁊ aĩaz intellectũ. ſicut diximus ꝑus. vtitur aũt vtriſqꜫ ſicut vna natura. verũtamẽ intellectũ ponit ꝑncipiũ omniũ maxime. ſolumqꜫ dt ipſum eoꝝ que ſunt ſimplicẽ eſſe ⁊ inmiſtũ et purũ Aſſignat aũt vtrũqꜫ eidẽ principio cognoſcereqꜫ ⁊ mouere dicens intellectum mouere omne. Videtur autem Thales ex quibus reminiſcimur motiuuz aliquid animam opinari

ſiq̇dem dixit lapidem aı̄am habere q̄m ferrū mouet. Dioge/
nes aūt hūc ⁊ aliȷ̄ q̇daꝫ aerē hūc opinās omniū ſubtiliſſimuꝫ
eſſe ⁊ ꝑncipiū. ⁊ ꝓpter hoc cognoſcere ⁊ mouere aı̄am ſm̄ q̇
dem ꝙ ꝑmū eſt. ⁊ ex hoc reliqua cognoſcere. ſm̄ vero ꝙ ſub
tiliſſimū eſt motiuū eſſe. Eraclitus autē ꝑncipiū eſſe dicit. ſi
q̇dem vaporē ex q̄ alia ↄſtituit. ⁊ incorꝑaliſſime aūt ⁊ fluens
ſemꝑ. Qd̓ ꝟo mouet̄ motu cognoſci: In motu aūt eſſe q̄ ſūt
et ille arbitratus eſt ⁊ multi. Silr̄ aūt his Alkimeon opina
ri viſus eſt de aı̄a. Dicit em̄ ipām imortalē eſſe. ꝓpter hoc ꝙ
aſſiı̄latur imortalibꝫ. hoc aūt ipi ineſſe tanq̄ꝫ ſemꝑ mote mo/
uerı̄ em̄ ⁊ diuina om̄ia ↄtinue ſemꝑ lunā ſolē aſtra ⁊ totū ce
lum Magis em̄ rudiū et aquā q̇dam exiſtimauerūt vt Hip
po. Suaderi em̄ viſi ſunt ex genitura. q̄m omniū humida eſt
et nāqꝫ arguit ſanguine dicentes aı̄am. q̄m genitura non eſt
ſanguis. hanc aūt eſſe ꝑmā aı̄am. Aliȷ̄ aūt ſanguinē queād/
modū Critias ipm̄ ſentire aı̄e magis ipm̄ ſentire aı̄e magis
ꝓpriū opinātes. hoc aūt ineſſe ꝓpter naturā ſanguinis. Oīa
em̄ elementa iudicio acceperūt ꝑter terrā. Hanc aūt nulli ꝓ/
tulerūt niſi aliq̇s dixit ipām ex om̄ibꝫ elemētis eſſe aut om̄ia
Diffiniūt aūt oēs aı̄am tribꝫ. vt eſt dicere motu ſenſu ⁊ incor
poreo. Hoꝝ aūt vnūqđqꝫ reducit̄ ad ꝑncipia. Vn̄ ⁊ in cog
noſcendo definiētes aut elemētū aut elemētis faciūt dicētes
ſilr̄ inuicē ꝑter vnū. Dicūt em̄ ſile cognoſci ſili: Q̄m autē aı̄a
oı̄a cognoſcit ↄſtituūt eā ex oı̄bꝫ ꝑncipiȷ̄s. Quicūqꝫ q̇dē igit̄
vnā aliquā dicūt cām vt elementū vnū ⁊ aı̄am vnū ponūt vt
ignē. aut aerē. plura vero dicentes ꝑncipia ⁊ aı̄am plura di/
cūt. Anaxagoras aūt ſolus impaſſibilē dı̄t intellectuꝫ. ⁊ nihil
ↄmune nulli alioꝝ habere. Hmōi aūt cū ſit qūo cognoſcit ⁊
ꝓpter quā cām. neqꝫ ille dixit neqꝫ ex his q̄ dicta ſunt ↄſpicu
um eſt. Quicūqꝫ aūt ↄtrarietates faciūt in ꝑncipiȷ̄s ⁊ aı̄am
ex ↄtrariȷ̄s ↄſtituūt. q̇cūqꝫ āt alterū ↄtrarioꝝ vt calidū aut fri
gidum aut aliq̇d hmōi aliud. ⁊ aı̄am. et ſiliter vnū aliq̇d ho/
rum ponūt vn̄ ⁊ noı̄bꝫ ↄſequūtur. qui q̇dem calidū dicentes
qꝛ ꝓpter hoc ⁊ viuere noı̄atū eſt. Qui aūt frigidū ꝓpter reſpi
ratōem et refrigeratōem vocari aı̄am Tradita q̇dem igit̄ de
aı̄a et ꝓpter quas cauſas dicunt hec ſunt

Onſiderandū aūt primū de motu Fortaſſis eñ non ſo
lum falſum ē ſubam ipius hmōi eſſe quale aiunt dicen
tes aīam eſſe quod eſt ſeipm mouens aut poſſibile mouere.
ſed vnū qddā impoſſibiliū ineſſe ipi motū. qđ quidē nō nece
ſit mouens ⁊ ipm moueri prius dictū eſt. Dupliciter eñ mo
uetur oīe. aut eī ſm alterū aut ſm ſeipm. ſm alteꝝ dicimus
quecūqꝫ mouentur ex eſſe in eo quod moueť vt naute. nō eñ
ſimiliter moueňť naui. Hec quidē ſm ſeipam moueť. illi aūt
ex eſſe in eo qđ moueť. Manifeſtū aūt in partibꝫ eſt. ꝓprius
quidē eñ motus pedū ambulatio. hec aūt ⁊ hoīm eſt. non in
eſt aūt nautis tunc Dupliciter itaqꝫ dictio nūc moueri inten
dimus de aīa ſi ꝑ ſeipam mouetur. ⁊ ꝑticipat motu q̄ttuor āt
motus cū ſint loci mutatōnis alteratōnis augmēti ⁊ decre/
menti. aut ſm vnū hoꝝ mouebiť aut ſm plures ⁊ oēs Si
vero moueť non ſm accidēs. naturam inerit motus ipi. ſi āt
hoc ⁊ locus. Omnes eñ dici motus in loco ſunt. Si autē
eſt ſubſtātia aīe mouere ſeipam non ſm accñs moueri ipi in/
erit. ſicut albo ⁊ tricubito. mouentur eñ ⁊ hec. ſed ſm accñs
Cui eñ inſunt. moueť illud corpus. vñ nō eſt locus ipoꝝ
anime aūt erit. ſiquidē natura motu ꝑcipiat. Amplius aūt ſi
natura moueť. ⁊ violentia mouebiť. ⁊ ſi violentia ⁊ natura.
Eodem aūt modo ſe habet de quiete In qđ eñ moueť natu
ra. ⁊ quieſcit in hoc natura. in qđ aūt violentia. ⁊ quieſcit vio
lentia Quales aūt violenti motus aīe erunt ⁊ quietes. neqꝫ
fingere volentibus facile eſt reddere. Amplius aūt ſiq̄dē ſur
ſum mouebiť ignis erit. ſi vero deorſum terra Hoꝝ eñ cor/
porum motus hi eadē aūt rō ⁊ de medijs. Qm̄ aūt videtur
mouere corpus rōnabile eſt his mouere motibus quibus et
ipa moueť. Si aūt hoc ⁊ cōuertentibꝫ dicere veruꝫ qꝫ ſm qꝫ
corpus moueť hec ⁊ ipa Corpus aūt moueť ſm loci muta/
tionē. quare ⁊ anima mouebitur ſm corpus aut tota aut ſm
partes tranſlata. Si aūt hoc cōtingit ⁊ exeunte iterū ingre/
di. Ad hoc aūt ſequitur reſurgere ⁊ motus aīaliū Motū āt
ſm accñs ſi ab altero moueať. Depelliť eñ vtiqꝫ violētia ani
mal. non oportet aūt cui a ſeipo moueri ineſt in ſubſtātia hoc
ab alio moueri non ſm accñs ſicut neqꝫ qđ ſm ſe bonum aut

ꝓpter ſeipm̄ ħ quidē ꝓpter aliud eſſe. hoc aūt alterius cauſa.
Aīaꝫ aūt maxime dicet aliq̄s vtiqꝫ a ſenſibilibꝰ moueri ſiq̄dē
mouet̄. Atuero ⁊ ſi mouet ipā ſeipām. ⁊ ipā mouet̄ vtiqꝫ. q̄re
ſi omnis motus ex diſtantia eſt ab eo qđ mouet̄ ſm qđ mo/
uetur. ⁊ aīa extabit vtiqꝫ a ſubſtantia ipſius ſm ſeipām. niſi
ſm accidens ſeipām moueat. ſed eſt motus ſube ipſius ꝑ ſe.

Quidam aūt ⁊ mouere aīam dicunt corpus in quo eſt.
ſicut ipſa mouet̄. vt Democritus ſimiliter dicens Phi
lippo comediaꝝ didaſcolo. Refert em̄ dedalū mobilem feciſ
ſe ligneā mineruā effundens argentū fuſile. ſilr̄ aūt ⁊ demo/
critus dt̄. motas enī inquit indiuiſibiles ſperas. ꝓpter id ꝙ
apte nate ſunt nuſq̄ꝫ manere contrahereqꝫ ⁊ mouere corpus
omne. Nos aūt interrogabimus. ſi et quieſcere facit hoc idē
quō aūt faciet. difficile aūt impoſſibile dicere. Omnino aūt
non ſic videtur anima mouere aīal. ſed per voluntatem quā/
dam et intellectum.

Odem aūt modo ⁊ Timus codeꝫ modo phiſiologiſat
aīam mouere corpus. In eo em̄ qđ eſt moueri ipām et
corpus mouet. ꝓpter id qđ complexa eſt ad ipſum. Conſtitu
tam em̄ ex elemētis ⁊ diſpertitam ſm armonicos numeros
quatenus cum naturalem ſenſum armonie habeat. ⁊ vt om
ne feratur ſm conſonantes motus aſpectum rectum in circu
lum reflexit. ⁊ diuidēs ex vno in duos circulos dupliciter co
ordinatos iterum vnū diuiſit in ſeptem circulos tanq̄ꝫ eſſent
celi motus anime motus. Primū quidem igit̄ non bene di/
citur aīam magnitudinem eſſe. eam em̄ que oīs talē eſſe vult
qualis ē aliq̄n vocatꝰ intellectꝰ. Nō em̄ velut ſenſitiua ē. ne/
qꝫ vt deſideratiua. Haꝝ em̄ motꝰ nō circulatio ē. itellectus
aūt vnꝰ ⁊ ↄtinuus. ſicut ⁊ itelligētia ē. itelligētia āt vt itelle/
ctualia. hec āt eo ꝙ ↄn̄r vnū ſicut nūerꝰ. ſꝫ nō ſicut magnitu
do. ꝓpter qđ q̄dē neqꝫ itellectꝰ fit ↄtinuus. ſꝫ aut vt ipartibil̄
aut nō. ſic magnitudo aliq̄ ↄtinuus ē. Qualr̄ em̄ itelligit ma
gnitudo. cū ſit in q̄libet ꝑtiū ipſius. ꝑte aūt aut ſm magnitu/
dinē. aut ſm pūctū. ſi oportꝫ ⁊ hoc ꝑtē dicere. Si q̄dē igitur
ſm pūctū. hoc aūt ifinita. manifeſtū ē q̄m nequaq̄ꝫ ꝑtranſibit
ſi vero ſm magnitudinē. multotiēs ⁊ infinities itelligit ideꝫ.

videt̃ aũt et ſemel contingens. Si aũt ſufficiens quãlibꝫ par
tium tangere quid oportꝫ circulo moueri. at ⁊ oĩno magni/
tudinẽ habere. ſi aũt neceſſariũ intelligere toto circulo tangẽ
tem. q̇s eſt partibꝫ tactus. Amplius quõ intelliget partibile
ĩpartibili. aut ĩpartibile partibili. Neceſſariũ aũt eſſe circulũ
intellectũ hunc. intellectus q̇dẽ. n. motus intelligẽtia circuli
aũt circulatio. Si ergo intelligentia circulatio. ⁊ intellectus
vtiqꝫ erit circulus cũ hmõi circulatio ſit intelligẽtia. ſp̱ autẽ
aliq̇d intelliget. ſiq̇dẽ ꝑpetua ſit circulatio. Practicaꝝ quidẽ
eñ intelligẽtiaꝝ termini ſunt. oẽs eñ alterius cã ſunt ſpecu
latiue aũt rõnibꝫ terminant̃ ſil'r. Rõ aũt oĩs diffinitio eſt aut
demõſtratio. Demõſtratiões vero a principio ſunt ⁊ habẽt
q̇dãmõ finẽ ſyll'm aut ↄcluſionẽ. ſi aũt nõ cõcludant̃. ſed nõ
reflectunt̃ iterũ in ṗncipiũ accipiẽtes ſp̱ mediũ ⁊ vltimum re
cte ꝓcedunt. ſed circulatio iteꝝ in ṗncipiũ reflectit. Diffinitõ
nes aũt oẽs finite ſunt. Amplius aũt ſi eadem circulatio mł
totiens eſt oportebit multotiens intelligere idem. Adhuc ãt
intelligentia aſſil'atur cuidam ſtatui ⁊ quieti magis q̃ꝫ motui
eodem autẽ modo ⁊ ſyll's. Atuero nemini beatũ qḋ non faci
le ſed violentũ. Si aũt eſt motus ipius non ſubſtãtia. extra
naturam vtiqꝫ mouebit̃. Laborioſum aũt eſt cõmiſceri aĩaꝫ
corpori nec poſſibile abſolui. Et adhuc fugiendũ ſiq̇dẽ meli
us eſt intellectui non tamẽ corpore eſſe. queadmodũ ⁊ cõſue
tum eſt dici ⁊ multis videt̃. Immanifeſta aũt ⁊ circulatio fie
ri celum cauſa. Neqꝫ eñ anime ſubſtãtia cauſa circulariter fi
eri anima. ſed ſm accidẽs ſic mouetur. Neqꝫ corpus cauſa
ſed magis illi. Atuero neqꝫ quia melius dicit̃ ⁊ oportebit ꝓ/
pter hoc deũ facere circulariter fieri aĩam qꝛ dignius ſit ipſi
moueri q̃ꝫ manere. moueri ãt ſic q̃ꝫ aliter. Qm̃ ãt hmõi ĩtẽtõ
ẽ alteris ratõnibus magis propria. hanc quideꝫ dimittamꝰ
nunc. Illuc autem inconueniens accidit ⁊ huic ratõni ⁊ plu
ribus que de anima. Copulant enim ⁊ ponunt in corpus a/
nimam nihil determinantes propter quam cauſam et quo/
modo habente corpore. Et tamen videt̃ hoc vtiqꝫ neceſſari
um eſſe ꝓpter enim cõitatem hoc quidem agit aliud. hoc aũt
pariter ⁊ hoc quidẽ mouet. illud aũt nõ mouet̃. Horum autẽ

nihil ineſt adinuicē quibuſcunqꝫ. hi aūt ſolum conātur dice/
re quale quid ſit anima. De ſuſceptiuo autem corꝑe nihil ad
hoc determinatū tanqꝫ cōtingens ſit ſm pythagoricas fabu
las. quālibet aīam qᷓlibet corpus ingredi. Videꝛ em̄ vnū/
qᷓqꝫ ꝓpriā habere ſpeciē ⁊ formā. Sil'e itaqꝫ aliqͩd dicunt.
ſicut ſi aliquis dicat tectonicā in fiſtulas ingredi Oportꝫ em̄
artem quidē vti organis. aīam aūt corpore.

Lia aūt quedam opinio tradita eſt de anīa credibilis
quidem multis. ⁊ neqꝫ vna minor his que dicte ſunt.
Rōnes aūt tanqꝫ directiuas prebens ⁊ in cōmuni factis rō
nibus Armoniā em̄ quandā dicunt. et em̄ armoniā tꝑamen
tum ⁊ compoſitōnem eſſe cōtrarioꝝ ⁊ corpus cōponi ex cō/
trarijs Et qͩdē armonia quedā rō cōpoſitorū ē. aut ꝯpō aīaꝫ
aūt neutrū poſſibile eſt eſſe hoꝝ Amplius aūt mouere non ē
armonie. aīe aūt attribuūt hoc omnes Congruit aūt magis
de ſanitate dicere armoniā ⁊ oīno de corporeis virtutibꝫ qꝫ
de anima Manifeſtū aūt ſi aliquis tēptauerit reddere paſſio
nes ⁊ opera anime armonia quadam. difficile em̄ adaptare
Amplius aūt dicere armoniā in duo reſpicientes maxime qͥ
dem ꝓpriā magnitudinū in habentibus motū ⁊ poſitōnem
et compoſitōnem ipoꝝ cum ſic congruant vt nullū ꝯgeneꝛ
pretermittaꝛ Hinc aūt ⁊ eoꝝ que cōmiſceꝛ rōnem Neutro
quidē igitur modo rōnabile Compoſitio aūt partium corpo
poris multū inueſtigabilis eſt Multe em̄ cōpoſitōnes ꝑtiū
et multipliciter ſunt Cuiꝰ igitur ⁊ quō ꝯgruit accipe intelle
ctum compoſitionem eſſe. aut ⁊ ſenſitiuū et appetitiuū Si/
militer autem ⁊ inconueniens et rōnem mixtionis eſſe aīam
Non enim eandem habet rōnem cōmixtio elementoruꝫ ſm
quam caro et ſm quaꝫ os. accidet igitur multas animas ha
bere et ſm omne corpus: ſi quidem omnia ex elementis cō/
mixtis ſunt cōmixtionis aut rō armonia anima Inueſtiga/
bit autem hoc vtiqꝫ aliquis ab Empedocle vnūqᷓqꝫ enim
horum rōne quadam dicit eſſe vtrū igitur hec ratō anima ē
aut magis alterum aliquid cum ſit in partibus Amplꝰ aūt
vtrum concordia cuiuſlibet mixtionis cauſa. aut eius qͥ ſm
rōnem: et hoc vtrum ratio eſt aut alterum aliquid preter rō/

nē. Hec q̄dē igit̄ hn̄t hmōi dubitatōnes. Si vero alterū ē a mixtione aīa. q̄d igit̄ carni eſſe intermittit̄ ⁊ alijs ptib⁹ aīalis Ad hec āt ſiq̄dē nō vnaq̄q₃ ptiū h₃ aīam. ſi nō eſt aīa rō cōpoſitōnis q̄d eſt. ꝓpter q̄d corpus corrūpit̄ aīa deficiente. ꝙ igitur non armoniā poſſibile eſt eſſe aīam neq₃ circulariter mo/ueri manifeſtu₃ ex dictis. ſm accn̄s aūt moueri eſt ⁊ mouere ſeipam vt moueri q̄dā in q̄ eſt. hoc aūt moueri ab anīa. aliter aūt nō eſt poſſibile moueri ſm locū ipam.

Ationabilius aūt dubitabit vtiq₃ aliq̄s de ipa tanq̄₃ q̄ mouet̄ in hmōi cōſiderās. Dicim⁹ em̄ aīa₃ triſtari. gaudere. cōfidere. timere. Amplius aūt iraſci ⁊ ſentire intelligere Hec aūt oīa motus eſſe vident̄. vn̄ opinabat̄ aliq̄s ipam moueri. hoc āt non eſt necē. Si em̄ ⁊ q̄₃ maxīe gaudere ⁊ dolere aut intelligere motus ſūt ⁊ vnūq̄dq₃ moueri aliq̄d. moueri āt eſt ab aīa vt iraſci aut timere in eo ꝙ corp⁹ q̄dāmō mouetur. Intelligere aūt hmōi forſitan alterū aliq̄d Hoꝝ aūt accidūt alia q̄dē ſm loci mutatōem quorūdā modoꝝ. alia vero ſm alteratōem. Qualia āt ⁊ quō. alterius rōnis ē. Dicere āt iraſci aīam ſilr̄ ē. Et ſi aliq̄s dicat eā texere vel edificare. meli⁹ em̄ fortaſſis eſt nō dicere aīam miſereri aut addiſcere. aut intel/ligere ſ₃ hoīem aīa. Hec āt nō tanq̄₃ motu in illa exn̄te. ſ₃ ali/qn̄ q̄dē vſq₃ ad illā. aliqn̄ q̄dē ab illa vt ſenſus q̄dem ab his. Reminiſcētia vero ab illa motus q̄ ſūt in ſenſibilib⁹ organis aut q̄es intellect⁹ aūt videt̄ in fieri ſuba q̄dā exn̄s ⁊ nō cor/rūpi. Maxīe āt corrūpet̄ vtiq₃ ab ea q̄ eſt in ſenio debilitate. Nūc aūt forte queādmodū in ſenſitiuis accidit. Si em̄ accipiat ſenior oculū iuuenis videbit ſicut ⁊ iuuenis. quare ſenium non eſt in ſuſtinendo aliquid animā ſed in quo. ſicut in ebrietatibus ⁊ infirmitatibus. Intelligere igitur ⁊ ꝯſiderare marceſcunt alio quodam interius corrupto. ipſum aūt ipaſ/ſibile eſt. Intelligere aūt ⁊ amare ⁊ odire non ſunt illius paſſiones. ſed huius habentis illud ſm ꝙ illud habet. Quare ⁊ hoc corrupto non reminiſcit̄ neq₃ amat non em̄ illius erāt ſ₃ cōmunis quod quidem deſtructū eſt. intellectus aūt fortaſ/ſis diuinū aliquid ⁊ impaſſibile eſt. quod quidem igitur non poſſibile moueri aīam manifeſtū ex his. Si autem penitus

non mouetur.manifeſtum q̄m neq̨ a ſeipſa
Ultũ aũt his que dicta ſunt irrõnabilib⁹ dicere aĩam
eſſe numerũ ſeipm mouentẽ. Inſunt em̄ his impoſſibi
lia.que quidẽ ex ipſo moueri accñtia ꝓpria aũt ex eo ꝙ dicũt
ipam eſſe numerũ. Qm̄ em̄ oportet intelligere vnitatẽ motã
et a quo.⁊ quõ impartibilẽ ⁊ indifferentẽ exiſtentẽ. Si nãq̨
eſt mota ⁊ mobilis differre oportet. Amplius qm̄ dicunt li/
neam motam planũ facere.punctũ aũt lineam.⁊ vnitatũ mo
tus linee erunt. Punctũ aũt vt vnitas eſt poſitõnez habens
Numerus autẽ anime iam alicubi eſt.⁊ poſitõnẽ habz. Am
plius aũt a numero ſi auferat aliquis numerũ aut vnitatem
relinquit alius numerus. Plante aũt ⁊ aĩaliũz multa diuiſa
viuunt ⁊ videntur eandem habere aĩam ſpecie Uidebitur
aũt vtiq̨ nihil differre dicere vnitates aut corpa parua. Et
nãq̨ ex Democriti ſperis ſi fiant puncta.ſolum aũt maneat
quantitas erit aliquid in ipſo. Hoc quidẽ mouẽs.illud autẽ
quod mouet ſicut in magnitudine Non em̄ ꝓpter hoc qđ eſt
magnitudine differre aut paruitate accidit qđ dictũ eſt.ſz qꝛ
quantum. Unde neceſſe eſt aliquid eſſe motiuum vnitatum
Si autem in aĩali qđ mouens aĩa ⁊ in numero.quare non
mouẽs ⁊ qđ mouet eſt aĩa.ſed mouens ſolũ. Contingit aũt
quodãmõ hãc vnitatem eſſe.oportet em̄ ipi ineſſe q̄zdã drãz
ad alias Puncti at ſolitarij.que vtiq̨ differentia erit niſi po/
ſitio. Si quiq̄ igitur ſunt altere in corpe vnitates ⁊ puncta
in eodem erunt vnitates.obtinebit em̄ locum puncti ⁊ tamẽ
quid ꝓhibet in eodem eſſe.ſi duo ſunt ⁊ infinitas. Quoꝝ em̄
locus eſt indiuiſibilis.⁊ ipa. Si aũt in corpe puncta nume/
rus anime.aut ſi que coꝝ que in corpe pũctoꝝ numerus aĩa
quare non oĩa habent aĩam corpora.puncta em̄ in oĩbus vi
dentur eſſe ⁊ infinita. Amplius aũt quõ poſſibile eſt ſepari
puncta ⁊ abſolui a corpibus ſiquidẽ non diuidantur linee in
Cap. 5 puncta. ~~Accidit aũt ſicut diximus~~.ſi quidez idem dicere cor
pus quoddam ſubtiliũ partiũ ipam ponẽtibus.ſic aũt ſicut
Democritus dicit ab anima moueri ꝓprium inconueniens.
Siquidẽ em̄ eſt aĩa ĩ omni eo qđ ſentit corpore.neceſſe duo
in eodem eſſe corpa ſi corpus aliquod aĩa. Numerũ aũt di/

centibus in vno pũncto pucta multa: aut omne corpꝯ aĩam
habere. niſi quidã nnmerus differens fiat ⁊ alius ab his que
in coꝛpe punctoꝝ. Accidit aũt aĩal moueri a numero. ſicut et
Democritũ diximꝯ ipm mouere. Quid em̃ eſt differre dicere
ſperas paruas aut vnitates magnas aut oĩno vnitates ferri
vtrobiqꝫ em̃ neceſſe eſt mouere aĩal in eo qđ mouent̃ ipe Cõ
plectentibꝫ igit̃ in vnũ numerũ ⁊ motũ. hec quidẽ accidunt ⁊
multa alia hmõi. Nõ em̃ ſolũ diffinitõnẽ aĩe impoſſibile eſt
hmõi eſſe ſed ⁊ accñs. Manifeſtũ ẽ aũt ſi quis argumẽtaue
rit ex rõne hac paſſiones ⁊ opa aĩe reddere. vt cogitatões ſen
ſus letitias triſticias ⁊ quecũqꝫ alia hmõi ſicut em̃ diximus
prius. neqꝫ diuinare eſt facile ex ipſis.

Ribus aũt modis traditis ſm quos diffiniũt aĩam a/
lij quidẽ maxime motũ ãnũciauerũt in mouẽdo ſeipſuꝫ
Alij aũt corpꝯ ſubtiliſſimũ aut incoꝛpaliſſimũ alioꝝ hec aũt
quas dubitatõnes ⁊ ꝯtrarietates hñt pteriuimꝯ fere Relin
quit̃ aũt ꝯſiderare quõ dr̃ ex elemẽtis ipam eẽ. Dicũt em̃ qua
tenus ſentiat ea que ſunt ⁊ vnũquodqꝫ cognoſcat. neceſſari/
um autẽ eſt accidere multa et impoſſibilia rõni. ponũt enim
cognoſcere ſil'e ſil'i. tanqꝫ ac ſi aĩam res ponentes non ſunt ãt
hec ſola. multa ꝓo ⁊ alia. Magis ãt fortaſſis infinita nũero
que ſunt ex his. Ex quibꝫ igit̃ eſt vnũqđqꝫ hoꝝ cognoſcere
aĩam ⁊ ſentire. ſed cõpoſitũ nõ cognoſcet neqꝫ ſentiet. vt quid
deus aut homo aut caro aut os. Similiter aũt qđlibet aliđ
compoſitoꝛum non enim quolibet modo ſe habentia elemẽ/
ta hoꝝ vnũqđqꝫ ſed rõne quadã ⁊ ꝯpoſitõne. ſicut Empedo
cles dicit os ⁊ terra. Terra aũt bene apta in bene amplis re
ceptaculis duas ex octo partibus ſoꝛtita eſt. quatuoꝛ autem
vulcani oſſa autem alba ſunt. Nihil igitur ꝓfectus eſt elemẽ
ta in anima eſſe. niſi ⁊ rõnes inerunt ⁊ compoſitio. cognoſcet
enim vnumquodqꝫ ſimile. os autem aut hominẽ nihil niſi et
hec inerunt. hoc autẽ quod impoſſibile ſit nihil opoꝛtet dice/
re. quis em̃ dubitabit ſi inerit in anima lapis aut homo. ſil'r
aũt ⁊ bonũ ⁊ non bonũ. eodem modo et de alijs. Amplius
autem cũ multipliciter id qđ ẽ ſcat aliud quidẽ ħ aliqđ aliud
aũt ꝙtitatẽ aut qualitatẽ. aut ⁊ quoddaꝫ aliud diuiſoꝝ pre/

dicamentoꝝ. vtrũ ex oĩbus erit aĩa aut non. ſed nõ videtᷣ cõ
munia oĩm eſſe elementa. Si igitur quecunqꝫ ſubaꝝ ſũt ex
his ſolũ. Quõ igitur cognoſcet et alioꝝ vnũqꝺqꝫ aut dicet
vniuſcuiuſqꝫ generis eſſe elemẽta et principia ꝓpria ex q̇bus
aĩam cõſtare. Erit ergo qualitas ⁊ q̄ꝫtitas ⁊ ſuba. ſꝫ ĩpoſſibi
le eſt ex quãtitatis elemẽtis eſſe ſubam ⁊ nõ q̄ꝫtitatẽ. Diceti/
bus itaqꝫ ex oĩbꝫ hec ⁊ hmõi alia accidũt. Incõueniẽs ãt eſt
dicere quidẽ ĩpoſſibile eẽ ſil'e a ſil'i. ſentire aũt ſil'e ſil'i ⁊ cogno
ſcere ſil'e ſil'i. ſentire ãt pati aliq̇d ⁊ facere ⁊ moueri ponũt ſil'r
aũt cognoſcere ⁊ intelligere. Multas aũt dubitatõnes ⁊ dif
ficultates hñt ipi dicere. ſicut Empedo. q̄ corpꝭ elementis
ſingula cognoſcũtᷣ. ⁊ ad ſil'e teſtatᷣ qꝺ nũc dictũ eſt. Quecũqꝫ
em̃ inſunt aĩaliũ corpibꝫ ſimpl'r terre. vt oſſa nerui pili nihil
ſentire videntᷣ. quare nec ſil'ia. ⁊ tñ cõtteniret. Amplius autez
vnũqꝺqꝫ principioꝝ ignorãtia pluriũ q̄ꝫ intelligentia exiſtet.
Cognoſcet ſcꝫ quidẽ em̃ vnũ qꝺlibet multa autez ignorabit
oĩa em̃ alia. Accidit ãt ⁊ Empe. inſipientiſſimũ eſſe deũ. ſo/
lus em̃ elemẽtoꝝ vnũ nõ cognoſcet diſcordiã mortalia autẽ
alia. ex oĩbꝫ em̃ vnũqꝺqꝫ eſt. oĩno aũt ꝑpter quã cãm nõ oĩa
hñt aĩam que ſũt. qm̃ ãt elemẽtũ aut ex elemento aut vno aut
pluribꝫ aut oĩbꝫ necẽ eſt em̃ vnũ aliqꝺ cognoſcere aut q̄dam
aut oĩa. dubitabit aũt vtiqꝫ aliq̇s et q̇d ẽ vnũ faciẽs ipa. ma/
terie em̃ cõpantᷣ elemẽta. Maxime aũt ꝓpriũ ẽ illud cõtinẽs
qꝺcũqꝫ eſt. aĩa aũt aliq̇d eſſe melius ⁊ antiquius ĩpoſſibile ẽ
ĩpoſſibilibꝫ aũt adhuc intellectu. Rationabiliſſimũ aũt eſſe
hũc nobiliſſimũ ⁊ diuinũ ꝫm naturã: elemẽta aũt dicũt eẽ ꝑ/
ma entiũ. Oẽs ⁊ qui ex eo qꝺ cognoſcit ⁊ ſentit aĩa q̄ ſunt ex
elementis dicũt ipſam. ⁊ qui maxime motiuũ nõ de omni di/
cunt aĩa. neqꝫ em̃ ſenſitiua oĩa motiua. Videtᷣ em̃ eſſe q̄dam
aĩalium mouentia ꝫm locũ et tamẽ videtᷣ hoc ſolo motu mo
uere anima animalis. ſimiliter aũt ⁊ quecũqꝫ intellectũ ⁊ ſen
ſitiuũ elementis faciũt. Videntᷣ em̃ plante viuere nõ partici/
pantes loci mutatõne neqꝫ ſenſu. ⁊ animalium multa intelli
gentia non habere. Si autem aliquis ⁊ hec ſegregauerit po
ſueritqꝫ intellectum partem aliquã anime. ſimiliter aũt ⁊ ſen
ſitiuũ. neqꝫ vtiqꝫ ſic dicet de omni aĩa neqꝫ de tota neqꝫ de

vna. hoc aũt ſuſtinuit ⁊ que eſt in orphanis vocatis carmi/
nibꝫ rõ. dt em̄ aĩam ex toto ingredi reſpiramentũ q̄ fert a ven
tis Non poſſibile itaq; plantis hoc accidere neq; aĩaliũ qui
buſdã. ſiquidē nõ oĩa reſpirãt. hoc aũt latuit ſic opinantes. ſi
ꝗ̄o ex elemētis aĩam facere opꝫ nihil opꝫ ex oĩbꝫ. ſufficiens
em̄ eſt altera ps ꝯtrarietatis ſeipſam dijudicare ⁊ oppoſitaꝫ
Rcõ em̄ ⁊ ipm ⁊ obliquũ cognoſcim⁹. iudex enim vtrorũq;
canon eſt recto. obliquũ aũt neq; ſuijpſius neq; recti. ⁊ in to
to aũt q̇dã ipam miſcere dicũt. vñ fortaſſis ⁊ thales opinat⁹
eſt oĩa eſſe plena dijs Hoc aũt hꝫ quaſdã dubitatiões. ppt
quã em̄ cãm in aere aut in igne aĩa cũ ſit nõ facit aĩal in mixto
et hoc in his melior eē putata Queret em̄ vtiq; aliq̇s quã ob
cãm q̄ in aere aĩa ea q̄ in aĩalibꝫ melior ⁊ imortalior Accidit
aũt vtrobiq; incõueniens ⁊ irrõnabile. ⁊ nãq; dicere aĩal ig
nem aut aerē magis irrõnabiliũ eſt. ⁊ nõ dicere aĩalia cũ aĩa
inſit incõueniens eſt. Opinari aũt videt aĩaꝫ eē ⁊ in his. qm̄
totũ ptibꝫ ſil'is ſpẽi. q̄re nccãriũ ipſis dicere aĩam ⁊ ſil'is ſpẽi
ptibꝫ eſſe. ſi intercipi aliquid ꝯtinētis in aĩalibꝫ aĩata aĩalia
fiũt Si aũt aer quidē diſcerptus ſimilis ſpẽi aĩa aũt diſſil'is
ptis. hoc quidē aliquid ipſius exiſtet videlꝫ aliud aũt nõ exi/
ſtet Neceſſe em̄ igit ipam ſimilis partis eſſe aut nõ vnũ eſſe
in qualibet pte omnis Manifeſtuꝫ igit ex dictis eſt ꝙ neq;
cognoſcere ineſt aĩe ppter id qđ eſt ex elemētis neq; moueri
ipam bene neq; vere dicit

Voniã aũt cognoſcere aĩe eſt et ſentire et opinari ad/
huc aũt ꝯcupiſcere et deliberare et oĩa appetitus. Fiãt
et ſm locũ motus ab aĩa in aĩalibꝫ. Adhuc aũt et argumen
tum ⁊ ſtatus et decrementũ. vtrũ toti aĩe vnũquodq; horꝫ
inſit et om̄i. et intelligimus ⁊ ſentimus et alioꝝ vnũqđq; fa
cimus et patimur aut ptibꝫ alteris altera Et viuere igit vtꝝ
in aliquo horũ ſit vno aut pluribꝫ. aut in oĩbꝫ. aut in alia aliq̄
cauſa. Dicũt itaq; quidã partibilem ipſam et alio aũt intelli
gere alio quidē ꝯcupiſcere: Quid igitur ꝯtinet animã ſi par
tibilis eſt apta nata: Non em̄ vtiq; corpus. videtur em̄ con
trarium magis anima corpus continere. Egrediente em̄ ex
ſpirat et marceſcit. Si igitur alteruꝫ aliquid vnã ipſam facit

Liber primus.

illud maxime vtiq̃ʒ erit anima. Oportebit aũt iterum et illd
querere. vtrum vnũ aut multi partium ſit. ſi quidem em̃ vnũ
eſt propter quid non mox et animã vnũ. ſi vero diuiſibile ite
rum ratio queret quid eſt continẽs. ⁊ ſic vtiq̃ʒ ꝓcedet in infi
nitum: Dubitabit autem aliquis et de ipſius partibꝫ quam
poſitõem habet vnaqueq̃ʒ in corpe Si em̃ tota anima om̃e
corpus continet ↄuenit et partium vnãquãqʒ ↄtinere aliq̃d
corporis. hoc aũt aſſimilatur impoſſibili. Qualẽ em̃ partẽ
aut intellectus continebit graue eſt fingere. videtur enim et
plante viue diuiſe et animaliũ quãdam inciſorum tanq̃ʒ ean
dem habentia animã ſpecie. et ſi non numero vnaqueq̃ʒ qui
dem em̃ partium ſenſum habet et mouet̃ ſm locum in quod
dam tempus. ſi autẽ non permanet nullum incõueniens eſt
Inſtrumenta enim non habent quibus ſaluent naturam
ſed nihil minus in vtraqʒ partium omnes exiſtũt partes ani
me. et ſimilis ſpeciei ſunt ad inuicem et toti. Adinuicem q̃/
dem. ſicut que non ſeparabiles ſunt. toti aũt anime tanq̃ʒ in
diuiſibili exiſtenti. videtur autẽ et que in plantis anima prin
cipium quoddam eſſe. hac em̃ ſola ↄmunicãt et animalia et
plante. Et ipſa quidẽ ſeparatur a ſenſibili principio: ſenſum
autem nullum ſine hac habet

¶ Queritur quarto Vtrum cognoſcibile ſit in cognoſcente
ſm eſſe reale ☞ Arguit̃ ꝙ ſic. qꝛ res cognoſcũtur in ſuo eſſe reali. ſed
de rebꝫ nihil cognoſcitur niſi quod eſt in cognoſcente. ergo cognoſcibile eſt
in cognoſcente ſm eſſe reale Secũdo ſic. res eſt in anima vel realiter vel
ſimilitudinarie. ſi primũ habetur intentum. ſi secũdum cum ſimilitudo cau
ſetur ab aliquo reali imprimente ſuam ſimilitudinem. ſequeret̃ ꝙ res pri/
us fuerit in anima ſm eſſe reale Tercio ſic. anima eſt quodãmodo oĩa
vt dꝛ in tercio huius. ergo om̃ia habent eſſe reale in anima In oppoſitũ
eſt phus in textu

Pro reſponſione ſciendum eſt primo. ꝙ poſtq̃ʒ phus in
phemio ꝓpoſuit ſuã intentõem. ↄſequẽter ſm ordinẽ ꝓmiſſum ꝓſequitur
ſuũ intentũ. et primo reprobat opiniones antiquoꝝ de aĩa in toto reſiduo
huius ꝑmi. Deinde in ſecundo de ipſa veritate incipit determinare. ⁊ qꝛ
quelibet res eſt inueſtigãda ꝑ ea que ſunt ſibi ꝓpria. ⁊ ꝑ que differt ab alijs
et illa ſunt ꝓpria aĩatis per que differũt ab inaĩatis. ſcʒ motus ⁊ ſenſus. ꝑ
hoc em̃ iudicamus aliq̃d eſſe animatum. qꝛ ſe mouet et ſentit. ideo ſm iſta
duo variati ſunt antiq̃ inquirere volentes naturã aĩe. q̃dam em̃ inueſtiga

runt eam ex parte motus.alij vero ex parte ſenſus

¶Sciendū eſt ſecūdo ꝙ omnes philoſophi inueſtigan/
tes aīam ex parte motus in hoc ↄueniūt ꝙ nihil moueat niſi moueatur.
cū ergo aīa maxime moueat.ↄcludebāt eā maxime moueri.Sed diuerſifi
cati ſunt.qꝛ Democritus poſuit corpoꝛa ↄſtitui ex athomis tanꝗ̄ ex p̄n/
cipijs.ꝓpter hanc rōem.qꝛ p̄ncipiū debet ſimplex eſſe ⁊ virtuoſum.ſʒ atho
mi ſunt hmōi.qꝛ ſemꝑ mouenť.vt patʒ in radijs ſolis intrātibꝫ ꝑ feneſtrā
et ſic dicit Democritus corpoꝛa indifferēter ↄponi ex quibuſcūqꝫ athomis
ſed dt̄ ↄponi aīam ſolum ex athomis rotūde figure ignee.eo ꝙ ignis ē foꝛ
malioꝛ ⁊ magis actiuus ceteris elemētis .ſed aīa actuat ⁊ mouet.ideo dt̄
athomos aīe eſſe de natura ignis ⁊ etiā rotūde figure.quia aīa mouet ad
omnē differentiā poſitiōis.mō rotūditas eſt indifferens mouere ad omnē
partē. Et huius opinionis fuit Leucipꝰ.⁊ ↄfirmauit a ſigno.qꝛ vita cō
ſeruať ꝑ reſpiratōem ⁊ aſpiratōem.eo ꝙ athomi ſemꝑ mouētur.ideo aīa
inſpirando attrahit athomos ne exeant.ideo ꝗ̄diu aīalia reſpirant non
mouenť. Sed alij phi ↄueniūt cū iſtis ꝙ poſuerūt aīam eſſe ↄpoſitam ex
athomis.ſʒ nō dixerūt ipaʒ eē de natura ignis.ſʒ Archilaꝰ magiſter So
cratis poſuit aīam mouere athomos ⁊ nō eſſe ipſos.Sed Anaxagoꝛas di
cit aīam eſſe intellectū mouentē qui non mouet.⁊ ꝙ aīa intelligit in hoīe et
nō in bꝛutis. Sed iſte opiniones repꝛobātur.qꝛ ſi aīa moueret vt ipſi po
nūt.poſſet moueri localiter.⁊ ſic eſſet coꝛpus.⁊ per ↄſequēs diuiſibilis .ſed
hoc eſt impoſſibile.ergo impoſſibile eſt aīam ꝑ ſe moueri. Sed ad viden/
dū opinionē inueſtigantium aīam ex ꝑte ſenſus ⁊ cognitiōis

¶Sciendū eſt tercio .ꝙ omnes iſti in hoc ↄueniūt ꝙ co/
gnitū eſt in cognoſcente ſm̄ eſſe reale. Dicebant eīn ſimile ſimili cognoſci ⁊
cum aīa oīa cognoſcat ſeq̄tur ꝙ habet ſimilitudineʒ omniū.⁊ qꝛ res ſunt
in ſuis p̄ncipijs concludebant aīam ↄponi ex p̄ncipijs omniū rerū.vt oīa
cognoſceret. Sed iſti diuerſificati ſunt ſicut diuerſificati ſunt in poſitōe p̄n
cipioꝝ rerū naturaliū.nam ſicut Empedocles poſuit quatuoꝛ p̄ncipia ma
terialia rerū naturaliū.ſcʒ quatuoꝛ elementa.⁊ duo etiā effectiua .ſcʒ litem
et amiciciā.ita dt̄ aīam cōponi ex illis vt oīa cognoſceret.Sed plato po/
nens ydeas et numeros p̄ncipia rerum dicit aīam ↄponi ex ipſis.Sʒ tha
les ponens aquam p̄ncipiū omniū dicit animā nō eſſe aquam ſed eſſe mo
tiuā omniū.ideo cum videbat magnetem attrahere ferrum dicebat mag/
netem habere animā.Sed diogenes dt̄ animā eſſe aerem .et Eraclitꝰ va/
poꝛem..Sed Almeon dicit eam īmoꝛtalem ⁊ de natura celi. Sed ypus
dicit animā eſſe aquam.eo ꝙ aqua eſt maxime mobilis.Terquias ꝓo di/
cit eam eſſe ſanguinem.quia in animali nō eſt ſenſus ſine ſanguine. Et iſte
opiniones in iſtis verſibꝫ ↄtinentur.Sic ſunt ponentes animā p̄mi ſapi/
entes.Ignem democritus.athomos leu.pictagoꝛaſqꝫ. Ponit anaxago/
ras intellectum.empedocles elementa.Plato ponit numeros ⁊ ydeas Ac
thales animam memoꝛabitur eſſe motiuam.Aera diogenes .eraclitus eē
vapoꝛem.Comparat almeon hanc inmoꝛtalibꝫ ypus Dicit aquam ge/
nitam terquias ex ſanguine natam.

Liber primus.

¶Sciendũ eſt quarto. ꝙ res habet duplex eſſe. ſcꝫ eſſe reale quod eſt eſſe perfectum et in propria eius natura. et eſſe eius intentionale quod eſt eſſe diminutum et deriuatum ab eſſe ſue proprie nature. vt coloꝛ in pariete hꝫ eſſe reale. et ſpecies eius in aere vel oculo hꝫ eſſe intentõale

Concluſio reſponſiua ad queſitum: Cognoſcibile non eſt in cognoſcente ſm eſſe reale. ſed ſm eſſe intentionale tm̃. Primum patꝫ. qꝛ ſi anima cognoſceret lapidem per eſſe reale lapidis ita ꝙ eſſe cognoſcẽdi lapidem eſſet natura lapidis ⁊ lapis nõ haberet aliud eſſe in anima qꝫ extra animam ſequeretur ꝙ lapis ſeipſum cognoſceret. cũ in ipſo eſſꝫ tota ratio cognoſcendi. quod tamen eſt impoſſibile. Item primũ in vnoquoqꝫ genere eſt cauſa eoꝛum que ſunt poſt. ſed in oꝛdine cognoſcentiũ ſubſtantie ſeparate ſunt prime. ergo nihil participat virtutem cognoſcendi. niſi ſit quodãmodo abſtractũ a materia. ideo videmus ꝙ ſenſus percipiens ſine materia et non ſine conditionibus materie eſt minus cognoſcitiuus qꝫ intellectus qui eſt immaterialioꝛ. ergo non opoꝛtet cognitum eſſe in cognoſcente ſm eſſe materiale. Secũda pars patet. quia omne quod cognoſcitur eſt in cognoſcente ſm ſuam ſimilitudinem. et hoc eſt ſm eſſe intẽtionale. ideo dr̃ in tercio huius ꝙ lapis non eſt in aĩa. ſed ſilĩtudo lapidis.

Ad rõnes ante oppoſitum. Ad primam dicitur ꝙ de rebus non cognoſcitur niſi quod eſt in cognoſcente per ſuam ſimilitudinẽ ſed non opoꝛtet ꝙ cognitum in cognoſcente ſit ſm ſe. Ad ſecundum dicitur. ꝙ res eſt in anima ſm ſuam ſimilitudinem. et illa ſimilitudo cauſatur ab aliquo reali. non tamen exiſtente in anima. ſed exiſtente extra aĩam. quod multiplicat ſuas ſimilitudines ad ſenſum. et ſenſus pꝛeſentat phantaſmata intellectui. et per hoc virtute intellectus agentis ex ipſis cauſatur ſpecies intelligibilis in intellectu. ideo non requiritur res coꝛpoꝛalis in intellectu imprimens illam ſimilitudinem in intellectu. ſicut requiritur pꝛeſentia ſigilli ad impꝛimendum figuram in cera. Ad terciam dicitur ꝙ anima non dicitur eſſe omnia ſic ꝙ ſit compoſita ex omnibꝫ. ſed quia eſt in potentia ad omnia que poteſt cognoſcere et eſt receptiua omniũ ſpecierũ ſenſibilium ⁊ intelligibilium. et fit vnum cum ipſis in eſſe intelligibili ⁊ immateriali. Et hec de queſtione. et ꝑ ꝯſequẽs de toto pͥmo libꝛo de aĩa

Finitur liber pꝛimus de Anima

Sequitur ſecundus de anima

De anima

Ue quidem igit̃ a priorib9 tradita de aĩa dicta ſunt. Iterũ aũt tanquã ex pñcipio redeamus tentantes determinare q̃d eſt aĩa et q̃ vtiq; erit ꝯmuniſſima rõ ipſius Dicimus itaq; vnũ quoddã genus eorũ q̃ ſunt ſuba. Huius autẽ aliud q̃dẽ ſicut materiã q̃ ſm ſe quidẽ nõ eſt hoc aliq̃d: aliud aũt ſicut formã et ſpẽm ſm quã dr iam hoc aliq̃d. et terciã que ex his Eſt autem materia q̃dem potẽtia. ſpẽs aũt endelechia. Et hoc dupliciter. hoc quidem ſicut ſcientia. illud autẽ ſicut cõſiderare Subſtantie aũt maxime videntur eſſe corpora: Et horum quedam phyſica. hec em̃ aliorũ principia Phyſicorũ autem alia quidem habent vitam. alia aũt non habent. Uitam autem habere dicimus id qđ ꝑ ſeipſum habet alimentum ⁊ augmentũ et decrementũ. Quare omne corpus phyſicũ participans vitam ſubſtantia erit. Subſtantia autem ſic ſicut ꝯpoſita. Quoniam aũt eſt corpus et hmõi vitam habẽs. nõ vtiq; erit corpus anima. Nõ eſt em̃ eorꝫ q̃ in ſubiecto corp9 Magis aũt ſicut ſubiectum et materia eſt.

Circa initiũ ſecũdi libri de aĩa

Querit̃ pmo vtrũ aĩa ſit ſubſtantia. ☞ Arguit̃ pmo ꝙ non. q2 ꝓpriũ eſt accidenti ineſſe ſubiecto. ſed aĩa eſt in corpore vt in ſubiecto. ergo ⁊c̃ Secũdo ſic. ꝓpriũ eſt accidenti definiri ꝑ ſubiectũ. ſed anima eſt hmõi. quia definitur ꝑ corpus. ergo nõ eſt ſuba Tercio ſic. eſſe ꝑ ſe eſt ꝓprium ſubſtantie. ſed anima non eſt ens ꝑ ſe ſed exiſtit in ſua materia. ergo nõ eſt ſubſtantia. In oppoſitũ eſt phus.

Pro reſpõſione ſciendũ eſt primo ꝙ poſtq̃ phus in pmo libro reprobauit opiniones antiquorum de anima. hic ꝯſequenter incipit determinare de ipſa ſm veritatem ⁊ opinionem ꝓpriam. et dicit ꝙ oportꝫ tentare determinare de ipſa anima. et hoc dicit ꝓpter eius difficultatẽ. q2

volebat de veritate inueniēda p̄ſumere. et p̄mo determinat de anima ſm̄ ſe. ⁊ deinde de potentijs ꝓcedendo a cōmunioribꝫ ad minus ꝯmunia. et ꝑ hoc ſoluitur vna queſtio mota in p̄mo libꝛo de oꝛdine determinandoꝛum circa ipſam animam.

Sciendum eſt ſecūdo ꝙ definitio ſubſtantie ⁊ accidētis inter ſe differunt. vt habetur ſeptimo metaphiſice. qꝛ definitio ſubſtantie eſt abſoluta ⁊ non datur ꝑ additamentū. ſed definitio accidentis datur ꝑ additamentū. Cuius rō eſt qꝛ ſubſtantia in natura ꝓpꝛia eſt ens in ſe completū nō habens eſſe alteri inherens. et qꝛ definitio indicat quid eſt eſſe rei ideo in definitione ſubſtantie non additur aliquod extrinſecū. Accñs vero nō habet eſſe niſi ꝑ ſubiectū ⁊ in ſubiecto. ideo in eius definitōe ponit̄ ſubiectū. et ſimiliter qꝛ nulla foꝛma partis eſt q̇d in ſpecie ꝯpletū. ideo in definitione foꝛme partis ſemꝑ aliquid ponit̄ qđ eſt extra eſſentiā eius. ideo cū aīa ſit foꝛma partis opoꝛtꝫ ꝙ in eius definitōe ponat̄ materia vel ſubiectuꝫ et aliquid explicans ſuā eſſentiam. ideo phūs volens inueſtigare definitionem aīe ponit ſex diuiſiones aīe. quarū tres p̄me valent ad inueſtigandū naturā aīe. ⁊ alie tres ſe tenent ex parte ſubiecti aīe qđ ponit̄ in ſua definitione tanꝗ̄ additamentū ſue eſſentie.

Sciendū eſt tercio: ꝙ p̄ma illarum diuiſionū eſt diuiſio entis in decem p̄dimenta. Secūda eſt diuiſio ſubſtātie in materiā foꝛmā et ꝯpoſitum. q̄ ſic differūt. qꝛ materia ſm̄ ſe nō eſt hoc aliquid ſed tm̄ in potentia vt ſit hoc aliq̇d. foꝛma etiā nō eſt hoc aliquid. ſed eſt ſm̄ quaꝫ fit hoc aliquid in actu. Sed ꝯpoſitum qđ eſt ſubſtantia ꝯpleta ſubſiſtens in vltimo actu nature eſt hoc aliquid. Et notanter dꝛ ſubſiſtens in vltimo actu nature ⁊ ſubſiſtētia ꝯpleta. qꝛ licet aīa rōnalis ſeparata eſt per ſe ſubſiſtēs tn̄ non ſubſiſtit ſubſiſtentia ꝯpleta. quia eſt pars ſpēi ⁊ ſubſtātie complete. Tercia diuiſio eſt actus in actum pꝛimū ⁊ ſecūdum. vt ſciētis ſcientia eſt actus pꝛimus. ⁊ ꝯſiderare eſt actus ſecūdus. Sed diuiſionū que valent ad inueſtigandū ſubiectū anime pꝛima eſt. ꝙ ſubſtantiaꝝ quedā ſunt coꝛpoꝛee. et quedā incoꝛpoꝛee. inter quas coꝛpoꝛee maxime vident̄ eſſe ſubſtātie. qꝛ ſunt nobis notioꝛes alijs. Secūda diuiſio eſt ꝙ coꝛpoꝝ quedaꝫ ſunt phyſica. vt homo vel lignū. quedā artificialia. vt ſcamnū. que ſic differunt qꝛ naturalia vident̄ eſſe magis ſubſtantialia ꝗ̄ artificialia. Pꝛimo qꝛ ſunt p̄ncipia artificialiū ⁊ nō econtra. Secūdo. qꝛ ſunt ſubſtantie ſm̄ materiam et foꝛmā ſimul. Artificialia ſm̄ materiā tm̄ quam ſuꝑponūt a natura. ⁊ ſm̄ foꝛmā coꝝ ſunt accidentia. Tercia diuiſio coꝛpoꝛum naturaliū quedā habent vitam ⁊ q̇dam non. Unde vitā habere dicūtur que ſuſcipiūt augmētum. decrementū. ⁊ nutrimentum. tamen non ſolum per habere augmentum vel nutrimentū aliquid viuere dicitur. ſed etiam ꝑ hoc ꝙ ſentit ⁊ intelligit vel alia opera vite exercet. nam ſubſtantie ſeparate non nutriūtur. ⁊ tamen in ipſis eſt vita. qꝛ intelligūt ⁊ volūt. Unde ex pꝛima trium p̄maruꝫ diuiſionum ſumitur ꝙ anima eſt ſubſtantia. ex ſecūda ꝙ eſt foꝛma vel actus. et ex tercia ꝙ eſt actus pꝛimus. Sed ex p̄ma aliaꝝ triū ſumit̄ ꝙ eſt actus ſubſtantie coꝛpoꝛee. et ex ſecūda ꝙ eſt actus coꝛpoꝛis phyſici. et ex ter-

tia ꝙ eſt actus coꝛpoꝛis in potentia vitam habentis

Concluſio p̄ma. Aĩa nõ eſt foꝛma accidẽtalis Patʒ quia nulla foꝛma accidentalis dat eſſe ſimpl'r. ſed preſupponit aliquid in eſſe cõpletũ. ſed anima dat eſſe coꝛpoꝛi ſimpliciter ⁊ in actu. ergo ⁊c. Antecedens patʒ. quia in hoc differũt foꝛma ſubſtantialis ⁊ accidentalis. qꝛ accidentalis dat eſſe ſm q̇d ⁊ aduenit enti in actu ſimpliciter ⁊ in potentia ſm quid. Sed ſubſtantialis dat eſſe ſimpliciter ⁊ aduenit enti in pura potentia. ſcʒ materie p̄me Ex hoc infert beatus Thomas ꝙ vnius rei non poſſunt eſſe plures foꝛme ſubſtantiales. quia pꝛima faceret eſſe in actu ſimpl'r. alie vero aduenirent enti ꝯpleto ⁊ ꝑfecto in actu ſimpl'r

Concluſio ſecũda. Aĩa non eſt totuʒ ꝯpoſitũ. Patʒ quia totum ꝯpoſitum eſt hoc aliquid ſubſiſtens ſubſiſtentia ꝯpleta. ſed aĩa nõ eſt hm̄õi ſed ſolũ exiſtit vt pars ſpẽi. ergo ⁊c

Concluſio tercia. Aĩa nõ eſt materia Patʒ qꝛ aĩa dat eſſe in actu et dat nomen ⁊ rõnem ei cui ineſt. ſed materia nullũ iſtoꝝ dat.

¶ Concluſio quarta. Anima eſt foꝛma ſubſtantialis quia non eſt foꝛma accidentalis. vt patʒ ꝑ p̄mam concluſionem. nec materia nec ꝯpoſitum. ergo a ſufficienti diuiſione eſt foꝛma ſubſtantialis. Ex q̇ patet reſponſio ad queſitum ꝙ anima eſt ſubſtãtia incõpleta ⁊ ꝑ modum partis ⁊ nõ ſubſtãtia ꝯpleta q̄ directe ponaꝛ in p̄dicamento

Ad rõnes añ oppoſitũ Ad p̄mã dꝛ ꝙ aĩa nõ eſt in coꝛpe tanq̄ in ſubiecto exiſtente actu a quo exiſtentiam accipiat vt eſt ſubiectũ accidentis. ſed ſolum eſt in ſubiecto vt ſubſtantialis foꝛma vel actus ⁊ efficitur in actu per ipſam foꝛmã Ad ſecũdam dicitur ꝙ definiri ꝑ additamentũ nõ ꝯuenit ſoli accidenti. et ſic non eſt ſibi quarto modo ꝓpriũ. ſʒ etiam ꝯuenit cuilibet foꝛme partis. Ad terciã dꝛ ꝙ anima habet per ſe eſſe ſic ꝙ nõ eſt in alio a quo capiat ſuam ſubſiſtẽtiam. ſicut accidẽs eſt in ſubiecto. et ideo non eſt in alio vt accidens in ſubiecto

Neceſſe eſt ergo aĩam ſubſtantiã eſſe ſicut ſpẽm coꝛpoꝛis phyſici potentia vitã habẽtis. ſubſtãtia aũt actus. huiuſmodi igiꝛ coꝛpis actus. Hic autem dꝛ dupliciter. alius q̇dem ſicut ſciẽtia. alius aũt ſicut ꝯſiderare. Manifeſtũ ergo ꝙ ſicut ſcia. inexiſtere em̄ animã ⁊ ſomnus ⁊ vigilia eſt. ꝓpoꝛtionabile aũt vigilia quidẽ ipſi ꝯſiderare Somnus aũt ipi habere ⁊ nõ operari Pꝛioꝛ aũt generatõe eadẽ ſciẽtia eſt. Unde anima eſt actus pꝛimus coꝛpoꝛis phyſici potentia vitaʒ hñtis

Liber ſecũdus.

Tale aũt qđcũqȝ organicũ Organa aũt et plãtarũ partes ſunt et penitus ſimplices. vt foliuȝ fructiferi cooperimẽtum Fructiferũ aũt fructus. radices vero ori ſimiles ſunt. vtraqȝ eñ trahũt alimẽtũ. Si aũt aliqđ ꝯmune in omni aĩa optȝ dicere erit vtiqȝ primus actus corporis phyſici organici Unde nõ oportȝ querere ſi vnuȝ eſt aĩa et corpus. ſicut neqȝ cera et figura. neqȝ omnino vniuſcuiuſqȝ materia. ⁊ id cuius materia. hoc vnum eñ et eſſe cum multipliciter dicantur qđ proprie eſt actus eſt

Queritᷣ ſecũdo. vtrũ diffinitio aĩe ſit bñ aſſignata. in qua dr̃ aĩa eſt actus p̃mus corpis phyſici organici potẽtia vitã hñtis ☞ Arguitᷣ p̃mo ꝙ nõ. qꝛ aĩa eſt actus ſicut ſcia. vt dr̃ in textu. ſed ſcia eſt actꝰ ſecũdus. g̃ aĩa nõ eſt actus p̃mus Secũdo ſic. aĩa eſt actus illius qđ ſubijcitᷣ generatõi. ſed illud eſt materia p̃ma. g̃ aĩa eſt actus materie p̃me ⁊ nõ corpis Tercio ſic. aĩa eſt actus corpis vitã hñtis in actu. g̃ male ponitᷣ vitã hñtis in potẽtia Quarto ſic. actus ⁊ potẽtia debẽt inter ſe ꝓportionari. ſed aĩa eſt actus ſimplex. g̃ dȝ habere potentiã ſimplicẽ. ſed corpus organicũ nõ eſt ſimplex. cũ habeat diuerſitatẽ organoꝝ. igitᷣ aĩa nõ eſt actus corpis organici In oppoſitũ eſt phus

Pro ꝛ̃ñſione ſciẽdum eſt primo. ꝙ poſtq̃ꝫ phus p̃miſit diuiſiones valentes ad inueſtigãdũ definitõem aĩe. ⁊ noĩauit p̃m ã ꝑtẽ definitõis aĩe. ſcȝ ꝙ ipa eſt actus. ꝯñter noĩat alias ꝑtes vt ꝯcludat definitionẽ aĩe ex ipſis. ⁊ p̃mo oſtendit ꝙ eſt actus p̃mus. Nã eſt duplex actꝰ. q̃dã eſt p̃mus. ſicut ſcia. Alius ſecũdus ſicut ꝯſiderare. ⁊ hoꝝ actuũ ſcia eſt p̃or via generatõis. nã ꝯſideratio ꝯꝑatur ad ſciam ſicut actus ad potentiã. modo actus licet via ꝑfectiõis p̄cedat potentiã in diuerſis ordine generationis ⁊ ꝑfectiõis. tñ in eodẽ potentia p̄cedit actũ via generatõis. eo ꝙ aliq̃d p̃us eſt in potẽtia q̃ꝫ in actu. ideo ſcia p̃or ẽ ĩ eodẽ g̃nratiõe q̃ꝫ ꝯſideratio Unde manifeſtũ eſt ꝙ aĩa eſt actus p̃mus. qꝛ in corpe aĩato ſicut ſcia remanet in habitu tã in ſomno q̃ꝫ vigilia. ⁊ ꝯſiderare ſolum in vigilia ſic aĩa ſemꝑ manet et ſenſatio ⁊ motus q̃ ſunt actꝰ nõ remanẽt. g̃ aĩa ẽ actꝰ p̃mꝰ

Sciẽdum eſt ſcđo ꝙ corpus organicum dicitur qđ habȝ diuerſitatẽ ꝑtiũ differẽtiũ ſitu ⁊ figura deputataꝝ ad diuerſa oꝑa vite exercenda. organũ eñ dr̃ ꝑs differẽs ab alijs ſitu ⁊ figura deputata ad aliquã oꝑatõem exercendã. diuerſitas eñ organoꝝ in corpe vitã hñte eſt nc̃caria ꝓpter diuerſas oꝑatões aĩe exercendas. cũ eñ aĩa ſit ꝑfectiſſima forma inter formas corpoꝝ naturaliũ ipa eſt p̃ncipiũ multaꝝ oꝑationũ ꝓpter q̃s requirit diuerſitatẽ organoꝝ in ſuo perfectibili. ſed forme rerũ inaĩataꝝ propter ſuã imꝑfectõem ſunt principia paucarũ operationum. ideo requirũt corpus homogenium euiſdem diſpoſitionis ⁊ figure in toto ⁊ in partibus

Ex quo patet ꝙ melius dicit̾ ꝙ aīa ſit actus corpꝭ organici ꝗ̄ materie ꝑme ꝗ̄uis eīn aīa ſit ſimplex ſc̄m eſſentiam tn̄ eſt multiplex in ꝟtutibꝫ. ⁊ il le virtutes ad ſuas opatōnes requirūt organoꝝ pluralitatē. ideo aīa req̄ rit corpus organiſatum.

Sciendum eſt tercio ꝙ in vltima parte diffinitōnis dicit̾ potentia vitam habentis quia corpus vitam habēs ſimpliciter in actu vt ſic eſt compoſitū modo compoſitū nō ponit̾ in definitōne forme. ſed mate ria tm̄. Unde materia corporis viui ē illud qd̄ ꝯpatur ad vitam ſicut po tentia ad actū. ⁊ ſic aīa eſt ſc̄m quā corpus viuit in actu qd̄ tn̄ de ſe ſolū eſt in potentia ad vitam nō tamē eſt intelligendū ꝙ in corꝑe ante aduentum aīe ſit aliq̄ forma corporeitatꝭ de genere ſubſtātie q̄ ſibi det eſſe corporeū et ꝙ aīa det viuere tm̄. ſed aīa ſibi adueniens dat eſſe ſubſtantiale corporeū eſſe viuū et ꝑficit materiā ſc̄m omnes iſtos gradus ꝑfectōnis. ⁊ ideo recedē te aīa non manet idem corpus numero.

Tunc ſit concluſio prima ꝑ̄dicta definitio aīe ē ſufficiēs Patet primo. ꝙ anima ſit actus primus ex prius dictis. ⁊ ꝙ ſit actus cor poris organici. ꝓbat ph̄s a minori. qꝛ minus videt̾ ꝙ plante eſſent organi ce ꝗ̄ de alijs aīatis ꝓpter imꝑfectōnem aīe vegetatiue que ceteris hꝫ pau ciores opationes. ſed corꝑa plantaꝝ ſunt organiſata. quia ibi ſunt diuerſe partes ordinate pro diuerſis operibꝫ. ſicut foliū ad cooperimentū fructuū cortex aūt ordinat̾ ad cooperimentū ſubſtantie arboris. vt cutis ad tegēdū carnes in aīalibus. ⁊ radices ordinātur ad ſugendū nutrimentum a terra et ꝓportionat̾ ori aīalis per quod attrahit alimentū. ergo anima eſt actus corporis organici. Ex iſta definitōne infert ph̄us ꝙ non eſt querenda cā quare ex corpore ⁊ anima fit vnū per ſe. cum oſtenſum ſit ꝙ anima eſt pro pria forma corporis. ⁊ corpus eſt ꝓpria materia eius. modo non eſt queren da cauſa quare ex ꝓpria potentia ⁊ ex ꝓprio actu fit vnū per ſe.

Ad rōnes ante oppoſitum Ad primā dicit̾ ꝙ licet ſci entia ſit actus ſecundus reſpectu hoīs. tamen reſpectu ſcientis eſt actus primus ⁊ conſiderare eſt actus ſecundus. Ad ſecūdam dicit̾ ꝙ licet anīa in rōne forme ſubſtantialis ſit actus materie prime tamen in rōne anime inq̄ꝫtum habet talē gradum perfectōnis ꝙ poteſt operari ꝑ diuerſas virtu tes opera vite que requirunt diuerſa organa eſt actus corporis organici. ⁊ quia hic diffinit̾ vt eſt anima. ideo meliꝰ dicit̾ ꝙ eſt actus corporis ꝗ̄ ma terie Ad terciam dicitur ꝙ viuere poteſt capi dupliciter. Uno modo ꝓ eſſe viuentis ſc̄m ꝙ dicit̾ in ſecūdo huiꝰ ꝙ viuere in viuentibꝫ eſt eſſe. ⁊ tunc dicit̾ ꝙ corpus habens animā habet vitam in actu per alterū. ſed de ſe eſt tm̄ in potentia reſpectu illius vite. ꝗ̄uis ſit in potentia actui coniuncta. A lio modo capitur viuere ꝓ operatōne vitali vt dicit actū ſecunduꝫ. ⁊ hoc modo corpus habens animā habet vitam in potentia etiam diſtātem ab actu quia non ſemper in actu habet omnes operatōnes vite. Ad quar tam patet ſolutio ex dictis

Uniuerſaliter quideꝫ igitur dictū ē quid eſt anima Sub ſtantia enim eſt que ſc̄m rōnem hec auteꝫ eſt qd̄ quid erat eſſe

hmōi corporis.ſicut ſi aliqđ organoꝝ phyſicū eſſet corpus.
vt dolabra.erat quidē em̄ dolabre eſſe ſubſtātia ipſius ꝛ aīa
hec.Diuiſa aūt hac non vtiq3 amplius dolabra erit.ſed aut
equiuoce.nūc aūt eſt dolabra.nō em̄ hmōi corpꝛis qđ q̄d eſt
eſſe ꝛ rō aīa.ſed phyſici hmōi habentis in ſeipſo pncipiū mo
tus et ſtatus.Cōſiderare āt in partibꝫ oportꝫ qđ dictū ē.Si
em̄ eēt oculus aīal aīa vtiq3 ipſius viſus eēt.hec em̄ ſuba ē o
culi.que em̄ rōnem.oculus aūt materia viſus eſt.quo defi/
ciente nō eſt adhuc oculus niſi equiuoce.ſicut lapideus aut
depictus.Oportet igit̄ accipere qđ eſt in parte.in toto viuē
te corpore ꝓportionabiliter nanq3 habꝫ.ſicut pars ad partē
totus ſenſus ad totum corpus ſenſitiuū ſm ꝙ hmōi.Eſt aūt
nō abijciens aīam potentia ens vt viuat.ſed ꝙ hn̄s.ſemen
aūt ꝛ fructus potentia hmōi corpus eſt.ſicut quidem igit̄ in/
ciſio ꝛ viſio.ſic ꝛ vigilia actus.vt aūt viſus et potentia orga
ni aīa.Corpus aūt qđ potentia eſt.ſed ſicut oculus eſt pupil
la et viſus ꝛ ibi aīa ꝛ corpus anima.Qꝫ quidem igit̄ non ſit
aīa ſeꝑabilis a corꝑe aut partes quedam ipſius.ſi partibilis
apta nata eſt.non īmanifeſtum eſt.quarūdā em̄ actus partiū
eſt ipaꝝ.Atuero ſm quaſdā nihil ꝓhibet ꝓpter id qđ nulliꝰ
corporis ſunt actus.Amplius aūt manifeſtū ſi ſit corporis
actus aīa.ſicut nauta nauis.Figuraliter quidem igit̄ ſic de
terminetur ꝛ deſcribatur de aīa.

Querit̄ tercio vtrū aīa rōnalis vniat̄ corpori organico vt forma. Arguit̄ ꝙ non.quia nulla potentia q̄ oritur ab aliqua forma pōt eſſe magis eleuata q̄z forma a qua fluit ſed intellectus eſt ſeꝑatus ꝛ nulliꝰ corpꝛis eſt actꝰ ꝛ ē potētia aīe.ḡ aīa nō vnit̄ corpꝛi vt forma. Tercio ſic qđ ſm ſe habet eſſe non eſt forma corporis.ſed anima rōnalis habꝫ eē ſm ſe ꝛ eſt ꝑ ſe ſubſiſtens.ḡ non vnitur corpori vt forma. Quarto.eſſe vnitum materie ſemper conuenit forme qꝛ hoc ſibi ꝑ ſe cōuenit.ſꝫ aīa rōnalis non ſemper eſt vnita corpori.ſed qn̄q3 ſeparata.ergo ſibi non vnitur vt for

ma. In oppoſitum eſt phus in textu.

Pro reſponſione ſciendum eſt primo ꝙ poſtꝗ phus poſuit cōmunē diffinitōnem aīe ꝯñter eam manifeſtat. ⁊ ꝗtum ad ea que ibi po nūtur ex parte anime. ⁊ ꝗtum ad ea que ponuntur ex parte ſubiecti. Quo ad pmū ipam manifeſtat dupliciter. ſ. ꝑ ſimilitudinem ad res artificiales ex ꝓportione partiū ad totum. Ratio primi eſt. quia forme artificiales eo ꝙ ſunt accidentia cauſata a nobis ſunt nobis notiores ꝗ forme ſubſtan tiales a natura cauſate Ratio ſecūdi. quia partes anime ſunt potentie eius que ſunt nobis manifeſtiores ipa anima. nam ex cognitōne obiecto rum venimus in cognitōnem actuum. ⁊ ex actibus in conitōnem potentia rum per quas aīam cognoſcimus. ideo conuenienter manifeſtatur defini tio anime.

Sciendum eſt ſecundo ꝙ per ſimilitudinem rerum artifi cialiū ſic oſtendit phus ꝙ anima ſit actus ſubſtantialis corporis. nam ſi dolabra eſſet corpus naturale ſua forma eſſet actus eſſentialis eius ⁊ de ſua quidditate. qꝛ forme corpoꝝ naturaliū ſunt de genere ſubſtantie. ⁊ de eſſentia compoſiti. Et iterū ſi dolabra nedum eſſet corpus phyſicū ſꝫ etiā aīatum tunc forma dolabre eſſet aīa. qua ſepata non eſſet plus dolabra. ni ſi equiuoce. ergo cum aīatum ſit corpus phyſicum forma eius que ē anīa eſt actus ſubſtantialis eius ⁊ de ſua quidditate. ⁊ ipa ſepata nō remanet amplius corpus naturale niſi equiuoce. ſicut remota forma dolabre nō re manet corpus artificiale niſi equiuoce. Deinde hoc manifeſtat ex ꝓportōe partiū ad totum. quia ſi oculus eſſet aīatus viſus eſſet aīa eius. quia viſus eſt forma eſſentialis oculi. ⁊ oculus eſt materia eius. ⁊ deficiēte viſu nō ma neret oculus niſi equiuoce ſicut eſt oculus lapideus vel depictus. ſed ſicut eſt in parte viuentis vt in oculo. ita in toto viuente. ergo ſicut viſus eſt for ma ſubſtantialis oculi. qua remota non eſt oculus niſi equiuoce. ita aīa eſt forma ſubalis corpis organici qua remota nō remanet idē corpꝰ in ſpē.

Sciēdū ē tercio ꝙ aliqd dꝛ eſſe in potētia ad opatōem du plr. Unoº qꝛ nō hꝫ pnᵐ opatōis. Alioº qꝛ hꝫ pnᵐ opatōis ſꝫ nō opaṫ ꝑᵐ ipm. corpꝰ āt cuiꝰ aīa ē actꝰ nō hꝫ vitā i potētia pmoº. ſꝫ ſecūdo mō. iō dꝛ in textu ꝙ hmōi potētia, nō ē abijciēs aīam. i. vitā. ſꝫ ſemē ſiue fructꝰ in ꝗ ſe men cōſeruaṫ eſt in potentia ad pncipiū vite. qꝛ ſemē nondum habet aīam et ſic illa potentia abijcit aīam. ſed habens animā eſt ſolum in potentia ad opatōnem vitalem ⁊ non ad aīam. niſi loquendo de potentia coniuncta actui. Uñ aīa eſt actus pmus ſicut viſus eſt actus oculi. ⁊ nō ſicut viſio ꝗ eſt actus ſecūdus vel inciſio reſpectu cultelli. Et ſic pꝫ ꝙ corpꝰ hñs aīam habet actū pmū ſꝫ qñqꝫ careat actu ſecūdo. Ex qbus infert phs ꝙ aīa eſt actꝰ totius corpis. ſicut ptes eiꝰ ſūt actꝰ ptiū corpis. Et cū forma nō ſe paraṫ ab eo cuiꝰ eſt forma ſeqtur ꝙ aīa non poteſt ſepari a corpe vel ipa to ta vel alique ptes eiꝰ. qđ dꝛ notāter. qꝛ lꝫ aliq ptes eiꝰ poſſūt ſeparari. tñ il le non ſunt actus alicuiꝰ partis corpis.

Cōcluſio pma. Aīa ꝗ ē actꝰ corpis ꝑm ſe totā et ptes eiꝰ vt ē ſenſitiua in brutis vel vegetatiua i plātis nō ē a corpe ſepabilꝭ ꝑm eſſe pꝫ qꝛ talꝭ aīa nō hꝫ opatōem niſi mediāte corpe ſic inſtrumēto. ꝗ.

Concluſio ſecunda. Anima rõnalis eſt ſeꝑabilis a corpore ſm eſſe. patet. quia non eſt totaliter a materia cõprehenſa. quia habꝫ aliquas potentias non affixas organo corꝑali. cum ergo potentia fluens ab aliqua eſſentia non ſit magis eleuata ꝙ̃ illa eſſentia. ſequit̃ ꝙ aĩa rõnalis a qua fluunt tales potentie non eſt penitus corpori affixa.

Concluſio tercia. Anima rõnalis vnitur corpori organico vt forma. patꝫ. quia illud quo aliquid formaliter oꝑatur eſt forma eius qꝛ nihil agit niſi ſm ꝙ eſt actu. ſed aĩa rõnalis eſt principium quo formaliter operatur corpus humanũ ⁊ viuit. ergo etiam eſt forma eius.

Ad rõnes ante oppoſitum Ad primã dicitur ꝙ intellectus dicit̃ ſeparatus quia non eſt affixus alicui corporali organo ſicut potentie ſenſitiue. ſed tamen ſm eſſe eſt corpori cõiunctus inꝗ̃tum aĩa cuius eſt virtus corpori cõiungit̃ Ad terciã dicit̃ ꝙ illud qđ eſt ꝑ ſe ſubſiſtens per modũ ſuppoſiti nunꝙ̃ vnitur alteri vt forma. ſed anima nõ ſubſiſtit ꝑ modum partis ſpeciei. Ad quartã dicit̃ ꝙ licet aĩa qñꝫ ſit ſeꝑata ⁊ non vnita actualiter corpori. tamen ſemper eſt vnibilis. quia dum eſt ſeꝑata habet naturalem inclinatõnem ad hoc ꝙ ꝓprio corpori reuniatur.

Voniã ãt ex incertis quidem certius aũt fit qđ ⁊ ſm rõnem notius tẽptandũ eſt iterum ſic aggredi de ipa. Non eñ ſolum. quia oportꝫ diffinitiuã rõnem oſtendere. ſicut plures terminoꝝ dicunt. ſed et cauſam ineſſe et demonſtrare Nunc autẽ ſicut concluſiones rõnes terminoꝝ ſũt. vt quid eſt tetragoniſmus equale altera parte longior orthogonium eſſe eqlaterale. talis aũt terminus ratõ concluſionis. Dicẽs autem qm̃ tetragoniſmus eſt media inuentio rei cauſam dicit. Dicimus igitur principium accipiẽtes intẽtionis determiari aĩatum ab inanimato in viuendo. Multipl'r ãt ipſo viuere dicto et ſi vnũ aliquod hoꝝ inſit ſolum. viuere ipſum dicimus. vt intellectus et ſenſus. motus et ſtatus ſm locum. Adhuc autẽ motus ſm alimẽtum et decrementum et augmentum Unde ⁊ vegetabilia omnia viuere. videntur autẽ in ſeipſis habentia potentiam et principium hmõi. per quod augmẽtũ et decrementuꝫ ſuſcipiunt ſm cõtrarios locos Nõ enim ſurſum quidẽ augentur. deorſuꝫ aut non ſed ſimil'r in vtroꝫ

Et penitus q̄cunqȝ alunt̃ ⁊ viuūt in fine quouſqȝ pn̄t ac/
cipere alimentū. Separari aūt hoc ab alijs poſſibile eſt. alia
aūt ab hoc impoſſibile eſt in reb⁹ mortalib⁹. Manifeſtuȝ eſt
aūt in his q̄ vegetāt̃. neqȝ em̄ vna ineſt ipſis potentia. alie aīe
Uiuere q̄dem igit̃ ꝑpter hoc p̄ncipiū ineſt om̄ib⁹ viuētib⁹
Aīal aūt ꝑpter ſenſum p̄mū. et nāqȝ que nō mouentur neqȝ
mutantia locū. habentia aūt ſenſus aīalia dicimus ⁊ nō vi/
uere ſolū: vident̃ aūt et hmōi multa eſſe aīalium. Mouētia
aūt cū ſint natura habent ſolū ſenſum. Senſus aūt p̄mo in
eſt om̄ib⁹ tactus. ſicut aūt vegetatiuū pōt ſeparari a tactu ⁊
omni ſenſu. ſic et tact⁹ ab alijs ſenſib⁹ Uegetatiuū aūt dici/
mus hmōi partē aīe qua et vegetabilia participāt Aīalia au
tem oīa vident̃ tangendi ſenſum habentia. Propter quā au
tem cām vtrūqȝ hoꝝ accidit poſterius dicemus Nūc aūt in
tantū dictū ſit ſolū ꝙ eſt aīa hoꝝ q̄ dicta ſunt p̄ncipiū. ⁊ his
determinata eſt vegetatiuo. ſenſitiuo.ītellectiuo. ⁊ motu

Querit̃ quarto. vtrū ꝓpria definitio aīe ſit bn̄ aſſignata in
qua dr̄ aīa eſt p̄ncipiū quo viuimus ſentimus ſm̄ locū mouemur ⁊ intelli
gimus ꝛc̄ ☞ Arguit̃ p̄mo ꝙ nō. q2 iſta definitio aīe nō ꝯuenit omni
aīe. ergo eſt inſufficiens. An̄s ꝑȝ. q2 ꝑ aīam ſenſitiuā ⁊ etiā vegetatiuam
nō intelligimus. Secūdo arguit̃ ſic. definitio debet dari ꝑ p̄ora. ſȝ iſta
datur ꝑ poſteriora. q2 datur ꝑ oꝑationes vite. ergo nō eſt bona. Ter/
cio ſic. iſta definitio ꝯuenit potentijs aīe. q2 potentie ſunt p̄ncipia quib⁹ vi/
uimus ſentimus ꝛc̄. ergo definitio eſt inſufficiens. In oppoſitum eſt phi
loſophus in textu.

Pro reſponſione ſciendū eſt p̄mo. ꝙ poſtq̄ȝ ph̄s poſuit
definitōem ꝯmunē aīe. ꝯſequēter ponit ꝓpriam per quam intendit p̄maȝ
demonſtrare. nam quedam eſt definitio que eſt demonſtrationis ꝯcluſio.
Alia eſt principiū. et quia in demonſtratione oportȝ magis credere p̄nci/
pijs q̄ȝ ꝯcluſioni. ideo neceſſe eſt ꝙ om̄is demonſtratio ꝓcedat ex notiorib⁹
quo ad nos vel naturam. quib⁹ ꝑ demonſtrationē notificatur ꝯcluſio. vn̄
in aliquib⁹ eadem ſunt nobis nota ⁊ nature. vt in mathematicis. ideo in
iſtis demonſtratio procedit ex notiorib⁹ ſm̄ naturam ⁊ quo ad nos. ſed in
alijs non ſunt nobis eadem nota ⁊ nature. ſicut in naturalib⁹ in quib⁹ effec

tus quia ſunt ſenſibiles frequenter ſunt nobis notiores ſuis cauſis. ideo in naturalibꝰ ꝯuenienter ꝓcedimus a notioribꝰ nobis ⁊ minus ſm naturam notis. et hoc genere demõſtrationis hic vtitur phs intendens demõſtrare vnã definitõem aĩe ꝑ aliã. nam ꝗdam definitio poteſt eſſe ꝯcluſio demonſtrationis reſpectu alterius. ſicut in mathematicis exemplũ eſt de tetragoniſmo cuius eſt vna definitio. dicens qꝛ eſt vt tetragoniſmus eſt ortogoniũ equilaterale quadrãgulo equale altera pte longiori. Alia vero dicit ꝓpter quid. vt tetragoniſmus eſt medie rei inuentio. i. medie linee inter duo latera inequalia quadrãguli altera parte longiori

Sciendũ ſecũdo ꝙ definitio aĩe prius poſita pt ꝑ pſentẽ ſic demonſtrari. Illud qđ eſt pncipiũ viuendi eſt actus pmus corporis organici ⁊c. ſed aĩa eſt pncipiũ viuendi in oĩbꝰ aĩatis. vt poſtea patebit. ꝗ eſt actus pmus. vt patebit. ergo ⁊ forma corpis viuentis. Et ſm ſcm̃ Thomã hec demõſtratio eſt a poſteriori, ex eo eñ ꝙ aĩa eſt forma corporis viuẽtis eſt pncipiũ operũ vite ⁊ nõ econuerſo. Sed ſm Egidiũ de roma ponit a pori. Dicit eñ ꝙ ambe definitões dant per cãm. ſed pma datur ꝑ cãm ꝯmunẽ. ⁊ iſta datur ꝑ cãm ſpẽalem. ideo hec definitio eſt notior ſm naturam ꝗ̃ pma ⁊ etiã quo ad nos. ideo pt aliam demonſtrare. Nam pma definicio data ꝑ cãm remotam dicit quia eſt. ſecũda ꝟo data ꝑ cãm ſpẽalem dicit ꝓpter quid. Poteſt tñ dici ſaluando vtrãqꝫ opinionem ꝙ ſi opa vite ꝯſiderent ſm eſſe qđ habent in intentione agentis habent rõnem cauſe finalis reſpectu vnionis anime cuꝫ corpore. et ſic illa demonſtratio eſt a pori data ꝑ finem. Sed ſi ꝯſiderent ille opationes ſm eſſe qđ habent in executione opis ſic ſunt poſteriores actu ſubali ꝗ cõuenit corpi ꝑ aĩam. et ſic ibi eſt demonſtratio quia eſt.

Sciendũ eſt tercio. ꝙ ad probandũ aĩam eſſe principiũ viuendi ſupponit phus ꝙ aĩata diſtinguũtur motu ⁊ ſenſu ab inaĩatis. et cũ ſit multiplex modus viuendi. ſi vnus illoꝝ tm̃ inſit alicui illud dr aĩatũ Et vltra ſupponit ſecũdo ꝙ ſunt quatuor modi viuendi. Primus eſt per intellectũ. Secũdus eſt per ſenſum. Tercius eſt ꝑ motũ localem. Quartus eſt ꝑ motũ alimenti augmenti ⁊ decrementi. nam ꝗdam aĩata ſolũ nutriũtur augent ⁊ decreſcũt vt plante. quedam ꝟo pter hec habent ſenſum ſine motu locali. vt animalia impfecta. vt conche ⁊ oſtree. Alia cũ pdictis habent motũ localẽ. vt aĩalia bruta pfecta. In alijs vltra repit intellectꝰ vt in hoĩbꝰ. Appetitiuũ aũt quod eſt ꝗntum genus potentiaꝝ aĩe nõ facit gradum diſtinctũ in viuentibꝰ. qꝛ vbicũqꝫ eſt ſenſus ibi eſt motus appetitus ſenſitiui. et econtra. ideo ꝗ̃uis ſint ꝗnqꝫ genera potentiaꝝ aĩe. tñ tm̃ ſunt quatuor gradus viuendi. ex quibꝰ probatur ꝙ aĩa ſit principium viuendi ſm omnes gradus

Pro quo ſit concluſio prima. Aĩa in plantis eſt pncipiũ viuẽdi. qꝛ vbicũqꝫ inueniť aliqs modus viuẽdi ibi aĩa eſt pncipiũ viuendi ſed in oĩbꝰ vegetabilibꝰ ⁊ plantis inueniť pmus modus viuendi. ſcꝫ nutrimẽti. ꝗ in ipſis aĩa eſt pncipiũ viuẽdi. Et ꝙ illud pncipiũ nõ ſit natura ſed aĩa. pꝫ qꝛ natura nõ mouet ad ꝯtrarias dĩfas poſitões. ſed motus aug-

mēti fit ſm loca ɔtraria.q₂ vegetabilia augent̄ nō ſolū ꝓſus ſurſum nec deorſum.ſed vndiqꝫ.ğ tale ṗncipium viuendi nō eſt natura ſed aīa. et q₂ vegetabilia nō ſolū augētur ⁊ decreſcūt ꝓſus ſurſuꝫ vel deorſuꝫ tm̄ ſꝫ vtrūqꝫ et q₂ vegetabilia nō ſolū viuūt qn̄ augent̄ ⁊ decreſcūt.ſed q̄ꝫdiu nutriūtur. Ex quo pꝫ ꝙ vegetatiuū eſt ṗmū inter genera viuēdi ⁊ ſeparabile ab alijs ſed alia nō pn̄t ab eo ſeparī.ſicut tactus ſepat̄ ab alijs ſenſib₉.ſed nō ſeparā tur alij ab eo.⁊ hoc eſt verū in mortalib₉ ſicut dicit textus.q₂ in incorruptibilib₉ intellectiuū ſeparatur ab alijs

Concluſio ſecūda. Aīa eſt ṗncipiū viuēdi in aīalib₉.pꝫ q₂ aliq̄d d₂ eſſe aīal ꝓpter ſenſum.q₂ licet q̄dam aīalia ſentiant ⁊ moueantur. tn̄ nō ſolū illa q̄ mouent ſe dicūtur aīalia.ſed illa etiā q̄ habent tm̄ ſenſum. multa ſunt aīalia que nō mouentur motu ꝓgreſſiuo vt conche ⁊ oſtree.et ſic ſenſus facit gradū viuendi in aīalib₉ Et inter oēs ſenſus primus eſt ſenſus tactus qui neccārio ɔuenit omī aīali.et ſeparabilis eſt ab alijs. alij vero nō ſeparant̄ ab ipſo.q₂ nō p̄t eſſe aīal ſine ſenſu tactus.ğ aīa eſt ṗncipiū viuendi in aīalib₉. Et ſicut ꝓbatū eſt de iſtis duob₉ modis viuendi de q̇bus eſt minus manifeſtū.p̄t faciliter ꝓbari de alijs duob₉ qui ſunt mouere ſe localiter ⁊ intelligere. Ex dictis pn̄t ſumi faciliter definitiones ꝓprie partiū anime vt Vegetatiua eſt ṗncipiū quo viuimus.nutrimur.augmentamur ⁊ generamur. Senſitiua eſt ṗncipium quo viuimus et ſentimus. Intellectiua vero eſt principium quo viuimus ſentimus ſm locū mouemur et intelligimus

Concluſio reſponſiua. Predicta definitio anime eſt ſufficienter aſſignata. Patꝫ ex p̄dictis

Ad rōnes ante oppoſitū Ad ṗmā d₂ ꝙ licet illa definitio ɔpleta eo mō quo poſita ē ſolū ɔueniat aīe intellectiue.q₂ dat̄ ꝑ q̄tuor gradus viuēdi q̇ ſolū fluūt ab aīa intellectiua.tn̄ ex ea pn̄t elici ꝓprie definitiones aliaꝝ aīaꝝ.ideo d₂ ꝓpria Ad ſecūdā dictū eſt q̄uo ṗncipiū eſſe opationū vite p̄t eē aliqd̄ aliđ ab ipā aīa Ad terciā d₂ ꝙ aīa ē ṗnci^{ꝰ} ṗncipale et ṗmū operationū vitaliū.⁊ potentie aīe ſunt ṗncipia ꝓxima ⁊ minus ṗncipalia.ideo predicta definitio nō ɔuenit potentijs aīe

Utrū aūt vnūqdq̄ꝫ hoꝝ eſt aīa aut ꝑs aīe. ⁊ ſi ꝑs vtrū ſic vt ſit ſeparabilis rōne ſolū aut ⁊ loco. De quibuſdaꝫ q̇dē nō eſt deficile videre. Quedā aūt dubitatōnem hn̄t.ſicut em̄ in plantis q̄dam diuiſa vident̄ ⁊ viuentia ſepata abinuicē tanq̄ꝫ exiſtente in his aīa actu q̇dē vna in vnaq̄qꝫ planta. potentia aūt plurib₉: Sic videmus ⁊ circa alteras dr̄ñas aīe accidere. vt in entomijs deciſis. Etem̄ ſenſum vtraqꝫ partium habet et motuꝫ ſm locum. Si autem ſenſum et phanta-

ſiam et appetitū vbi quidem cū̄ ſenſus eſt ⁊ triſticia et letitia
eſt. Ubi aūt hec ſunt ex neceſſitate ⁊ deſideriū eſt. de intelle
ctu aūt ⁊ ꝓſpectiua nihil adhuc manifeſtū eſt. ſed videtur ge
nus alterū aīe eſſe. et hoc ſolum ↄtingere ſeparatim ſicut ꝑ
petuū a corruptibili. Reliq̄ aūt ꝑtes manifeſtuꝫ ex his ꝙ nō
ſeparabiles ſunt ſicut q̇dam dicūt

Querit̄ quinto. vtrū in homine vegetatiuuꝫ ſenſitiuū ⁊ in
tellectiuū ſint diuerſe aīe per eſſentiam diſtincte ☞ Arguit̄ pͥmo ꝙ ſic
qꝛ corruptibile ⁊ incorruptibile plus differūt q̄ꝫ genere. ſed anima intelle-
ctiua eſt incorruptibilis. alie vero corruptibiles. ergo eſſentialiter in eodem
diſtinguūtur Secūdo ſic. qꝛ dꝛ in libro de generatione aīaliuꝫ ꝙ embrio
ꝑ̇us eſt aīal q̄ꝫ homo. qđ nō eſſet ſi eſſet eadem eſſentia aīe ſenſitiue ⁊ intel-
lectiue. ergo ſenſitiuū ⁊ intellectiuū ꝑ eſſentiā diſtinguūtur. Tercio ſic.
genus ſumit̄ a materia ⁊ differentia a forma. ſed ratiōale qđ eſt differentia
ↄſtitutiua hoīs ſumit̄ ab anima intellectiua. animal vero ab anima ſenſiti
ua. ergo aīa intellectiua ↄparatur ad ſenſitiuā vt forma ad materiā. ⁊ ſimi
liter ſenſitiua ad vegetatiuā. et per ↄſequēs ꝑ eſſentiam diſtinguūtur.

Pro reſponſione ſciendū eſt primo. ꝙ poſtq̄ꝫ ph̄us oſten
dit aīam eſſe ꝑ̇ncipiū viuendi ſm̄ diuerſa ꝑ̇ncipia vite. ↄſequēter oſtendit
qualiter ſe habeāt partes aīe ad inuicem ſm̄ quas aīa eſt ꝑ̇ncipium vite. ⁊
qūo ſe habeant ad aīam. Et circa hoc mouet duas queſtiōes Prima
eſt ꝙ cū anima que eſt ꝑ̇ncipiū viuendi ſit determinata vegetatiuo ſenſiti-
uo motiuo ſm̄ locum. an quodlibet hoꝝ ſit aīa vel pars aīe. Secunda
queſtio eſt ſi vnūquodq̄ꝫ iſtoꝝ ſit pars anime vtruꝫ ſeparentur ab inuicem
ſm̄ rōnem tm̄. aut etiam loco ⁊ ſubiecto. ita ꝙ in vna parte ſit, vnum et in
alia parte aliud

Sciendū eſt ſecūdo. ꝙ duplices ſunt potentie anime. que
dam ſunt vniuerſales que diffundūtur per totum corpus. Alie ſunt po-
tentie que ſolū ſunt in determinatis organis. ſicut viſus audit⁹ ⁊ olfactus

Tunc ſit concluſio prima. potentie aīe vegetatiue nō di-
ſtinguūtur ab inuicem ſubiecto ſed ratione tm̄. Prima pars patꝫ. qꝛ queli
bet pars plante viuit cum deciſa eſt a toto. ergo in qualibet parte deciſa ſūt
omnes potentie anime vegetatiue.

Secunda pars patet. quia
cuiuſlibet potentie ratio eſt ad actum ⁊ obiectum. quia ab obiecto actus ca
pit ſpeciem. ergo diuerſitas obiectoꝝ arguit diuerſitatem actuū. ⁊ diuerſi-
tas actuū diuerſitatē potentiaꝝ. Sed act⁹ potētiaꝝ aīe vegetatiue diuerſi
ſunt. vt nutrire diuerſum eſt ab augere. ḡ tales potētie rōne ⁊ ſpē dr̄ūt

De anima.

Concluſio ſecūda potentie vl'es aīe ſenſitiue.ſcꝫ ſenſitiuū ap
petitiuū ⁊ motiuū nō diſtinguūtur ſubiecto in eodem patet ꝯcluſio.qꝛ q̄/
dam ſunt aīalia imꝑfecta que ꝑ ꝑtes deciſas viuunt ⁊ in ipis aīa eſt vna
in actu ſed multiplex in potentiꝭ vt dictū eſt de vegetatiua.Quelibet etiā
pars deciſa ſentit ꝙ patꝫ.qꝛ ſi trunceť vel ſe retrahat hꝫ etiā motiuū ſm lo
cum.vt pꝫ ad ſenſum.g̃ in eodem eſt motiuū ⁊ ſenſitiuū ſed vbicūqꝫ ē ſen/
ſus neceſſario ſunt fantaſia ⁊ appetitus qꝛ ad ſenſum neceſſario ſequūtur
delectatio vel triſticia.g̃ ſi ꝑs deciſa ſentit hꝫ appetitū.⁊ ſic ille potentie nō
diſtinguūť ſubiecto.ſed ꝙ diſtinguūtur rōne ꝓbareť ſicut ꝓbatū eſt de po
tentijs vegetatiuis.vñ illud qđ diciť de fantaſia nō dꝫ intelligi de fantaſia
determiata que habet organū in cerebro determiatū.ſed de fantaſia in/
determiata que nō habet actū niſi in potētia ſenſibilis.etiam nō intelligiť
de motiuo ſm locū motu ꝓgreſſiuo ſꝫ de motu dilatōis et ꝯſtrictōis tm̄.

Tercia cōcluſio potentie aīe ſenſitiue ꝑticulares diſting/
uunť in eodē loco ⁊ ſubiecto ⁊ rōne ſil'.patꝫ.qꝛ omēs tales potentie ſunt or
ganice.ſed organa diſtinguūtur loco ⁊ ſubiecto. g̃ ⁊ ille potentie ⁊ etiā rōe
qꝛ habēt diuerſos actus ⁊ obiecta.verūtamē tactus q̄ eſt diffuſus in toto
corꝑe aīalis non diſtinguiť ab alijs loco ⁊ ſubiecto.ſed rōne ſolū ⁊ omēs
alij fundanť in tactu q̄ eſt oī aīali neceſſarius.

Concluſio quarta potentia intellectiua diſtinguiť a ſenſi
tiuis ⁊ vegetatiuis.patꝫ.qꝛ eſt alterius generis aīe q̄ꝫ ꝑdicte potentie cum
ſit virtus inorganica ⁊ ſit ꝑpetua.Alie vero organice ſunt ⁊ corruptibiles
Ideo ab alijs ſeꝑatur vt ꝑpetuū a corruptibili.⁊ ſic patet ſolutio

Secūde dubitatōnis Pro quo aduertendū ꝙ dupliciter intelligi pōt
ꝙ diuerſitas potentiaꝝ p̄ſuppoṅit diuerſitatem aīarum.vno modo in di/
uerſis.⁊ ſic manifeſtū eſt ꝙ diuerſitas potentiaꝝ p̄ſupponit diuerſitatem
aīarum.Alio modo in eodem.⁊ iſto mō non p̄ſupponit ⁊ de iſto mō pre/
ſuppoſitōnis aſt ad ꝓpoſitū.Vñ in quibuſdā ſunt omēs potentie vt in ho
minibꝫ.in quibuſdā ſunt plures ⁊ nō omēs.In alijs vero vna tm̄ ⁊ in qui
buſcunqꝫ eſt vna ſola potentia oportet ꝙ illa ſit aīa vt vegetatiuū in plan/
tis eſt aīa vegetatiua.Sed in quibus ſunt plures.vna eſt aīa.alie ꝓ'o par
tes aīe.⁊ illa aīa ſemꝑ denoīatur a principali vt in brutis denomiať ſenſiti
ua ⁊ in hoīe intellectiua ab intellectu. Et qꝛ in hoīe eſt eadē aīa que diciť
ſenſitiua ⁊ vegetatiua ⁊ intellectiua.⁊ intellectiua ſumiť a differētia vltima
que ꝯñter ſumiť a forma vltīa ⁊ intellectiua a ſup̄ma dr̄a eſſentiali que ſu
mit denomiatōnē ab vltima forma.iō ⁊c̄.

Concluſio quinta et reſponſiua. In homine vegetatiuū
ſenſitiuū ⁊ intellectiuū non ſunt diuerſe aīe ꝑ eſſentiā diſtincte ſed tm̄ vna
aīa eſſentiał'r.patꝫ ꝯcluſio.qꝛ aīa vegetatiua ſenſitiua ⁊ intellectiua ſūt for
me ſubales.g̃ ſi eſſentiał'r differrent in hoīe in eodē eſſent plures forme ſub
ſtantiales.ſed hoc eſt impoſſibile.qꝛ oīs forma ſubſtātialis dat eē cōpletū
et in actu.g̃ ſi in eodem ente eſſent plures forme ſubſtātiales idem ens eſ/
ſet plura entia cōpleta ⁊ in actu.⁊ idem ens eſſet plura entia qđ eſt impoſ
ſibile.ergo in eodem nō ſunt plures forme ſubales.⁊ ꝑ ꝯñs nec plures aīe
ſm eſſentiā differentes.Ex iſto patet falſitas opinionis Platonis ponen

tis plures aĩas in eodem corꝑe diſtinctas ſm̃ diuerſa organa quibus operatur. Ponebat em̃ nutritiuam in epate. ⁊ concupiſcibilem in corde. cognitiuã in cerebro. ⁊ generatiuã in genitalibꝫ. Sed hec opinio eſt improbata ꝑ hoc ꝙ in animalibus imperfectis partes diuiſe viuũt ⁊ in qualibet inueniũtur diuerſe operatõnes. Vñ dicta opinio ſuſtineri poteſt ſi poneret̃ ꝙ aĩa ſolum vniret̃ corpori, vt motor mobili ⁊ non vt forma materie. ſicut ponebat plato. ſed hoc eſt ſuperius improbatũ.

Ad rõnes ante oppoſitũ ad primã dicit̃ ꝙ licȝ aĩa que eſt ſenſitiua tm̃ ſit corruptibilis tamẽ illa que eſt ſenſitiua ⁊ intellectiua ſil' vt anima humana ſm̃ ſe eſt incorruptibilis. quia licet ſenſitiuũ additũ intellectiuo non tribuat ſibi incorruptibilitatem non tamen aufert eam ab eo.

Ad ſecundã dicit̃ ꝙ in embrione prius eſt anima vegetatiua que corrũpitur adueniente ſenſitiua. ⁊ iterũ ſenſitiua abijcit̃ adueniente intellectiua que perfectior eſt. Ideo non ſequit̃ ꝙ in eodem ſunt plures aĩe per eſſentiaȝ diſtincte. Ad terciã dicit̃ ꝙ aĩa intellectiua in virtute cõtinet totuȝ qđ ẽ in ſenſitiua ⁊ adhuc amplius. Ideo rõ noſtra põt ſeparatim conſiderare illud qđ ꝑtinet ad virtuteȝ aĩe ſenſitiue qđ hȝ rõnẽ imꝑfecti ⁊ materie. Et quia illud materiale cõmune eſt homini ⁊ brutis. Ideo ex illo materiali format rõnem generis. ſed illud quo aĩa intellectiua excedit ſenſitiuã accipit̃ tanꝙ̃ formale ⁊ cõpletũ. ⁊ ex hoc ſumit̃ dr̃a hoĩs. ⁊ hec de queſtione

Ratione autem ꝙ altere manifeſtum eſt Senſitiuo enim eſſe ⁊ opinatiuo alterum. Siquidem ⁊ ſentire ab ipſo opinari. ſimiliter autem et aliorum vnumquodq; que dicta ſũt.

Queritur ſexto. vtrum aĩa ſit tota in toto corpore ⁊ tota in qualibet eius parte. Arguit̃ ꝙ non. quia omne totũ eſt diuiſibile. Aĩa vero eſt indiuiſibilis. ergo non habet totalitatem. ⁊ ꝑ ↄñs non eſt tota in toto corpore. Scđo ſic. ſi anima eſt tota in qualibet eius parte ſequitur ꝙ quelibet pars eſt cõpoſita ex corꝑe ⁊ aĩa. ſed oẽ tale ↄpoſitũ eſt aĩal. ğ quelibet ꝑs aĩalis eſſȝ aĩal. Et ↄfirmat̃ qꝛ aĩa ſolũ ẽ in corꝑe organico ſȝ nõ q̃libet ꝑs corꝑis eſt organica. ğ aĩa nõ ẽ tota ĩ qualibet ꝑte. Tercio ſic. ſi aĩa eſſet eadẽ in diuerſis ꝑtibꝫ corꝑis ſequeret̃ ꝙ idẽ ſil' moueret̃ ⁊ quieſceret. qꝛ aĩa moueret̃ vna manu mota ⁊ quieſceret alia quieſcẽte. Etiã ſil' moueretur motibꝫ contrarijs ⁊ idem diſtaret a ſeipo cũ ipa eſſet in ꝑtibus a ſe diſtantibꝫ. Omnia aũt hec ſunt impoſſibilia. ğ aĩa non eſt tota in qualibet parte eius.

In oppoſitum Arguit̃ qꝛ om̃e indiuiſibile eſt totũ vbi operatur. ſed aĩa eſt ſimplex ⁊ indiuiſibilis ⁊ opat̃ in toto corꝑe ⁊ in q̃libet ꝑte ei᷒. igit̃ eſt tota in toto ⁊ in q̃libet ꝑte tota. In q̃ſtione erũt duo articuli.

Quantum ad primũ ſciendũ eſt primo ꝙ de hac q̃ſtione dicit Albertus ꝙ anima eſt tota in toto corpore ſed non eſt tota in qualibet eius parte. Nam ſicut anima eſt vna eſſentialiter ⁊ habȝ plures partes poteſtatiuas vnitas in vna eſſentia anime. Ita corpus organicum eſt vnum habens partes organicas que habent attributõem ad principaliorẽ parteȝ.

ſcꝫ ad cor. Ideo ſm Albertũ anima eſt primo ꝛ principaliter in corde a q̄ fluunt virtutes eius per totum corpus ſm ſingulas ꝑtes corꝑis ꝛ ſi ſint due partes corporis eiuſdem complexionis ſiue organiſatõis in ipis erũt plures potentie ꝛ opatões anime vnđ ipſe ymaginari videt aĩam nõ habere totalitatem niſi ſuoꝝ organoꝝ. vnde ſi ipe loquatur de anima inq̃tũ vnitur corpori vt motor mobili ꝛ non forma ſubſtantialis. ſic p̄dicta vera ſunt. Sed ipe Albertus alibi dicit ꝙ anima ſm eſſentiam eſt tota in toto et tota in qualibet eius parte.

Sciendũ ſecũdo ꝙ vt ad p̄ñs ſufficit triplex reperit totũ quoddam eſt totum quantitatiuũ vt linea vel ſuperficies. aliud eſt totum eſſentiale qđ diuidit in partes eſſentiales ipm diffinientes ſicut ſpecies in genus ꝛ differentiam. Et vniuerſaliter omne illud de quo plura p̄dicata eſſentialiter verificant dici poteſt totum eſſentiale. Terciũ eſt totum poteſtatiuũ qđ diuidit in diuerſas partes poteſtatiuas ſeu in diuerſas virtutes vt reſpectu rõnalis ꝛ ſenſitiui ꝛ vegetatiui dicit totũ poteſtatiuũ.

Sciendũ tercio ꝙ primus modus totalitatis non conuenit formis niſi per accidens ꝛ ſolum conuenit illis que extenſione ſubiecti extendunt ſicut eſt de albedine. Et ſimiliter forme ſubales elementorum mixtoꝝ inanimatoꝝ plantaꝝ ꝛ aĩaliũ imperfectoꝝ diuidũtur ad diuiſionem totius. ꝛ ſic eis ꝯuenit ꝑ accñs iſte modus totalitatis. Nã vt dicit in textu. Aĩa in plãtis ꝛ in aĩalibꝫ impfectis ẽ vna in actu ſꝫ plures in potentia. ſꝫ aĩe aĩaliũ pfectoꝝ q̄ req̄rũt diuerſitatẽ in ꝑtibꝫ corꝑis nõ ſe hñt eq̄lr ad corpꝰ ſuũ ꝛ ꝑtes eius. Ideo nõ diuidũtur ꝑ accñs ad diuiſionẽ corꝑis. et ſic p̄ma totalitas eis nõ ꝯuenit ſꝫ totalitas eſſentie ꝛ etiã totalitas virtutis ipis ꝯueniũt. Et ſi q̄rat aliq̄s vtꝝ albedo ſit tota in ſupficie ꝛ tota in qualibet eiꝰ ꝑte. Rñdet ꝙ ſi ſit ſmo de totalitate eſſentie. albedo ẽ tota ĩ q̄libet eius parte. Sed ſi ſit ſmo de totalitate q̄ntitatiua quã habet albedo per accñs nõ ẽ tota in q̄libet eiꝰ ꝑte etiã totalitate ꝟtutis qꝛ aliter ĩmutat ſenſũ qđ ẽ in maiori corꝑe et in minori ꝛ aĩa ĩ aĩalibꝫ pfectis q̄ nõ hꝫ totalitatẽ q̄ntitatis nõ dꝫ dici tota p̄dicta totalitate vel in toto corꝑe ꝛ in q̄libet ꝑte ꝛ hec de primo articulo.

Concluſio reſponſiua ad ſecũdũ Aĩa ſm totalitatem eſſentie ẽ tota in toto ꝛ in q̄libet eiꝰ ꝑte tota ſꝫ nõ ſm totalitatẽ ꝟtutis. Prĩa ꝑs ſatis pꝫ ꝑ rõnẽ poſt oppoſitũ factã. Scđa ꝑs ꝓbat. qꝛ aĩa ſm ꝟtutem viſiuã eſt in oculo ꝛ nõ ſm aĩas potẽtias eiꝰ ꝛ ſm auditiuã ẽ in aure. ꝛ ita de aliꝭ ꝑtibꝫ ꝛ ſm totalitatẽ ꝟtutis nõ eſt tota in qualibet eiꝰ ꝑte. Unde aduertendũ ẽ ꝙ aĩa req̄rit diuerſitatẽ figure ꝛ ꝯplexiõis in diuerſis ꝑtibus corꝑis ſm diuerſitatẽ potẽtiaꝝ eiꝰ q̄ ordinãt ad diuerſas opatões. Ideo nõ eodẽ mõ ꝯpat ad totũ corpꝰ ꝛ ad qualibet eiꝰ ꝑtẽ. ſꝫ in rõne totius poteſtatiui ſic ꝓpo ꝛ ꝑ ſe pfectibili ꝯpat ad totũ corpꝰ ꝛ ñ ad ꝑtes eiꝰ Iđ nõ oportꝫ ꝙ q̄libet ꝑs aĩalis ſit aĩal. nec etiã ꝙ q̄libet ꝑs ſit organica. Itẽ ſciẽdũ ꝙ duplices ſunt potẽtie aĩe. Quedã ſũt ſubiectiue ĩ eẽntia aĩe ꝛ nõ ĩ corpore. Alie ſũt potẽtie ſenſitiue q̄ nõ ſũt abſolute ĩ eẽntia aĩe. ſꝫ ſubiectiue in corporeis organis ꝛ fluunt ab aĩa ꝯpata ad diuerſas ꝑtes corꝑis. Iđ non oportet ꝙ omes ſint in qualibet ꝑte corꝑis.

Liber ſecūdus

Ad rationes ante oppoſitū Ad primā patet ſolutio ex di
ctis. Ad ſecūdā dicitˀ ꝙ oīne ꝯpoſitū ex corꝑe ⁊ aīa ſenſitiua ꝑ modū totiꝰ
compoſiti dicitˀ aīal ſed nō illud ꝙ dicitˀ ſolū compoſitū ex corꝑe ⁊ aīa per
modū partis. Ad cōfirmatōnem dicitˀ ꝙ anīa ſolum eſt in corꝑe organico
tanq̄ȝ in ꝓprio ⁊ ꝑ ſe ꝑfectibili ſed ex ꝯñti ⁊ minus ꝑ̇ncipaliter eſt in quali/
bet eius parte ſiue organica ſiue nō. Ad terciā dicitˀ ꝙ aīa ſolū mouetˀ per
accidens ad motū corꝑis. Et nihil ꝓhibet ꝙ ſimul moueatur ⁊ quieſcat ꝑ
accidēs ſm ꝙ eſt in diuerſis partibꝫ corꝑis. nec ſeq̇tur ꝙ ipa diſtet a ſeipſa.
quia nō ſolum eſt in ꝑtibus extremis. ſed vl'r in oībus intermedijs nec eſt
ꝓtenſa qꝛ ſolū illud eſt protenſum qḋ ſm eius diuerſas partes eſt in diuer
ſis partibus loci. modo aīa non eſt in diuerſis ꝑtibus corꝑis ſm diuerſas
eius partes ſed ſolū ſm eius totā eſſentiā. ⁊ hec de q̄ſtione.

Qꝫ autē qubuſdam aīalium oīa inſunt hec. Quibuſdam
vero quedam horum. alteris aūt vnū ſolum. Hoc autē facit
differentiam aīalium ꝓpter quā autem cauſam ſit factū po/
ſterius oſtendendū eſt. Similiter autem ⁊ circa ſenſus acci/
dit. Alia quidem em̄ habent omnes. alia vero quoſdā. Que
dam vero vnam maxime neceſſarium tactū. Quoniā auteȝ
quo viuimus ⁊ ſentimus dupliciter ſicut quo ſcimus. Dici/
mus aūt hoc quidem ſcientiā. illud aūt animā. vtroq̄ȝ em̄ ho
rum dicimus ſcire. Similiter aūt ⁊ quo ſanamur. aliud qui
dem ſanitas eſt. aliud autem parte quadam corporis aut et
toto. Horuȝ aūt ſcientia q̄ȝ ⁊ ſanitas forma eſt ⁊ ſpecies que
dam et ratio. vt actus ſuſceptiuoꝝ. hec quidem ſcientifici. il/
la vero ſanabilis. videtur in patiente ⁊ diſpoſito actiuorum
ineſſe actus Anima aūt hec quo viuimus. ⁊ ſentimus. ⁊ mo
uemur ⁊ intelligimus primo. Quare ratio quedā vtiq̄ȝ erit ⁊
ſpecies. ſed non vt materia ⁊ vt ſubiectum. Tripliciter enim
dicta ſubſtantia ſicut diximus hec quidem ſpecies. illud ve/
ro vt materia. aliud autem ex vtriſq̄ȝ. Horū aūt materia qui/
dem potentia. ſpecies aūt actus. poſtea ex vtriſq̄ȝ animatum
non corpus eſt actus anime. ſed ipſa corporis cuiuſdam. Et

ꝓpter hoc bene opinātur quibus videtur neq̧ ſine corpore
eſſe.neq̧ corpus aliquod anima. Corpus quidem enim non
eſt. Corpus autem aliquid eſt. Et propter hoc in corpore eſt
et corpore huiuſmodi. ⁊ non ſicut priores ad corpus apta/
bāt ipſam nihil definientes in quo ⁊ quali ⁊ vere.cum nō vi
deatur accipere quodlibet contingens. Si autez fit ⁊ ſm rō
nem. vniuſcuiuſq̧ enim actus in potentia exiſtente. ⁊ in pro/
pria materia aptus natus eſt fieri. Q quidem igitur actus ē
quidam ⁊ ratio potentiam habentis eſſe huiuſmodi manife
ſtum ex his.

Queritur ſeptimo. vtrū aīa humana ſit per ſe ſubſiſtens.
Arguit̄ pmo ꝙ nō quia omne ſubſiſtens eſt hoc aliqd cum ſit prima ſub/
ſtantia.ſed anima humana non eſt hoc aliquid. ergo ipā non eſt ꝑ ſe ſubſi/
ſtens Scđo ſic.omē ꝑ ſe ſubſiſtens poſſet per ſe operari.ſʒ dicit phs primo
huius ꝙ dicere aīam ſentire vel intelligere eſt ſilē ac ſi dicat̄ texere vel ordi/
ri. Tercio ſic.ſi aīa hūana ꝑ ſe ſubſiſteret poſſet habere opatōnem ſine cor/
pore.ſed hoc non.quia ſi ſic maxime eſſet intelligere.ſed ipā non poteſt in/
telligere ſine fantaſmate.nec fantaſma eſt ſine corpore.ġ ⁊c.

In oppoſitum Arguit̄ quia ſubſiſtens dicit̄ qđ eſt ſub ꝓ
prio eſſe ſtans.ſed anima eſt ſtans ſub ꝓprio eſſe.quia ſuū eſſe non eſt de/
pendens a corpe. ġ.ipā eſt per ſe ſubſiſtens. In queſtione erūt duo articuli

Quantū ad primū ſciendū eſt pmo ꝙ nō omē pncipiū imediatū vitalis
operatōnis eſt aīa.quia ſi ſic tunc virtus viſiua eſſet aīa.ſed primū princi/
piū vite dicit̄ aīa qūuis em aliqđ corpus poſſet eſſe pncipiū vite ſicut cor in
aīali tamē non pōt eſſe primū principiū vite vnđ eſſe principiū vite corpori
ſolum conuenit inq̄tū actuale eſt ꝑ pmū principiū vite qđ eſt aīa vn̄ patʒ
ꝙ aīa non eſt corpus ſed actus ⁊ forma corpis. Ulterius patʒ ꝙ aīa nō eſt
compoſita ex materia ⁊ forma.quia de rōne aīe eſt ꝙ ſit forma corpis .vel
igitur eſt forma ſm ſe tota vel ſm aliquā partē ſui. Si ſm ſe tota materia
non eſt pars eius.quia materia dicit ens in potētia. ⁊ forma inq̄tū hmōi
eſt actus. Si aūt ſit forma ſm aliquā ptē ſui tūc illa ps dicet̄ aīa. ⁊ alia di
cetur corpus aīatum. ⁊ ſic aīa erit corpus aīatum ꝙ falſum eſt.

Sciendum ſecundo ꝙ potens aliqua cognoſcere nihil
habet horū que cognoſcit in ſua natura.quia illud qđ ſibi ineſſet impediret
cognitōnem alioꝝ.ſicut videmus ꝙ lingua febricitantis infecta humore
colerico nō poteſt ꝑcipere aliqd dulce ſed oīa vident̄ ſibi amara.ſed homo
per ſuū intellectū poteſt oīa corpa cognoſcere.ergo in ſe non habet naturā
corpoream. Silr etiā nec intelligit ꝑ organū corporeum quia determiata
nature illius organi impediret ne oīa corpora cognoſceret. vt patʒ ꝑ exem

plū qꝛ ſi aliqͥs determīatus coloꝛ ſit vel in pupilla oculi vel in aliquo vaſe vitreo ꝯtinente liquoꝛē infuſum in illo vaſe ille liquoꝛ videꝛ eiuſdē coloꝛis cū vaſe. g̃ intellectuale ꝑncipiū non eſt coꝛpus nec intelligit ꝑ oꝛganū coꝛpoꝛeū. Et hec de primo articulo.

Quātū ad ſecūdū ſit prima concluſio Anima humana ē aliqͩd ꝑ ſe ſubſiſtens. patꝫ. qꝛ nihil opaꝛ niſi ſit ens ꝑ ſe ⁊ in actu ſꝫ aīa humana p̄t ꝑ ſe opari ⁊ hꝫ aliquā opatōem in qua nō cōicat cū coꝛpe nec illā exercet mediāte oꝛgano coꝛpeo ſcꝫ intelligere. g̃ ipa ē ꝑ ſe ſubſiſtēs. Ex iſta ꝯcluſione ſequiꝛ ꝙ aīa hūana eſt incoꝛruptibilis tā ꝑ ſe ꝙ̃ ꝑ accñs. qꝛ omnis foꝛma ſubſiſtēs cū ſit ſimplex ⁊ nō cōpoſita ex materia priuatōni admixta eſt per ſe incoꝛruptibilis. Nec etiā coꝛruptibilis eſt ad coꝛruptōnē alteri⁹ cū ꝑ ſe ſubſiſtit. ſꝫ aīa hūana ē ꝑ ſe ſubſiſtēs vt dictū eſt foꝛme vero que nō per ſe ſubſiſtunt ſicut accñtia ⁊ foꝛme naturales. materiales generanꝛ ⁊ coꝛrūpūꝛ per accñs ad gñatōnē ⁊ coꝛruptōnē ſuppoſitoꝝ in qͥbꝫ ſūt

Concluſio ſecunda licet anima ſit per ſe ſubſiſtēs non tamen eſt homo. patꝫ. qꝛ hō eſt ſua natura ⁊ ſua diffinitōe materiā includit et foꝛmā ſcꝫ coꝛp⁹ ⁊ aīam. ſꝫ aīa rōnalis cū ſit foꝛma ſimplex nō hꝫ in ſua eſſentia materiā nec in ſua diffinitōne. g̃ ipa nō eſt hō.

Concluſio tercia nulla aīa preter intellectiuā eſt ꝑ ſe ſubſiſtens. patꝫ. qꝛ nulla aīa p̄t eſſe ꝑ ſe ſubſiſtēs niſi poſſet operari ſine oꝛgano coꝛpoꝛeo. qꝛ ſil'r vnūqͦdꝙ̃ ſe hꝫ ad eſſe ſicut ad opari. ſꝫ nulla aīa ab intellectiua p̄t opari ſine oꝛgano coꝛpoꝛeo. g̃ ⁊c. Probaꝛ etiā inductiue in oībus opantibꝫ ſenſitiue et etiā vegetatiue. g̃ nulla aīa ab intellectiua p̄t eſſe per ſe ſubſiſtens.

Ad rationes ante oppoſitum Ad primā diciꝛ ꝙ hoc aliqͩd pōt capi dupliciter Uno mō ꝓ quocūꝙ̃ ſubſiſtente ⁊ hoc mō partes ſubſtātie pñt dici hoc aliqͩd vt man⁹ vel aīa ſepata. ſed nō foꝛme accñtales Alio° ꝓ ſubſiſtēte ꝯpleto in natura ſpecifica. ⁊ hoc mō ſolū ſuppoſitū ſubſtātie qͦd ſubſiſtit vt ſuba ꝯpleta dꝛ hoc aliqͩd ⁊ ſic aīa nō diciꝛ hoc aliqͩd. ſed ꝑmo mō. Ad ſecūdā dꝛ ꝙ dicere aīaꝫ ſentire vel intelligere mediante motu coꝛꝑali vt ponebāt antiqͥ nō diſtinguētes inter ſenſū ⁊ intellectū ſil'r ē ſicut eā dicere texere vel oꝛdiri ſed dicētes eā intelligere īmaterial'r ſic Ariſto. nō dicūt eā texere vel oꝛdiri ⁊ in ꝑmo ſenſu capit Ariſto. loquēdo ꝯ antiqͥs ꝑdicta ꝟba vltra diciꝛ ꝙ aliqͩd opaꝛ eodē mō qͦ ē ſubſiſtēs ⁊ aīa ſubſiſtit ꝑ modū ꝑtis ⁊ nō ꝑ modū totius vel ſube ꝯpoſite. Jō opaꝛ ꝑ modū ꝑtis. Et qꝛ opatio ꝑtis attribuiꝛ toti. Jō hō dꝛ ītelligere ꝑ aīaꝫ ⁊ ſic aīa nō ſolū ītelligit tāꝙ̃ id quo ⁊ ꝑ modū ꝑncipij formalis ſicut caloꝛ ignis calefacit ſꝫ aliqͥ mō ītelligit tanꝙ̃ qͦd modū ꝑtis. Ad terciā dꝛ ꝙ aīa ītellectiua ad intelligēdū reqͥrit coꝛp⁹ ſicut obiectū ⁊ nō ſicut oꝛganū ⁊ hoc nō īpedit qͥn ipa ſit ꝑ ſe ſubſiſtēs. ⁊ qͥn poſſet ꝑ ſe intelligere a coꝛꝑe ſepata.

Otentiarum autem anime. que dicte ſunt alijs quidem inſunt omnes. alijs vero quedam harum. quibuſdam vero vna ſola. Potentias autem dicimus. vegetatiuū. ſenſitiuū. appetitiuū. motiuū ſꝫm locū et intellectiuū.

De anima

Queritur octauo. vtrū potētie aīe ab eius eſſentia ſint re aliter diſtincte. Arguit̄ ꝙ non. q: anīa nobilioꝛ eſt materia ꝑma ſilr̄ etiam forma accn̄tali. ſed materia ꝑma ē ſua potētia ſimiliter forma accn̄talis ē ſua potētia ⁊ ꝟtus ad opandū ſicut caloꝛ ē imediatū ꝑncipiū calefactōnis ergo eſſentia aīe ⁊ ſua potētia nō diſtinguūt̄ abinuicē Scđo ſic ſimplex nō pt̄ eſſe eē ſubiectū accn̄tis. ſʒ aīa ē forma ſimplex. g̃ nō pt̄ eē ſubiectū accn̄/tis. igit̄ ſue potentie nō ſūt accn̄tia diſtincta ab ipa. Tercio potētie aīe ſi ſunt accidētia eius aīa erit in potētia ad ipas. vel ergo illa potētia erit eſ/ſentia aīe vel diſtincta ab ea. Si eadē pari rōne dōm eſt de iſtis formis ſi diſtincta q̄rit̄ q̇d eſt in aīa per qđ aīa ſit in potētia ad ipam ⁊ ſic vel eſſentia erit ſua potentia vel erit ꝓceſſus in infinitū.

Jn oppoſitū arguit̄ quia in qualibet re inueniūtur eſſen/tia ꝟtus ⁊ opatio. vt habet̄ ꝑmo celi ⁊ mūdi. ſʒ ꝟtus mediat inter opatio/nē ⁊ eēntiā ⁊ diſtinguit̄ ab opatōe. g̃ ⁊ ab eēntia. Jn q̄ſtiōe erūt duo articl̄i

Quantū ad primū notandū eſt primo ꝙ poſtq̄ꝫ. p. deter/miauit de aīa i cōi q̄ꝫtū ad eēntiā eiꝰ. Hic pn̄r determiat de ea q̄ꝫtū ad potētias. Et ꝑmo vidēda ſūt aliq̄ cōia đ potētijs aīe. Deīn aliq̄ ſpēalia circa ſinglas potētias. ꝑmo determinādo de potētijs aīe vegetatiue. ſcđo de potentijs aīe ſenſitiue. tercio de potētijs aīe vegetatiue ⁊ de ꝑncipio motus qđ cōprehendit potentiā appetitiuā ⁊ motiuā ſil'r ⁊ ꝑſupponit potentiā cognitiuā ſcʒ ſenſum vel intellectum

Secundo notandū ꝙ ꝓut habet̄ ſecūdo de celo. Jnfima entia ꝯſeq̇ nō pn̄t ꝑfectā bonitatē ſʒ aliquā imꝑfectā ꝯſequunt̄ ⁊ h̄ pa[r]cis opatōib ſic ea q̄ ſūt infra hoīem nō pn̄t ꝯſeq̇ btitudinē. ſʒ hō pt̄ eā adipiſci per intellectū ⁊ rōnē. ſʒ ea q̄ ſūt ſupra hoīe ꝫ eā acq̄rūt paucis opatōnib q̄ꝫ hō vt ſūt intelligētie ⁊ ens ſimpl'r ꝑfectū ſine opatōne vel potētia diſtincta ab eēntia eiꝰ hʒ ꝑfectā bonitatē. Exēm ꝑhi ſcđo de celo ē de ſanitate q̄ ē in aliq̄b ꝑm pl'a ⁊ in alijs ꝑm pauciora acq̄rit̄ Sic i creatis nō fluūt pl'es opatōnes ab vna natura niſi mediātib pluribus potētijs. Jđ lʒ aīa ſit tm̄ vnuꝫ ꝑm eēntiā tn̄ ē multiplex ꝑm ꝟtutē ⁊ hʒ plures opatōnes.

Tercio notandū ꝙ ab vno nō eſt ꝓceſſus in multitudine ſine ordine. Jđ inter potentias aīe ē aliq̇s ordo ⁊ iſte dupl'r ſumit̄. Vno mō ꝑm depēdētiā vniꝰ potētie ad aliā Alio° ꝑm diſtinctōem obiectoꝝ. vn̄ ꝑm depēdētiā vniꝰ potētie ad aliā ⁊ ſic attēdit̄ ordo. vno° ꝑm itētōeꝫ nature ꝓut ꝑfecta naturaľr ᵱcedūt iꝑfecta. ⁊ hoc mō potētie itellectiue ᵱcedūt ſenſitiuas. ⁊ ſenſitiue ᵱcedūt vegetatiuas Alio° ꝑm ordinē gn̄atōis. ⁊ tūc ē euerſus ordo. Sʒ ex ꝑte obiectoꝝ q̄dā vires ſenſitiue ꝑoꝛes ſūt alijs. Nā viſibile naturaľr ꝑus ē audibili. q: cōe ē corꝑib ſuꝑioꝛib ⁊ iferioꝛib. Silr̄ ſonꝰ q̇ fit i aere ᵱcedit odoꝛē q̄ fit i corꝑe mixto. ⁊ ſic viſus ᵱcedit auditū ⁊ auditꝰ olfactū ⁊ ſic de alijs ꝑm ordinē ſuoꝝ obiectoꝝ.

Quarto notandū ꝙ in hoc conueniunt omnes potentie aīe q̄ fluūt ab eēntia aīe ſic a ſuo ꝑmo ꝑncipio. Et q: accn̄s ꝓꝑiū ſp̄ ſaluat̄ in ſuo ſubiecto ꝑm ꝙ ſubiectum eſt in actu ⁊ recipitur in eo ꝑm ꝙ in poten/tia. Jdeo ille potentie differenter ſe habent ad animā vt ab ea cauſantur

et vt recipiūtur in ipſa vel in compoſito vñ ſic differūt ab inuicē quedā ſūt in eſſentia aie vt in ſubiecto ſicut intellectus ꝛ voluntas ꝛ rō que ſunt potentie anime intellectiue. Alie ſunt ſubiectiue in organis corporeis ꝛ in toto compoſito ſicut potentie ſenſitiue ꝛ vegetatiue. licet omes fluāt effectiue ab anima.

Concluſio prima et reſponſiua potentie anime ab eius eſſentia realiter ſunt diſtincte. ꝓbaſ quia ſicut ſe habet eſſentia ad eſſe. ita potentia ad agere. ꝰ ꝑ locum a tranſmutata ꝓportione ſicut ſe habet eſſe ad agere. ita eſſentia ad potētiā. ſed in oībꝫ creatis eſſe realiter diſtinguitur ab agere. ꝰ ꝛ eſſentia a potentijs. Scđo potentia ꝛ actus ad idem genus referūtur cum potentia et actus diuidant ens ꝛ qđlibet genus entis. ergo ſi actus non ſit de genere ſubſtantie. ergo nec potentia ad illum actum. ſed operatio anime ꝛ cuiuſlibet creature non eſt in genere ſubſtantie. ꝰ nec potētia illicitiua ipiꝰ ſꝫ ſūt accñtia diſtincta ab aīa. Sūt em̄ naturales potētie de ſecūda ſpecie qualitatis. Tercio aīa ſm totam ſuā eſſentiā eſt actus. igiſ ſi eſſentia anime eſſet imediatū ꝑncipiū opatōnis hñs aīaꝫ ſemꝑ actu operareſ opera vite vt habens aīam ſemper eſt actu viuū. ſed hoc eſt falſum. quia aīa ſm ꝙ eſt actus ꝛ forma non ordinaſ ad vlteriorē actū ſed ē vltimꝰ terminus generatōnis. ideo cum ſit in potentia ad alium actū ſcꝫ ad operatōnem non conuenit hoc ſibi ſm ſuā ſubſtātiā ſed ſm ſuā potentiam. ergo potentie aīe ab ea realiter ſunt diſtincte ꝛ hec de ꝑmo articulo.

Quantum ad ſecūdū articulū dubitaſ. vtrū vna potentia anime oriatur ab alia. Pro dubio ſciendum eſt ꝙ illoꝝ que naturali ordine ꝓcedunt ab vno ſicut primū eſt cauſa oīm poſterioꝝ. ita ſecūdum eſt cauſa omniū ſequentiū ipm ſed in potentijs anime eſt triplex ordo vt iam dictū eſt. Ideo rñdetur ad dubiū ꝙ vna potentia anime ꝓcedit ab eſſentia aie mediāte alia. quia eſſentia anime compatur ad potētias ꝛ ſicut ꝑncipium actiuū ꝛ ſicut finale ꝛ quo ad aliquas ſicut materiale. ꝛ agens ꝛ finis habēt rōnem perfectōnis ꝛ ſuſceptiuū rōnem imꝑfecti. ideo potentie aie que ꝓcedunt via perfectōnis ſunt principia aliaꝝ ꝑ modū finis ꝛ efficiētis vt ſenſus eſt ꝓpter intellectū ꝛ nō ecōtra. Sed via generatōis ſunt priores alie per modū cauſe materialis.

Ad rationes ante oppoſitū Ad primā diciſ ꝙ materia ē in potentia ad actū ꝑmū qui eſt eſſe vel forma ſubſtantialis que eſt eiuſdē eſſentie cum ipa. ſed potentie anime ſunt ad actum 2m qui eſt operari. Iō non eſt ſimile ſimilr licet forma accñtalis ſit principiū operatōnis tanꝗ̄ virtus agentis principalis per quā operatur tamē nō eſt principiū principale opatōnis ſicut eſt aīa vel totū compoſitum qđ agit per formā ſubſtātialem eius. Ad ſecundā cōcediſ ꝙ forma oīno ſimplex ſicut deus non eſt ſubiectum accidentis ſed aīa rōnalis eſt compoſita ex actu ꝛ potentia ante aduentum ſuaꝝ potentiaꝝ. quia includit eſſe ꝛ eſſentiam. Ideo non ē oīno ſimplex ꝛ ſic de alijs aīabus. Diciſ tamē de ipis ꝙ non ſunt ſubiecta ſuarum potentiaꝝ ſed ille potentie ſubiectiue ſunt in toto compoſito.

Ad terciā diciſ ꝙ emanatio ꝓꝓrij a ſubiecto non eſt ꝑ tranſmutatōnem ſucceſſiuā. ſed per ſimplicem emanatōnem. Ideo potentia per ꝗ̄ eſſentia

aĩe & in potentia ad ſuas potentias nõ realiter differũt ab ipſa nec opꝫ ꝙ ibi ſit ꝓceſſus in infinitũ.et hec de queſtione.

Ineſt autẽ plantis vegetatiuũ ſoluȝ.alteris aũt hoc ⁊ ſenſitiuũ. Si autẽ ſenſitiuum ⁊ appetitiuũ Appetitus quidem em̄ deſiderium et ira et voluntas ſunt. Animalia autẽ om̄ia habent vnum ſenſum et tactum. Cui aũt ſenſus ineſt huic ⁊ letitia et triſtitia et dulce et triſte. Quibꝰ autẽ hic et concupiſcentia Delectabilis em̄ appetitus eſt. Adhuc autm̄ alimenti ſenſum habent.tactus em̄ alimenti ſenſus. Siccis em̄ et humidis et calidis et frigidis alũtur omnia viuentia.horuȝ aũt ſenſus tactus.ſed aliorum ſenſibilium ſꝫm accidens ſenſus. Nihil em̄ in alimẽtum ꝯfert ſonus neqꝫ color neqꝫ odoratus. Humor autem vnum aliquod eſt tangibilium.eſuries aũt et ſitis ſunt concupiſcentie.⁊ eſuries quidẽ calidi et ſicci Sitis autẽ frigidi ⁊ humidi.ſapor vero vt delectamentum horum eſt. Certificandũ aũt de his poſterius eſt: Nũc autẽ intantũ dictum ſit ꝙ animalibꝰ habentibꝰ tactuȝ et appetitus inſit De fantaſia aũt immanifeſtum eſt poſterius autem intendendũ eſt Quibuſdam autẽ adhuc ineſt et ſꝫm locũ motiuũ.aliȷs aũt intellectiuũ et intellectus vt hominibꝰ.et ſi aliquod alterum huiuſmodi eſt aut et honorabilibus. Manifeſtum igitur eſt ꝙ eodem modo vna vtiqꝫ erit rõ anime ⁊ figure Neqꝫ em̄ ibi figura eſt preter triangulum et que conſequenter fiunt.neqꝫ hic anima preter predictas eſt Fiet auteȝ vtiqꝫ et in figuris rõ ꝯmunis que ꝯuenit ꝗdem omnibꝰ.propria autẽ nulliꝰ erit figure. Similiter aũt et in dictis animabus.vnde ridiculum eſt querere ꝯmunem rõnem et in his et in alteris:que nullius erit eoruȝ q̃ ſunt ꝓpria ratio:neqꝫ ſꝫm ꝓpriam ⁊ indiuiduam ſpẽm dimittentes hmõi. Similiter aũt ſe habẽt ei qꝺ de figuris eſt et q̃ ſꝫm aĩam ſũt. Semꝑ em̄ in eo qꝺ eſt ꝯſequenter eſt potentia quod prius eſt in figuris et in animatis.vt in tetragono quidẽ trigonũ ẽ. in ſenſitiuo aũt vegetatiuũ. Quare ſꝫm vnumqꝺqꝫ querendũ eſt quid ſit vniuſcuiuſqꝫ anima.vt que plante ⁊ que hominis aut beſtie Propter quam aũt cauſam ꝯſequenter ſic ſe habẽt ꝯſiderandum eſt.ſine em̄ vegetatiuo ſenſitiuũ nõ eſt.a ſenſitiuo auteȝ

e i.

ſeparatur vegetatiuū in plantis. Iterum autē ſine q̄dem eo qđ poteſt tangere alioꝝ ſenſuū neq; vnus eſt Tactus aūt ſine alijs eſt. Multa em̄ aīalium neq; viſum neq; auditu; habent. neq; odoratus ſenſum. Et ſenſitiuorū autē alia q̄dem habent ſm̄ locū motum. alia vero nō habent. vltimū autē ꝛ minimū rōnem ꝛ intellectum vt homo aut hmōi aliud. q̄bꝫ em̄ ineſt rōcinatio corruptibilium his ꝛ reliqua oīa Quibus aūt illorum vnūquodq; non oīb; rōcinatio. ſed quibuſdam q̄dem neq; imaginatio. alia aūt hac ſola viuūt. De ſpeculatiuo aūt intellectu alia rō eſt. Ex q̄dem igitur de hoꝝ vnoquoq; rō hec ꝓ̄mptiſſima ꝛ de aīa manifeſtū eſt

Querit̃ nono. Vtrū tm̄ quinq; ſint genera potentiarum anime. ſcꝫ vegetatiuū. ſenſitiuū. et intellectiuū. appetitiuū ꝛ motiuū ſm̄ locum ☞ Arguit̃ ꝙ ſunt pauciora. q2 omnes potentie anime ſunt ꝑ̄ncipia viuendi. ſed tm̄ ſunt quatuor modi viuendi. ideo tm̄ quatuor ſunt genera potentiaꝝ aīe. Secūdo ſic. illud qđ eſt ꝯmune oīb; potentijs non debet poni potentia ſpēalis Appetitus autē ꝯmunis eſt cuilibet potentie anime vt viſus appetit viſibile. ꝛ ſic de alijs. igit̃ appetitiuū nō eſt ſpēalis potentia aīe. Tercio ſic. potentie aīe diſtinguūtur ſm̄ opationes earū ſed plures ſunt opationes anime q̄ꝫ quinq;. ergo plures ſunt potentie anime q̄ꝫ quinq;. In oppoſitū eſt ph̄us in lr̄a In q̄ſtione erūt duo articuli

Quantū ad ꝑ̄mum ſciendū eſt ꝑ̄mo. ꝙ poſtq̄ꝫ determinata ſunt q̄dam generalia circa potentias aīe. ꝯſequēter determinanda ſunt q̄dam ſpēalia inquirendo quot ſunt potentie aīe Et deinde qualiter diſtinguūtur ꝑ actus. et actus ꝑ obiecta vt patebit in q̄ſtione ſequenti

Sciendū ſcđo. Licet tm̄ tres ſint aīe. tn̄ ponūtur quinq; genera potentiaꝝ aīe. Cuius rō eſt. q2 aīe diſtinguūtur ſm̄ ꝙ diuerſimode opatio aīe ſupgredit̃ opatōnem corꝑis. eſt em̄ q̄dam aīa que intm̄ excedit naturam corporeā ꝙ nō opatur ꝑ organū corporale nec per qualitates naturales vt eſt aīa intellectiua. Alia eſt opatio inferior q̄ fit ꝑ organū corꝑale. nō tn̄ ꝑ qualitates corꝑales. vt opationes aīe ſenſitiue. Et licꝫ qualitates ꝑ̄me requirant̃ in opatione ſenſus. nō tn̄ req̄runt̃ tanq; media vel inſtrumenta ad operandū. ſed tm̄ ꝓpter diſpōnem debitā organi. Tercia ē operatio aīe q̄ fit per organū corporeū ꝛ ꝑ qualitates corporeas. vt opatio aīe vegetatiue. ſed tn̄ ſupgredit̃ opatōem corporeā. q2 motus inaīatoꝝ ſolū ſunt ab exteriori ꝑ̄ncipio. hec aūt ab intrinſeco ꝑ̄ncipio. q2 oīe aīatū

mouet quodāmodo ſeipſum.et ſic partes aīe diſtinguūtur ſm modos q̄/bus operatio anime ſupergredit̄ corporeā oꝑationem. Potētie vero diſtinguūtur ꝑ actus ⁊ obiecta. Et gradus viuendi per modos quib⁊ potentia p̄or reperiri poteſt ſine poſteriori

Tunc ſit prima cōcluſio. Tm̄ quinqꝫ ſunt genera poten/tie aīe. Patꝫ ex parte obiectoꝝ.q2 omnis potentia aīe circa aliqđ obiectuꝫ eſt Uel ergo eſt circa obiectū ſibi vnitum.⁊ ſic eſt potentia vegetatiua.que nō agit niſi in corpus vnitum. Uel circa obiectum ſeparatū.et hoc dupl'r. Uel potentia reſpicit tale obiectum ſm ꝙ ip̄m recipitur in potentia ꝑ ſuam ſil'itudinem. Uel ſm ꝙ potentia reſpicit obiectum tēdendo in ipſum. Si p̄mū hoc eſt dupl'r.vel illud obiectū recipit̄ in potentia per ſil'itudinem particularem.⁊ ſic eſt ſenſitiua.vel ſm vl'em ⁊ ſic eſt intellectiuū.Si ſecūdū hoc eſt dupl'r.vel ꝯparatur ad ipſum vt ad finem intentōnis qui eſt p̄mus in intentione.⁊ ſic eſt appetitiuū.vel vt ad terminū oꝑationis qui eſt vltim⁹ in executione.⁊ ſic eſt motiuū ſm locū.ḡ ꝯcluſio vera

Dubitat̄ primo. que potentie ꝯſtituūt gradus viuētium Dicendū eſt primo.ꝙ vegetatiuū ſenſitiuū ⁊ motiuū ſm locū ⁊ intellectiuū ꝯſtituūt gradus viuentiū.q2 ille potentie ꝯſtituūt gradus viuentium que cū ſint p̄ores a poſteriorib⁊ ſeparāt̄.ſꝫ ſic eſt de iſtis.ḡ ⁊c̄ Dicit̄ ſecūdo ꝙ appetitiuū nō facit gradū viuendi ab alijs diſtinctū. Patꝫ.q2 nunqꝫ ſeparatur a ſenſitiuo. Qđ ꝓbat ph'us duab⁊ rōnib⁊. Prima eſt. oīe habēs ſenſum habet appetitum,oīe aīal hꝫ ſenſum.ergo ⁊c̄. Maior patꝫ. quia cui ꝯuenit ſenſus ei ꝯuenit delectatio ⁊ triſticia que ꝯſequūtur apprehenſionē obiecti ꝯuenientis vel diſcōuenientis.ſed cuicūqꝫ conuenit delectatio vel triſticia ꝯuenit ꝯcupiſcentia. que eſt appetitus delectabilis. igitur cui ꝯue/nit ſenſus ei ꝯuenit appetitus. Secūda rō eſt.habens ſenſum alimenti habet appetitū.ſed omne animal hꝫ ſenſum alimenti ſcilꝫ tactū.ergo ⁊c̄. Minor patꝫ.quia eiſdem nutrimur ex quib⁊ ſumus.ſed viuentia ſunt ex cali/dis frigidis humidis ⁊ ſiccis.igitur ex ipſis nutrimur.ſed tactus eſt eoꝝ diſcretiuus.igit̄ eſt ſenſus alimenti. Maior patꝫ ꝙ ſcꝫ oīe habens ſenſuꝫ alimenti habet appetitum.nam omne habens ſenſum alimenti hꝫ ſitim et eſuriem.ſed eſuries eſt appetitus alimenti calidi ⁊ ſicci. Sitis vero eſt ap/petitus frigidi et humidi.igitur habet rōnem potus. vnde ſapor non nu/trit.ſed in alimento indicat ꝯuenientem ꝓportionem calidi ⁊ ſicci. Similiter alia accidentia de per ſe non nutriūt.et ſic patet ꝙ appetitiuū non cōſtituit ſp̄ealem gradum ⁊ modum viuendi in viuentib⁊.

Dubitatur ſecundo circa textum qualiter ſe habet ratio vniuerſalis anime ad particulares animas. Reſpondet ph'us ꝙ habet ſe vt ratio ꝯmunis figure ad omnes figuras.quia ſicut ꝯmunis ratio figu/re ꝯuenit cuilibet figure ⁊ nulli eſt ꝓpria.ita dicendū eſt de ꝯmuni rōne ani/me.vnde tam in figuris qꝫ in animab⁊ ſemꝑ p̄us virtualiter ꝯtinet̄ in po/ſteriori. vt trigonum in tetragono.et vegetatiuū in ſenſitiuo.et in hoc ha/bent ſimilitudinem.

Ad rōnes ante oppoſitū. Ad ꝑmā pꝫ ſolutio ex dictis.

Ad ſecūdam dꝛ ꝙ licet appetitus naturalis qui eſt inclinatio cuiuſlibet rei in bonū ſuū ſit ↄmunis omnibꝫ potentijs nec ſit ſpēalis potentia diſtincta ab alijs. tñ appetitus aīalis qui ↄſequit̄ formā apprehenſaꝫ ꝑ ſenſuꝫ vel intellectū que nō eſt ſm ſe in virtute apprehenſiua. ſed ſolū per ſuam ſimilitudinē eſt potentia ſpēalis anime. qꝛ vltra ſilitudinē que eſt in cognoſcente ad hoc ꝙ cognoſcens ꝓſequat̄ bonū apprehenſum requiritur virtꝰ ſpecialis inclinans ipm̄ ad ꝓſecutōem illius boni Ad terciā dꝛ ꝙ in ſpēali ſunt plures potentie anime tñ in generali ſunt tm̄ qnqꝫ. ideo genera vocātur ⁊ non ſpecies

Eceſſariū aūt eſt debentē de his ꝑſcrutationem facere accipe vnūquodqꝫ eorū quid eſt. Poſtea ſic de habitis aut ⁊ de alijs inueſtigare. Si aūt oportꝫ dicere quid vnumquodqꝫ ipſorum. vt q̄d intellectiuū aut ſenſitiuuꝫ aut vegetatiuū. ꝑus adhuc dicendum quid ſit intelligere ⁊ quid ſentire Priores em̄ potentijs actus ⁊ oꝑationes ſm rationem ſunt Si aūt ſic aut his ꝑora oppoſita oportꝫ cōſiderare. De illis primuꝫ vtiqꝫ oportebit determinare ꝓpter eandē cauſam vt de alimento ⁊ ſenſibili ⁊ intelligibili. Quare ꝑmo de alimēto et generatione dicēdum eſt Vegetatiua em̄ anima ⁊ alijs ineſt prima ⁊ maxime cōmunis potentia eſt anime. ſm quam ineſt viuere oībꝫ cuius ſunt opera generare et alimēto vti.

Queritur decimo. Utrum potentie anime ſm ſpēm diſtinguūtur per actus et obiecta. ☞ Arguit̄ ꝑmo ꝙ non. qꝛ nihil determinat̄ ad ſpēm per illud quod eſt ſibi poſterius ⁊ extrinſecū. ſed actꝰ eſt poſterioꝛ potentia ⁊ obiectum eſt extrinſecū actui. ergo potentie nō diſtinguūtur ꝑ actus ⁊ obiecta. Secundo ſic. ↄtraria obiecta ſunt vnius potentie. ergo male dꝛ ꝙ potentie diſtinguūtur ꝑ actus ⁊ obiecta. Anſ patꝫ de albo ⁊ nigro in potentia viſiua. qꝛ illa ſunt ↄtraria obiecta. Tercio ſic. diuerſaꝝ potentiaꝝ eſt vnū ⁊ idem obiectū. ergo nō diſtinguūtur ꝑ actus ⁊ obiecta. Antecedens patꝫ quia eſt idem obiectum qḋ potentia apprehenſiua cognoſcit ⁊ appetitiua appetit Quarto ſic. qḋ per ſe eſt cauſa alicuius debet in omnibꝫ eſſe cauſa eius. ſed quedam ſunt obiecta diuerſa que pertinent ad diuerſas potentias ⁊ cadūt ſub eadem potentia. vt coloꝛ ⁊ ſonus ſunt obiecta diuerſoꝝ ſenſuū. ⁊ tñ cadūt ſub ſenſu ↄmuni. igitur obiecta nō ſunt per ſe cā diſtinctionis potentiarum

Jn oppoſitum arguitᷣ.qꝛ poſterioꝛa per ṗoꝛa diſtinguūtur. ſed actus et
oꝑationes ẜm rōnem ṗoꝛes ſunt potentijs.⁊ adhuc actibꝫ ṗoꝛa ſunt obie
cta. ergo potentie diſtinguūtur ꝑ actus.⁊ actus ꝑ obiecta.

Quātum ad primū eſt ſciēdum primo ꝙ poſtꝗ̄ pħs enu
merauit genera potentiaꝝ aīe.et oſtendit qualiter habet ſe rō ꝯmunis aīe
ad eius partes.ꝯſequenter oſtendit q̇d determinandū ſit de aīa ⁊ de illis
potentijs.et quo oꝛdine ſit ꝓcedendū determinādo de ipſis

Sciendū eſt ſecūdo: ꝙ quandocūqꝫ aliqua duo ſic ſe ha/
bent ꝙ vnū eſt cauſa alterius in vno genere cauſe.⁊ ſecūdū eſt cauſa ṗmi
in alio genere.tūc quodlibet eſt ṗus ẜm naturam reſpectu alterius .licꝫ in
diuerſis generibꝫ cauſe.modo ita eſt de actibꝫ ⁊ potentijs .nam potentie ſtꝫ
cauſe actuū ⁊ ṗoꝛes ẜm eſſe.⁊ hoc effectiue. Actus autē ſunt cauſe finales
potentiaꝝ.qꝛ potentia ẜm id qđ eſt oꝛdinatur ad actum ⁊ oꝑatōem Jdeo
dꝛ ꝙ potentia aīe eſt qua aīa oꝑatur

Sciendū eſt tercio.ꝙ duplices ſunt potentie aīe. Que/
dam ſunt paſſiue.vt intellectiua ſenſitiua ⁊ appetitiua .Alie vero actiue vt
motiua vegetatiua.ideo obiecta potentiaruꝫ aīe diuerſimode ꝯparantᷣ ad
eius operationes.qꝛ obiecta potentiaꝝ paſſiuarū cōparantᷣ ad operatiōes
vt effectiua ṗncipia.qꝛ reducūt potētias in actum.ſicut viſibile reducit vi
ſum in actū.ſed obiecta potentiaꝝ actiuaꝝ ꝯparantᷣ ad oꝑationes eaꝝ tan
ꝗ̄ finis.qꝛ obiecta ſunt operata ipſaꝝ.ſed in quibꝫ ſunt oꝑata p̄ter opera/
tionē operata ſunt fines operationuꝫ. vt dꝛ ṗmo ethicoꝝ. Vn̄ patꝫ ꝙ om̄e
obiectū ꝯparatur ad oꝑatōem aīe vel vt ṗncipiū actiuū vel vt finis.⁊ ex vtro
qꝫ ſcꝫ ex actōe ⁊ fine ſpecificatᷣ oꝑatio. Diuerſitas em̄ agentiū inducit diuer
ſitatē formaꝝ ⁊ oꝑationū ẜm ſpēm.vt calefactio eſt actio a caloꝛe.⁊ frigefa
ctio a frigiditate. Et etiā a fine. vt calefactio eſt ad caloꝛeꝫ ⁊ frigefactio ad
frigiditatem.

Tūc ſit ꝯcluſio ṗma. Actus ṗoꝛes ſunt potentijs ẜm in/
tentōem nature.licet potentie ſunt ṗoꝛes ẜm eſſe. Primū pꝫ.qꝛ in quoli/
bet genere natura ṗmo intendit finē.licet eū attingat ꝑ media.qꝛ opus na
ture ꝓcedit de potentia in actū.⁊ de imꝑfecto ad ꝑfectū.ſed actus ſunt fi/
nes potentiaꝝ vt dcm̄ eſt.ideo ẜm intentōem nature actus ṗoꝛes ſunt po
tentijs Secūdū pꝫ qꝛ licꝫ finis ſit ṗoꝛ in intentōe.ē tn̄ poſterioꝛ in executōe

Secūda ꝯcluſio. Obiecta potentiaꝝ tā actiuaꝝ ꝗ̄ paſſi/
uarū ſimpl'r ſunt ṗoꝛa ſuis actibꝫ. Patꝫ ṗmo de obiectis potentiaꝝ paſſi/
uaꝝ.qꝛ illa obiecta ſunt actiua reſpectu potentiaꝝ .⁊ virtute earū cātur ac
tus potētiaꝝ.ḡ illa obiecta ſimpl'r ſunt ṗoꝛa actibꝫ.Scđo patꝫ de obiecto
potētiaꝝ actiuaꝝ.qꝛ illa obiecta ſunt finis potentiaꝝ.mō finis ẜm intentio
nē nature ṗoꝛ ē oꝛdinatꝫ ad ipm̄.ḡ obiecta ſtꝫ ṗoꝛa ſimpl'r actibꝫ potētiaꝝ

Tercia ꝯcluſio et rn̄ſiua . Potentie ẜm ſpēm diſtinguū/
tur ꝑ actus.⁊ actꝰ ꝑ obiecta. Patꝫ ꝯclō.qꝛ potētia ẜm id qđ eſt oꝛdinatur
ad actū.ḡ opꝫ rōnem potētie capi ab actu ad quē oꝛdinatur .ḡ potētie ẜm
ſpēm diſtinguūtur ẜm diuerſitatē actuū. Sed ꝙ actus varientᷣ ẜm diuer

ſam rōnem obiecti. Patȝ. quia ſi potentia eſt paſſiua obiectū eſt actiuū. et
ſi potentia eſt actiua obiectum eſt paſſiuuȝ vt finis. ſed omnis actio ſumit
diſtinctōem aut ex principio vel fine. ergo neceſſe eſt potentias ſm ſpeciem
variari per actus ⁊ actus ꝑ obiecta. accipiendo tn̄ obiecta ſm ratōem for/
malem obiectoꝝ. materialis eīm diſtinctio nihil facit ad diuerſitatē forma/
lem actuū ⁊ potentiarū. vt diuerſitas hominis ⁊ aſini non variat viſioneȝ
neqȝ viſum. qꝛ coloratū nō differt ibi niſi per accidens. modo dr̄ña ꝑ acci/
dens obiecti non variat ſpēm potentie vel actus. Ex dictis patȝ ꝙ obiec/
ta ſunt ꝓꝛa potentijs aīe ſm rōnem diffinitiuā ⁊ ſimiliter actus. ideo de
terminādo de aīa in ſpē ꝓus determinādū eſt de obiectis ꝙȝ de actib⁹. ⁊ ꝓ
us de actib⁹ ꝙȝ de potentijs. et inter partes aīe ꝓus determinādum eſt de
vegetatiua. deinde de ſenſitiua. et vltimo de intellectiua. Sed obijceret ꝙ
ꝓus determinandū eſſet de potentijs ꝙȝ de actib⁹. ⁊ actib⁹ ꝙȝ obiectis. naȝ
obiecta ſunt ꝓꝛa actib⁹ ⁊ actus potentijs. et per ꝯſequens notioꝛa ſm na
turam. ſed nō ſunt nobis eadē nota ⁊ nature. ꝰ potentie ſunt notioꝛes no/
bis actib⁹. ⁊ actus obiectis. ergo oꝛdine doctrine ꝓus determināduȝ eſt de
potentijs. Dōm ꝙ obiecta ſunt nobis notioꝛa actib⁹ ⁊ actus potentijs
Rō eſt qꝛ intellectus noſter poſſibilis tm̄ eſt in potentia reſpectu intelligi/
biliū ⁊ fit in actu ꝑ formā a fantaſmatib⁹ abſtractaȝ. modo nihil cognoſcit
niſi ſm ꝙ eſt actu. ⁊ ideo intellectus noſter ſeipm̄ cognoſcit ꝑ ſpēm intelligi
bilē. vt dꝛ tercio huius. ⁊ nō cognoſcit ſe directe intuēdo ſuā eſſentiaȝ. ideo
in cognitione aīe opꝫ ꝓcedere ab his que ſunt extrinſeca ⁊ ſenſibilia a qb⁹
abſtrahūtur ſpēs intelligibiles ꝑ quas intellectus ſeipſum intelligit ꝑ ob/
iecta. ergo cognoſcimus actus ⁊ ꝑ actus potentias. ⁊ ꝑ potentias eſſentiā
aīe. Si ꝟo aīa directe ſuā eſſentiaȝ cognoſceret oꝛdo ꝯtrarius obſeruaret.
qꝛ que aīe eſſent ꝓpinquioꝛa ꝓus ab ipſa cognoſcerent. Et ad illā autoꝛita
tem dꝛ ꝙ nō ſunt eadē nobis nota ⁊ nature. ſolū eſt intelligenda vbi effec/
tus ſunt magis ſenſibiles ſuis cauſis. ſed vbi cauſe ſunt ſenſibilioꝛes ſuis
effectib⁹ eadē ſunt nobis ꝓmo nota ⁊ nature

Ad rōnes aū oppoſitū Ad ꝓmā dꝛ. ꝙ licet actus ſit poſte
rioꝛ potentia ꝙ̄tū ad executōeȝ. eſt tn̄ ꝓoꝛ in intentōe ⁊ ſm rōnē. licet etiā
obiectū ſit extrinſecū ſm id qd̄ eſt. tn̄ eſt ꝓncipiū vel finis actionis. ideo po/
tentie capiūt ſpēm ab actib⁹ ⁊ ab obiectis Ad ſecundā dꝛ ꝙ illa ꝯtraria
nō ſunt ꝓmo obiecta illius potentie. qꝛ viſus non ꝓmo videt rōnem albi
vel nigri. ſed rōnē coloꝛis. Ad terciā dꝛ. ꝙ diuerſaꝝ potentiarū eſt bene
idem obiectū materialr̄. diuerſum tn̄ formalr̄. vt ens inꝙ̄tum ſenſibile eſt
obiectū ſenſus. ⁊ inꝙ̄tum verū eſt obiectū intellectus. ⁊ inꝙ̄tum bonuȝ eſt
obiectū appetitus. Ad terciā dꝛ ꝙ potentia ſupioꝛ ꝓus reſpicit vlioꝛeȝ
rōnem ꝙȝ potentia inferioꝛ. et qꝛ ꝙ̄to potentia eſt ſuperioꝛ tanto ad plura
ſe extendit multa ꝯueniūt in vna ꝯmuni rōne obiecti quā ꝑ ſe reſpicit po/
tentia ſuperioꝛ. que tn̄ differūt ſm rōnes ꝑticulares q̄s ꝑ ſe reſpiciūt potē
tie inferioꝛes. et ideo diuerſa obiecta q̄ ꝑtinēt ad diuerſas potentias aīe in
ferioꝛes que cum ſubdant̄ vni potentie ſuperioꝛ ꝑtinent ad illam poten/
tiam ſuperioꝛem.

Naturaliſſimuȝ em̄ operum viuentibꝫ eſt quecū ꝑfecta et non orbata. aut generationē ſpontaneam habent facere alterum quale ipm aīal ꝗdem aīal. planta aūt plantā. quatenꝰ ipſo ſemꝑ et diuino eſſe ⁊ imortale ꝑticipet ſm ꝙ pn̄t. Omnia em̄ illud appetūt ⁊ illius cauſa agūt om̄ia quecū agūt ſm naturā. Id aūt ꝙ cuius cauſa ſit dupl'r eſt. hoc quideȝ cuius. illud vero quo. Om̄ igit̄ cōicare nō poſſunt ipo eſſe diuino ⁊ ꝯtinuare ꝓpter id ꝙ nihil ꝯtingit corruptibiliū idem ⁊ vnū numero ꝑmanere. ſm ꝙ poteſt participare vnūqdꝗ ſic ꝯmunicat. hoc quidem magis. illud vero minus. ⁊ ꝑmanet non idem ſed vt idem. numero ꝗdem nō vnū. ſpē aūt vnum Eſt aūt aīa viuētis corꝑis cā et ꝑncipiuȝ. Hec aūt multipl'r dicūt̄: attn̄ aīa ſm det̄iātos modos tres cā dr̄. Etem̄ vnꝰ motꝰ cā eſt. et cuiꝰ cā. ⁊ ſicut ſuba aīatoꝝ corporū aīa cā. Q ꝗdē igit̄ ſit ſicut ſuba manifeſtū ē. cā em̄ ipiꝰ eē oībꝫ ſuba eſt Viuere em̄ in viuētibꝫ eē ē. cā āt ⁊ ꝑncipiū hoꝝ aīa. ampliꝰ aūt eiꝰ qđ in potētia rō ⁊ actꝰ eſt. Manifeſtū aūt ē ꝙ ⁊ cuiꝰ grā aīa cā. ſicut em̄ itellectꝰ grā huiꝰ facit eodē mō ⁊ natura et h̄ eſt ipiꝰ finis: Hmōi āt in aīalibꝫ aīa ⁊ ſm naturā. oīa em̄ phyſica corꝑa aīe inſtrumēta ſūt. ſicut aīaliū ſic ⁊ plātaꝝ tanꝗ grā aīe exn̄tia Dupl'r āt dr̄ qđ cuiꝰ grā. ⁊ qđ cuiꝰ. ⁊ qđ quo At uero ⁊ vn̄ ꝑncipiū ꝗ ſm locū motꝰ aīa ē. nō oībꝫ āt viuētibus ieſt potētia hec. Eſt āt alteratio ⁊ augmētū ſm aīam ſenſus em̄ ꝗdā alteratio eē videt̄. nihil autē ſentit qđ nō hȝ aīam Similiter aūt et de augmento ⁊ decremento ſe hȝ: nihil em̄ decrementum patitur nec augmentatur phiſice niſi alatur alitur aūt nihil qđ ꝯmunicet vita. Empedocles autē nō bn̄ dixit hoc addēs augmētū accidere plātis. deorſuȝ ꝗdē radi-

Naturalissimum [illegible] in viuentibus opus : est generare sibi simile in spe[cie]
[illegible] oportet omne generatum esse generanti simile Et ideo est duplex agens
Vnum est agens [illegible] equiuocum [illegible] vniuersale [illegible] est simile passo [illegible]
[illegible] et [illegible] sibi simile [illegible] spe[cie] sicut homo generans aliud homo genitus est eiusdem spei [illegible] generante

cem mittentib⁊ propter id ꝙ terra ſic fertur ſecūdum natu/ram. ſurſum aūt ꝑpter ignē ſimil'r. Neqꝫ em̄ ſurſum ⁊ deor/ſum bñ accipit' Non em̄ idē omnibus ſurſum ⁊ deorſum ⁊ in omni mūdo. ſed ſicut caput aīalium. ſic radices plantarum ſunt. ſi ꝯgruit inſtrumēta dicere altera ⁊ eadē opib⁊. Adbuc aūt quidē eſt cōtinēs in ꝯtraria loca ad q̄ ferunt ignē ⁊ terrā Diſtrahētur em̄ niſi aliquid ſit probibēs. Si ꝟo erit hoc ē anima ⁊ cā augmēti ⁊ alimēti. Videtur autē quibuſdaꝫ ig nis natura ſimpliciter cauſa augmēti ⁊ alimēti eſſe. Et nāqꝫ ipſum videtur ſolum corpoꝝ ⁊ elemētorum qđ alitur ⁊ aug mentatur. Vñ et in plantis ⁊ in animalib⁊ putabit vtiqꝫ q̄s hoc eſſe qđ oꝑatur Hic aūt ꝯcauſa quidē quodāmodo ē. nō tñ ſimpl'r cauſa ſed magis anima Ignis em̄ augmētū in in/finitum eſt quouſqꝫ inerit ꝯbuſtibile Natura autē ꝯſtantiū omniū terminus eſt ⁊ ratio magnitudinis et augmenti. hoc aūt eſt aīe. ſed nō ignis et rōnis magis q̄ꝫ materie

Querit' vndecimo. Vtrū naturaliſſimū operū in viuen/tib⁊ ſit generare ſibi ſimile ſꝫm ſpēm ☞ Argnit' ꝙ non p̄mo. illud eſt natu raliꝰ alicui qđ eſt ſibi ꝓprium. ſed nutrire eſt viuētib⁊ magis ꝓpriū q̄ꝫ gene/rare. qꝛ q̄ꝫdiu aīal viuit ſemꝑ nutrit' ſed nō ſemꝑ generat. g̃ ⁊c. Scđo ſic. illud eſt alicui naturalius qđ ab eo magis appetit'. ſed nutritio plus ap/petit' q̄ꝫ generatio. qꝛ ordinat' ad ꝯſeruatōem eſſe indiuidui. generatio vero ad ꝯſeruatōem ſpēi. mō quelibet res plus appetit ſuū eſſe q̄ꝫ eſſe alterius g̃ nutrire eſt naturalius q̄ꝫ generare. ¶ Tercio ſic. illud quo aliquid ro/borat' eſt naturalius illo quo debilitat'. ſed viuēs ꝑ nutrire roborat' ꝑ gene/rare vero debilitat'. qꝛ ſꝫm Ariſto. in de cauſis longitudinis ⁊ breuitatis vi te. aīalia q̄ ſunt frequētis coitus ſunt breuioris vite q̄ꝫ alia. g̃ generare ſi/bi ſil'e nō eſt naturaliſſimū operū in viuētib⁊. In oppoſitū eſt ph'us in l'ra

Sciendū eſt p̄mo. ꝙ poſtq̄ꝫ ph'us oſtendit diſtinctionem potentiaꝝ aīe ⁊ quid reſtat determinādū et quo ordine. hic ꝯſequēter ſꝫm ordinē p̄miſſum determinat de potentijs aīe. Et p̄mo de vegetatiua. Se cūdo de ſenſitiua. Tercio de intellectiua. Et in fine de motiuo ſꝫm locum. De appetitiuo nō facit tractatū ſpēalem. quia non facit ſpecialē gradum viuentiū. vel qꝛ determinādo de motiuo ſꝫm locū ſatis detēminat de ipo. et

p̄mo determinat de obiectis ⁊ actibus q̄ꝫ potentiis ꝓpter rōnem prius di/
ctam. Etiā prius agit de vegetatiuo q̄ꝫ de alijs. quia eſt prima partiū aīe
et eſt fundamentū oīm aliaꝝ ⁊ ſeꝑatur ab oībus alijs ⁊ nō ecōtra.

Sciendum ſecundo ꝙ anteq̄ꝫ phūs determinat de potē
tia vegetatiua duo premittit neceſſaria ad cognitōem potentie vegetati/
ue Primū ꝙ generare eſt opus anime vegetatiue ꝙ ideo fit. quia ſupe
rius Areſto. non attribuit illi potentie generare ſed ſolum nutrire ⁊ augere

Secūdū ꝙ opera potentie vegetatiue fiunt ab anima ꝙ fuit neceſſariū
quia cum illa fiunt mediantibus qualitatibus primis aliq̄s credere poſſꝫ
ꝙ eſſent a natura ⁊ non ab anima.

Sciendum tercio ꝙ aliquid dicitur generare ſibi ſimile
dupliciter. Uno modo ex materia extrinſeca. ⁊ ſic cōtingit ī inaīatis vt ig/
nis generat aliū ignem in materia aliena. Alio modo ex materia intrinſeca
generantis ſcꝫ ſemine ab eo deciſo. ⁊ hoc modo ſolū conuenit viuentibꝫ. ⁊
de iſto modo eſt hic ad ꝓpoſitum.

Prima concluſio generare ſibi ſimile primo ⁊ per ſe con/
uenit viuentibus perfectis non orbatis ⁊ ſpontaneam generatōnē non ha
bentibus. ꝓbaꝛ ex parte finis. nam oīa viuentia appetūt perpetuo perma/
re in eſſe cum omnia appetunt aſſilari primo enti inq̄ꝫtum poſſunt ſed non
poſſunt ſemper eadem manere in numero. Ideo appetunt permanere ī ſpe
cie ⁊ non poſſunt permanere in ſpecie niſi ꝑ generatōem ſimilis ſibi ſm̄ ſpe
ciem. ergo illud conuenit viuentibus perfectis non orbatis. Et dꝛ perfectꝭ
quia imperfecta vt pueri non poſſunt generare. naꝫ requiriꝛ ꝙ generās ha
beat ſuū eſſe perfectum ſic non habent pueri propter defectū tp̄is. Et diciꝛ
non orbatis quia orbata non generant vt ſpadones ⁊ caſtrati. Et dicitur
nec ſpontaneam generatōnem habentibus ꝓpter illa que generanꝛ per pu/
trefactōem ad quoꝝ generatōnem non requiriꝛ agens particulare ſed ſuf
ficit vniuerſale ꝓpter eoꝝ impfectōem vt vermes muſce ⁊ ſilia. Et dicunꝛ
habere ſpontaneam generatōnem. qꝛ in ſua generatōen non apparet agēs
extrinſecū ſed videnꝛ ſua ſponte generari.

Concluſio ſecūda Operum viuētis nobiliſſimū eſt gene
rare ſibi ſimile ſm̄ ſpeciem. patet. qꝛ operum viuentis. Illud eſt naturaliſ
ſimū qꝺ eſt ſimilius opatōnibus nature. ſed inter opera viuentis generare
eſt ſimilius operatōi nature. qꝛ cōuenit aliquo mō inaīatis que generāt ſi
bi ſimile ſed non nutriūtur nec augenꝛ. Secūdo illud eſt naturalius qꝺ ē
magis intentū a natura. ſed generare ſibi ſile eſt hmōi. qꝛ finis eius eſt per
petuitas ſpeciei. Nam oīa viuentia naturaliter appetunt eſſe ꝑpetua qꝺ eſt
eſſe diuinū ⁊ gratia illius agunt qꝺ agunt ſm̄ naturā

Dubitatur. vtrum potentie vegetatiue fiunt ab anima vi
detur ꝙ non quia fiunt a corꝑe aīato mediātibus qualitatibꝫ primis. ergo
ſunt a natura. Pro quo ſciendū eſt ꝙ aīa eſt principiū corporis viuentis in
triplici genere cauſe ſcꝫ formalis finalis ⁊ efficientis. p̄mū ꝓbat phs duplr
Primo illud eſt forma alteriꝰ qꝺ dat alteri eſſe. ſed aīa dat corpori viuenti
eſſe. quia ſibi dat viuere. ⁊ viuere in viuentibꝫ eſt eſſe. Secundo omnis

motus rei eſt eius forma.ſed aīa eſt actus corpis viuentis.g̃ eſt eius cau/
ſa formalis. Secūdū ꝓbatur qꝛ ſicut intellectus artificis opatur ꝑpter fi
nem ita natura ſed intellectus practicus artificis ordinat materiā ad for/
mam tanq̄ȝ in finē.ergo natura ordinat corpus qđ eſt materia aīe ad ipaȝ
vt ad finem. Ideo vt dicit̃ in textu nedū corpa viuentia ordinant̃ ad hoīeȝ
ſed etiā oīa naturalia.nam bruta ſunt ꝑpter hoīem ꝛ plante ꝑpter bruta et
inaīata ꝑpter plantas.qꝛ capiūt ab ipis alimenta.ꝛ ſic ipa naturalia ſūt ꝓ
pter hoīem tanq̄ȝ ꝑpter finem Terciū ꝓbatur.quia oīs forma naturalis
corpis eſt principiū motus ipius.ſed aīa eſt forma corpis viuentis.g̃ ē pn
cipium motus in viuentibus.ꝛ ſic eſt cauſa efficiens corpis viuentis.vnđ
motus localis ꝓgreſſiuus ꝑprius eſt viuentibꝫ ꝓuectis ꝛ ꝑfectis.Sȝ aug
mentatio ꝛ diminutio conueniūt oībus viuentibꝫ vl'r. Ex dictis ſeq̄tur
reſponſio ad dubiū ꝙ opa potentie vegetatiue fiunt ab anima.quia ipa eſt
forma corporis viuentis etiam ꝛ efficiens q̄ȝtum ad ſuas opatōnes.

Ad rōnes ante oppoſitum Ad primā dicit̃ ꝙ generare
ſibi ſil'e naturaliꝰ ē q̄ȝ nutrire ꝛ magꝭ intēdit̃ a natura ꝛ eſt ſimilius opera
tionibꝫ nature:qꝛ conuenit aīatis ꝛ inanimatis nutrire vero aīatis tm̄ ꝛ
ſic nutrire ē magis ꝑpriū viuētibꝫ.ſȝ generare ē naturaliꝰ Ad ſcđam đr ꝙ
eſſe vnius indiuidui poteſt conſiderare dupliciter. Uno mō vt eſt eſſe ſpe/
ciei. Alio modo vt eſt eſſe indiuidui.ꝛ indiuiduū magis appetit eſſe ea par
te qua eſt eſſe ſpeciei q̄ȝ ſꝫm ꝙ indiuidui.quia ſub illa rōne melius eſt.

Ad terciā dicit̃ ꝙ per generatōnem res debilitatur per accidens ſcȝ.ꝓ/
pter exceſſum vel ꝑpter nimiam frequentatōnem ꝛ non nocet de per ſe.qꝛ
ſuperfluum alimenti ꝑ generatōne conſeruat̃.ꝛ ſic illud ſuperfluū deciſum
non corrumpit niſi fiat cum exceſſu . Uel poteſt dici q̄ȝuis ꝑ generatōnē
abbreuiatur vita rei particularis tamen conſeruat̃ eſſe ſpecificū quod eſt
melius.

Uoniam autem eſt eadem potentia anime vegeta/
tiue et generatiue.de alimento neceſſarium eſt deter
minare primū .ſeparatur enim ab alijs potentijs opere hoc.
Uidetur autem eſſe alimentum contrarium contrario .non
omne autem omni .ſed quecunq̄ȝ contrariorum non ſolum
generationem habent ex ſe inuicem.ſed e t augmentum. fiūt
enim multa ex inuicem.ſed non omnia augentur. vt ſanum
ex laborante. Uidentur autem neq̄ȝ illa eodem modo ad in/
uicem eſſe alimentum.ſed aqua quidem igni alimentum eſt

ignis autem non alit aquam. In ſimplicibus quidem igitur corporibus hoc eſſe videtur maxime. aliud quidem alimen/tum aliud vero quod alitur. Dubitatõnem autem habet. Dicunt enim hij quidẽ ſimile ſimili ali ſicut et augeri. Alijs aũt ſicut diximꝰ ecõtrario videtur ali cõtrarium contrario tanq̄ impoſſibile ſit ſimile a ſimili. alimentum autem mutari ꝛ decoqui oportet. Mutatio autez omnis in contrarium aut in medium. Adhuc autem patitur aliquid alimẽtum ab eo qđ alitur. ſed non hic ab alimento. ſicut nec inſtructor a materia ſed ab illo hec. Inſtructor autem mutatur ſolum in actũ ex ocio. Utrum autem ſit alimentuz quod vltimo aduenit. aut prius hoc habet differentiam. Si vero vtrũq̄ ſed hoc qui/dem non coctum illud autem coctum. vtrobiq̄ vtiq̄ contin get alimentum dicere. Inquantũ eñ non coctum contrariũ contrario alitur. Inquãtũ autem coctum. ſimile ſimili. Quare manifeſtũ qđ dicunt quodãmodo vtriq̄ ꝛ recte et nõ recte

Queritur duodecimo vtrũ alimentum ſit obiectũ poten/tẽtie vegetatiue. Arguit̄ ꝙ non. quia vnius obiecti eſt tm̄ vna potentia. g̃ ſi nutrimentum eſt obiectũ potentie vegetatiue ſeq̄tur ꝙ erit tm̄ vna potẽ/tia vegetatiua. ſed hoc eſt falſum. quia ſunt tres. ſcʒ nutritiua. augmenti/ua ꝛ generatiua. Secũdo ar̄. nutrimentũ eſt obiectũ potentie nutritiue. vt patet ex vi noĩs. g̃ non eſt obiectũ potentie vegetatiue. ꝯña tenet. quia ꝓ/prium obiectũ potentie inferioris nõ ẽ adeq̄tũ potẽtie ſupiori Tercio ar̄. ſi nutrimẽtũ eſt obiectũ potentie vegetatiue vel eſſet ſil'e nutrito vel diſſil'e. nõ 2m. q2 om̄e qđ auget̄ a ſibi ſil'e auget̄. etiã qđ nutrit̄ nec primũ. q2 nutrire eſt motus. ꝛ oĩs motus eſt de cõtrario in contrariũ.

In oppoſitũ ẽ phũs in littera Sciẽdũ prio ꝙ poſtq̄ phylloſophus oñdit ꝙ opaº aĩe vegetatĩe fit ab aĩa ꝛ nõ a natura. ꝯñr circa h̄ remouet duos errores ꝛ determinat de alimento ẜm ſe. Primus error fuit Empedoclis dicentis ꝙ motus augmenti non fit ab anima ſed fit per motum grauium et leuium. Unde quia viuentia et plante augentur

ſurſum ꝛ deorſum. Dicebat ꝙ augmentũ plantarũ deorſum fit per motũ
terre que naturaliter mouet̃ deorſum ꝛ augmentũ ſurſum fit ꝑ ignẽ q̇ na-
turaliter ſurſum aſcendit ꝓpter eius leuitatem. Sed hec opinio reprobat̃
p̃mo qꝛ non bene capit ſurſum ꝛ deorſum in plantis. nam in eis ſurſum eſt
in radicibꝫ deorſum in ramis. nã radices habẽt ſe in plantis ſicut in aĩalibꝫ
os qꝛ per vtrũqꝫ accipit̃ nutrimentum qđ ẽ principiũ alitõnis. Scđo ſi
aĩata ſic mouent̃ ꝓpter diuerſos motus grauiũ ꝛ leuiũ cum motus ele-
mentoꝝ ꝯtrarioꝝ ſint ad loca ꝯtraria ſeq̇tur ꝙ ipa locata q̃tum ad ſuas
partes ſeꝑantur niſi eſſet aliq̇d ꝯtinens ea ꝛ ꝓhibens ſeꝑatõnem eaꝝ. ſꝫ ta-
le continens non eſt niſi aĩa. g̃ ipa eſt cã principalis nutritõnis.

Sciẽdum ſecundo ꝙ alius fuit error dicẽtium ignem eẽ
cauſam augmenti eo ꝙ ignis inter cetera elementa magis videtur nutriri
et augmentari. ſed illud eſt p̃ncipium motus in alijs qđ de perſe habet illũ
motum vt ignis qui eſt per ſe calidus eſt ꝑ ſe cauſa caloris in alijs. Sꝫ hec
opinio improbat̃. quia ſi igni apponerẽt̃ infinita combuſtibilia creſceret in
infinitũ g̃ ſi nutritio fieret virtute ignis vel augmentatio ſequit̃ ꝙ aĩata
poſſent creſcere in infinitũ. ſed hoc eſt falſum. qꝛ oĩm natura cõſtantiũ po-
ſitus eſt terminus ꝛ rõ magnitudinis ꝛ augmenti ab aĩa non quidẽ termi-
nus indiuiſibilis. ſed habẽs latitudinem. ergo ignis non eſt cauſa augmen-
tatõnis verum eſt tamen ꝙ calor ignis facit ad augmentũ ſicut cã inſtru-
mentalis qꝛ per calorem illũ decoquit̃ nutrimentũ ꝛ diſponit̃ ad ꝯuerſionẽ
in ſubſtãtiã aliti qđ fit virtute anime. Sed ꝯtra hanc rõnem arguit̃ qꝛ ſi
oĩm natura conſtantium eſt poſitus terminus ſequit̃ ꝙ ignis non creſce-
ret in infinitũ. ꝛ ſic eſt repugnantia in illa rõne. Rñdet Auerrois ꝙ illa au-
toritas ſolum intelligit̃ de aĩatis quia inaĩata ꝓprie non augent̃. Ideo ni-
hil ꝓhibet ignem augeri in infinitũ per appoſitõnem combuſtibiliũ. Ali-
ter dicit Egidius ꝙ tripliciter poteſt ſumi terminus alicuius augmenti.
Uno modo ex parte forme que requirit certam quãtitatem in materia ꝓ-
pter ſuã operatõnem exercendã vt forme que requirunt corpora organi-
ca. ſed forma non requirens corpora organica vt forma inaĩatoꝝ non req̇-
rit certam quãtitatem. ꝛ ſic ex parte forme ignis prout eſt natura particu-
laris ſibi non repugnat creſcere in infinitum Scđo mõ poteſt ſumi ter-
minꝰ ex ꝑte materie quãdo ſcꝫ forma hꝫ omnẽ materiã ſibi poſſibilem. ꝛ
ſic ignis eſt terminatus qꝛ omniũ corruptibiliũ materia eſt diuiſa in qua-
tuor partes ſm quattuor elementa. Tercio mõ ſumit̃ terminus aug-
menti ex ordine vniuerſi ꝛ natura vniuerſali. ꝛ ſic in elementis eſt terminꝰ
certus ne vnum alterum corrumpat. ꝛ ſic ignis non poteſt creſcere in infi-
nitum.

Sciendum tercio ꝙ tres ſunt conditõnes nutrimẽti ſm
tria que ſunt in nutritõne. Primũ eſt ꝙ nutrimentũ debet eſſe cõtrarium
nutrito cum nutritio ſit motus ꝛ motus eſt de cõtrario in cõtrariũ Se-
cundũ eſt ꝙ nutrimentũ ſit de cõtrarijs que habẽt tranſmutatõem ad in-
uicem cum in nutritõne nutrimentũ conuertat̃ in ſubſtãtiã aliti. Terci-
um eſt ꝙ nutrimentũ ſit de illis cõtrarijs que ꝑ generatõnem ꝛ corruptõ-
nem poſſunt augere ſeinuicem. quia ꝑ alimentũ fit nutritio ꝛ augmentatio

Jdeo ignis nõ eſt nutrimentũ aque

Cõcluſio. Alimentũ eſt obiectũ potẽtie vegetatiue ꝓʒ. qꝛ illud eſt obiectũ alicuius potẽtie in qđ ꝑmo ꝛ ꝑ ſe fertur illa potentia ꝛ ſub cuius rõne fertur in omne illud in qđ fertur ꝑ diffinitionẽ obiecti. ſed ſic ẽ de nutrimento reſpectu potentie vegetatiue. vt ꝓbarek faciliter ꝑ opatio-nes eius. g̃ alimentũ eſt ꝓpriũ obiectũ potentie vegetatiue ꝛ ꝑtium eius

Dubitatur quõ differenter ſe habet obiectũ ſenſus ad ſenſuʒ et obiectũ potentie vegetatiue. Dõm ꝙ ſenſus ꝑmo eſt accñtium ꝛ ꝑ ac-cidens ſubſtantiaꝝ que ſunt ſenſibiles ꝑ accñs. Sed potentiua vegetati-ua ꝑmo ꝛ ꝑ ſe reſpicit ſubſtantiã q̃ per ſe nutrit ꝛ accñtia ſoluʒ ex ꝯſequẽ-ti. Etiã ſubſtantia dulcis ꝑ ſe nutrit. dulcedo vero ꝑ accidens. vñ natura dat qualitatẽ ſubſtantie nutrimenti vt per eam diſtinguamus nutrimen-tum ꝯueniens a nutimento diſconueniente.

Dubitak ſecũdo. Utrũ alimẽtũ debeat eſſe ſimile vel diſ-ſimile. Dicendũ ꝙ ante decoctionẽ ꝛ digeſtionẽ eſt diſſimile ſibi in actu et ꝯtrariũ. ſimile tñ in potẽtia. ſed poſt digeſtionẽ eſt actu ſimile nutrito. vt in omni actione naturali paſſiuũ in ꝑncipio actionis eſt ꝯtrariũ ꝛ diſſimile. ſʒ in fine eſt ſimile agenti. qꝛ agens naturale aſſimilat ſibi paſſum inq̃tuʒ po-teſt. Unde aduertendũ eſt ꝙ aliq̃d poteſt eſſe in potentia duplr. Uno mõ in potentia ꝓpinqua qñ per vnicũ mouens p̃t fieri in actu. et hoc mõ nutri-mentũ in ꝑncipio nutritionis eſt ſimile in potentia nutrito. Alio mõ in po-tentia remota qñ pluribꝫ mouentibꝫ p̃t reduci in actũ. ſed de iſta potentia nõ eſt hic ad ꝓpoſitum. Ex quo ſequit ꝙ ſimplex elementũ nõ eſt ꝓpinquũ nutrimentũ viuentis. cũ non ſit in potentia ꝓxima vt aſſimilek viuenti. ſʒ per vnũ agens elementũ mutak in alitum ꝛ ꝑ aliud ꝯuertik in ſubam aliti. nec etiã omne mixtum eſt nutrimentũ. vt patʒ de mineralibꝫ ꝛ de illis que ſunt ꝓxima elementis. ꝛ de his que ſunt difficilis colluſionis

Ad rõnes ante oppoſitũ Ad primam dicik ꝙ vnius obie-cti ſm vnã rõnem formaleʒ accepti eſt tm̃ vna potentia. ſed vnius obiecti materialr ſm diuerſas rões formales poſſunt eſſe plures potentie. ſʒ ſic eſt de nutrimento reſpectu diuerſarũ potentiaꝝ. vt poſtea patebit. Et per idem ſoluik ſecũda. Ad terciã patʒ ſolutio ex dictis

Qm̃ aũt nihil alik nõ ꝑticipans vita. aĩatũ vtiq3 erit corpꝰ qđ alik inq̃tum aĩatũ. quare alimentũ ad aĩatũ eſt ꝑ ſe ꝛ non ſm accñs. Eſt aũt alterũ alimento ꝛ augmento eſſe. Scdm̃ eñ ꝙ q̃tũ aliqđ aĩatũ eſt augmẽtatiuũ. ſm aũt ꝙ hoc aliq̃d et ſuba alimẽtuʒ eſt. ſaluat eñ ſubam ꝛ vſq3 ad hoc eſt q̃uſq3 alak. Et gñatõis aũt factiuũ nõ eiꝰ qđ alik. ſʒ q̃le id qđ alik. iam eñ ipa ſuba. Generat at̃ nihil ipm ſeipm ſed ſaluat

Liber ſecūdus.

Querit̄ tredecimo Utrū ſint tm̄ tres operatōes aīe ve/
getatiue.ſcꝫ nutrire.augere.⁊ generare. ☞ Arguit̄ p̄mo ꝙ nō.q2 pre
dicte opatōes dicūtur naturales.ergo nō ſunt opatōes aīe.q2 operatōes
aīe ſunt ſupra opatōes nature. Secūdo ſic.operatio ꝯmunis viuētib9 et
nō viuētib9 nō eſt operatio aīe.ſed generare eſt hm̄ōi.g̃ ⁊c̄. Tercio ſic.ſi
generatio eſſet opatio aīe ſequeret̄ ꝙ vbicūqꝫ eſſꝫ aīa poſſet eſſe generatio.
ſed hoc eſt falſum.q2 orbata ⁊ imꝑfecta nō generāt Quarto ſic.aīa eſt
potentior natura corporea.ſed natura corporea eadē virtute dat ſpēm ⁊ de
bitam ꝗtitatem.ergo ſilr̄ aīa vegetatiua.⁊ ꝑ ꝯn̄s generare ⁊ augere non
ſunt opationes diſtincte Quinto ſic.ꝑ idem res acquirit eſſe ⁊ ꝯſerua
tur in eſſe.ſed ꝑ generatōem res acquirit eſſe ⁊ ꝑ nutritiōem ꝯſeruat̄ in eē
ergo ille opatiōes nō ſunt diſtincte ſicut nec creatio rerū ⁊ earū ꝯſeruatio
¶ In oppoſitū eſt p̄ h̄s in lr̄a

Sciendū p̄mo.ꝙ poſtq̄ꝫ ph̄us determinauit de obiecto
potentie vegetatiue ſm̄ ſe.ꝯſequēter de ipſo determinat ꝑ reſpectū ad ope
rationes aīe vegetatiue. Et p̄mo determinat de ipſo vt ꝯgruit nutritiōi
Secūdo ꝓut ꝑtinet ad augmētatōeꝫ.et tercio ꝓut ꝑtinet ad generatōem

Sciendū ſecūdo ꝙ nutrimentū ꝑtinet ad nutritōnem in
ꝗtum eſt in potentia ad corpus aīatum iam exiſtens. Rō eſt.q2 omne qđ
nutritur eſt participans vitā.⁊ oīe ꝑticipās vitā eſt corpus aīatū.g̃ oīe
qđ nutrit̄ eſt corp9 aīatum.ſed alimentū eſt in potentia ad illud qđ nutrit̄
q2 nutrimentū ꝯuertit̄ in ſubām aliti.ergo vt ꝑtinet ad nutritionem eſt in
potentia ad ſubām corꝑis aīati p̄exiſtentis. Nam corpus aīatum hꝫ in ſe
humidū radicale in quo eſt calor naturalis.ſed calor ille ꝯtinue agit in hu/
midū aliquid de ipſo ꝯſumendo ⁊ ad reſeruandū illud deꝑditum neceſſe ē
ꝙ alimentū ꝯuertat̄ in ſubām aliti ꝑ nutritionē

Sciendū tercio ꝙ alimentū inꝗtum nutritiuū et augmē
tatiuū eſt idem ſm̄ eſſe ⁊ materialiter.differt tn̄ rōne.nam corpus aīatum
qđ nutrit̄ eſt ꝗtum.ideo ſm̄ ꝙ nutrimentū eſt in potentia ad ſubām cor/
poris aīati eſt ſubiectū nutritōis.ſed ſm̄ ꝙ eſt in potētia ad exequenduꝫ ⁊
ad dandū maiorē ꝗtitatē corpori q̄ꝫ p̄habuit eſt obiectū augmētationis ⁊
ꝑ hoc habet̄ ꝙ nutritio prior eſt augmentatione ⁊ ei ſubſeruit.q2 in nutriti
one fit ꝯuerſio alimenti in ſubām aliti.ſed in augmentatōe requirit̄ ꝯuer/
ſio nutrimenti in maiorē ꝗtitatē q̄ꝫ fuerit deꝑditū de humido per actioneꝫ
caloris naturalis.

Sciendū quarto ꝙ alimentū inꝗtum habet rōnem ſup/
flui ⁊ eſt in potentia ad corpus aīatū nōdū p̄exiſtens eſt obiectū generatio
nis. Differt tn̄ generatiua ab alijs.q2 nutritiua ⁊ augmentatiua hn̄t ſuuꝫ
effectū in corꝑe cuius ſunt.q2 corp9 aīe vnitū auget̄ ⁊ nutrit̄ ꝑ iſtas vires
ſed virtus generatiua hꝫ ſuū effectū nō in eo in quo eſt.ſꝫ in alio.q2 nihil ſe
ipſum generat.ideo virtus generatiua appropinquat dignitati aīe ſenſiti
ue q̄ hꝫ ſuas opatōes circa res exteriores.licet excellentiori mō.q2 dr̄ Dio
niſius ꝙ ſupremū inferioris ordinis attingit infimū ſuꝑioris ordinis.ideo
inter iſtas potentias generatiua que eſt ꝑfectior quodāmō ꝯuertit̄ cū po

tentijs aīe ſenſitiue. Ex quibꝫ pꝫ ꝙ augmentatiua ⁊ nutritiua deſeruiunt
potentie generatiue

Sciendū quinto ꝙ predicte potentie duplr̄ diſtinguūtur
Uno mō ex ꝑte obiectoꝝ. qꝛ alimētum vt eſt in potentia ad ſubam mem-
broꝝ vel aīati eſt obiectū potentie nutritiue. ⁊ ꝓut eſt in potentia caro q̄ta
vel corpus q̄tū eſt obiectū augmentatiue. et ſic eſt in potentia hoc aliq̄d. ⁊
ꝓut hꝫ rōnem ſupflui eſt obiectū generatiue. et ſic iſte tres potētie hn̄t vnū
obiectū materialr̄. ſed ſunt tria formalr̄. Scdō diſtinguuntur ex ꝑte finis.
qꝛ finis nutritiue eſt ꝯſeruatio indiuidui in ſuo eſſe. ⁊ finis augmentatiue
eſt debita q̄titas. qua habita viuens p̄t debite ſuas oꝑationes exercere q̄-
uis nō ſemꝑ nutriat᷑. eo ꝙ nutritio eſt ad reſtauratōem humidi deꝑditi. Et
qꝛ humidū deꝑditū ꝯtinue ꝯſumit᷑ a calore naturali. Ideo ſemꝑ req̄ritur
nutritio. Et finis generatiue eſt ꝯſeruatio ſpēi. ⁊ ſic nutritiua ꝯſeruat indi-
uiduū in eſſe. augmentatiua ꝑficit in quantitate. et generatiua conſeruat
eſſe ſpecificum

Concluſio prima. tm̄ ſunt tres oꝑatōes aīe vegetatiue. ſ.
nutrire generare ⁊ augere. qꝛ oīs oꝑatio aīe vegetatiue vel eſt ꝓpter bonuꝫ
ſpēi ⁊ ſic eſt generatio. Uel indiuidui ⁊ hoc duplr̄. vel ad ꝯſeruatōem indi-
uidui in ſuo eſſe. ⁊ ſic eſt nutritio. vel ad ꝑfectiōem in q̄titate. ⁊ ſic eſt aug-
mentatio. Ex quo ſeq̄tur ꝙ tm̄ tres ſunt potentie aīe vegetatiue. qꝛ tantuꝫ
tres ſunt oꝑatōes eius ⁊ potentie ꝑ actus diſtinguūtur.

Dubitat᷑ vtrū ſolū aīata nutriant᷑. Rn̄det᷑ ꝙ ſic. qꝛ quatu-
tuor ſunt neccāria ad nutritōem. Primum eſt v̄tus nutriens dans nutrito
ſpēm. Secūdū eſt calor digerens qui eſt inſtrumētū illiꝰ virtutis. Terciū
eſt receptaculū nutrimenti. Quartuꝫ eſt ſpongioſitas ⁊ poroſitas corꝑis.
al's nō reciperet nutrimētū ſed ſolis aīatis iſta q̄tuor ꝯueniūt. ģ ſola aīata nu-
triūt᷑. Et lꝫ ignis ſcḋm ſilitudinē dr̄ nutriri. nō tn̄ ꝓprie nutrit᷑ qꝛ illď ꝓp̄e nu-
trit᷑ qḋ in ſe aliq̄d recipit ad ꝯſeruatōeꝫ ſui eē in toto ⁊ in ꝑtibꝫ. ſed h̄ nō cō-
uenit igni. qꝛ q̄uis in materia ꝯbuſtibili generat᷑ nouus ignis. tn̄ ille nō ce-
dit in ꝯſeruatōem ignis p̄cedentis. ſed eſt noua generatio ignis diſtincta a
p̄cedēte. qꝛ totus ignis q̇ eſt ex aggregatōe pluriū ignitorum nō eſt ſimplr̄
vnꝰ ſed ſolū ꝑ aggregatōem. ſed in aīatis ꝯſeruat᷑ humiditas in ꝑtibꝫ p̄exi-
ſtentibꝫ ꝑ ꝯuerſionē nutrimēti in ſubam aliti. Et ꝑ taleꝫ ꝯuerſionē fit aug-
mentatio ꝓprie dicta. ſed in igne ſolū fit augmentatio ꝑ additōnem ꝑtis ad
ꝑtē. ſꝫ tn̄ ꝓpter eiꝰ maximā raritatē magis nutriri videt᷑ int᷑ oīa elementa

Ad rōnes an̄ oppoſitum Ad p̄mā dr̄ ꝙ oꝑatiōes aīe ve-
getatiue dicūt᷑ naturales duplici de cā. Primo mō ꝓpter ſilitudinē cū oꝑa-
tionibꝫ nature. qꝛ natura intēdit eē q̄titatē ⁊ ꝯſeruatōem indiuidui. ⁊ iſta
fiūt ab aīa nobiliori mō q̄ a natura. Scdō qꝛ fiūt mediātibꝫ q̄litatibꝫ pri-
mis q̄ ſunt inſtrumēta nature. ſꝫ tn̄ drn̄t ab oꝑatōibꝫ nature. qꝛ oꝑationes
aīe ſt̄ effectiue a p̄ncipio intrinſeco. alie v̄o a p̄ncipio exteriori. Ad ſcdāꝫ
dr̄ ꝙ generare aliq̄d in materia extrinſeca bn̄ ꝯuenit inaīatis. ſed generare
ex materia interiori. ſcꝫ ꝑ ſemen deciſum a generante in quo ſemine eſt vir-
tus formatiua fetus generandi ſolum ꝯuenit animatis ⁊ etiam perfectis

Ad terciā dr̄ q̄ generare ſolū ꝯuenit viuentibꝫ ꝑfectibꝫ ⁊ non oībꝫ. et ſic neq̧ potentie ſenſitiue oēs ſunt cuiuſlibet aīalis. ſed ſolus tactus. Ad quartā dr̄ q̄ generatio viuentiū eſt ex ſemine diffuſo a generante qḋ nccārio eſt parue q̄ntitatis. ideo oportꝫ genitum eſſe parue q̄ntitatis in ꝑnci pio. ideo requirit̄ vis augmentatiua ad acq̄rendū debitam q̄ntitatē. ſed in aīatum generat̄ ex materia exteriori ſeparata ab agente. ideo ſimul recipit ſpēm et q̄ntitatē ſm̄ q̄ntitatem ſue materie Ad q̄ntam dr̄ q̄ licet viuēs ꝑ eandē cām vlem acq̄rat eſſe ⁊ ꝯſeruet̄ in eſſe. nō tn̄ per eandē cauſam par ticularē ſed ꝑ virtutē generātis acq̄rit eſſe. ꝑ virtutē nutritiuā vero ſibi in trinſecā ꝯſeruatur in eſſe.

Quare hmōi aīe ꝑncipiuꝫ potentia eſt poſſibilis ſaluare ſuſcipiens ipam ſm̄ q̄ eſt hmōi. Alimētū aūt preparat opa tionē vnde ꝑuatuꝫ alimento nō p̄t eſſe. Oīm aūt ſunt tria. qḋ alitur. ⁊ quo alitur. ⁊ alens. alens q̄dem eſt ꝑma aīa. qḋ vero alitur eſt habens hoc corpus. quo vero alitur alimentum. Oīm aūt a fine appellari oīa iuſtū eſt. Finis aūt eſt generaſſe quale ipſum. erit vtiq̧ prima anima generatiuuꝫ quale ipm Eſt autē quo alitur dupl'r. ſicut ⁊ quo gubernat̄ et manus ⁊ temo. hoc q̄dem mouēs ⁊ motum. illud aūt mouens ſolum Oīe aūt alimentū nccārium eſt decoqui. Opatur aūt deco ctionē calidum. vn̄ oē aīatum habet calorē. Figuraliter q̄ dem igitur alimentum quid ſit dictū eſt. certificandū aūt eſt poſterius de ipſo in ꝓprijs rōnibꝫ

Queritur decimoquarto. Utrum ſint alique virtutes na turales ſubſeruientes potentie nutritiue. ☞ Arguitur primo q̄ non quia potentia nutritiua ⁊ alie potentie vegetatiue ſunt actiue. ſed potentia vegetatiua non indiget aliquo ad hoc q̄ operetur. ergo ⁊c. Minor patet quia per hoc differt potentia actiua a paſſiua. quia actiua operatur per ſe in paſſum diſpoſitum ſine aliquo adiuuante. paſſiua vero non Secun do ſic. quicquid poteſt virtus inferior poteſt virtus ſuperior ⁊ cum hoc plꝰ ſed anima vegetatiua eſt ſupior ad virtutes naturales neq̧ indiget alijs virtutibus a ſuis potentijs. ergo potentie nutritiue non ſubſeruiūt virtu tes naturales

In oppoſitum arguitur. quia nutritiua non poteſt perficere ſuas ope rationes niſi mediante humido frigido calido ⁊ ſicco. ergo ſibi ſubſeruiūt virtutes naturales

Sciēdum prio ꝙ poſtq̄ phūs determinauit de obiecto
et actibus anime vegetatiue. Hic ꝯñter determinat de ipſa ⁊ partib⁊ eius
primo diffiniens potentiam nutritiuā ſic eſt principiū potens ſaluare ſuuꝫ
ſuſceptiuū inq̄ꝫtū hmōi ipſa em̄ ſaluat ſuū ſubiectū mediante alimēto iō pri
uatū alimēto nō pt viuēs ſaluari ineſſe Et q̄z alimētū ē pncipiū nutritōis
ſicut potentia nutritiua. ideo ne credamus illam diffinitōnem conuenire
alimento phs oſtendit quomō dr̄ñter potentia nutritiua ⁊ nutrimentum
ſint principia nutritōnis dicens ꝙ in nutritōne tria requirūtur ſcꝫ qđ ali/
tur quo alitur ⁊ alens. Primū qđ alitur eſt corpus habēs aīam. Illud q̄
alitur eſt alimentum. ⁊ alens primum eſt anima vegetatiua cum potentia
nutritiua.

Sciendum ſecundo ꝙ inter potentias anime vegetatiue
eſt duplex ordo. Primus eſt ordo generatōis ſm quē potentia nutritiua q̄
ordinat̄ ad cōſeruatōnem indiuidui eſt prima ⁊ augmentatiua p̱ quā acq̄
ritur completa quātitas eſt. ſcđa generatiua ſaluans eſſe ſpecificū eſt tercia
Etiam nutritiua ab alimento ſepat ſupfluum ⁊ ipm̄ reſeruat ꝓ potētia ge
neratiua ſibi p̄parādo materiā. ⁊ illud qđ non eſt ſupfluū mittit ad ſingu
la membra ſed augmentatiua perficit q̄ītitatem viuētis vt poſſet genera/
re. ideo opatio aīe vegetatiue dꝫ ſequi ſm naturā terminū augmenti ⁊ vbi
p̄cedit impedit augmentatōnē. Iō generatiua p̄ſupponit alias potētias
Alius eſt ordo nature ⁊ pfectionis ſm quē generatiua eſt prima quia eſt
perfectiſſima. Eſt em̄ potentia p̱ quā aliquid in ſe pfectū alteri tribuit eſſe
pfectū. Tūc em̄ vnūqđq̄ perfectū ē qn̄ poteſt alterū facere tale quale ipm̄
eſt. vt dicit̄ quarto metheoroꝝ. ideo generatiua eſt finis aliaꝝ potentiaruꝫ
anime vegetatiue. Et cum oīa a fine appellari iuſtuꝫ eſt ⁊ finis generatiue
eſt generare ſibi ſimile ſm ſpeciē. Ideo bene diffinit̄ anima vegetatiua ꝙ ē
p̄ncipiū generatiuū alterius ſibi ſimilis ſm ſpeciē.

Sciendum tercio ꝙ ne credatur aīam ſolum habere nu/
trimentū ꝓ inſtrumento quia dictū eſt nutrimentū eſſe inſtrumentū eius.
phs oñdit ꝙ habet vnū aliud. Eſt em̄ duplex inſtrumentū quo aliq̄d alit̄
ſicut eſt duplex inſtrumentū quo nauis gubernat̄. ſcꝫ manu tanq̄ꝫ p̱ inſtru/
mentū cui⁹ forma eſt anima ⁊ gubernat̄ themone tanq̄ꝫ p̱ inſtrumentum
ſepatum qđ eſt mouens nauim ⁊ motum a manu ⁊ manus ſolū mouetur
a principio intrinſeco. vñ ſicut gubernator vtitur quodam inſtrumēto cō/
iuncto ⁊ quodā ſepato ita potentia vegetatiua vtitur calore naturali ꝓ in/
ſtrumento cōiuncto ⁊ nutrimento ꝓ inſtrumēto ſepato ⁊ ſicut nauta medi
diante manu mouet themonē quo mouet nauim. ſic aīa cū calore mouet
et decoquit alimentū ⁊ per alimentū mouet̄ nutrimentū. Ideo oportet oē
qđ nutritur habere calorem naturalem qui eſt principium digeſtionis.

Concluſio alique virtutes naturales ſubſeruiunt potentie nutritiue q̄
ſunt attractiua nutrimenti ⁊ retētiua attracti digeſtiua retenti ⁊ expulſiua
ſuperflui. patet quia ſine iſtis virtutibus non poteſt fieri nutritio viuentis
ergo requirūt̄ tanq̄ꝫ ſubſeruiētes potentie nutritiue vnde attractiua attra/
hit nutrimentū ad ſingula membra. ſicut magnes attrahit ferrum ⁊ hoc
exiſtens in ſingulis membris iuuat̄ calore eleuante cibū ſicut ignis eleuat

oleum in lampade iuuatur etiam poroſitate membroꝝ. Sed retentiua requiritur ad retinendū alimentū in loco digeſtionis vſqꝫ quo debite altereť et fiat ſimile nutrito ⁊ ſicco iuuať retinente ⁊ frigido condenſante. Sꝫ digeſtiua requiriť ad decoquendū ⁊ digerendū cibum vt aſſimileť nutrito ⁊ iuuať calore alterante ⁊ humido quo nutrimētū eſt ſuſceptibile figure mēbroꝝ. Sed expulſiua requiriť ad expellendum ſupfluū nutrimenti ⁊ iuuatur calore rarefaciente ⁊ aperiente venas ⁊ humiditate laxante ⁊ qñqꝫ ventoſitate ⁊ frigiditate ingroſſante. Unde notandū ꝙ quattuor ponūtur digeſtiones. Prima fit in ſtomacho vbi ſepatur purū ab impuro. Impurū mittiť in inteſtina. purū aūt recipiť in epate in quo fit digeſtio ſecūda vbi illud quod eſt ſubtile in alimento per venas epatis ductū capit colorē ſanguinis ⁊ deduciť ad extremitatem venaꝝ in quibꝰ fit tercia digeſtio ⁊ mutatur in album colorem ⁊ ab eo ſepatur quedam aquoſitas que in facientibꝰ vrinā recipiť in veſica. Quarta digeſtio fit in membris vbi purū de alimento aſſilať ſubē mēbri ⁊ ꝯuertiť in ſubam aliti.

Quattuor ſunt digeſtiones

Dubitatur vtrū ſemen ſolum ſit ſuperfluum alimenti videtur ꝙ non. quia filius nō aſſilareť patri ſed boui ſi nutrimētū eſſet caro bouis. Ad dubiū rñdetur ꝙ ſupfluum alimenti inqꝫtum vis generatiua eſt ſibi impreſſa ꝯuenienter diciť ſemen. vñ alimentū pmo accipit quandam virtutē cōmunē reſpectu partium corporis ⁊ in fine determiatur ad quālibet partē. Ideo non accipiť pro ſemine id qđ pdem eſt cōuerſum in ſubam membroꝝ per quandā reſolutōnem ſed illud qđ eſt in pxima diſpoſitōne ad conuerſionē ⁊ pbať ſi illud reſolutū pcederet a natura generantis tunc tendeť ad corruptōem ⁊ ſic nō haberet virtutē generandi ſibi ſimile ſm ſpeciē ſi vero retineret naturam partis a qua reſoluiť cū ſit cōtractū iam ad naturam determiate ptis nō haberet virtutē mouēdi ad naturam totius niſi forte diceret ꝙ eſſet reſolutū ex oibus partibus retinens naturam partiū ⁊ ſic ſemen eſſet quodāmō paruū aīal. ⁊ ğ fit ſeparatio ſeminis ab alimento quādo habet virtutē cōmunē reſpectu oīm partiū corporis. Et ad rōnem diciť ꝙ aſſimilatio geniti ad generās non attenditur penes materiam ſed penes formā ⁊ virtutē generatiuam q̄ eſt ab aīa.

Ad rationes Ad primā diciť ꝙ hmōi virtutes naturales dicunť miniſtrare ⁊ appropriare materiam anime vegetatiue non ꝙ dant virtutem agendi. ſed quia preparant illud in qđ agit potentia nutritiua.

Ad ſecūdā diciť ꝙ licet aīa vegetatiua cōtineat virtualiter omnes virtutes naturales nō tñ formaliter. iō vtiť eis tanqꝫ inſtrumento.

Etermiatis āt his dicamꝰ cōiter de oī ſenſu. Senſus aūt in moueri aliqđ ⁊ pati accidit. ſicut dictū eſt. videť enī qdā alteratio eſſe. Aiunt āt qdā ⁊ ſile a ſili pati. Hoc aūt quō poſſibile aut īpoſſibile dictū eſt in vlibꝰ rōnibꝰ de agere

et pati Habet āt dubitatõem ꝓpter q̇d ſenſuꝫ ipoꝝ nõ ſit ſen
ſus ⁊ quare ſine his que ſunt extra non faciunt ſenſum in exi
ſtente igne ⁊ terra ⁊ aliĳs elementis. quoꝝ eſt ſenſus ꝑ ſe. aut
ſm accñs his. Manifeſtum igitur eſt ꝙ ſenſitiuū non eſt in
actu ſed potentia tm̄. Unde nõ ſentiunt ſicut cõbuſtibile nõ
comburitur ipm a ſeipo ſine combuſtiuo. Cõbureret enim ſe
ipſum. ⁊ nihil indigeret actu ignem eſſe. Quoniā autē ſentire
dicimus dupliciter. Potentia em̄ audiens ⁊ videns audire
et videre dicimus. ⁊ ſi forte dormiens. ⁊ qd̄ iam operans du
pliciter vtiqꝫ dicetur ⁊ ſenſus. hic quidē ſicut potentia. ille ve
ro ſicut actu. Similiter autem qd̄ ſentitur. qd̄ potentia ens
et quod actu. Primū quidem igitur tanq̄ꝫ ſit idem pati ⁊ mo
ueri. ⁊ agere ⁊ mouere dicimus. Et nāqꝫ motus eſt actus q̇-
dam imperfectus tamen. ſicut in alteris dictū eſt. Omnia āt
patiuntur ⁊ mouentur ab actiuo ⁊ actu ente. Unde eſt qui-
dem ſimile a ſimili pati eſt autē vt a diſſimili ſicut diximus.
Patitur quidem enim quod diſſimile. paſſum aut ſimile eſt.

Diuidendum autē de potentia ⁊ actu eſt. Nunc em̄ ſim
pliciter dicimus que habemus de ipſis. Eſt quidem enim ſi
cut ſciens ali quid. ſicut ſi dicamus hominem ſcientem. quo
niam homo eſt de numero ſcientium ⁊ habentium ſcientiaꝫ
Eſt autem ſicut iam dicimus ſcientem habentem grāmati-
cam. vterqꝫ autem horum non eodeꝫ modo poſſibilis. Sꝫ
hic quidem quoniam genus huius ⁊ materia eſt. Ille autem
quia volens poſſibilis eſt conſiderare niſi aliquid prohibeat
exterius Jam autem conſiderans actu eſt per ſe ⁊ proprie ſci
ens hāc litteram a. Ambo quidem igitur primi ſm potenti
am ſcientes ſunt ſed hic quidem per doctrinam alteratus ē.
et multotiens ex contrario mutatus habitu. hic autem ex eo
ꝙ habet ſcientiam aut grāmaticam ex non agere autem in a
gere mutatur. Non eſt autem ſimpliciter neqꝫ agere neqꝫ pa
ti. ſed aliud quidem corruptio que a contrario. aliud aūt ſa-
lus magis eſt eius qd̄ eſt potentia ab eo qd̄ eſt actu. Et ſimi
liter ſic ſicut potētia ſe hꝫ ad actū. Speculās em̄ fit hñs ſciaꝫ
qd̄ vere aut nõ ē alterari. In ipm em̄ additio eſt. ⁊ in actum
ire aut alterū genus alteratõis eſt. vñ non bene habet dicere

ſapiētē cū ſapiat alterari.ſicut nec edificatorē cū edificat. In
actū q̄dē igit̄ ducēs ex potētia ente ſm̄ ītelligere ⁊ ſape n̄ doc
trinā.ſ; alterā habere denoīatōnē iuſtū eſſe. Ex potētia autē
ente addiſcēs et accipiēs ſciam ab actu ente ⁊ didaſculo aut
neq; pati dicēdū ſicut dictū ē.aut duos eſſe modos alteratō
nis.⁊ eā q̄ in priuatiua diſpōnes mutatōem.⁊ eā q̄ in habit⁹
et naturā. Senſitiui aūt p̄ma q̄dē potētia mutatio fit a gene
rante. Cū āt generatū ē.h; iā ſicut ſciam ⁊ ſentire.qd̓ aūt ſm̄
actū ſil'r d̓r ipi ꝯſiderare. Differt aūt q̓ hmōi actiua opatio
nis extra ſūt viſibile ⁊ audibile.ſil'āt ⁊ reliqua ſenſibiliū. Cā
āt qm̄ ſingulariū q̄dē ſm̄ actū ſenſus. Scia autē vl'ium.nec
eni̅ in ipa q̄dāmō ſūt aīa vn̄ intelligere ī ipa ē cū velit.ſentire
aūt nō ē in ipa. Neceſſariū ē āt eſſe ſenſibile. Sil'r aūt ⁊ hoc
ſe habet in ſciētijs ſenſibiliū ⁊ ꝓpter eandē cām.q̓ ſenſibilia
ſingulariū ſunt ⁊ exterioꝝ. S; de his q̄dē certificare tp̄s fiet
et in rurſum. Nūc aūt tm̄ ſit diffinitū. qm̄ cū nō ſimpl'r ſit qd̓
potētia ſit ſ; aliud q̄dē.ſi dicam⁹ puerū poſſe militare Aliud
āt ſicut ī etate exn̄tē ſic h; ſenſitiuū. Qm̄ aūt innoīata ē ipoꝝ
differētia. Determiātū ē āt de his qm̄ altera.⁊ quō altera.vti
aut neccē ē ipo pati ⁊ alterari tanq̄ ꝓprijs noib̄. Senſitiuū
aūt potētia ē.q̄le iam actu ſenſibile.ſicut dictū ē.patit̄ quidē
igit̄ nō ſil'e ens paſſū aūt aſſimilatū ē.⁊ ē quale illud.

Querit̄ decimo quinto.vtrū ſenſus ſit potentia paſſiua.
Arguit̄ ꝙ nō q̓ genera q̄ncūq; aliquoꝝ duoꝝ vnū eſt inferius ⁊ ē actiuū
etiā ſuperius erit actiuū.q̓ eſt maioris virtutis.ſed potentia vegetatiua q̄
eſt inferior ad ſenſitiuā eſt actiua.ergo a fortiori ſenſitiua erit actiua Se
cūdo ar̄.ſemp formali⁹ eſt actiuū.ſed potentia ſenſitiua formalior eſt vege
tatiua.ergo cū vegetatiua ſit actiua etiā ſenſitiua Tercio ar̄.iudicare eſt
agere.ſed ſenſus iudicat de ſenſibili.g̃ ſenſus eſt virtus actiua. Quar
to ar̄.agens eſt nobilius paciente.ſi ergo ſenſus pateret̄ a ſenſibili oporte
ret obiectum exterius eſſe nobilius ſenſu.ſed hoc eſt falſum.igitur ⁊c̄.
Quinto ar̄.oculi cattoꝝ ⁊ lupoꝝ reſplendent in tenebris quod nō eſſet

niſi viſio fieret extra mittendo.ꝰ ſenſus eſt virtus actiua ⁊ nō paſſiua.

In oppoſitum eſt phūs in littera ¶Pro reſponſione ſcien/
dum eſt primo ꝙ poſtꝙ phs determiauit de aīa vegetatiua ⁊ eius poten
tijs ꝯñter determiat de aīa ſenſitiua ⁊ potētijs eiuſdē. Et pmo inqrit que
dam cōmunia oībus ſenſibus. Secundo inquirit ꝓpria circa vnūquēqꝫ
ſenſum. vñ primo inquirit de compatōne ſenſus ad ſenſibile ⁊ quō ſenſus
eſt qñqꝫ in potentia ⁊ qñqꝫ in actu ⁊ qualiter ducit̃ de potentia in actū.

Sciendum eſt ſecundo ꝙ ad cognoſcendum qualis po/
tentia ſit ſenſus phs diſtinguit potentiam ad ſcire. Vñ duplex eſt poten
tia quedam eſt eſſentialis que eſt ad actum primū. vt homo ignorans ha/
bet potentiam ad ſciam que eſt actus pmꝰ ſcientis. Alia eſt potentia acci
dentalis que eſt ad actum 2m vt habēs ſcientiā eſt in potentia ad actuꝫ 2m
ſcientis qui eſt conſiderare. Et due iſte potentie drñt. qa prima dicit̃ re/
mota. ſcda vero ꝓpinqua reſpectu opatōnis. quia vt dicit̃ in textu habens
habitū ſcientie ꝯſiderat dū vult niſi aliqd exterius ꝓhibeat ⁊ de potentia
ſecūda poteſt aliquis ſeipm reducere de potentia ad actum ſed de pma nō
Scdo differūt qa pma potentia bene ſtat ſub habitu ⁊ actu cōtrario vt in
tellectus ſub errore ꝯtrario ſcientie. Scda vero nō licet qñqꝫ ſtet cū priua
tione actus vt hñs habitū nō ſemꝑ actu ꝯſiderat.

Sciendum eſt tercio ꝙ duplex eſt paſſio quedam ē cor/
ruptiua que eſt receptio forme in ſubiecto cum remotione alicuiꝰ ꝑfectōis
in eo ꝑcedentis vt cū aliqd mutat̃ de ꝯtrario i ꝯtrariū. Alia eſt ꝑfectiua q
eſt receptio forme in aliquo ſine remotōne forme ꝑcedētis vt cū res mutat̃
de potentia in actū ꝓpriū ⁊ talis paſſio non eſt corruptio ſed ſalus ⁊ perfe
ctio potentie. ideo qñ aliqs hoc modo patit̃ non ꝓprie alterat̃ vt qñ habēs
ſciam actu ſpeculat̃ nō ꝓprie alteratur ſicut neqꝫ edificator dum actu edifi
cat. Sed argueret̃ quia addiſcens ſepe mutat̃ de habito ꝯtrario in ꝯtrariū
vt ab errore in ſciam.ꝰ ꝓprie patit̃ dōm ꝙ ibi eſt quedā ſimilitudo altera/
tionis que eſt de cōtrario in cōtrariū non eſt tamē alteratio ꝓprie dicta. qa
in alteratōne ꝓprie dicta ſemꝑ requirit̃ ꝙ ſit ꝓceſſus de cōtrario in cōtrariū
modo acqſitōni ſciētie accidit ꝙ addiſcēs prius ſit in errore ⁊ poteſt fieri ſci
entia ſine hoc ꝯtrario. Ideo nō ꝓcedit ꝑ ſe ab alio ꝯtrario.

Concluſio prima ſenſus eſt potentiā paſſiua ꝓbat phūs
ſi eſſet potentia actiua ſequeret̃ ꝙ ſenſus ſentiret ſeipm ⁊ ꝙ ſentiret ſine ob
iecto exteriori qd eſt impoſſibile. patet ꝯña qa ſm antiquos ſenſus cōponi
tur ex igne aqua ⁊ terra ⁊ ceteris elementis ſenſibiliū vt oīa ſenſibilia poſ
ſet cognoſcere. ſed iſta ſunt ſenſibilia.ꝰ de neceſſitate ſentiret ſeipm ſine ob
iecto exteriori qa ad agendū ſufficiunt virtus actia ⁊ paciens diſpoſitū ſibi
applicatū vt ſi combuſtibile haberet vim actiuā ad cōburendū tūc ſine vir
tute exteriori cōbureret ſenſum Tercio ꝓbatur qꝛ ſenſus in ſentiēdo re
cipit ſpecies ſenſibiles a ſenſibili qd eſt obiectum eius ſed recipe eſt pati.ꝰ
ſenſus eſt potentia paſſiua.

Concluſio ſecunda potentia ſenſus ad ſentire reducitur ī
actum a ꝓprio obiecto nam oīa agunt̃ ⁊ patiunt̃ a ꝓprio agente ⁊ mouente

ſed obiectū ſenſus eſt ꝓpriū agens ⁊ mouens reſpectu ipſius.igiṫ ab eo re/
duciṫ in actum.

Concluſio tercia potentia ad ſenſum vt eſt actus primus
reduciṫ in actum a generante.patet.q̇a dans formā dat ꝯña formā.ḡ ge/
nerans aīam ſenſitiuā dat etiā ſenſum q̇ ꝑ ſe ꝯſeq̇tur ad ipam aīaꝫ ſicut ſci
entia eſt actus pm⁹ ſcientis ⁊ ꝯſiderare actus ſecūdus.ſic ſenſus eſt act⁹
pm⁹ ſentientis.⁊ ſentire actus ſecūdus.In hoc tñ eſt dr̃a qꝛ intellectus ē
vl̃ium cū ſit potentia imaterialis.⁊ ſenſus ſingulariū cū ſit virtus corpo/
ralis et organica.

Dubitatur.vtrum ſenſus ſit tm̃ ſingulariū cum tamen di
catur in fine libri poſterioꝝ ꝙ ſenſus ē vl̃ium. Pro dubio ſciendū ē ꝙ du
plex eſt principiū agendi quoddā eſt ipm agens. Aliud eſt rō agendi ſub
cui⁹ rōne agit illud qđ agit.Ideo in ſenſacōe eſt aliq̇d qđ ſentiṫ ſcꝫ ipm ſen
ſibile ⁊ rō ſentiendi ſub q̄ ſentiṫ.Tūc dꝛ ꝙ rō obiecti ſenſus eſt vl'is qꝛ ali
ter nō eſſet potentia ſenſitiua nec haberet vnū obiectū ſub cui⁹ rōe forma
li cognoſceret oīa q̄ apprehendit. Diciṫ ſcđo ꝙ obiectuꝫ ſenſus q̄tū ad id
qđ ſentitur eſt ſingulare.qꝛ cognitio hꝫ fieri per hoc ꝙ cognitū eſt in cogno
ſcente ſm ſuā ſilitudinē.Et qꝛ virtus eſt ſenſus corporea.iō recipit ꝑticu/
lariter ſilitudinē ſenſibilis ꝑticularis.iō ꝯñter dꝛ ꝙ ſenſus q̄tū ad actū ē ſin
gulariū ⁊ q̄tum ad obiectum eſt vl̃ium.ſed intellectus eſt vtroqꝫ modo
vl̃ium.Ubi notandū ꝙ quattuoꝛ ſunt gradus apprehenſionis. Prim⁹ eſt
in quo abſtrahiṫ forma rei a materia ſed nō a ṗncipijs materie nec a cōdi/
tionibꝫ ei⁹ q̇ fit ꝑ ſenſum exterioꝛē.Secūdus qñ forma rei cognite abſtra/
hiṫ a materia ⁊ a principijs materie ſꝫ nō a cōditōnibꝫ eius q̄ ꝯuenit yma
ginatōni.Tercius qñ a ſpēbꝫ ſenſatis abſtrahūtur intentōnes nō ſenſa/
te nō tñ fit abſtractio a ꝯditōnibꝫ materie ⁊ iſta fit ꝑ eſtimatiuā.Quartus
qñ abſtrahiṫ forma a materia ⁊ a ṗncipijs materie ⁊ a conditōnibꝫ eius
que fit per intellectum.

Ad rōnes ante oppoſitum Ad primā dicitur ꝙ maioꝛ ha
bet veritatē qñ ſuperius ⁊ inferius oꝛdinātur ad eunde finē.mō potentia
ſenſitiua ⁊ vegetatiua oꝛdinanṫ ad diuerſos fines Diciṫ vltra ꝙ paſſiuuꝫ
ſupioꝛis oꝛdinis eſt perfectius actiuo inferioꝛis oꝛdinis.mō totū gen⁹ po
tentie ſenſitiue ē ſupꝛa gen⁹ potētie vegetatiue.⁊ ꝑ h̄ ſoluiṫ ſcđa rō. Ad
terciā dꝛ ꝙ qñ ſenſus ē in trāſmutari patiṫ a ſenſibili.ſꝫ qñ ē in trāſmuta/
to eſſe p̄t agere ⁊ iudicare de ſenſibili ꝑ formā ſibi impreſſam.qꝛ nulla ē po
tentia adeo paſſiua q̇n p̄t agere ꝑ formā ſui actiui in eo receptā Ad q̄rtā
dꝛ ꝙ agēs ea rōe q̄ agit ē nobilius paſſo ſꝫ nō ſꝑ ſimpl'r.Jō obiectū ſenſus
inq̄tū ē actu tale q̄lis ē ſenſus i potētia hꝫ rōeꝫ ꝑfectōis Ad q̇ntā dꝛ ꝙ
talis emiſſio lumis nō fit ab oculis cattoꝝ inq̄tū in eis ē v̄tus viſiua.ſꝫ in
q̄tū ſunt corꝑa terſalenia ⁊ polita.Jō viſus nō hꝫ ſe actiue in videndo.

Icendū aūt eſt ſm vnūquēqꝫ ſenſum de ſenſibilibꝫ pri
mo.Diciṫ aūt ſenſibile tripliciter.quoꝝ duo q̇dē dicim⁹ ꝑ ſe
ſentire.vnū aūt ſm accñs.Duoꝝ aūt aliud q̇dē ꝓpriū ē vni/

uſcuiuſqꝫ ſenſus.aliud aūt cōmune oīm. Dico aūt ꝓpriū quidem qd̄ nō cōtingit alio ſenſu ſentiri ꝛ circa qd̄ nō ꝯtingit errare vt viſus coloris ꝛ auditus ſoni ꝛ guſtus humoris. Tactus autem plures habet differentias. Sed vnuſquiſqꝫ iudicat de his. ꝛ non decipitur viſu. quoniā color. neqꝫ auditus quoniam ſonus ſed quidēꝫ coloratū aut vbi. aut quid ſonās hmōi quidem igitur dicunt ꝓpria vniuſcuiuſqꝫ. Cōmunia autem quinqꝫ motus quies numerus figura magnitudo. hmōi em̄ nullius vnius ſunt ꝓpria ſed cōmunia omnibꝫ Tactui em̄ motus aliquis ſenſibilis ꝛ viſui. per ſe quidē igit̄ ſunt ſenſibilia hec Secūdū accidens autem dicitur ſenſibile vt ſi album ſit Dyarri filius ſm accidens Etenim hoc ſentitur. quoniā accidit albo hoc quod ſentit̄. Unde nihil patit̄ ſm ꝙ hmōi eſt a ſenſibili. Senſuum autem ſm ſe propria ꝓprie ſenſibilia ſunt: et ad que ſubſtantia apta nata eſt vniuſcuiuſqꝫ ſenſus.

Queritur decimoſexto vtrū quinqꝫ ſenſibilia cōia q̄ ſunt motus quies nūerꝰ figura ꝛ magnitudo ſint ſenſibilia ꝑ ſe. Arguit̄ ꝙ nō qꝛ numerus nō cadit ſub ſenſu ſed ſolū cognoſcitur ab intellectu. quia numerus eſt multitudo menſurata per vnū. ſed talis menſuratio fit per collationem que pertinet ad rōnem. ergo numerus non eſt ſenſibile cōmune.

Scd̄o ar̄. qꝛ ſenſibile cōe ē qd̄ ꝑcipit̄ ab oībꝫ ſenſibꝫ. ſꝫ tactꝰ ꝛ viſus ſolū ꝑcipiūt p̄dicta q̄nqꝫ. qꝛ magnitudo ꝛ figura nō ꝑcipiūt̄ ab alijs ſenſibꝫ. g̃ iſta nō ſūt ſenſibilia cōia. Tercio ar̄. illud ſentit̄ ꝑ accn̄s qd̄ ſentit̄ ꝑ aliud ſꝫ predicta ſolū ſentiūtur per aliud ſcꝫ ꝑ ſenſibilia ꝓpria. ergo non ſunt ſenſibilia per ſe.

In oppoſitum eſt phūs in littera ſciendum primo ꝙ poſtq̄ phs oñdit quō ſe hꝫ ſenſus ad ſenſibilia cōſeq̄nt̄ incipit determiare de ſenſibilibus ꝛ primo determiat de ipis in cōi oſtendēdo q̄d ſit ſenſibile cōmune ꝛ quid ꝓpriū ꝛ poſtea determinat de ſenſibilibus ꝓprijs in particulari. vnde primo premittit diuiſionem ſenſibilis in cōi. quia diuidit̄ dupliciter. nam quoddā ē ſenſibile ꝓpriū ꝛ quoddā cōmune que ambo ſunt ſenſibilia per ſe. Aliud vero eſt ſenſibile ꝑ accn̄s.

Sciendū ſecundo ꝙ ſenſibile ꝓpriū ē qd̄ nō ꝯtingit alio ſenſu ſentiri ꝛ circa qd̄ nō ꝯtingit ſenſū errare vt viſꝰ coloris auditꝰ ſoni viſus eñ nō decipit̄ circa colorē ſed bn̄ circa coloratū qd̄ ē ſenſibile ꝑ accn̄s. Et

ad hoc ꝙ aliqs ſenſus nō decipiat circa ſenſibile ꝓpriū tres ꝯditōnes req-
runt. Prima eſt ꝙ ſit debita diſpoſitio organi ſenſus defectu cuius febri-
tans male iudicat de ſaporib. Secūda eſt ꝙ ſit debita diſpoſitio medij
defectu cuiꝰ iudicamus ſolem de mane rubeū. Tercia eſt ꝙ ſit debita di-
ſtantia ſenſus a ſenſibili defectu cuiꝰ ſol videt bipedalis ꝗtitatis vel rube-
um viſum a longe videt nigrū. Et poteſt addi quarta cōditio ꝙ ſit debita
virtus ſenſibilis ſic ꝙ nō eſt nimis magna nimis fortis nimis parua. Sꝫ
cōmune eſt qd pluribꝫ ſenſibꝫ cognoſcit circa qd ꝯtingit ſenſum errare et
ſunt qnqꝫ in principio numerata. ꝛ ſic patent due drñe inter ſenſibile cō-
mune ꝛ ꝓprium que habētur in textu

Iſte condiciones obſeruate ſenſus nō decipitur circa ſuum ſenſibile proprium

Sciendum tercio ꝙ aliqui dixerūt ſenſibilia cōmunia eſ-
ſe ſenſibilia ꝑ ſe primo. qꝛ ſenſibilia cōmunia ſunt obiecta ꝓpria ſenſus cō-
munis Scdo qa ſenſibilia ꝓpria non poſſunt eſſe ſine ſenſibilibꝫ cōmuni-
bus pñt tamē eſſe ſine ſenſibilibꝫ ꝑ accñs. Sed p̄mā rōnē improbat ſan-
ctus Thomas. qa falſum eſt ſenſibilia cōmunia eſſe obiecta ſenſus cōmu-
nis. qa ſenſus cōmunis percipit oīa obiecta ſenſuū particularū ꝛ etiaꝫ ac-
tiones eoꝝ. ergo non habet obiectū diſtinctū ab obiectis qnqꝫ ſenſuū parti-
cularū. ꝛ ſic illa ſenſibilia cōmunia nō ſunt primo obiecta ſenſus cōmunis
Item oīs potentia per ſe p̄mo fertur in ſuuꝫ obiectū. ſed ſenſus cōmunis
non percipit per ſe primo iſta ſenſibilia cōmunia. ſed mediantibꝫ ſenſibꝫ ꝓ-
prijs. Similiter ſecūda rō non valet. quia ſi ſic ſequeret ꝙ ſubſtantia eſſꝫ
per ſe ſenſibilis. cū ſit ſubiectū ꝓprioꝝ ſenſibiliū ſine quo eſſe nō poſſunt

Sciendum eſt tercio ꝙ non omne agens infert paſſionē
cuilibet patienti. ſed ſolū patienti diſpoſito. cū ergo ſentire conſiſtat in quo-
dam pati quicqd ꝑ ſe facit in alteratōne ſenſus a ſenſibili eſt ſenſibile per ſe
et hoc contingit dupliciter. Uno mō qꝛ ſenſibile īmutat ſenſum ꝑ ꝓpriaꝫ
ſpeciem. Alio mō qa per ſe facit ad modū īmutandi. licet non agat per ꝓ-
priam ſpeciē. ideo tam illud qd īmutat per ꝓpriam ſpeciem ꝗꝫ illud qd fa-
cit ad modū īmutandi dicit ſenſibile per ſe. Sed ſenſibile ꝑ accidens dicit
qd accidit ſenſibili per ſe ꝛ non facit paſſionē in ſenſu neqꝫ ꝑ ꝓpriam ſpecieꝫ
neqꝫ ad modū īmutandi. ꝛ ideo ipo mutato non mutatur iudiciū ſenſus.
Ex quo patet tercia differentia inter ſenſibile per ſe ꝛ ꝑ accñs.

Sciendum eſt vlterius ꝙ ad ſenſibile per accidens duo
requirūtur. Primo ꝙ accidat ſenſibili per ſe. Secūdo ꝙ ſtatim apprehen-
datur a ſentiente cognito ſenſibili per ſe. ſi em̄ aliquid acciderit ſenſibili per
ſe qd tñ lateret ſentientē non diceret ſentire ꝑ accidēs quare oportet ꝙ co-
gnoſcat illud ſenſibile ab aliqua potentia ſentientis que ſit ſenſus vel intel-
lectus vel vis cogitatiua vel eſtimatiua. Exemplū de ſenſu. ſicut dulce ꝑ
accidens ꝑcipit a viſu. Exemplū de intellectu vt cum videmus aliqd mo-
uere ſeipm ꝑ intellectū apprehendimus vitā eius. Exemplū de cogitatiua
vt viſo colorato ꝑcipimꝰ ipm eſſe hoīem vel aīal. de eſtimatiua vt ouis vi-
dendo lupum ex colore ꝛ figura eius elicit intentōnem inimicicie. Et diffe-
runt cogitatiua in hoīe. ꝛ eſtimatiua in brutis. qa cogitatiua apprehendit
indiuiduū vt eſt ſub natura cōmuni exiſtens. ꝛ eſt collatiua intentōnū ꝑti-
cularū ſicut intellectus vniuerſaliū. ꝛ ideo dicit rō particularis inqꝫtum

participat aliq̄d de virtute intellectiua cui ꝯiūgit̄ in hoïe. Sʒ eſtimatiua in brutis nō apprehendit indiuiduū ſm ꝙ eſt ſub natura ꝯmuni. ſʒ ſoluʒ put eſt terminus aut ṗncipiū actōis vel paſſionis. vt ouis non cognoſcit hanc herbā. vt eſt ſub ſua ſpē. ſed ſolū inq̄ꝫtum eſt cibꝰ eius. Nec etiam eſt collatiua intentionū ꝑticulariū

Tunc ſit ꝯcluſio prima Senſibilia ꝯmunia ſunt ſenſibilia ꝑ ſe. Patʒ. quia illa que faciūt ad immutandū ſenſum ꝑ ꝓpriam ſpēm ſiue ad modū immutandi ſunt ſenſibilia ꝑ ſe. ſed ſenſibilia cōia ſunt hmōi nam faciūt ad diuerſum moduʒ īmutandi ſenſum. nam aliter īmutat viſum color in magno corꝑe ⁊ aliter in paruo.

Concluſio ſecūda Subſtātie et accn̄tia diſtincta a ſenſibilibꝰ ꝓpriis ⁊ cōibꝰ ſolū ſunt ſenſibilia ꝑ accidēs. Patʒ. qꝛ non immutant ſenſum ꝑ ꝓpriam ſpēm. necꝫ ꝑ ſe faciūt ad modū īmutandi.

Ad rōnes añ oppoſitū Ad primā dꝛ ꝙ licet numerꝰ ſm ſuā ſimplicē eſſentiā ſoluʒ cognoſcat̄ ab intellectu. tñ ſm eſſe materiale qḋ habet in rebꝰ numeratis eſt q̄dam q̄ꝫtitas diſcreta ⁊ a ſenſu ꝑcipit̄ Ad ſecūdā dꝛ ꝙ ad ſenſibile ꝯmune nō req̄rit̄ ꝙ ab oībꝰ ſenſibꝰ ꝑcipiat̄. ſed ſufficit ꝙ a multis Ad terciā dꝛ ꝙ illa ſenſibilia bene ſentiūtur ꝑ aliud ſed non ꝑ accidens. qꝛ ꝑ aliud non eſt idem qḋ per accidens. ſed oppoit̄ ei qḋ eſt per ſe ṗmo. Et hec de queſtione

Cuius quidem eſt viſus hoc eſt viſibile. Viſibile autem eſt color quidē ⁊ ꝙ vere quidem eſt dicere. Innominatuʒ autem contingit eſſe Manifeſtum aūt erit ingredientibꝰ maxime. Viſibile eñ eſt color. hoc autem eſt in eo quod ſm ſe viſibile. ſm ſe non autem ratione. ſed quoniam in ſeipſo habet cauſam eſſendi viſibile Omnis enim color mouens eſt eius quod ſm actum dyaphoni. ⁊ hec eſt ipſius natura. Unde q̄dem non viſibile ſine lumine. ſed oīs cuiuſlibet color in lumine viſibile. Ex quo de lumine primo dicendum quideʒ eſt Eſt igitur aliquid dyaphanum. Dyaphanum autem dico quod eſt quidem viſibile. non autem ſm ſe viſibile. vt ſimpliciter eſt dicere. ſed propter extraneum colorem. huiuſmodi autem eſt aer ⁊ aqua ⁊ multa ſolidorum. Non enim ſm ꝙ aqua necꝫ ſm aer dyaphanum eſt. ſed quoniam eſt natura ea

Liber ſecūdus.

dem in his vtriſqȝ et in perpetuo ſuperius corpore. Lumen autem eſt huiuſmodi actus dyaphani ſm ꝙ eſt dyaphanū potentia autem in quo hec eſt et tenebra. lumen autem vt color eſt dyaphani ſm ꝙ actu dyaphanū ab igne aut huiuſmodi. vt qđ ſurſum corpus. Etenim huic aliquid ineſt vnum ⁊ idem. Quid quidem igitur dyaphanum et quid lumen dic/tum eſt. quia neqȝ ignis eſt neqȝ omnino corpus neqȝ deflu/xus corpis vlli Eſſet em̄ vtiqȝ aliquod corpus. et ſic ſi ignis aut huiuſmodi alicuius preſentia in dyaphano. Neqȝ enim poſſibile eſt duo corpora in eodem eſſe. Videtur autem lu/men contrarium eſſe tenebre. Eſt autē tenebra priuatio hu ius habitus ex dyaphano. Quare palam ꝙ ⁊ huius preſen tia lumen eſt. Et non recte empedocles neqȝ ſi aliquis alius ſic dixit ꝙ feratur lumen et extendatur in medio terre ⁊ cōti/nentis: nos autem lateat. hoc enim eſt ⁊ extra eaȝ que in ratio ne veritatem. et extra ea que videntur In paruo enim ſpacio lateret nos. Ab oriente autem in occidens latere magna q̄dem multum queſtio eſt

¶Queritur decimoſeptimo. Vtrum ad videndum req̄/ratur lumen propter medium tm̄ et non propter colores. ☞ Et ar/guitur primo ꝙ non. quia color non habet virtutem mouendi dyaphanuȝ ſine lumine. ergo lumen requiritur propter colores. Antecedens patet a ſi gno. nam ille qui eſt in obſcuro loco videt rem poſitaȝ in lumine et nō cō uerſo. ſi ſit in lumine non videt rem in tenebris. quia color non poteſt diſ/fundere ſuas ſpecies niſi medio illuminato. Secūdo arguitur ſic. vi ſus eſt vna potentia. ergo habet vnum per ſe et primo obiectum. quod nō eſſet ſi color eſſet per ſe viſibilis. et non per virtutem luminis. quia lumen

eſt per ſe viſibile In oppoſitum eſt philoſophus in textu dicens ꝙ color habet in ſe cauſam eſſendi viſibile.cũ ſit per ſe viſibilis.

¶Pro reſponſione ſciendum eſt primo.ꝙ poſtquã actum eſt de ſenſibilibus in communi.Hic conſequenter agit Areſtoteles de ipſis in particulari.et primo de ſenſibili viſus.et quia ad videndum requiritur dyaphanum et lumen.ideo de iſtis determinandum eſt. In omni enim ſenſatione tria ſunt.ſcʒ mouens tantum quod eſt obiectum.et motum quod eſt ipſe ſenſus.et mouens ⁊ motum ſimul quod eſt medium Senſibile em̃ poſitum ſupra ſenſum non facit ſenſationem.ideo ſemper requiritur medium. Et circa hoc videnduʒ eſt vtrum lumen requiratur ad ad videndũ ꝓpter medium vel ꝓpter ipſos colores.

¶Sciendum eſt ſecundo ꝙ dyaphanuʒ dicitur quod de ſe non habet proprium lumen quo videatur.ſed eſt ſuſceptiuuʒ luminis extranei per quod aliquo modo fit viſibile.vt ſunt aer et aqua.ignis in ſua propria ſpera ⁊ aliqua corpora ſolida.vt vitrum criſtallus ⁊ aliqui alij lapides.Unde licet ignis ſit lucidus in materia aliena.tamen vt eſt in materia propria eſt corpus dyaphanum.aliter enim per regionem ignis ſtelle non viderentur in celo.Quãuis etiam quedam accidentia conueniant elementis ratione ſuarum naturarum.vt calidum frigidum.graue ⁊ leue.tamen dyaphoneitas non couenit eis ſm̃ naturas eorum proprias.ſed cõſequitur quandam naturam communem quibuſdam elementis et etiam celo quod eſt incorruptibile.niſi enim aliqua corpora celeſtia eẽnt dyaphana non poſſemus videre ſtellas fixas que ſunt in octaua ſpera. Unde patet ꝙ dyaphoneitas non eſt proprietas conſequens naturam elementi.ſed conſequitur quandam naturam innominatam communem celo et quibuſdam elementis.

¶Sciendum eſt tercio.ꝙ lumen eſt actus dyaphani ſm̃ ꝙ dyaphanum eſt. Unde dyaphanum eſt in potentia lucis et tenebre.ſicut materia prima eſt in potentia reſpectu priuationis et forme.lumen autem comparatur ad dyaphanum ſicut color ad corpus coloratum. quia vtrunqꝫ eſt forma ⁊ actus ſui ſuſceptiui. Et ideo dicit Areſtoteles ꝙ lumen eſt quaſi color dyaphani ſm̃ ꝙ dyaphanum eſt in actu factum ab obliquo corpore luminoſo.ſiue ſit ignis ſiue aliquod corpus celeſte. nam ſicut dyaphanum ꝯmune eſt celo ⁊ elementis.ita eſſe lucens ꝯuenit igni ⁊ celo

¶Sciendum eſt quarto ꝙ corporuʒ quedam ſunt actu lucida. vt ſol ⁊ ſtelle.quedam dyaphona.vt aer ⁊ aqua.quedam opaca.vt terra et cetera corpora obſcura. Cuius ratio eſt.quia lux eſt prima qualitas primi alterantis.ſcʒ celi quod eſt corpus perfectiſſimũ.ideo corpora illa que ſunt actualiora ſunt actu lucida.que vero ſunt ꝓpinqua his ſunt receptiua luminis vt dyaphana.ſed maxime materialia nec ſunt lucida nec ſunt receptiua luminis ſm̃ profundum.ſed ſunt opaca propter ſui materialitatem.ſicut patet de terra

Liber ſecūdus.

Tunc ſit concluſio reſponſiua ad queſitū. Ad videndum requiritur lumen ꝓpter mediū ⁊ non ꝓpter colores. Prima pars pꝫ. qꝛ color eſt motiuus diaphani ſm ꝙ eſt in actu. vt patꝫ in textu. ſed lumen eſt actus diaphani. ergo ad videndū requirit lumen ex parte diaphani qḋ eſt mediū. cuius ſignū eſt. qꝛ ſi color ponat imediate ſupra oculū non videbit Secūda pars pꝫ. nam color de ſui natura habet ꝙ poſſit mouere diaphanum in actu. ſed oīe potens ꝑ ſe mouere diaphanū in actu eſt per ſe viſibile. qꝛ per ſe pt mouere organū viſus. ergo color ſm ſui naturaꝫ eſt per ſe viſibilis. ⁊ ſic ex parte ſui non requiritur lumen. Sed qꝛ diaphanū nō fit in actu niſi ꝑ lumen. ideo color nō poteſt videri ſine lumine. ⁊ ſic lumen reqritur ꝓpter mediū ⁊ nō ꝓpter colores. qꝛ color eſt per ſe viſibilis. ꝑ ſe ſcꝫ in ſecūdo modo ꝑ ſe. qꝛ viſibile eſt ꝓpria paſſio eius ⁊ nō de ſua eſſenciali definitione. ideo dicit textus. ſm ſe aūt ⁊ nō rōne. vel in quarto. qꝛ in ſeipſo habꝫ cauſam eſſendi viſibile. ¶ Aliter tn̄ reſpondet Albertus ꝙ ad videnduꝫ requiritur lumen ꝓpter mediū ⁊ ꝓpter colores. quod probat per rōnes ante oppoſitum. Dicit em̄ ꝙ color habet duplex eſſe. quoddam materiale ꝓueniens ex ꝓportione quatuor qualitatum. ⁊ ſm hoc eſſe ſolum eſt in tenebris. Aliud eſt formale quo poteſt mouere dyaphanū quod habet ex incidentia luminis quod eſt tota ypoſtaſis coloris. et ſm hoc eſſe color eſt actu viſibilis. et ſolum in lumine ⁊ non in tenebris. et ſic ad videndum requiritur lumen propter colorem in lumine. Et vtraqꝫ opinio eſt probabilis

¶ Ex predictis infertur falſitas opinionis dicentium lumen eſſe corpus. quia cum lumen diffundatur in qualibet parte dyaphoni ſi eſſet corpꝰ duo corpora eſſent in eodem loco. Ultra ſequitur ꝙ non eſt defluxus paruorū corporum. ſicut dicit Democritus. quia ſic oporteret dicere ꝙ eſſet parua corpora. etiam ſequeretur ꝙ diffunderetur vt parua corpora per medium. Nec valet dicere vt dicit Empedocles ꝙ lumen diffundatur per motuꝫ ſucceſſiuum qui tn̄ eſt imperceptibilis. quia licet in paruo ſpatio talis motus poſſit nos latere. tamen non poſſet in tanto ſpacio ſicut ab oriente in occidentem. in eodem em̄ inſtanti quo ſol aſcendit orizontem illuminat totum noſtrum emiſperium.

¶ Dubitatur quare diſtantia impedit viſionem Dicendum ꝙ cauſa eſt. quia res videtur ſub quodam triangulo figure pyramidalis cuius baſis eſt in re viſa ⁊ conus in oculo videntis. Res autem viſa maior eſt in puncto in quo eſt ille triangulus. ⁊ quanto plus recedit ab oculo tanto magis diminuit ille angulus. et quanto latera alicuius trianguli ſunt longiora tanto angulus eſt minor. dum tn̄ baſis eſt eadeꝫ. Ideo res a remotiori viſa minor apparet ⁊ minus bene videtur.

¶ Ad rationes ante oppoſitum. Ad primam dicitur ꝙ color non hꝫ virtutē mouendi dyaphanū ſine lumine reqſito ex parte medij. ſed tamen habet virtutem mouendi ſine lumine requiſito ex parte ſui. Nam duplex eſt forma. Quedam eſt perfecte virtutis que poteſt diſponere ſubiectum ⁊ influere formam ſibi ſimilem. Alia eſt imperfecte virtutis

quia licet poſſet influere aliam formam ſibi ſimilem. tamen non ſufficit diſponere ſubiectum. ⁊ ſic eſt de colore. quia color eſt quoddaꝫ lumen obſcuratum ex admixtione corporis opaci. ideo non poteſt diſponere mediū ad recipiendum formam. ſed poteſt in ipſum ſuas ſpecies diffundere. Et ad id quod dicebatur de exiſtente in tenebris dicitur ꝙ illud medium eſt illuminatum q̃tum ſufficit ad diffuſionem ſpecierum coloris Ad ſecūdaꝫ dicitur ꝙ lumen eſt ſubſtantia coloris. ideo ambo pertinent ad eandē naturam viſibilis. Nec oportꝫ colorem fieri viſibilē ꝑ lumen extrinſecū. ſꝫ in ſe hꝫ lumen intrinſecū quo poſſit mouere dyaphanū

¶ Eſt autem coloris ſuſceptiuū: quod ſine colore ſoni autem abſonum. ſine colore autem dyaphanuꝫ. ⁊ inuiſibile autē quod vix videtur. vt quod tenebroſum eſt. huiuſmodi autem dyaphanum quidem eſt. ſed eſt cum ſit actu dyaphanū ſed cum potentia. Eadem eñ natura quandoqꝫ quidem tenebra quandoqꝫ āt lumen eſt. Nō omnia autem viſibilia in lumine. ſed ſolum vniuſcuiuſqꝫ proprius color. Quedaꝫ eñ in lumine quidem non videntur. in tenebra autem faciūt ſenſum. vt que ignea videntur ⁊ lucentia: Non autem nominata ſunt hec vno nomine. vt quercꝰ putride cornu capita piſcium ⁊ ſquame ⁊ oculi. ſed nulli horum videtur proprius color. propter quam igitur cauſam hec videntur. Nunc autem in tantum manifeſtum eſt quoniam quod quidem in lumine videtur color eſt. Unde non videtur ſine lumine. hoc eñ erat ipſi colori eſſe motiuum eſſe ſm actuꝫ dyaphani. actus autem dyaphani lumen eſt. Signum auteꝫ huius manifeſtum. ſi quis eñ ponat habens colorē ſuper ipſuꝫ viſum non videbitur. ſed color mouet dyaphanum puta aerem ab hoc autem iam continuo exiſtēte mouetur quod ſenſitiuum eſt. Non eñ bene dicit Democritus opinatus ſi eſſet vacuū ꝙ mediū poſſet percipi vtiqꝫ certius. ⁊ ſi formica in celo eſſet hoc eñ impoſſibile eſt. patiente eñ aliquid ſenſitiuo fit

Iste textus est illi auctoritati [illegible] similis [illegible] omnia que videntur sub ratione luminis videntur [illegible] luminis vel loco coloris

ipſum videre. Ab ipſo igitur qui videtur colore impoſſibile eſt Relinquitur autem quod a medio. quare neceſſe eſt aliquid eſſe medium. vacuo autem facto nō aliquid certe. ſed omnino nihil videbitur. propter quam quidē igitur cauſam colorem neceſſe eſt in lumine videri. dictuꝫ eſt: Ignis autem in vtriſqꝫ videt̄ ⁊ in tenebra ⁊ in lumine. ⁊ hoc ex neceſſitate dyaphanum eñ ab hoc lucidum fit. Eadē autē ratio eſt ⁊ de ſono ⁊ de odore. Nihil eñ ipſorum ſtangens ſenſitiuū facit ſenſum. Sed ⁊ ab odore quidem ⁊ ſono media mouent̄ ab hoc autē ſenſitiuorum vtrūqꝫ. Cum autē ſuper ipſuꝫ ſenſitiuum aliquis apponit odorans aut ſonans. neqꝫ vnuꝫ ſenſum faciet. De tactu autem ⁊ guſtu habet ſe ſimiliter. non autem videtur. propter quam autem cauſam poſterius erit manifeſtum. Medium autē ſono quidem aer eſt. odori autꝫ innominatum eſt Cōmunis enim quedam paſſio eſt ab aere ⁊ aqua: ſicut dyaphanum colori. ſic eſt habenti odorem ꝙ eſt in vtriſqꝫ his. Videntur enim animalium aquatica habere odoris ſenſum. ſed homo ⁊ pedibꝰ ambulantium quecunqꝫ reſpirant impoſſibilia ſunt odorare niſi reſpirātia. Cauſa autem de his poſterius dicetur:

Queritur. vtrū color ſit ꝓpriū obiectū viſus. Arguit̄ ꝓmo ꝙ non. quia obiectum viſus per ſe primo videtur. ſed color nō videtur niſi per lumen ⁊ dyaphanum. ergo non eſt obiectum viſus Secūdo arguitur ſic. proprium obiectum alicuius potentie eſt illud in quod ꝓmo directe ⁊ adequate fertur illa potentia. ſed non ſic eſt de colore reſpectu viſus. quia multa videntur que non habent colorem. vt corpora celeſtia ⁊ cetera lucentia. ⁊ etiam tenebre. g̃ color non eſt obiectum viſus. In oppoſitum eſt phus in littera.

Sciendu꞉ primo ꝙ poſtqꝫ phus oſtendit quid eſt color. quid dyaphanū et quid lumen. Conſequenter oſtendit qualiter ſe habeat dyaphanū ad colorem ⁊ ad lumen qđ eſt actus eius Unde dr̄ ꝙ dyapha

num eſt ſuſceptiuũ luminis et coloris. Et quia ſuſceptiuuꝫ alicuius debet eſſe a natura eius denudatum quam accipit. ideo dyaphanum ſm ſe non habet lumen vel colorem. ideo ſm ſe eſt inuiſibile ⁊ non videtur vt corpora lucida ⁊ colorata. quia tamen eſt eadem potentia cognitiua oppoſitoruꝫ ideo dyaphanũ poteſt videri ſicut tenebroſum. et ſicut dicitur de ſuſceptiuo obiecti viſus. ita dicendum eſt de ſuſceptiuis aliorum ſenſuuꝫ. et ſic pꝫ qualiter dyaphanũ ſit viſibile

Sciendũ ſecundo ꝙ quedaꝫ ſunt viſibilia improprie dicta. vt ſunt noctilucẽtia. vt ſunt putredines quercuũ. cornu. capita. ⁊ ſquame quorũdam piſcium. ⁊ oculi cattorum ⁊ luporum. que dicũtur viſibilia innominata. Unde iſta ſunt viſibilia in lumine inq̃tum colorata ⁊ non inquantum lucentia. ſed in tenebris videntur vt lucentia ⁊ non vt colorata. Cuius ratio eſt. quia predicta in ſua ꝯpoſitione habent aliquid lucis inq̃tum lucidum ignis ⁊ dyaphanũ aeris ⁊ aque non eſt in eis totaliter comprehenſum per opacum terre. et ſic ſunt quodammodo lucida. et lux eorũ ſolum in tenebris percipitur Et qꝛ illa lux eſt debilis. ideo ad preſentiam maioris luminis obſcuratur. ideo in lumine non videntur vt lucentia ſub propria luce vt colorata. ſed lumine alieno. et quia lux ipſorum eſt debilis ideo poteſt reducere medium in actum. vt poſſet recipere ſpecies coloris. ideo in tenebris ſub ſuo colore non videntur neqꝫ alia corpora. ſed qꝛ lux ipſorum eſt fortior ſuo colore. ideo in tenebris poſſunt videri vt lucida. et dicuntur viſibilia innoĩata. quia nõ poſſunt habere vnuꝫ nomen tm̃

¶ Sciendum eſt tercio ꝙ color non videtur ſine lumine vt prius dictum eſt Et qꝛ color eſt motiuus dyaphani ſm actum. nec dyaphanum in actu eſt niſi per lumen. ideo color non poteſt videri ſine lumine exteriori requiſito ex parte mediȷ̃. Hoc probat philoſophus a ſigno. qꝛ ſi quis ponat coloratum ſupra viſum non videtur niſi ſit medium. quia color mouet diffundendo ſuas ſpecies. et dyaphanum motum a colore mouet viſum. Ex quo patet falſitas opinionis Democriti ponentis viſionem fieri per vacuum. Dicit em̃ ꝙ ſi totum ſpaciuꝫ eſſet vacuum formica poſſit videri in celo ſi eſſet. ſed hoc eſt impoſſibile. quia coloratum non poteſt videri niſi diffundat ſuas ſpecies per aliquod medium actu illuminatum. et in vacuo nullum eſſet medium deferens ſpecies viſibiles. ideo per vacuũ ſi eſſet non poſſet fieri viſio. Sed deceptus eſt democritus. quia credidit medium impedire viſionem. eo ꝙ reſiſtit ſue viſioni et immutationi per lumen

¶ Sciendũ quarto ꝙ ignis et cetera lucida pñt videri tã in tenebris q̃ꝫ in lumine. Cuius ratio eſt. quia corpus lucidum per ſuuꝫ lumen poteſt reducere corpus dyaphanum ad actum videndi multiplicãdo ſuas ſpecies per ipſum. tamen ſicut colorata nõ poſſunt videri ſine medio ita etiam neqꝫ lucidaꝫ Et eade eſt rõ de ſono ⁊ odore ⁊ aliȷ̃s ſenſibilibꝫ. qꝛ nullum tangens facit ſenſatõem. ſed iſta ꝑus ĩmutant aliquod medium ⁊ mediũ ab ipis alteratum immutat ſenſum ⁊ facit ſenſatõem. vñ mediũ ſoni eſt aer. ⁊ mediũ odoris aer vel aq̃ ſicut mediũ coloris ẽ corpꝰ dyaphanũ

¶ Ex quo patet ꝙ ſunt quatuor genera viſibilium. Nam quedã habent lumen in potentia tñ, vt corpora dyaphana. Quedam vero lumen habẽt debile que tamen poſſunt aliquo modo lucere in tenebris. vt ſunt viſibilia innoiata. Alia habent lucem ꝑmixtam cum opaco que nõ poſſunt lucere in tenebris vt colorata. Alia vero habent lucem fortẽ que poſſunt ſe diffundere tam in tenebris ꝙ̃ in lumine. vt corpora lucida. Ulterius patz ꝙ oĩa iſta ſunt viſibilia inquantuz participant aliquid de lumine quod eſt formale coloris vel in actu vel in potentia. Unde lumen ⁊ color ſubſtantialiter ꝯueniũt. ſed differũt primo qꝛ lumen nominat formã impermixtam cuz tenebroſo. color aũt nominat lucem ꝑmixtam cum opaco. Secũdo differunt qꝛ lux eſt qualitas ṗmi alterantis que non habet ꝯtrarium. ideo ſuſceptiuũ eius ſemꝑ eſt in vltima diſpoſitione ad ſuſcipiendũ lumen. Sed color ſm ſuas ſpes habet ꝯtrarietatem ſm diuerſas ꝑmixtiones luminis cũ opaco ⁊ ſm ꝙ lumen magis vel minus dominat̃ ſm hoc cauſant̃ diuerſi colores extremi vel medij. quoꝝ numerus vel ſufficientia poteſt ſumi ſm diuerſos mixtionis modos luminis ⁊ opaci.

Prima concluſio. Color eſt ꝓprium obiectum viſus cõprehendendo lumen ſub colore. qꝛ lumen eſt formale coloris. Patz. illud ẽ ꝓprium obiectũ viſus in quod primo ⁊ directe fertur talis potentia. ſed ſic eſt de colore ⁊ luce. ergo eſt obiectum viſus. Ex quo patet ꝙ viſus eſt ſpiritualior inter ſenſus ſpũales. Patz primo ex parte obiecti. quia illud ineſt tam celeſtibꝫ ꝙ̃ inferioribꝫ. quod non ꝯuenit obiectis aliorum ſenſuũ. Tactus eñ ſolum percipit qualitates tangibiles. que ſolum ſunt in elemẽtis et in mixtis. guſtus vero ſapores. et olfactꝰ odores que ſunt in mixtis tñ. et auditus percipit ſonum qui ſolum eſt in corporibꝫ que poſſunt faciliter rarefieri ⁊ ꝯdenſari et non in celeſtibꝫ. Secũdo patz ex modo ſue immutationis. quia alij ſenſus a viſu immutantur materialiter ⁊ ſpũaliter. Et dicitur immutatio materialis quando qualitas immutans recipitur in paciente ſm eſſe reale. et ſpũalis quando recipitur intentionaliter tñ. Sed viſus ſolum immutatur intentionaliter. ideo eſt ſpũalior alijs. deinde auditus. tercio olfactus. quarto guſtus. ⁊ vltimo tactus

¶ Dubitatur vtrum lumen ſit in corpore dyaphano vt in ſubiecto. ¶ Pro dubio ſciendũ ꝙ aliqui dixerũt ꝙ lux vel lumen eſt q̃daz natura ſpũalis, ꝓpter hoc ꝙ in rebꝫ intellectualibꝫ vtimur noĩe luminis. vt dicimus ſubas ſeparatas habere lumen intellectuale. Alia fuit opinio ꝙ lumen eſt forma ſubſtantialis ſolis. eo ꝙ ſol ſm ſe eſt lucidus. Sed iſte opiniones improbantur. quia nulla forma ſubſtantialis. ſiue ſit corporea ſiue incorporea eſt ꝑ ſe ſenſibilis. lumen autem eſt ꝑ ſe ſenſibile. Alia eſt opinio Alberti. ꝙ lumen eſt ſubiectiue in corꝑe lucido ⁊ intentionaliter tñ in medio illuminato. Sed hec improbat̃ ſm ſanctũ Thomã. qꝛ ens intentionale nõ facit naturalẽ tranſmutationem. ſed radij corpoꝝ celeſtiuz tranſmutant corpora inferiora. Eſt eñ lumẽ qualitas actiua corꝑis celeſtis ꝑ quã agit in iſta inferiora. ergo lumen habet eſſe reale ⁊ nõ intentõale in medio illuminato. et ſic eſt ibi ſubiectiue. Et ꝑ hoc pꝫ ſolutio dubij

Ad rationes ante oppoſitum Ad primā dicitᷣ ꝙ colo: nō videtᷣ ſine lumine reqſito ex parte medij. ſed videtᷣ ſine lumīe exterio:i reqſito ex pte ſui. Ad ſecūdā dr ꝙ co:po:a lucentia hn̄t fo:male colo:is qḋ eſt lumen. vnde colo: ⁊ lumen cōueniūt in vna rōne fo:mali viſibilis. ⁊ tenebre ſolū videntᷣ ꝑ carentiā luminis ſicut priuatio percipitᷣ per cognitionem ſui habitus.

Unc autem primū de ſono ⁊ olfactu determinemꝰ

Eſt aūt duplex ſonꝰ hic quidē actu em̄ quidā. alius aūt potentia. alia em̄ nō dicimus habere ſonū vt ſpōgiam lanam pilos. Quedā aūt habent. vt es ⁊ quecunqꝫ plana ⁊ lenia ſunt. quoniam poſſunt ſonare. Hoc autē eſt ipſius medij et auditus facere ſonum actu Fit aūt qui ſꝫm actū ſonus ſemper alicuius ad aliquid et in aliquo percuſſio em̄ eſt faciens. Unde impoſſibile eſt cum ſit vnū fieri ſonum. alterū enim eſt verberans ⁊ quod verberatur. quare ſonās ad aliquid ſonat. Tangit em̄ aliquid. cum aūt ictu tangitur ſonat. Ictus aūt non fit ſine motu. Sicut iam diximus non oīm contingentium ictus ſonus eſt. Nullum em̄ faciunt ſonū pili. ⁊ ſi ꝑcutiantur ſed es ⁊ quecunqꝫ lenia ⁊ concaua ſunt. Et quidē quoniā lene eſt. Concaua aūt ex repercuſſione faciunt mltos ictus poſt primū in potenti exire qḋ motum eſt. Amplius autem auditus in aere ⁊ in aqua ſed minus in aqua Non ē aūt ſoni ꝓprius aer neqꝫ aqua Sed opo:tet firmo:ꝝ repercuſſionem fieri adinuicem ⁊ ad aera. Hoc aūt fit cum permaneat percuſſus aer. et non ſoluatur. vnde ſi velociter ⁊ fo:titer percutiatur ſonat. Opo:tet enim p:eoccupare motuꝫ ferētis fracturam aeris ſicut ſi congregatōnem aut cumulum lapilloꝝ percutiat aliquis latum velociter. Echon autem fit quando ab aere vno facto p:opter vas determinās et p:ohibens diffundi iterum aer repellitur ſicut ſpera. Uidetur autē ſemper

fieri echon ſed nõ certus. quia áccidit in ſono ſicut ⁊ in lumi
ne. Et em̃ lumen ſꝑ repercutit᷑. neq; em̃ fieret penitus lumẽ
ſed tenebra extra ſolem. Sed non ſic repercutit᷑ ſicut ab aq̃
aut aere aut et ab aliquo alio leniũ. quare tenebram facit qua
lumen determinamus.

Querit᷑ vtrũ ſonus fiat in aere tanq̃ꝫ in ꝓprio médio Ar/
guit᷑ ꝙ nõ q̄ꝛ aeris ad ſonũ nulla eſt reſiſtentia. g̃ ſi fieret in aere vt in ꝓprio
medio diffunderet᷑ in inſtanti ꝑ illud mediũ. ꝯñs eſt falſuꝫ. q̄ꝛ ſucceſſiue dif
fundit᷑ ꝑ aerẽ. Scd̃o ſubiectũ ſoni non eſt mediũ eius ſed ſonus eſt ſub
iectiue in aere. g̃ nõ eſt in ipo vt in ꝓprio medio. Maioꝛ patꝫ. q̄ꝛ ſonus ẽ in
ſuo ꝓprio ſubiecto realiter ⁊ in ſuo medio intentionaliter ſed non p̃t in eodẽ
eſſe realiter ⁊ intentionaliter. Tercio ſonus audit᷑ in aere ⁊ aqua. vt dꝛ ĩ
textu. g̃ neq; aer neq; aqua eſt ꝓpriũ medium eius.

In oppoſitũ eſt phũs in littera Pro rñſione notandũ pri
mo ꝙ poſtq̃ꝫ phs determinauit de lumine ⁊ coloꝛe eo ꝙ eſt obiectũ viſus
Hic ꝯñter determĩat de ſono qui, eſt obiectũ audit{us}. Et p̃mo determinat
de generatõe ipius ſoni ⁊ 2° de ĩmutatõe ipius audit{us} ꝑ ipm ſonũ Se
cũdo de quadã ſpecie ſoni ſcꝫ de voce de q̃ poſteri{us} videbit᷑. Et adhuc pri/
mo videbit᷑ de generatõne ſoni ⁊ poſtea de ĩmutatõne auditus a ſono.

Secũdo notandũ ꝙ coꝛpoꝝ habentiũ habitudinem ad
ſonũ quedã ſunt bene ſonantia ĩ actu. alia bñ ſonãtia in potẽtia vt dicim{us}
campanã bñ ſonare qñ actualiter facit ſonũ ⁊ etiã qñ nõ ſonat in actu ſed
habet potentiã ad ſonandũ. Alia ſunt que nõ ſunt bene ſonãtia nec in actu
nec in potentia vt lana ⁊ cetera coꝛpa mollia. Cui{us} rõ ẽ. q̄ꝛ coꝛpa mollia ce
dunt ꝑcutienti. Ideo ex ꝑcuſſione eoꝝ nõ frangit᷑ aer vt poſſet fieri ſonus
Si tñ illa mollia cõpꝛimant᷑ ⁊ duriciẽ accipiãt ſic ꝙ ꝑcutiẽti reſiſtãt tũc fi/
et ſonus licet ſurdus. Ex quo patet ꝙ ſon{us} qñꝫ hꝫ eſſe in actu qñq; in po/
tẽtia. Dupliciter tñ aliq̃d hꝫ eẽ in actu. Uno mõ in eſſe permanenti ⁊ in fa
cto eſſe ⁊ ſic ſenſibilia alioꝝ ſenſuũ ab auditu hñt eſſe cõpletũ in actu ſicut
odoꝛ vel ſapoꝛ. Son{us} ꝓ hoc mõ nõ ẽ ĩ actu. Alio mõ aliq̃d ẽ in actu ſuc
ceſſiuo ⁊ in fieri. ⁊ illo mõ ſon{us} hꝫ eſſe in actu. Nõ em̃ hꝫ eẽ ꝑmanẽs ⁊ fixũ
in ſuo ſubiecto vt alia ſenſibilia. ſꝫ ſolũ q̃ꝫdiu fit generatio ei{us} ⁊ eſt in fieri. iõ
ſil' ſũt generatio ſoni ⁊ ĩmutatio audit{us} ab ipo. Iõ ſil' Areſto. determĩat p̃
dicta duo de ipo ſono qđ nõ facit de aliȷ̃s ſenſibus.

Sciendũ tercio ꝙ ad generatõnem ſoni tria requiruntur
ſcꝫ coꝛp{us} ꝑcutiẽs coꝛp{us} percuſſum. ⁊ mediũ in q̃ fit ꝑcuſſio. q̄ꝛ ſon{us} cauſat᷑
ex vehemẽti ꝑcuſſione in q̃ fit fractio aeris. ſꝫ in oĩ ꝑcuſſione req̃rit᷑ ꝑcutiẽs
et ꝑcuſſum. ⁊ q̄ꝛ ict{us} ꝑcutiẽtis nõ fit ſine motu locali. Nec motus localis
ſine medio. Iõ in illa ꝑcuſſione req̃rit᷑ mediũ. ⁊ ſic tria p̃dicta req̃rũt᷑ in ge
neratõne ſoni. Iõ dꝛ in textu ꝙ ſon{us} ſꝑ ẽ alicui{us} ad aliud ⁊ in aliq̃ alicui{us}
ſcꝫ ꝑcutiẽtis ad aliud ſcꝫ ꝑcuſſuꝫ. ⁊ in aliq̃ ſcꝫ in medio. ⁊ ſic patꝫ q̃ req̃rũt᷑
ad generatõem ſoni. Sꝫ ad videdũ q̃lia dñt eſſe coꝛpa ex q̃b{us} gñat᷑ ſon{us}.

Quarto ſciendum ꝙ ad hoc ꝙ corpora ex ſua percuſſio/
ne pñt bñ ſonare reqrũtur q̃ttuoꝛ ↄditõ̃es. Prima ē ꝙ ſint dura ad hoc ꝙ
aer vehemẽtius extrudat̃ q̃ q̇dē extruſio ſeu violenta fractio ē cã generatõ
nis ſoni. Scđa ē ꝙ ſint lenia vt aer ſit vnꝰ ⁊ vniformis in ſua fractõe. Ter
cia ē ꝙ ſint ↄcaua ſi magnũ ſonũ facere debeãt. q2 aer in talibꝫ claudit̃ ⁊ aer
ꝑmo ꝑcuſſus nõ pt̄ ꝑmo exire. iõ ꝑmo ꝑcutit ꝑmã ꝑtē corꝑis ⁊ ſic ꝑcutit a
liũ aerē ⁊ fiũt multi ictus ⁊ multiplicat̃ ſonus. Jdeo etiã illa corꝑa q̃ hñt in
ſua cõpõne aerē nõ bñ diſpoſitũ nõ bñ ſonant ſicut plũbũ ⁊ alia terreſtria
et aq̄ſa ⁊ in hoc iplicite cõtinet̃ vna alia ↄditio ꝙ talia corꝑa debent eſſe la
te figure vt magna q̃ttitas aeris inter ipa cõprehendat̃ vt fiat violẽta fra
ctio aeris. Quarta eſt ꝙ corꝑa illa dura velociter moueant̃ ĩpcuſſione q̄a
ſi motu tardo ⁊ lente ſe ꝑcuterẽt nõ facerẽt ſonũ. q2 aer añ ꝑcuſſionē diſſol/
ueret̃ ⁊ ſic nõ frangeret̃ ⁊ ergo nec poſſit cauſari ſonus.

Tunc ſit hec cõcluſio ꝓpriũ mediũ ſoni eſt aer ⁊ minus
ꝓpriũ eſt aqua ꝓbat̃. Jllud eſt ꝓpriũ mediũ deferens ſonũ qđ faciliter rarefit
et condenſat̃ ad hoc ꝙ ꝑ motũ circularē diffundat̃ ⁊ qđ de ſe denudatũ ē
a ſonis ſed hoc reperit̃ ꝓprie in aqua. g̃ aer eſt ꝓpriũ mediũ ſoni ⁊ aqua im
ꝓpriũ. Jdeo antiqui credentes locũ vbi eſt aer eſſe vacuũ dixerũt vacuũ
eſſe ꝓpriũ mediũ auditus ⁊ q̃uis male dixerũt in hoc ꝙ aer nihil ſit. tamen
bene dixerunt ꝙ ſonus fit per aerem.

Dubitat̃ primo quare hic phũs determĩat de generatõe
ſoni ⁊ tamen prius non determinauit de ge generatõne coloris. ſed ſolum
de imutatõne ſenſus vel medij a colore. Rñdetur ꝙ alie qualitates ſenſi/
biles a ſono vt color. odor. ſapor ⁊ q̄litates tangibiles habent eſſe fixum et
permanens in ſuo ſubiecto. Jdeo eſt alia cõſideratio de ipis ſꝫm ſe ⁊ ſꝫm ꝙ
ĩmutãt ſenſum. iõ eſt alterius cõſideratõnis generatio ipoꝝ ⁊ alterius im
mutatio. Hic aũt ↄſiderat̃ de imutatõe ſenſuũ ab obiectis ⁊ in libro de ſen
ſu ⁊ ſenſato determĩat̃ de gñatõne ſaporis coloris ⁊ odoris. ⁊ in de genera
tõne determĩat̃ de q̄litatibꝫ tangibilibꝫ ⁊ q̃tũ ad aliq̇d in libro metheoro/
rũ. ſꝫ ſonꝰ nõ hꝫ eē fixũ ĩ ſuo ſubiecto ſꝫ in q̇dã imutatõe ↄſiſtit eo ꝙ cãtur
a motu ⁊ ſic ſil̃ ſũt gñatio ſoni ⁊ imutatio auditꝰ ꝑ ipm. Jõ ſil̃ de ipo de/
termĩat̃ q̃tũ ad ſuã gñatõem ⁊ ſꝫm ꝙ ĩmutat ſenſum.

Dubitat̃ quõ gñat̃ ſonꝰ echon. Pro dubio ſciẽdum ꝙ ſo
nans ſe hꝫ ad ipm ſonũ ſicut centrũ ſic ꝙ circa ipm orbiculariter diffũdit̃
ſonus vt qñ lapis cadit in aquã pũctus ſcꝫ ꝑcuſſionis ē ſicut centrũ ⁊ circu
lariter cauſant̃ multe inundatõnes q̃ ſi nõ inueniũt obſtaculũ finaliter de
ficiũt. ſꝫ ſi reperiũt tũc reuerberant̃ ad locũ a quo ꝓceſſerũt. Jta ſil̃r ſonus
diffundit̃ ⁊ ſi nõ reperiat obſtaculũ tandē deficit ſed ſi reperiat tũc a corꝑe
obiecto aer in quo eſt ſonus iterũ repercutitur verſus locum corꝑis ſonan/
tis Et q2 iſte aer idē ĩ numero ꝗ reꝑcutit̃ adhuc habet impreſſionē ſoni pri
mo generati. Ideo per hoc cauſatur ſonus qui dicit̃ echon. Jdeo qñq3 ſe/
cundario audimus ſimilem vocem voci prius formate dum tamen pro/
pe fiat reflectio ſoni. quia ſi nimis diſtanter fieret non amplius ſeruaret ſi/

milem impreſſionem. quia talis figuratio continue per motum diffunditur. Ubi aduertendum ꝙ in omni ſono fit iſta repercuſſio ſoni qđ probat phs a minori. Nā in lumīe ſꝑ fit reflectio a corpe oppoſito. qꝛ niſi ſemper fieret nunꝙ̄ videreť aliq̄d niſi incideret lumen ſolis vel alterius luminoſi directe ſupra ip̄m. qđ eſt falſum. qꝛ ſic in vmbra ad quā radij ſolis directe nō pertingūt nihil viderem⁹. ğ ſemꝑ fit repcuſſio ſoni. ſed nō ſemper percipiť. ſed qn̄ fit in locis concauis vt in vaſe in puteo in valle iuxta muros in ſiluis bn̄ ꝑcipiť ſonus echon. ſed ſi non ſic fiat eſt incertus nec bene ꝑcipiť. ⁊ ſic patet rn̄ſio ad queſitū.

Ad rōnes ante oppoſitum Ad primam diciť ꝙ aeris ad ſonū nulla eſt reſiſtentia cū nō habeat in ſe formā ſono ꝯrariā. ſed qꝛ ſon⁹ fit cum motu locali cui repugnat fieri in inſtanti. iō ſonus nō poteſt fieri ſubito ſed ſucceſſiue. Ad ſecūdā dꝛ ꝙ ſon⁹ ē ſubiectiue in aere ꝓpinquo reſpectu ſonantis ⁊ intentōnaliter diffundiť in aerē diſtantem. Ideo ſm̄ diuerſas ꝑtes eius ineſt realiter ⁊ intentōnaliter. Ad terciā patet ſolutio ex dictis.

Uacuum em̄ recte diciť ꝓpriū audiendi. videť em̄ eſſe vacuum aer. hoc aūt eſt faciens audire. cū moueatur cōtinuus et vn⁹. Sed propter id ꝙ fragilis eſt non ſonat. niſi lene ſit qđ percutitur tunc aūt vnus fit. Simul em̄ propter planū vnū em̄ eſt lene ⁊ planū. Sonatiuū quidem igitur qđ motiuū eſt vnius aeris cōtinui vſꝗ ad auditū. Auditus aūt cōnaturalis eſt aeri. propter id aūt ꝙ in aere eſt moto exteriori qđ infra moueť. propter qđ quidem nō vbiꝗ audit aīal neqꝫ vbiꝗ tranſit aer. Non em̄ vbiꝗ habet aerē mouenda pars ⁊ animatū ſicut pupilla humidū. Per ſe quidē igitur inſonabilis aer. ꝓpter id qđ facile ceſſabilis eſt. Cum vero ꝓhibeatur defluere hmōi motus ſonus eſt. Hic aūt eſt in auribus edificatus. cum hoc ꝙ īmobilis ſit quatenus certe ſentiat omēs differentias motus. Propter hec autē ⁊ in aqua audimus. qm̄ nō ingrediť ad ip̄m cōnaturalem aerem. ſed neqꝫ ibi aūt ꝓpter reflectōnes ip̄ius. Cū aūt hoc accidat. nō audit neqꝫ meringa. ſicut nec in pupilla pellis laborat. Sed ſignū eſt audiendi. aut nō ſonare ſemꝑ aūt ſicut cornu. Semper enim

quodā ꝓprio motu aer mouet̾ in auribꝫ. ſed ſonus extraneus
et nō ꝓpriꝰ Et ꝓpter hoc debent audire vacuo ⁊ ſonāt. quia
audimus in habente determinatū aera. Utrū autem ſo
nat verberans. aut qḋ verberat̾. aut vtrūqꝫ. modo aūt altero
Eſt em̄ ſonus motꝰ poſſibilis moueri hoc mō quo quidem
ſaltantia a leuibꝫ cū aliquis traxerit. Non igit̾ ſicut dictū eſt
omne ſonat qḋ verberatur ⁊ verberās. vt ſi obijciatur acus
acui. ſed opoꝛꝫ qḋ percutitur regulare eē. vt aer ſubito diſ/
ſimilat ⁊ moueatur Differentie aūt ſonātium in ſono ſ̄m
actum oſtendūtur. Sicut em̄ non videntur coloꝛes ſine lu/
mine. ſic neqꝫ ſine ſono acutū ⁊ graue. hec autē dicūtur ſ̄m
metaphoꝛā ab illis que tangūtur. Acutū em̄ mouet ſenſum
in pauco tempoꝛe multū. Graue autē in multo paucū: Neqꝫ
tamen velox eſt acutū. graue autē tardū. ſed fit hoc quidē ꝓ
pter velocitatē huius motus. illud autē ꝓpter tarditatē. Et
vident̾ ſimilitudinē habere circa tactum cum acuto ⁊ hebe/
ti. acutū em̄ quaſi pūgit. hebes enim quaſi pellit. pꝛopter id
qḋ mouet hoc q̇dem in pauco. illud aūt in multo Quare ac
cidit hoc quidem velox. illud autem tardū eſſe. De ſono igi/
tur ſic determinatum ſit

Queritur. Utrū ſonus ſit obiectū auditus. ¶ Arguit̾
pꝛimo ꝙ non. q̄ nullum ſenſibile ꝯmune eſt obiectum auditus. ſed ſonus
eſt ſenſibile ꝯmune. ergo nō eſt obiectum auditus. quia eſt motus localis.
et motus eſt ſenſibile ꝯmune vt ṗus dictum eſt Secūdo ſic. illud eſt ꝓ/
pꝛium obiectum auditus a quo immutat̾ oꝛganum auditus. ſed a coꝛpo/
re ſonante immutatur auditus. q̄ coꝛpus ſonans immutat aerem ſibi ꝓ/
pinquū ⁊ ille aer immutat auditum. ergo coꝛpus ſonans eſt obiectum au
ditus et non ſonus ¶ In oppoſitum eſt philoſophus in littera

¶ Pꝛo reſponſione ſciendum eſt pꝛimo. ꝙ poſtq̄ viſū eſt
de generatione ſoni et de his que requirūtur ad generationem eius. Con
ſequenter dicendum eſt de immutatione auditus ab ipſo ſono. licet em̄ ſi/

mul tempore ſicut generatio ſoni ⁊ diffuſio eius per aerem ⁊ imutatio auditus, tamen ꝑus ſm̄ naturam fit generatio ſoni q̄ȝ diffuſio eius per medium et immutatio auditus

Sciendū ſecūdo. ꝙ organuȝ auditus eſt de natura aeris ſicut organum viſus de natura aque. ⁊ ideo in organo auditus eſt q̇dam aer incluſus qui recipit ſonū exiſtentem in aere exteriori. et quando aer exterior motus ꝑ foramen auris attingit ad pelliculam ꝯtinentem illū aereȝ intrinſecū. tunc imutatur illud organum ⁊ auditur ſonus. Ex dictis ſeq̇tur ꝙ animal nō audit in qualibet parte ſui corporis. quia non in qualibet parte aerem habet incluſum qui ſit organum auditus. neqȝ aer exterior poteſt penetrare quamlibet partem animalis vt immutet aerem intrinſecū qui eſt organum auditus. Ulterius ſequitur ꝙ iſte aer ꝯnaturalis animali non habet in ſe ſonum. quia ſi haberet non perciperet ſonum ab extrinſeco venientem. ⁊ ꝯtinetur ille aer ne deſtruatur per pelliculam ipſum continentem ⁊ eſt edificatus. id eſt firmiter poſitus in tympano auris. ⁊ oportet ꝙ ſit imobilis ad hoc ꝙ poſſit ſentire omnes differentias motus ⁊ ſonus. ſicut pupilla caret omni colore vt poſſet omnem colorem cognoſcere

Sciendum tercio ꝙ ad organum auditus duo ſunt neceſſaria. vt patȝ ex dictis. Primū eſt ꝙ ibi ſit aer incluſus in quadam pellicula que dicitur miringa auris. Scd̄m eſt ꝙ ille aer ſit immobilis ⁊ ꝓpter iſta poſſunt accidere duo impedimenta circa auditum. Primum eſt. ſi ille aer incluſus corrūpatur. vt patȝ de homine exiſtente in aqua dum aqua ꝑuenit ad ipſum corrumpitur. poteſt tamē impediri a tali ingreſſu propter tortuoſitates que ſunt in foramine auris. vel ſi ledatur illa pellicula continens impeditur etiam auditus. ſicut impeditur viſus ſi pellicula ꝯtinens humidum quod eſt in pupilla oculi leſa fuerit. Secūdum impedimentuȝ eſt ſi ille aer intrinſecus moueat̄. q2 requiritur ꝙ ſit immobilis ⁊ ſine ſono. vt poſſit percipere motum et ſonū exiſtentem in aere exteriori. Ideo ph̄us ponit ſignum ad diſcernendum vtrum aliquis ſit boni auditus. nam ſi cōtinue in auribꝰ audiat ſonum aer ſui organi eſt in continuo motu. ideo non poteſt bene percipere motum exteriorem. ideo eſt mali auditus ⁊ ſi multotiens percipiat ſilentium eſt boni auditus.

Concluſio: ſonus eſt proprium obiectum auditus. quod ꝓbatur ſicut ꝓbatū eſt ꝙ color ſit obiectū viſus.

¶ Sed dubitat̄ primo circa textum. vtrum cauſa actiua ſoni ſit verberans vel quod verberatur. hoc eſt vtrum ſonus cauſetur a ꝑcutiente vel a percuſſo vel ab vtroqȝ. Reſpondetur ꝙ ab vtroqȝ. ſed diuerſimode. quia primo fit a percutiente. eo ꝙ illud comprimit et pellit aerem et quia percuſſum eſt durum et lene. ideo reſiſtit ꝑcutienti et facit aerem reſilire. et ſic ab vtroqȝ cauſatur ille motus a quo fit ſonus. quia oportet ꝙ ibi fiat reſilitio ex reſiſtentia percuſſi. nō tamen omne quod percutitur cauſat ſonum. quia ſi acus acui obijciatur non generatur ſonus. ſed requiruntur conditiones ſuperius poſite

¶Dubitatur ſecūdo .que ſunt differentie ſoni. Reſpondetur ꝙ ſunt acutum ⁊ graue.et ſumūtur per ſimilitudinem ad differentias que ſunt in tactu. Unde acutū dicitur ꝙ in modico tempore multum mouet ſenſum tactus. Et acutum in ſono eſt quod multum mouet ſenſuʒ auditus. Sed ſonus grauis dicitur qui in multo tempore paruū mouet auditum Sed quia aliquis poſſet credere ꝙ acutū ⁊ graue in ſono eſſent idē quod velox ⁊ tardū in motu.ideo illud remouet pħus dicens ꝙ ad inuicē differunt.tamen ſicut motus eſt cauſa ſoni. ita etiaʒ velocitas motus eſt cauſa ſoni acuti.et tarditas eſt cauſa ſoni grauis .et hoc intelligendum eſt quando ſonus vnico motu cauſatur.quia ſi fiat pluribꝫ motibus tunc frequentia motuū eſt cauſa ſoni acuti.⁊ raritas ſoni grauis .vt dicit Boetiꝰ in ſua muſica.et ideo chorda cythare magis tenſa acutiꝰ ſonat. quia in ea ex vna percuſſione frequentius percutitur aer . Et ſic pʒ rñſio ad dubium

¶Ad rationes ante oppoſitum. Ad primam dicit᷑ ꝙ ſonus non eſt motus localis formaliter.ſed eſt ibi p̄dicatioˀ cauſalis ſiue materialis.quia ſonus ſolum ex motu locali cauſatur. Ad ſecūdam dicit᷑ ꝙ corpus ſonās.vt homo vel campana ſolum per accidens immutat auditum.ſonus autem per ſe īmutat.ideo ponit᷑ obiectū auditus

Uox aūt ſonus q̇dam eſt aīati.inaīatorum eñ nulluʒ vocat.ſed ſm̄ ſimilitudinē dicit᷑ vocare.vt tybia ⁊ lyra.et q̄cūqꝫ alia inanimatorū extenſionem habēt ⁊ melos ⁊ locutionem Aſſimilantur eñ quia ⁊ vox hoc habet. Multa aūt animalium vocem non habent.vt que ſunt ſine ſanguine ⁊ ſanguinem habentium piſces. Et hoc rationabiliter ſi quidē aeris motus ſonus eſt. Sed qui dicūtur vocare vt qui in achelo ſonant branchis.aut quodā altero huiuſmodi. Uox autem ſonus animalis eſt.et non qualibet parte.ſed quoniam omne ſonat verberante aliquo ⁊ aliquid in aliquo. Hoc autem eſt aer.ratiōabiliter vtiqꝫ vocabunt hec ſola quecūqꝫ ſuſcipiūt aera. Jam eñ aere reſpirato vtitur natura in duo opera.ſicut lingua ⁊ in guſtū ⁊ locutōeʒ.quoꝝ q̇dē guſtꝰ neceſſarius ē.vñ ⁊ pluribꝫ ineſt. Interp̄tatio aūt eſt ꝓpter bñ eē. ſic et ſpū ⁊ ad calorē interiorē tanqꝫ neceſſariū. Cauſa auteʒ in alteris dicta eſt et ad vocem.vt quo ſit eſſe bene

Liber ſecūdus.

Organū aūt reſpiratōis vocalis arterea eſt Cuius autem cauſa hec pars eſt pulmo. Hac em̄ p̄te plus habēt calorem pedib₉ gradientia alijs. Indiget aūt reſpiratōe ⁊ circa corlocus primus. Unde neceſſe eſt interius reſpirante ingredi aerem. Quare p̄cuſſio reſpirati aeris ab aīa que eſt in his p̄tib₉ ad vocalē artereā vox eſt. Nō em̄ oīs aīalis ſonus vox eſt ſicut diximus Eſt em̄ ⁊ lingue ſonare ⁊ ſicut tuſſientes. Sed oportꝫ aīatum eſſe verberās ⁊ cū ymaginatōe aliqua ꝑcans Significatiuus em̄ q̄dam ſonus eſt vox ⁊ nō reſpirati aeris ſicut tuſſis. ſed iſte ꝑberat eū qui eſt in arterea ad ipſaꝫ. Signū aūt eſt nō poſſe vocare reſpirātē neqꝫ expirantē ſed detinentē. mouet em̄ iſte retinēs. Manifeſtū aūt ⁊ q꞉ piſces ſine voce. nō em̄ habēt guttur. hanc aūt partem nō habēt q꞉ non recipiūt aerē neqꝫ reſpirant. ſed qui dicunt ſic peccant. p̄pter quam igitur cām altera ratio eſt

Querit̄. vtrū vox hoc mō bene definiat̄. Vox eſt rep̄cuſſio aeris inſpirati ab aīa que eſt in his partib₉ ad vocalē artereā ☞ Arguit̄ p̄mo ꝙ nō. q꞉ rep̄cuſſio eſt motus. ſed vox nō eſt motus. ergo nō ē repercuſſio Scd̄o ſic. illa definitio nō ꝯuenit ſono inſtrumentoꝝ muſicalium. ⁊ tn̄ dicūtur voces. ḡ eſt inſufficiens Tercio ſic. ſi vox fieret p̄ reſpirationē. cuꝫ reſpiratio aeris fiat naturaliter. ſeq̄ret̄ ꝙ oīs vox eſſet naturalis ⁊ ꝑcatiua natural'r qd̄ falſum eſt Quarto ſic. ſi definitio eſſet ſufficiēs ſeq̄ret̄ ꝙ tuſſis eſſet vox. ſꝫ hoc eſt falſum. ḡ definitio eſt male aſſignata ¶ In oppoſitū arguit̄ p̄ ph̄m in textu

Sciendū ꝙ determinato de ſono in generali ꝯñter determinat de voce q̄ eſt q̄dā ſp̄es ſoni. vn̄ vox ſolum eſt ſonus aīati corporis ⁊ ſi aliq̄d inaīatum vt tuba vel cithara dicat̄ habere vocem. hoc ſoluꝫ eſt ſilitudinarie. q꞉ voces taliū inſtrumentoꝝ in trib₉ req̄ſitis ad vocē hn̄t ſilitudinē vocis. Primū eſt extenſio. Nam in corporib₉ inanimatis ſonus cauſat̄ ex ſimplici p̄cuſſione. ⁊ q꞉ iſta p̄cuſſio cito tranſit. ideo ſonus eoruꝫ cito tranſit ⁊ nō habet extenſionem Sed vox cauſat̄ ex rep̄cuſſione aeris ad vocalem artercam. et quia illa repercuſſio continuatur ꝫm appetitum anime ideo ꝫm hoc vox habet extenſionem et ꝯtinuatōem ⁊ ſoni inſtrumentorū inq̄ꝫtū quādā extēſionē hn̄t ſilitudinē hn̄t vocis Scd̄m eſt ꝯſonātia. nā ſon⁹ inaīati corp̄is cū ꝓueniat ex ſimplici p̄cuſſione ē vniformis nō hn̄s in ſe

diuerſitatē grauis ⁊ acuti ideo nō hꝫ ꝯſonantiā q̄ eſt ꝓportio ſed quia vox ex repercuſſione cauſatᷣ que fit diuerſimode ſꝫm appetitū aīalis. ideo diuerſificatur per graue ⁊ acutū et cū in ſono inſtrumentoꝝ ſit quedaꝫ melodia in hoc aſſimilatur voci. Terciū eſt diſcretio ⁊ interruptio ſonoꝝ. Nam in voce humana eſt diſcretio ⁊ figuratio vocū vt oratio diſtinguitᷣ ꝑ dictiones. ⁊ dictio per ſyllabas ꝓpter diuerſas repercuſſiones aeris ab aīa. ⁊ qꝛ ſonus inſtrumentoꝝ diuerſificatᷣ ꝓpter diuerſas ꝑcuſſiones cordaꝝ vel flatuū ideo habet ſilr̄itudinē vocis.

Sciendum ꝙ licet vox ſolum conueniat animatis tamē multa aīalia non habēt vocēꝫ ſicut generaliter oīa carentia ſanguine ⁊ iſtorum ſunt quattuor genera vt dicitᷣ in libro de aīalibus. Quedam eīm habent mollem carnem exterius vt ſepie pulpi. Alia ſunt mollis teſte vt cancres. Alia ſunt dure teſte vt conche ⁊ oſtree. Alia ſūt corporis anuloſi vt apes ⁊ formice. Silr̄ aliqua aīalia habētia ſanguinem carent voce ſicut piſces. Et rō eſt. quia vox eſt quidā motus aeris qui fit per reſpiratōēꝫ. ſed dicta aīalia non reſpirant aerem ideo non faciunt vocē ⁊ ſi aliqua dicātur habere vocem vt piſces que ſunt in achileo fluuio hoc eſt qa faciūt ſonū cuꝫ branchis eoꝝ quibꝫ expellunt ⁊ attrahunt aquā

Sciendum ꝙ idē eſt organum vocis ⁊ reſpiratōnis. Nā in oī voce cum ſit ſonus tria requirūtur ſcꝫ percutiens percuſſum ⁊ medium in quo fit percuſſio. ſed mediū in quo fit percuſſio formādo vocem eſt aer attractus ꝑ reſpiratōnem. ideo ſola illa aīalia que reſpirant poſſūt formare vocem. igitᷣ ſeqtur ꝙ eſt idem organū vocis ⁊ reſpiratōnis. vñ reſpiratio ordinatur ad duas opatōnes. vñ ſicut natura vtitur lingua ad duo opera ſcꝫ ad guſtū qui requiritᷣ neceſſario in aīali ⁊ ad locutōnem qui ſoluꝫ requiritᷣ quo ad bene eſſe. Ita vtitur aere reſpirato ad mitigandū calorem cordis. ⁊ epatis ⁊ hoc eſt in aīali neceſſariū ⁊ ad formatōnem vocis qđ requiritᷣ ad bene eſſe.

Sciendum ꝙ organū reſpirationis eſt vocalis arthera que cōtinuatᷣ pulmoni vt ſibi deſeruiat ad aeris attractōnem. Nam aīalia ꝓgreſſiua magis habēt de calore in pulmone q̄ꝫ in alijs partibus corpis eo ꝙ pulmo eſt ꝑncipiū caloris naturalis. ideo locus qui eſt circa cor indiget reſpiratōne aeris ad refrigeriū eius ⁊ ꝓpter hoc oportꝫ ꝙ aer ingrediatur ad pulmonē qui ſe habet ꝑ modū follis exſpirando. ⁊ qꝛ aīalia habētia ſanguinē plus habent de calore naturali q̄ꝫ non habentia. ⁊ adhuc habentium ſanguinem piſces minus hñt de ſanguine. Ideo aīalia carentia ſanguine et etiā piſces non reſpirant nec pñt formare vocem.

Concluſio predicta definitio vocis eſt ſufficienter aſſignata patꝫ ꝑ cōditōnes vere definitōnis. Primo eīm ponitᷣ repcuſſio tanq̄ꝫ genus. Non tñ ibi eſt p̄dicatio formalis ſꝫ cauſalis. qꝛ vox non eſt formaliter illa repercuſſio. ſed ſonus cauſatus ex illa repercuſſione. Et dicitᷣ aeris inſpirati ꝑ qđ excluditur ſonus factus ꝑ cōpreſſionem manuū vel ꝑ aliaꝫ partem corpis. Et dꝛ ab aīa per qđ excludūtur ſoni aīaliū qui nō ſunt cuꝫ ymagine ſignificādi vt tuſſis ⁊ ſilr̄a. Ad hoc eīm ꝙ ſonus dicatᷣ vox vel fieri ab aīa inq̄ꝫtum hmōi requiritᷣ ꝙ ſit cū ymagine ⁊ cum intentōne ad

aliquid ꝑcandũ quia oĩs vox eſt ſignificatiua naturaliter vł ad placitũ ⁊ ꝙ vox ſit repercuſſio aeris inſpirati ꝓbat.p. duplici ſigno. Primũ eſt ꝙ anial non pōt formare vocem nec reſpirando nec aſpirando ſed dum retinet aerem. Ideo aer retent⁹ cauſat motũ ad formatõnem vocis. Scdm ē ꝙ piſces non habẽt vocem eo ꝙ carent reſpiratõne neq; habẽt vocalem artheriam. ⁊ quia illa repercuſſio aeris reſpirati hʒ fieri ad vocalem artheriã Ideo illa particula addiť ad denotandũ corpus percuſſum. Ad ṗmaʒ et ad ſecũdã patuit ſolutio. Ad terciã diciť ꝙ aliq̃d bene eſt naturale in vlī ⁊ voluntariũ in particulari ſicut viuere in cõmuni eſt naturale ſed viuere hoc modo vel illo modo eſt voluntariũ. Ita ſilr̃ humana locutio in vniuerſali naturaliter conuenit hoĩ ſʒ cuʒ tali dearticulatõne eſt ad plurimũ. ideo non omnes hoĩes eodem modo loquũtur. Ad quartam patet ſolutio ex dictis.

E odore autẽ ⁊ olfactibili minus bene determinabile eſt dictis. Non em̃ manifeſtũ eſt quale quid ſit odor ſicut ſonus aut viſibile vtrũ lumẽ. Cauſa aũt eſt quia ſenſum hunc nõ habemus certũ.ſed peiorẽ multis aĩalib⁹.praue em̃ odorat homo. Et nihil odorat odorabiliũ ſine leticia ⁊ triſticia.ſicut non exiſtente certo eo q̃ ſentimus. Rõnabile auteʒ ſic ⁊ fortes oculis colores ſentire ⁊ non per manifeſtas ipſis eſſe differentias coloꝝ.niſi terrentiũ ⁊ non terrentiũ.ſic auteʒ et odores hoĩm genus. Videtur em̃ ⁊ analogiam habere ad guſtum.⁊ ſimiliter ſpecies humoꝝ cum his que ſunt odoris ſed certiorem habemus guſtũ ꝓpter id qđ ipſe quidã tactus eſt.hũc aũt habet homo ſenſum certiſſimũ. In alijs em̃ deficit ab aĩalib⁹ multis. Scdm aũt tactũ differenter certificat vñ et prudentiſſimũ aĩaliũ eſt. Signũ aũt in genere hominũ ꝑm ſenſum ingenioſos eſſe ⁊ nõ ingenioſos. ꝑm aĩaliũ auteʒ nullũ. Duri em̃ carne inepti menti. Molles aũt carne bene apti. Eſt ãt ſicut humor hic q̃dẽ dulcis.ille vero amarus.ſic et odores ſunt. Sʒ alia q̃dẽ hñt ꝓportõnalr̃ odorẽ ⁊ humor Dico ãt dulcẽ odorẽ dulcẽ hũorẽ.alia vero ꝯtrariũ Silr̃ aũt et acer ⁊ auſterus ⁊ acutus ⁊ pinguis eſt odor.ſed ſicut dixi

mus ꝓpter id ꝙ nō multū ꝑmanifeſti ſunt odores ſicut humores. ab his acceperunt noīa ſm ſimilitudinem rerū. Dulcis quidē eīm a croco ⁊ melle. acer autem a thimo ⁊ hmōi eodem autem modo ⁊ in alijs. Adhuc autem ſicut auditus et vnuſquiſq; ſenſuum hic quidem audibilis et non audibilis: ille vero viſibilis ⁊ non viſibilis. et olfactus odorabilis ⁊ nō odorabilis. Non odorabile autem aliud quidem ſm id qḋ omnino impoſſibile eſt habere odorem. aliud vero paruum habens et prauum. Similiter autem ⁊ non guſtabile dicit᷑.

Queritur. vtrum odor ſit proprium obiectum olfactus. Arguitur ꝙ non quia obiectum propriū debet eſſe adequatum ſue potentie. ſed odor non adequatur olfactui. quia olfactus ꝑcipit non ſolum odorabile. ſed etiam nō odorabile. Scḋo aliqui odores ab olfactu noſtro nō ꝑcipiuntur. igitur odor non eſt obiectum olfactus Tercio odores percipiuntur a guſtu. quia ſapida bene odorant. igitur odor eſt obiectū guſtus

In oppoſitū eſt phūs in littera ſciendum primo ꝙ poſtq̄ phs determinauit de viſibili ⁊ audibili que ſunt obiecta viſus ⁊ auditus. Conſequenter determinat de odorabili quod pertinet ad olfactum. Et primo determinat de ipſo ſm ſe. poſtea vero ſm ꝙ immutat ſenſum olfactus. Sed quia difficilius eſt determinare de odoribus q̄ȝ de coloribꝫ vl' ſonis eo ꝙ inter oīa aīalia hō ē peioris olfactus. Ideo non poſſumꝰ complete ⁊ per certitudinem cognoſcere odores.

Sciendum ſecūdo ꝙ homo inter cetera animalia ſm quātitatē ſui corpis hȝ maius cerebrū. ſȝ cōplexio cerebri ꝯſiſtit in frigido ⁊ humido ⁊ cū ſubiectū odoris ſit calidū ⁊ ſiccū oportȝ organū olfactus eſſe potētia calidū ⁊ ſiccū. ⁊ qꝛ organū olfactꝰ ſituatū ē circa cerebrū ꝯtrahit frigiditatē ⁊ hūiditatē a cerebro q̄ indiſponūt ipm ad ſuſcipiendū ſpēs odoris et hinc eſt ꝙ hō ceteris aīalibꝫ hȝ peiorē olfactū q̄ ꝓpter hoīes nō diſcernūt drītias odoris niſi referēdo ad ſaporē ⁊ ſolū ꝑcipiūt excellētes odores generātes gaudiū vel triſticiā ſicut quedā aīalia hn̄tia duros oculos vt locuſte ⁊ quidā piſces nō ꝑcipiūt niſi excellētia viſibilia ⁊ terrentia.

Sciendum tercio ꝙ differentie odoris diſtinguuntur ꝑ anologiam ad guſtum ⁊ ad ſpecies ſaporis. quia non bene percipimus ipſas ꝑ olfactum. Cuius cauſa eſt. quia homo eſt optimi guſtus ⁊ peſſimi olfactus. Et qꝛ oīne ignotū hȝ cognoſci ꝑ magis notū ad qḋ hȝ habitudinē. Ideo cum ſpēs ſaporis ſint nobis magis manifeſte q̄ȝ ſpecies odoris et ſpecies odoris habent affinitatem ad ſpecies ſaporis ⁊ ſub illarum ſimilitudine a nobis cognoſcuntur. Ideo conuenienter diſtinguunt᷑ ſpecies odoris ſm ſpēs ſaporis ⁊ homo hȝ guſtū certiorē ceteris animalibus

Cuius rō eſt. quia guſtus eſt quidam tactus ⁊ homo inter oīa aīalia ha/
bet perfectiſſimū tactum.

Sciendum quarto ꝙ licet homo in alijs ſenſibus de
ficiat a quibuſdam aīalibus. Sunt eīn quedam bruta que melius vident
audiunt ⁊ odorant ꝗꝫ hoīes. homo tamē cetera ꝑcellit in tactu q̇a eſt ſub/
tilioris ⁊ pfectioris complexionis. Et inde ꝓuenit ꝙ in hoībus ꝑ tactum
iudicamus qui ſunt ingenioſi ⁊ qui non ⁊ nō ꝭm alios ſenſus. Nā hn̄tes
carnē durā ⁊ ꝑ ꝯn̄s malū tactuꝫ ſunt cōmuniter inepti ꝭm mentem ſꝫ habē
tes molles carnes ſunt bone mētis ⁊ ingenioſi. Ideo dicit in textu Mol
les carne aptos mente dicimus. Sed argueret ꝙ aptitudo mentis magꝭ
corrn̄deret bonitati viſus ꝗꝫ tactus. quia viſus eſt ſenſus ſpūalior ⁊ plres
rerum differentias nobis oñdit quocūqꝫ alio ſenſu. Ideo ſepe vocat ſen/
ſus diſcipline. ꝗ bonitati viſus magis rn̄det aptitudo mentis ꝗꝫ bonitati
tactus qui eſt inter omnes maxime materialis. Rn̄det ꝙ duplici de cau
ſa bonitas mentis corrn̄det bonitati tactus. Prima eſt q̇a tactus eſt fun/
damentum oīm alioꝝ ſenſuū. quia organū eius diffundit ad modum re/
this ꝑ totum corpus ⁊ in organo cuiuſlibet alterius ſenſus eſt organū ta/
ctus. Ideo cum aliquis habet meliorē tactū ſeq̇tur ꝙ ſimplr̄ hꝫ meliorē ꝟ
tutem ſenſitiuā. ⁊ ꝑ ꝯn̄s meliorē intellectū. qꝛ bonitas ſenſus eſt diſpoſitio
ad bonitatem intellectus. ſed ex hoc ꝙ aliquis habet meliorē viſum nō ſe/
quitur ꝙ ſit melioris ſenſus ſimplr̄ ſꝫ tm̄ ꝭm q̇d. Alia cā eſt. q̇a bonitas ta
ctus inſeq̇tur bonitatē cōplexionis. Et cū organū tact⁹ nō pt eſſe denuda
tū a qualitatibꝫ tangibilibꝫ qꝛ cōpoſitū eſt ex elemētis oportꝫ ꝙ ſit in potē/
tia ad extrema tangibilia ad hꝫ ꝙ ſit mediū inter ea ſed ad bonitatē cōplex
tionis corpis ſeq̇tur bonitas aīe. q̇a forma ⁊ materia ꝓportionari debēt. ꝗ
qui ſunt boni tactus ſunt melioris animi ⁊ ſubtilioris intellectus.

Sciendum quinto ꝙ licet tactus ſit certiſſimus ſenſuuꝫ
tn̄ ſpecies odoris nō debēt magis diſtingui ꝑ tactū vel denoīari ꝗꝫ ꝑ ſpēs
ſaporis. Rō eſt qꝛ ſapor ⁊ odor cauſant ex certa cōmixtione q̇litatū elemē
toꝝ. ⁊ ideo ſpēs odoꝝ magis corrn̄dent ſpeciebꝫ odoris ⁊ ab ipis denomi/
nant magis ꝗꝫ a q̇litatibꝫ tangibilibꝫ. vn̄ ſpēs odoris nominant ꝑ ſpēs ſa/
poris ⁊ ſic extremi odores dicūtur dulcis ⁊ amarus etiā noīa medioꝝ ſa/
porū transferūtur ad medios odores vt pingue acutū auſterū acetoſū dū
tamē ſilr̄ reperiant in eodē ſubiecto qꝛ quedā ſunt boni ſaporis ⁊ mali odo
ris. ⁊ quedā ecōuerſo. qꝛ ſapor cōſiſtit in humido aqueo aliq̇liter digeſto
a ſicco mediante calido. Odor ꝟo ꝯſiſtit in ſicco aereo aliq̇liter ꝑparo mō
qn̄qꝫ cōtingit vtrāqꝫ ſubam ſcꝫ aereā ſubtilē ⁊ aqueā groſſiorē ꝭm debi/
tam ꝓportionē cōmiſceri. ⁊ ſic ē ſuauitas odoris ⁊ ſaporis. Si vero ſit de/
bita ꝓportio in vna ⁊ nō alia ecōtra ſe habebunt.

Concluſio odor eſt ꝓprium obiectum olfactus ꝓbaret ſi
cut ꝓbatū eſt de colore ⁊ ſono reſpectu viſus ⁊ auditus. Ex iſta cōcluſio/
ne infert ſicut viſus eſt viſibilis ⁊ non viſibilis ⁊ auditus audibilis ⁊ non
audibilis. q̇a eadem eſt potentia oppoſitoꝝ. priuatio eīn nō cognoſcit niſi ꝑ
habitū. iō olfactus eſt odorabilis ⁊ nō odorabilis. Sed nō odorabile dici
tur dupliciter vel qꝛ oīno nō hꝫ odorē vt ſunt corpa ſimplicia vel qꝛ ꝑuum

habet odorem vel prauū ꝛ eſt corruptiuū olfact⁹. ꝛ ita dicendū eſt de viſibili audibili ꝛ tangibili.

Ad ratōnes ante oppoſitū Ad primā dicit̃ ꝙ licet olfact⁹ ꝑcipiat non odorabile. tamen hoc eſt ſolum priuatiue. quia cognoſcit ipm̄ per priuatōnem odoris Ad ſecūdā dr̄ ꝙ ꝗuis ſint aliqui odores q̄ non ꝑcipiūtur ab olfactu nr̄o ꝓpter eius maliciā tn̄ ab aliquo olfactu ꝑcipiunt̃. Ad terciā dr̄ ꝙ licet odor qn̄ꝙ ꝑ accn̄s a guſtu ꝑcipit̃ ſcꝫ qn̄ bn̄ ſapida bn̄ odorant tn̄ non ſemꝑ nec per ſe. quia qn̄ꝙ bene ſapida nō bn̄ odorant

Eſt aūt olfactus per medium vt aerem aut aquam. Et nanꝙ aquatica videntur odorem ſentire. Similiter. aūt ꝛ quecunꝙ cum ſanguine ꝛ ſine ſanguine. ſicut ꝛ que in aere. Etenim horum quedam a longe occurūt ꝛ ad alimentum que ab odore mouentur. Unde ꝛ dubium videtur ſi omnia quidem que ſub odore fiunt ſimiliter odorent. Non autem reſpirans odorat non reſpirans autem ſed expirans. aut retinēs ſpiritū non odorat neꝙ a longe neꝙ a prope neꝙ ſi in naſum intus apponatur. ꝛ hoc quidem in ipſo poſitum quo ſentit̃. inſenſibile eſſe omnibus cōmune eſt ſed ſine reſpiratōne non ſentire ꝓprium eſt hoīm. Manifeſtum autem eſt tētantib⁹. Quare ſanguinem non habentia qm̄ non reſpirant alterum vtiꝙ quendam ſenſum habent preter eos qui dicti ſunt. Sꝫ impoſſibile eſt ſiquidem odorem ſentiūt. Odorabilis enim ſenſus ꝛ mali odoramenti ꝛ homini odoramenti olfactus eſt Amplius autem ꝛ corrumpi videtur a fortibus odorib⁹ ex quibus homo corrumpitur. vt ſulphur ꝛ hmōi. Olfactū quidem igitur habere neceſſarium eſt ſed non reſpirantia. Uidetur autem hoībus differre hoc ſenſitiuū ad ea que alioꝝ animaliū. ſicut oculi ad ea que duoꝝ oculoꝝ ſunt. Hec quidem em̄ habent fragma ꝛ ſicut velamen palpebras quas aliquis non mouens neꝙ retrahens non videt. fortia autem oculis nihil hmō i hn̄t. ſed mox vident que fiunt in lucido. ſic igitur

et odoratum aliȷ̄ quidem ſine operculo eſt. ſicut oculis aliȷ̄s vento aerem recipientibus habere cooperimentum. quod reſpirantibus diſcooperitur ampliatis venis ⁊ poris. ⁊ ꝑ hoc reſpirantia non odorant in aqua. neceſſariū enī eſt odorē pati reſpirantia. hoc aūt facere in humido inpoſſibile. Eſt aūt odor ſicci ſicut humor humidi. Odoratiuū autem ſenſitiuum potentia hmōi eſt.

Queriť vtrū odor multiplicatur per mediū intentionaliter tm̄. Arguiť ꝙ nō. Poma omittentia odores deſiccanť ⁊ cōtrahunt qͥſdam rugas. vt dicit Auicēna qđ non fiet niſi eſſet realis fluxus odoris a corpe odorabili. ḡ odor multiplicať per mediū realiter. Secūdo odor ē fumalis euaporatio. vt habeť de ſenſu et ſenſato. ḡ realiter diffundiť ꝑ medium. Tercio beſtie ſiluestres quando approꝑinquant ad locū vbi volunt quieſcere faciunt magnos ſaltus vt interrumpať via canū. quia q̄ꝫdiu quieſcunt canes non poſſunt eas ſentire. ſed cū ſe mouent a canibꝫ inueniunť qđ non eſſet niſi odor diffunderetť per medium realiter.

In oppoſitū arguiť ꝙ odor eſt quoddā accidens. ergo eſt in aliq̄ ſubiecto. vl ḡ in aere vel in corpe alio. Nō primū. qꝛ corpus ſimplex non poteſt eſſe ſubiectū odoris. nec aliud corpus exiſtens in aere qꝛ ſequeretur ꝙ duo corpa ſimul eſſent in eodem loco cū aer non videať expelli ideo multiplicatur per medium intentōnaľr.

Pro rn̄ſione primo notandū qꝛ poſtq̄ꝫ viſum eſt de odorabili ſm̄ ſe. ꝯñter phs determinat de imutatōne olfact⁹ ab odorabili ⁊ etiā de imutatōne medȷ̄ oñdendo qualiter odores diffunduntť per mediū. vn̄ ꝓpriū mediū eſt aer vel aqua. ꝓbatur in textu. qꝛ tam aīalia aquatica q̄ꝫ viuentia in aere ſiue hn̄t ſanguinē ſiue nō a longe percipiūt odorē. qꝛ a longe ꝓſequūtur nutrimentū qđ non ꝑcipiunt ꝑ aliū ſenſum q̄ꝫ ꝑ olfactū. Et circa hͦ ē dubiū q̄liter odor pͦt diffūdi i tāta diſtātia ꝑ quā mľtiplicat⁹ ꝑcipiť.

Sciendū ꝙ quidam poſuerūt omnē ſenſum perfici quodam tactu dicebant enī ꝙ qn̄ fit ſenſatio ſenſus ⁊ ſenſibile mutuo ſe tangunt tamen differenter eſt in viſu ⁊ in aliȷ̄s ſenſibꝫ. q̄a dicebant ꝙ a viſu egrediantur radȷ̄ viſuales ꝓcedentes vſq̄ꝫ ad rem viſam ex quoꝝ tactu cuꝫ viſibili cauſať viſio. Sed in aliȷ̄s ſenſibꝫ dicebāt ecōtrario fieri. qꝛ ſenſibile venit ad ſenſum. vt patꝫ in guſtu ⁊ tactu quoꝝ ſenſibilia quodaꝫ guſtu ⁊ tactu ꝑcipiūtur etiā de auditu qꝛ aer motus vſq̄ꝫ ad auditū pertingit. Similiter dicebāt eſſe in olfactu ponētes ꝙ a corpe odorifero egrediť quedaꝫ fumalis euaporatio que ē ſubiectū odoris ⁊ ꝑuenit vſq̄ꝫ ad ſenſū olfact⁹.

Sciendū ꝙ cauſa huius diuerſitatis fuit ꝙ antiqui non cognoſcebāt imutatōnē ſpūalē ſꝫ ſolū materialē mō in aliȷ̄s ſenſibꝫ a viſu apparet imutatio materialis que non apparet in viſu. Nam ſoni ⁊ odores

deferunt̃ ⁊ q̄nq̄ʒ impediuntur per ventos. colores vero non. etiam cõtra-
rioꝝ coloꝝ ſpecies ꝑ eandem partem aeris deferunt̃ ad viſum vt cū̃ vnus
homo videt albuʒ alius nigru per idem mediū̃. ſed hoc nõ contingit in ol-
factu qꝛ cõtrarij odores in medio ſe impediunt quare antiqui ignorantes
imutatõnem ſpūalem poſuerūt ꝙ radij viſuales ꝓcedentes a viſu vſq̄ʒ ad
rem viſam extenduntur. Sed qꝛ perceperūt imutatõnem naturaleʒ me
dij ab alijs ſenſibilibꝫ credebant alia ſenſibilia deferri ad ſenſum ſed hoc
non videt̃ poſſibile in olfactu qꝛ odoꝛ cadaueris nõ p̄t multiplicari ꝑ medi
um realiter in tanta diſtantia ſm̄ quā ꝑcipit̃ maxime cū̃ odores ſe diffun-
dant orbiculariter. Nam ſi totū̃ corp⁹ reſolueret̃ in vapores nõ poſſet per
tm̄ ſpaciū̃ diffundi cū̃ ſit certus terminus rarefactõnis vltra quē corp⁹ na
turale ꝑuenire nõ poteſt. vñ corpus rarefactibile nõ poteſt rarefieri vltra
raritatem ignis ⁊ ſic illa raritas eſt terminus in iſtis corporibus.

Concluſio Odor vſq̄ʒ ad certam diſtantiam poteſt mul-
tiplicari realiter cū̃ fumali euaporatõne. ſed vltra multiplicat̃ intentionali-
ter tm̄. Primū̃ patet. nā odores impediūtur per ventos q̄ð nõ eſſet ſi ſo
lum intentõnaliter multiplicarent̃. ventus tamē nõ impedit multiplicatõ
nem coloris. ḡ in aliqua diſtantia multiplicat̃ odor per mediū̃ realiter.

Scḋm patet. quia ſenſibile poſitū̃ ſupra ſenſuʒ non facit ſenſatõnē. cū̃
ergo odor imutat olfactū̃ ad ip̄m defertur intentõnaliter. Itē patet per
exemplū̃ de vulturibꝫ qui vt dicit Homerus venerūt a q̄ngentis miliari
bus ad cadauera mortuoꝝ poſt bellū̃ troyanū̃ ſed nõ p̄t multiplicari odor
realiter vſq̄ʒ ad tātā diſtātiā. Ex ḡ pꝫ q̄liter olfact⁹ ⁊ etiā mediū̃ imutant̃
ab odore.

Sed circa hoc dubitat̃. vtrū̃ hoĩs et bruti ſit idem olfa-
ctus. Ar̄. ꝙ nõ qꝛ hõ ſolū̃ odorat reſpirādo. bruta ꝟo nõ reſpirādo. ḡ i ho
minibꝫ ⁊ brutis nõ ē idē olfact⁹. Rñdet̃ ꝙ oīa aīalia reſpirātia ⁊ non re
ſpirātia hn̄t eūdē olfactū̃ in ſpē. ꝓbat. p. ꝑmo Potētie diſtinguūt̃ ꝑ actus ⁊
obiecta. ſʒ idē ē obiectū̃ olfact⁹ hoĩs ⁊ bruti. ḡ ⁊c̄. Secū̃do eadē ē poten
tia cui⁹ ſūt eadē corruptiua ſʒ ab eiſdē malis odoribꝫ vt a ſulphureis cor-
rūpit̃ olfact⁹ i hoībꝫ ⁊ in brutis. ḡ ipoꝝ ē idē olfact⁹. Sʒ hn̄t drām i mõ o-
dorādi vt ꝓbat rõ adducta añ oppo⁽ⁱ⁾ Hoc ꝓbat etiā phs qꝛ organū̃ ol
fact⁹ hoĩs dr̄t ab organo alioꝝ aīaliū̃ ſic oculi q̄rūdā drn̄t ab oculis hoĩs
qꝛ oculi hoĩs hn̄t palpebras q̄ ſi retraheret̃ nõ poſſʒ videre. ſʒ h̄ nõ accidit
in hn̄tibꝫ duros oculos qꝛ nõ hn̄t palpebras ſʒ ſtati vidēt viſibilia q̄ꝝ ſpēs
ſūt in dyaphono. Ita ſilr̄ i nõ reſpirātibꝫ organū̃ olfact⁹ ē ſine coopculo. ſʒ
in reſpirātibꝫ ē q̄dda coopculū̃ ſup̄ organū̃ olfact⁹ ad moduʒ buti mãmille
q̄ð apit̃ ꝑ inſpiratõem. iõ nõ pn̄t odorare ſine inſpiratõne q̄ð pꝫ a ſigno q̄a
hõ exñs i aq̄ qꝛ nõ reſpirat nõ p̄t ꝑcipe odorē. Rõnes ante oppoſitū̃ facte
ſoluuntur ex dictio.

Guſtabile aūt ē quoddā tangibile. ⁊ hec eſt cauſa quare
nõ fit ſenſibile ꝑ mediū̃ extraneū̃ corpus. Neq̄ʒ em̄ tac-
tus ⁊ corp⁹ in quo ē humor. q̄ð ē guſtabile in humido ſicut
in materia hoc aūt quoddā tangibile.

Unde et ſi in aqua eſſemus ſentiremus vtiqꝫ appoſitũ dul/
ce. Non autem eſſet tunc nobis ſenſus per mediũ. ſed in eo
quod miſcetur humido. ſicut in potu. color autem non ſic vi
detur in eo quod miſcetur. neqꝫ defluxionibus vt quidē igit̃
mediũ nihil eſt. vt autem color viſibile ſic guſtabile humorē
Nihil aũt facit humoris ſenſum ſine humiditate. ſed habet
actu aut potentia humiditatem vt ſalſuꝫ. bene enim liquidũ
ipſum eſt ⁊ liquefactiuũ lingue. Sicut aũt viſus viſibilis ē
et inuiſibilis tenebra aũt inuiſibilis eſt. iudicat autē et ipſam
viſus. Adhuc aũt ⁊ valde ſplendidi eſt etenim hoc inuiſibi/
le eſt alio autem modo a tenebra Similiter aũt ⁊ auditus ſo
niqꝫ et ſilentij. quoꝝ aliud audibile. aliud non audibile ⁊ ma
gniſoni ſicut viſus eſt ſplendidi. Sicut em̄ paruus ſonus in
audibilis quodāmodo. ſic ⁊ magnus ⁊ violentus. Inuiſibi
le aũt aliud quidem oīno dicit̃. ſicut ⁊ in alijs impoſſibile. a
liud autem q̄uis aptũ natum non habet aut praue. ſicut qđ
ſine pedibus eſt ⁊ ſine greſſu dicit̃. Sic autem guſtus guſta
bilis eſt ⁊ non guſtabilis. Hoc aũt eſt paruũ aut prauum ha
bens humorem aut corruptiuũ guſtus. Videtur aũt princi
pium eſſe potabile ⁊ non potabile. Guſtus em̄ quidā ambo
ſed hoc quidem vt prauũ ⁊ corruptiuũ guſtus. illud autē ſm̄
naturam. Eſt autē cōmune tactus ⁊ guſtus potabile. Quo
niam autem humidum quidem eſt guſtabile. neceſſe eſt ſenſi
tiuum ipſius neqꝫ humidum eſſe actu. neqꝫ impoſſibile fieri
humidum. patitur em̄ aliquid guſtus a guſtabili ſm̄ ꝙ gu/
ſtabile eſt. Neceſſarium eſt ergo humectatũ fore quod poſſi
bile humectari ſaluatũ. non humidũ autē guſtatiuũ ſenſitiuũ
Signum aũt neqꝫ ſiccam exiſtentem linguam ſentire. neqꝫ

multum humidam. hic em̄ tactus ſit primi humidi. ſicut cū
aliquis (qui ante guſtauit fortem humorem) guſtet alterum
et vt laborantibꝫ amara oīa videtur. ꝓpter id quod lingua
plena huiuſmodi humiditate ſentit. Species autē humoꝝ
ſicut in coloribꝫ ſimplices quidem ꝯtrarie ſunt. ſicut dulce ⁊
amarum. Habite autē ſunt cum hac quidem pingue. cū illa
vero ſalſum. media aūt hoꝝ acre ⁊ auſterum. ⁊ ponticum ⁊
acutum. fere em̄ he videntˀ eſſe humorum differentie: Qua
re guſtatiuū eſt potentia huiuſmodi. guſtabile autē eſt facti/
uum actu huius.

Queritˀ vtrū ſapor ſit propriū obiectū guſtus ¶ Arguitˀ
ꝑmo ꝙ nō. q: obiectū guſtus debet eſſe inferius ad obiectū tactus. ſed ſa/
por non ſe hꝫ vt inferius ad qualitates tangibiles. ergo nō eſt obiectuꝫ gu
ſtus. Maior patꝫ. q: guſtus eſt quidam tactus ⁊ guſtabile quoddā tan/
gibile. vt dr̄ in textu. igitur guſtabile debet eſſe inferius ad tangibile Se/
cūdo ſic. illud eſt obiectum guſtus ſub cuius ratōne guſtus percipit om̄e
illud qd̓ percipit. ſed humor ſaluialis eſt hm̄ōi. igitˀ eſt obiectuꝫ guſtus.
¶ In oppoſitum eſt phūs in littera

¶ Sciendū primo ꝙ poſtq̄ꝫ phūs determinauit de odo/
re qui eſt obiectū olfactus. Conſequēter determinatˀ de ſapore ſiue guſta
bili ⁊ de his que ꝑtinent ad guſtum. Et ꝑmo inquirit de medio guſtus.
Secūdo de obiecto. Tercio de organo

Circa primū ſecūdo ſciendū ꝙ om̄is ſenſus ꝑcipit ſuū ob
iectum per aliqd̓ mediū. q: ſenſibile poſitum ſupra ſenſum nō facit ſenſatio
nem. Sed duplex eſt mediū. ſcꝫ intrinſecū quod eſt pars aīalis. et extrinſe
cum quod eſt ab animali ſeparatū. vnde viſus auditus ⁊ olfactus ſentiūt
per mediū extrinſecū. ſed guſtus ⁊ tactus ꝑ mediuꝫ intrinſecū. qd̓ eſt caro
et hoc manifeſtū eſt de tactu. et q: guſtus eſt quidam tactus. ideo etiā gu/
ſtus quodāmodo ꝑcipit per mediū intrinſecū. ¶ Sed ꝯtra arguitˀ ſi in aq̄
diſſoluatˀ corpus ſapiduꝫ vt mel vel aliqͥs exiſtens in aqua diſtante ab illo
corpore ſentit illud corpus ꝑ guſtum. ſed hoc eſt ꝑ mediū extraneum. ideo
guſtus īmutatˀ ꝑ mediū extraneū. Reſpondet phūs ꝙ nō ſentimus ſapo
rem talis corporis niſi ꝓ q̄ꝫto miſcetˀ aq̄. ſicut pꝫ in potu in quo ſi ponatur
mel ſtatim ꝑcipimus dulcedinē mellis ⁊ ita ſentimus ſaporē illū nō vt eſt
corporis diſtantis. ſed ꝓut eſt aque īmutare a tali corꝑe. Cuiꝰ ſignū eſt ꝙ
remiſſe īmutat guſtū. eo ꝙ debilitatˀ ꝓpter ꝑmixtionē aque

Sciendū tercio. ꝙ nihil ſentimus ꝑ guſtū ſine humidita
te. nam ſicut color nō pt̄ videri ſine lumine. ita neqꝫ ſapor ſine humido gu/

ſtari poteſt. quare oportꝫ oīne guſtabile humiditatem habere .vel in actu ſi cut vinū. vel in potentia ſicut cibꝰ. ⁊ ideo oportꝫ ꝙ ſemꝑ ſupra linguā ſit aliq̄ ſaliua que ſit liq̄factiua. ꝑ quā cibaria humectant̄ vt eoꝝ ſapor ꝑcipi poſſit nā aliter ſapor nō poſſet penetrare carnē lingue. q̄ eſt mediuꝫ in ſenſu guſtus. et ſic pꝫ de medio guſtus

Sciendū quarto ꝙ ſicut viſus eſt viſibilis ⁊ nō viſibilis et nō viſibile dicit̄ dupl'r. ita guſtus eſt guſtabilis ⁊ nō guſtabilis ⁊ nō guſtabile dr̄ dupl'r. quoddā eſt penitus nō habens saporē. Aliud eſt qđ paruū hꝫ de ſapore aut qđ hꝫ paruū ſaporē. ſcꝫ nimis violentū ⁊ corruptiuū guſtus. Sed q2 guſtabile ſemꝑ eſt habēs humidū aqueū. ⁊ humidū aqueuꝫ eſt p̄ncipiū ſaporis. igit̄ videt̄ ꝙ potabile ⁊ nō potabile ſint p̄ncipium eoꝝ q̄ guſtu ꝑcipiūtur. guſtus eīn ꝑcipit guſtabile vt ꝯueniens ſ̄m naturā ⁊ nō guſtabile. vt prauū corruptiuū. ſꝫ tn̄ iſta percipiūtur a guſtu vt cōuenit cū tactu. nam potabile ꝯmune eſt ad guſtū ⁊ tactū. pertinet eīn ad tactuꝫ in q̄ꝫtum eſt humidū. ⁊ guſtū inq̄ꝫtum eſt ſapidum. ⁊ ſic pꝫ de obiecto guſtꝰ. Sed ad videndū de organo eius eſt.

Quinto ſciendū ꝙ organū guſtus nō debet eſſe humidū in actu nec habere repugnātiam ad humidū. ſed debet habere potentiaꝫ ad fieri humidū. vt organū viſus nullū debet habere colorē in actu. ſed eſt ſuſceptiuū coloris. guſtus eīn tangit̄ a guſtabili qđ eſt humidū actu ſi ſit actu guſtabile. igit̄ organū guſtus ſ̄m ſe debet eſſe humidū in potentia ſoluꝫ. et cum iam paſſum eſt fit in actu humefactum vt poſſit guſtare. Et ꝙ illđ organū nō habeat humorem in actu ꝓbat ph̄us. nam lingua exiſtens nimis humida nō poteſt ſentire. neqꝫ exiſtens nimis ſicca. quia qn̄ eſt nimis humida ſolum fit ſenſus p̄mi humidi ⁊ nō ſupuenientis. ſicut cū aliq̄s guſtauit forte ſaporem nō p̄t alium ꝑcipere ꝓpter humorē manentē ſupra linguam. vt febricitans oīa iudicat amara. q2 linguā hꝫ plenam humore colerico et amaro. quare nō p̄t alium humorem ꝑcipere

Concluſio p̄ma. Sapor eſt ꝓpriuꝫ obiectū guſtus. qđ ꝓbatur ſicut ꝓbatum eſt de p̄cedentibꝰ.

Concluſio ſecūda. Tm̄ ſunt ſeptē ſp̄ēs ſaporis: ſcꝫ dulce amarū. pingue. ſalſum. acre ſiue auſterū. ponticuꝫ. ⁊ acutū. Nam oīs ſapor aut extremus eſt. ⁊ ſic eſt dulcis ⁊ amarus. aut medius ꝑ eque diſtantiaꝫ et ſic eſt acutū. Vel ꝑ participatōem tm̄. ⁊ hoc dupl'r. vel mediat inter acutum ⁊ dulcē. vel mediat inter acutū ⁊ amarū. Si p̄mū vel magis approꝑinquat̄ ad dulce. ⁊ ſic eſt pingue. vel ad acutū ⁊ ſic eſt auſterus. Si ſecundū vel magis appropinq̄t ad amarū. ⁊ ſic ē ſalſus. vel ad acutū ⁊ ſic ē pōticꝰ

Ad rōnes aū̄ oppoſitū Ad p̄mā dr̄ ꝙ guſtꝰ et tactus p̄nt vno mō ꝯſiderari quo ad modū ſentiendi. et ſic guſtus eſt q̄dam tactꝰ. q2 tangendo ꝑcipit ſuū obiectū ꝑ mediū intraneū. Alio modo quantum ad obiectū. ⁊ ſic guſtus nō eſt q̄daꝫ tactus. q2 ſapor nō eſt qualitas tāgibilis ſꝫ cꝫ cauſet̄ a qualitatibꝰ tangibilibꝰ ⁊ fundet̄ in ipſis. Sil'r guſtus fundat̄ in tactu. Vel dr̄ ꝙ guſtus inq̄ꝫtum eſt diſcretiuus ſaporꝫ nō eſt q̄dā tactꝰ

ſed vt diſtinguit qualitates tangibiles ⁊ alimentũ ↄueniens a diſcõueni/
enti ꝑ ipſas eſt quidam tactus. Jdeo dr̃ tercio ethicoꝝ ꝙ circa delectatio/
nes guſtus p̄mo modo ↄſiderate non eſt temperantia. ſed ſolum ꝓut eſt
quidam tactus ¶ Ad ſecũdã dr̃ ꝙ humoꝛ ſaliualis non percipitur a gu/
ſtu nec eſt obiectũ eius. ſed eſt p̄ncipiũ quo guſtus ꝑcipit ſapoꝛes. qꝛ diſpo
nit oꝛganũ eius ⁊ quodãmodo ſe habet in rõne medij

De tangibili aũt ⁊ tactu eadẽ ratio. Si eñ tactus non eſt
vnus ſenſus ſed plures neccãrium eſt tãgibilia ſenſibilia plu
ra eſſe. Habet eũt dubitatiõem vtrũ plures ſint aut vnus ⁊
quid eſt ſenſitiuũ tangibile vtrũ caro. ⁊ in alijs ꝓportiõabile
aut non. ſed hoc ꝗdẽ eſt mediũ. p̄mũ aũt ſenſitiuũ aliud ꝗdẽ
eſt intus. Oĩs ẽtem̃ ſenſus vnius ↄtrarietatis eſſe videt̃. vt
viſus albi ⁊ nigri. auditus grauis ⁊ acuti. guſtus amari ⁊
dulcis. Jn tangibili aũt multe inſunt ↄtrarietates. calidum
frigidũ humidũ ſiccũ molle ⁊ alioꝝ ꝗcũqꝫ ſunt hm̃oĩ. Ha
bet aũt ſolutõem quãdam ad hanc dubitatõem ⁊ ꝙ in alijs
ſenſibꝰ ſunt ↄtrarietates plures vt in voce non ſolũ acumen
et grauitas. ſed et magnitudo ⁊ paruitas ⁊ leuitas ⁊ aſperi/
tas vocis ⁊ ſilr̃a alia. Sunt aũt ⁊ circa colorẽ differentie hu
iuſmodi altere. Sed ꝙ ſit vnũ ſubiectũ ſicut auditui ſonus
ſic tactui non eſt manifeſtũ. Utrũ aũt eſt ſenſitiuũ intus aut
nõ. ſed mox caro. nullũ videt̃ eſſe ſignũ fieri ſenſum ſimul cũ
tactu. Etem̃ nũc ſi aliꝗs circa carnez extenderit vehemẽtem
faciẽs ſilr̃ ſenſum mox tactũ inſinuat ⁊ tñ ↄſtat ꝙ non eſt in hꝫ
ſenſitiuũ. Si aũt ⁊ cũ naturale fuerit citiꝰ vtiqꝫ ꝑtinget ſen
ſus. Propter quod talis pars coloris videtur ſic ſe habe/
re ſicut ſi circulariter nobis aptus natus eſſet aer. Videre/
mur enim vno quodam ſentire et ſonum et odoꝛem et colo/
ꝛem. et vnus quidem ſenſus eſſe auditus et viſus ⁊ olfactus
Nũc aũt qm̃ determinatum eſt ꝑ quod fiũt motus manife/

ſta ſunt predicta ſenſitiua altera eſſe in tactu autē hoc q̄dem
nūc manifeſtum eſt. Ex aere quidem em̄ aut aqua impoſſi/
bile eſt ꝯſtare aīatum corpus. oportet em̄ firmum eſſe. Relin
quitur autē mixtuꝫ ex terra ⁊ ex his eſſe vt vniuerſaliter caro
et ꝓportionale. Quare nccārium eſt ⁊ corp⁹ eſſe qđ medium
tactui aptū natū ꝑ qđ fiant ſenſus cū ſint plures. Demōſtrat
aūt ꝙ plures ſint qui in lingua tactus. Oīa em̄ tangibilia
ſentit ſm eandem partē ⁊ humorem. ſi quidem igiꝛ ⁊ alia ca
ro ſentiret humoreꝫ. videretur vnus ⁊ idem eſſe ſenſus guſt⁹
et tactus. nūc aūt ſunt duo ꝓpter id qđ nō ꝯuertiꝛ:

Queritur vtrū ſenſus tactus ſit vnus ſenſus Arguiꝛ p̄
mo ꝙ ſic. qꝛ accn̄s capit vnitatem a ſubiecto. ſed ſenſus tactus hꝫ vnū ſub
iectū quod eſt q̄dam neruus extenſus ad modū rethis ꝑ totū corpus

Secūdo ſic. ſi eſſet plures hoc eſſet qꝛ eſt ꝑceptiuus pluriū ꝯtrarietatuꝫ
ſed hoc nō obſtat. qꝛ quilibet alioꝝ ſenſuū eſt ꝑceptiu⁹ pluriū ꝯtrarietatuꝫ
et tamen eſt vnus. ergo tactus eſt vnus Tercio ſic. ſi tact⁹ nō eſſꝫ vn⁹
ſed plures nō eſſent q̄nqꝫ ſenſus exteriores. ꝯn̄s eſt falſum. g̊ ⁊c. In op
poſitum eſt pħus in littera

Sciendū primo ꝙ poſtq̄ꝫ pħus tractauit de obiectis q̄/
tuor ſenſuū a tactu. Hic ꝯſequēter determinaꝛ de ſenſibilibꝫ ipſi⁹ tact⁹. ⁊ li
cet tactus ſit fundamentū omniū ſenſuū tñ eſt minus ſpūalis oībꝫ alijs.
quare vltimo determinat pħus de ipo. p̄mo mouendo aliquas dubitati/
ones. que licet poſſent moueri de tāgibili et tactu. tñ ꝯmodoſius poſſunt
terminari ſi moueanꝛ circa tactū q̄ꝫ ſi mouerētur circa tangibilia. ideo mo/
uenꝛ circa tactum q̄uis pħus p̄ncipaliter intendat eas determinare de tā
gibili. Prima illarū eſt titulus q̄ſtionis. Scđa eſt. vtrū caro ſit organū ta
ctus vel aliq̄d ꝓportionatū carni in nō hn̄tibꝫ carnē

Pro primo eſt ſecūdo ſciendū. ꝙ organum tactus eſt vnū
ſubiecto ⁊ plura formaliter. Eſt em̄ organū tactus q̄dā neruus extenſus
ꝑ totū corpus ꝯſiſtens in media ꝓportione qualitatū tangibiliū. cū ergo il/
le neruus ſit vnus oportꝫ etiā organū eſſe vnū ſubiecto. ſꝫ qꝛ ſenſus videꝛ
eſſe q̄dā media ꝓportio mediās inter ſenſibilia ꝯtraria ⁊ cū tact⁹ ſit pluri/
um ꝯtrarietatum ꝑceptiu⁹ ⁊ diuerſarum contrarietatum ſint diuerſe ꝓ/
portōes medie ſeq̄tur ꝙ organū tactus eſt mediū diuerſaꝝ ꝯtrarietatū p̄/
marū. ſcꝫ ꝯtrarietatis calidi ⁊ frigidi. ⁊ ꝯtrarietatis humidi ⁊ ſicci. g̊ orga
nū tactus nō eſt vnū formalr̄ ſed plura

Sciendum tercio ꝙ ſicut in lingua ſunt duo ſenſus ſcilꝫ
guſtus ⁊ tactus q̄ formalr̄ diſtinguūtur ꝓpter diuerſitatē ꝓportōnis nerui
extenſi ꝑ linguā. ⁊ tñ ſunt vnus ſenſus ſubiecto. ꝓpter vnitatē nerui guſta

tim.ita imaginandū eſt de organo tactus per totū corpus. vñ ſi ꝑ totum
corpus guſtaremus ſicut tangimus nihilominus guſtus eſſet formaliter
diſtinctus a tactu. Ita ſil'r licet ille neruus ſit extenſus ꝑ totum corpus ⁊
vbiqꝫ tangamus. tñ ꝓpter diuerſitatē qualitatū tangibiliū que nō pñt ad
vnū genus reduci tactus eſt formal'r plures ſenſus. q̄uis hoc nō appare-
at. q2 iſte ꝓportōes ſunt in vno neruo. Rō vero quare guſtus nō fit in q̄li-
bet parte ſicut tactus eſt. q2 ſapores nō ſunt q̄litates elementorū ex quib9
ꝯſtat corpus aīalis. ideo nō tm̄ ꝑtinēt ad ꝯſiſtentiam aīalis. ſicut qualita
tes tangibiles

Concluſio: tactus eſt vnus ſenſus materialiter ⁊ ſubiec
to. ſed eſt plures formal'r ⁊ ſcḿ rōnem. Primū pz. q2 tactus eſt ī vno orga
no. ergo eſt vnus vnitate ſubiecti. Secūduz ꝓbat'. q2 potentie formal'r di-
ſtinguūtur ex ꝑte obiectoꝝ. g̃ quilibet ſenſus hʒ vnū gen9 ſenſibilis ſibi cor
reſpondens. Et cū in vno genere ſit tm̄ vna ṗma ꝯtrarietas. vt d2 nono
metaphyſice. ſeq̄tur φ obiectū vnius ſenſus ſolū ꝯtinet vnā ṗmaȝ ꝯtrieta-
tem. tñ pñt eſſe plures ꝑ ſubordinatōeȝ. vt in genere ſube ſunt plures ſub
ordinate vel etiā plures ꝑ accñs. vt in genere corpoꝝ. vt ꝯtrarietas albi ⁊
nigri calidi frigidi. ſed in genere tactus ſunt plures ṗme ꝯtrarietates nō
reducibiles ad aliquā ṗmā. q2 ꝯtrarietas calidi ⁊ frigidi nō reducitur ad
ꝯtrarietatē humidi ⁊ ſicci nec ecōtra. g̃ tact9 eſt plures ſenſus formaliter.
Et cū d2 in textu φ ſubiectū ꝯtrarietatū tāgibiliū nō eſt vnū. ibi capit' ſub
iectū ꝓ genere qd̄ ꝯparat' ad ſuas dr̄ñas ſicut potentia ad actū ⁊ nō ꝓ ſub
ſtātia q̄ ꝓprie eſt ſubiectū illaꝝ ꝯtrarietatū. ⁊ ſic ſoluitur prima queſtio.

¶ Sed ꝓ ſecūda ſciēdū φ caro vel aliq̄d ꝓportionatū carni eſt cōnaturale
mediū tactus ⁊ ſe hʒ ſicut ſe haberet aer circūdās nos ad viſum vel ad au-
ditū ſi nobis eſſet ꝯnaturalis. nā ſi ita eſſʒ aer videret' eſſe organū illoꝝ ſen
ſuū q̄uis eſſet mediū. ⁊ ſic hō videret' vno organo ſentire colorē ſonū ⁊ ſa-
porē. ſed q2 illud mediū diſtinguit' a nobis. ideo manifeſtū eſt φ nō eſt or-
ganū. ſed ſunt diuerſa organa p̄dictoꝝ ſenſuū. Sil'r caro eſt nobis ꝯnatu-
rale mediū in tactu ⁊ nō organū Et nō valet dicere φ tāgibili poſito ſuper
carnē ſtatim ſentimus tangibile. Nā vt d̄t phs. ſi ſupra carnē extendat' ali
qua pellicula tenuis ſtatim cū tāgeret' ſentiret' tangibile. ⁊ tñ nō ꝓpter h̄ eſſʒ
organū tact9. ideo ſi tāgibile poſitū ſupra carnē ſtatim ſentiat' nō eſt ſignuȝ
ſufficiens φ caro ſit organū tact9. ſed eſt mediū. ⁊ ſic in tactu habem9 me-
diū itrinſecū ⁊ extrinſecū. Et ſi q̄rat' q̄re aer ⁊ aq̄ q̄ ſ꞉ mediū alioꝝ ſenſuū
nō ſ꞉ nobis ꝯnaturalia. ſicut caro q̄ eſt mediū guſt9 ⁊ tact9. Rñdet phs
φ cā eſt. q2 oȝ corp9 aīatū eē firmū. ſed aer ⁊ aq̄ q̄ ſunt male terminabilia in
ſeipis ꝓpter coꝝ fluxibilitatē non ſunt corpa firma. ideo ex ipſis puris non
p̄t ꝯſiſtere corpus aīatū. ſed corpus aīatū eſt mixtū ex q̄tuor elementis

Ad rōnes ante oppoſitū Ad primā pʒ ſolutio ex dictis

Ad ſecūdā d2. φ licet alius ſenſus a tactu bene eſt ꝑceptiu9 pluriū ꝯtra
rietatū ſubordinataꝝ vel quaꝝ vna eſt ꝑ ſe ⁊ alia ꝑ accñs. tñ nō pluriū ꝯtra
rietatum per ſe. ſicut tactus eſt ꝑceptiuus plurium ꝯtrarietatū et ꝑ ſe ip-
ſoꝝ tāgibiliū Ad terciā d2. φ ſunt tm̄ q̄nqꝫ ſenſus exteriores ſcḿ mate
rialē diſtinctōem ſuoꝝ organoꝝ in eodem ſubiecto. ſunt tñ plures ſcḿ for
malē diſtinctionē que ex parte obiecti ſumit'.

¶Dubitabit autem aliquis ſi omne corpus profundum
habet. Hec autem eſt tercia magnitudo. quorũ autẽ corpo
rum mediuz eſt aliquod corpus nõ ꝯtingit ipſa adinuicez ſe
tangere. Humidum aũt non eſt ſine corpore neqꝫ humectũ
ſed neceſſe aquam eſſe aut habere aquam. Que vero tangũ
tur ad inuicez in aqua. niſi ſicca extrema ſint neceſſe eſt aquã
habere medium quo repleta ſunt vltima. ſi autem hoc verũ
impoſſibile eſt tangere aliquid aliud in aqua Eodem autez
modo eſt ⁊ in aere Similiter autem ſe habet aer ad ea q̃ ſunt
in ipſo ⁊ aqua ad ea que in aqua. latet autẽ magis nos. ſicut
et que ſunt in aqua animalia. ſi humectũ tangit humectum
Utrũ igitur omniũ ſimiliter ſit ſenſus. an aliorũ aliter ſicut
nũc videtur. guſtus quidẽ ⁊ tactus in tangendo. alij autez a
longe. hoc aũt non eſt. ſed durum et molle ꝑ altera ſentimꝯ
ſicut et ſonabile ⁊ viſibile et odorabile. ſed alia quidez a lon
ge alia vero a prope. propter quod latet. quoniam omnia q̃/
dem ſentimus per medium. Sed in his latet: ⁊ quidem ſi/
cut diximus prius et per pellem ſentiremus omnia tangibi
lia ignorato illo quoniam prohibet. ſimiliter vtiqꝫ habere/
mus ſicut et nunc et in aqua et in aere. putamus eñ nunc ip
ſa tangere et nihil eſſe per medium. Sed differt tangibile a
viſibilibus et ſonatiuis quoniam illa quidem ſentimus ex
eo ꝙ medium mouet aliquid nos. Tangibilia vero non a
medio ſed ſimul cum medio ſicut per clipeum percuſſus. nõ
eñ clipeus percuſſus prius percuſſit. ſed ſimul accidit vtra
qꝫ percuti: Omnino videtur caro et lingua ſicut aer et aqua
ad viſum et auditum ⁊ olfactum ſe habent ſicut ſe habent ad
ſenſitiuum. ſicut illorum vnũquodqꝫ. ipſo autez ſenſitiuo ta
cto neqꝫ ibi neqꝫ hic fiet vtiqꝫ ſenſus. vt ſi quis ponat corpꝯ
album in oculo vltimum. Quare et manifeſtũ ꝙ intus ſit tã
gibilis ſenſitiuũ. ſic eñ vtiqꝫ accidet quod quidem in alijs
Appoſita eñ ſuper ſenſitiuũ non ſentiunt. ſuper autẽ carnez
poſita ſentiunt. quare medium tactui caro Tangibiles q̃
dem igitur ſunt differentie corporis ſcḋm ꝙ corpus. Dico au
tem differentias quibꝫ elementa determinantur calidũ fri/
gidum humidum ſiccum de quibꝫ prius dictum eſt in his q̃

de elementis. Senſitiuum aũt ipſarum quod tactiuum et in quo ſenſus vocatus tactus eſt primo ꝙ potentia huiuſmodi pars eſt. Sentire em̃ pati quoddam eſt. quare faciẽs quale ipſum actu huiuſmodi illud facit cum ſit potentia. Unde ſimiliter calidum ⁊ frigidum aut durum ⁊ molle nõ ſentim⁹ ſed excellentias tanq̃ ſenſu velut medietate quadam exiſtente eius que in ſenſibilibꝫ ꝯtrarietatis. Et ꝓpter hoc diſcernũt ſenſitiua ſenſibilia. medium em̃ diſcretum eſt Fit em̃ ad vtrũqꝫ ipſorum alterum vltimorũ. Et oportꝫ ſicut debẽs ſentire album ⁊ nigrum neutrũ ipſorum debere eſſe actu. potentia vero vtrũqꝫ. Sic aũt et in alijs. ⁊ in tactu neqꝫ calidũ neqꝫ frigidum. Amplius aũt ſicut viſibilis ⁊ inuiſibilis erat q̃dammodo viſus. Similiter autẽ ⁊ reliqui oppoſitorum. ſic et tactus et tangibilis et intangibilis. Intangibile aũt paruam omnino habẽs differẽtiam tangibilium. vt paſſus eſt aer. Et tangibilium excellentie ſicut corruptiua. Scd̃m q̃dem igitur vnũquemqꝫ ſenſum dictũ eſt figuraliter.

Queriẗ vtꝝ inter tangens ⁊ tactũ ſit ſemꝑ medium Arguiẗ ꝙ nõ. q2 ſic ſequereẗ ꝙ in corꝑibꝫ tangibilibꝫ eſſet ꝓceſſus in infinitum ꝯñs eſt falſum Secũdo ſic. dum aq̃ applicaẗ ſenſui tactus ſtatim ſentiẗ ꝙ inter ipſam ⁊ tactũ nõ eſt mediũ extraneũ Tercio ſic. ſi corp⁹ durũ et acutũ poniẗ ſuꝑ carnẽ cũ tale ſit penetratiuũ ipm̃ penetrabit ſine medio extraneo. ergo inter tangens ⁊ tactũ nõ ſemꝑ eſt medium In oppoſitũ eſt philoſophus in littera

Sciendũ ꝑmo. ꝙ poſtq̃ phus oſtendit ꝙ in ſenſatione tactus reqriẗ mediũ ꝯnaturale ⁊ intrinſecũ. ꝯñter phs inq̃rit qualiter in tactu reperiẗ mediũ extraneũ. Uñ licet tactus q̃nqꝫ fiat ꝑ mediũ extraneum vt cõtingit in alijs ſenſibus. tñ fit dr̃ñter ab ipſis. q2 ſenſibilia alioꝝ ſenſuum a guſtu ⁊ tactu ſentiũtur ꝑ hoc ꝙ imutant ⁊ mouent mediũ. ⁊ mediũ mouet ſenſum. ⁊ ſic in ipis mediũ ꝑus imutaẗ q̃3 ſenſus ꝑus. ſcilꝫ ordine cauſalitatis. q2 imutatio medij cauſat imutatõem ſenſus ꝓpter qd̃ mediũ extraneũ in eis neccãrio reqriẗ. ſed in tactu mediũ extraneũ nõ reqriẗ de neceſſitate. ſed bene per accidens vt in tactu vel quo ad bene eſſe vt in guſtu

eo ꝙ imutatio medij extranei nō cauſat imutatōnem tactus a tangibilibꝫ
qđ ꝓbat phs. qꝛ ſimul imutanť ſenſus ꝛ mediū. vt ſimul ꝑcutiūtur clipeꝰ
et hñs clipeū. vñ clipeus medians nō eſt cā ꝑcuſſionis clipeati. ſed magis
impedit Silr in ſenſu guſtus mediū magis ipedit imutatōez ꝙ̄ ſit cā ipꝰ

Sciendū ſecūdo. ꝙ ſicut aer ꝛ aqua hñt ſe actiue ad orga
nū viſus ꝛ auditꝰ. ita ſe hꝫ caro ad organū tactus. ꝛ eſt mediū intraneū. et
ſicut viſibile poſitū ſupra viſum nō videť ſed qñ mediat aer in debita ꝙ̄ti
tate. ita tangibile ſi ponať ſupra organuꝫ tactus. ſed ſentiť qñ poniť ſupra
carnē. igiť caro non eſt organū tactus ſed eſt medium eius. ſicut aer eſt me/
dium in viſu

Sciendū tercio. ꝙ ꝯtrarietates tāgibiles ſunt dr̄ie cor/
poꝝ tangibiliū. ꝛ ſunt p̄me dr̄ie qbꝫ elementa diſtinguūtur ꝛ cū alijs ꝯpo/
nūtur. ꝛ cū aīal ꝯponať ex elementis ꝛ q̄libet ps eiꝰ. ideo oꝫ carnē includere
iſtas ꝯtrarietates. ꝛ cū mediū debeat eē denudatū a qualitatibꝫ ſenſibilibꝫ
ſm iliū ſenſum. ideo eſt difficultas q̄liter mediāte carne ſentiūtur ille ꝯtra/
rietates. Ubi eſt intelligendū ꝙ ꝯtrarietates nō ſunt in mixto ſm eē intē
ſum eaꝝ. ſed ſm eſſe tꝑatum. ꝛ ſic caro denudata eſt ab excellentijs illaruꝫ
ꝯtrarietatū et qꝛ ſic eſt denudata ideo eſt in potētia ad ipſas ꝛ patiť ab eis
ideo licet caro ꝯplexioneť ex ꝯtrarietatibꝫ tangibilibꝫ. tñ eſt ꝯueniens medi/
um in tactu. qꝛ denudať ab excellentijs illaꝝ ꝯtrarietatuꝫ. Et ſilr dōm eſt
de organo tactus qđ eſt ps integralis aīalis. illud eñ organū eſt in media
ꝓportione ꝯtrarietatū p̄maꝝ. et qꝛ mediū ꝯtrariať extremis ꝛ patiť ꝛ ē in
potentia reſpectu ipoꝝ vt tepidū reſpectu calidi ꝛ frigidi. ideo organū tactꝰ
eſt in potentia ad excellentias ꝯtrarietatū tangibiliū. ſed eſt denudatū a tā
gibilibꝫ ſm illud eſſe quo imutať ab ipſis. ꝛ eſt in medio tꝑamento ipoꝝ
et qꝛ hō ceteris aīalibꝫ eſt melioris ꝯplexionis ꝛ ꝯtrarietates in ipo ſꝫ ma
gis tꝑate ꝛ reducte ad mediū. ideo eſt melioris tactus

Sciendū quarto ꝙ ſenſus tactus eſt ꝑceptiuꝰ coꝝ q̄ pñt
ſaluare aut corrūpere aīal. ideo neceſſe eſt organū tactus eſſe diffuſum ꝑ to
tum corpꝰ. eſt eñ q̄dā neruꝰ diffuſus ad modū rethis ꝑ quālibet ꝑtē aīa/
lis cooꝑtus carnibꝫ ꝛ pelle. ꝛ ſicut mediante oculo viſꝰ eſt ꝑceptiuus viſi/
bilis et non viſibilis. ita mediante neruo tactiuo tactus eſt ꝑceptiuꝰ tan/
gibilis ꝛ nō tangibilis. et ſicut nō viſibile dr̄ tripl'r. ita nō tangibile.

Concluſio p̄ma. inter oīa corꝑa dura que ſe tāgūt in aere
vel aqua eſt corpꝰ mediū. Patꝫ p̄mo de tāgibilibꝫ in aq̄. qꝛ talia corꝑa ne/
ceſſario ſunt humectata in ſuis ſuꝑficiebꝫ. ſed humiditas q̄ ſunt humecta/
ta nō eſt ſine ſubiecto. ſed eſt in aliquo corꝑe hñte talē humiditatē. ğ inter
illa corꝑa ſicca mediat corpus hñs talē humiditatē. Secūdo pꝫ de aere. qꝛ
ſicut ſe hꝫ aqua ad corpora q̄ in ipſa ſe tangūt. ita corpora exiſtentia in aere.
ğ ſicut oīa tangentia in aqua ſunt humectata ꝑ aquā. ita ꝛ in aere. ſꝫ hoc
magis latet in aere ꝙ̄ in aqua p̄mo. qꝛ ꝯtinue ſumꝰ in aere. ideo nō ꝑcipi/
mus aerē. ita exiſtenria in aqua nō ꝑcipiūt aquā mediā exiſtentē inter ipſa
Secūdo qꝛ aer eſt magis ſubtilis ꝛ minus ſenſibilis ꝙ̄ aqua.

Concluſio inter tangens ⁊ tactum non ſemper de neceſ/
ſitate eſt corpus mediū ſed humida poſſunt ſine medio ſe tangere. patꝫ. qꝛ
ſolū reqrit mediū ad humectanduꝫ corpa ſicca. ḡ ſi de ſe ſint humida pn̄t
ſe tāgere ſine medio extrinſeco Solū em̄ inter corpa dura ⁊ ſicca que male
ſunt terminabilia termino alieno requrit humidū ꝓ medio qđ tamen de
bet eſſe in modica q̄ntitate. Secūdo patet. qꝛ elementa ſm̄ ſuas qualita/
tes agunt ⁊ patiunt. ḡ imediate ſe tangunt. Ad pⁱmā ⁊ ſecūdā patet
ſolutio ex dictis Ad terciā dicit qꝛ in extremitate alicuiꝰ corpis eſt aliq̄s
aer ⁊ in carne eſt humiditas. ideo corpus durū ⁊ acutū penetrans carnes
p̄t imediate tangere ipam rōne ſue humiditatis. ſed ſi ambo eſſent corpo/
ra dura ⁊ ſicca requireret mediū extraneum.

Oportet autēꝫ vniuerſaliter de omni ſenſu accipere. qm̄
ſenſus eſt ſuſceptiuus ſpecierum ſine materia. vt cera a
nuli ſine ferro et auro recipit ſignum. Accipit āt aureum aut
eneum ſignū. ſed non inquantū aurum aut es. Similiter au
tem ⁊ ſenſus vniuſcuiuſqꝫ ab habente colorem aut humoreꝫ.
aut ſonum patitur. ſed non inq̄ntum vnumqđqꝫ illoꝝ dicitur
ſed inq̄ntum hmōi et ſm̄ rōnem. Senſitiuū autem primū in
quo hmōi potentia. Eſt quideꝫ igitur idem ſm̄ rem. ſed eſſe
alterum eſt. Magnitudo quidem enim id quo ſenſus patit.
Non tamen ſenſitiuū eſſe. neqꝫ ſenſus magnitudo eſt. ſed rō
quedam et potentia illius. Manifeſtum autem ex his. ⁊ ꝓ/
pter quod ſenſibiliū excellentie corrumpunt ſenſitiua. Si nā
qꝫ ſit fortior ſenſitiuo motus. ſoluitur ratio hoc aūt erat ſen/
ſus ſicut et ſymphonia ⁊ ſonus percuſſus fortiter cordis. Et
ꝓpter quid plante non ſentiunt habentes quandam partem
animalem. ⁊ patientes a tangibilibus. Et nāqꝫ frigeſcunt et
caleſcunt Cauſa em̄ non habere medietatem. neqꝫ hmōi pn
cipium poſſibile recipere ſpecies ſenſibilium. ſed pati cū ma
teria. Dubitabit autem aliquis. ſi patiatur aliquid ab odo/
re. quod impoſſibile eſt olfactum habere. aut a calore nō poſ
ſibile videre. ſimiliter autem et in aliȷs. Si autem olfactibile

odoꝛ ſi aliquid facit olfactum. odoꝛ hoc facit. Quare impoſſibiliū olfactum habere nihil poſſibile pati ab odoꝛe. Eadez aūt ratio ⁊ in alijs. neqȝ poſſibilium. ſed inq̄ꝫtum vnūquodqȝ ſenſitiuū. Simul aūt manifeſtum eſt ⁊ ſic. neqȝ em̄ lumen et tenebꝛa. neqȝ ſonus neqȝ odoꝛ nulluȝ facit incoꝛpoꝛeum ſenſum. ſed effectiuum in quibus eſt. vt aer qui cū tonitruo ſcindit lignū. Sed tangibilia ⁊ humoꝛes faciunt. Si em̄ non a quo vtiqȝ patienť inaīata ⁊ alterabuntur. Ergo ne ⁊ illa faciunt. aut non omne coꝛpus paſſiuum ab odoꝛe ⁊ ſono ⁊ patientia indeterminata non manent. vt aer. Fetet em̄ ſicut patiens aliquid. Quid igitur eſt odoꝛare pꝛeter pati aliquid. aut odoꝛare ſentire eſt. Aer aūt patiens hoc moꝝ ſenſibilis fit

Queritur vtrū ſenſus ſit ſuſceptiuus ſpecieꝝ ſine materia Arguiť ꝙ non quia ſenſus cognoſcit rem ſingularem. ſed res non pn̄t cognoſci ſine circūſtantijs meterie. Ille aūt circūſtantie ſunt aliq̇d materie. g̊ ſenſus cognoſcit cū materia. Secūdo ſenſibile etiā pōt imutare ſenſuȝ ſm̄ eſſe intentionale. g̊ eſt ſm̄ eſſe reale ⁊ materiale. Cōſeq̄n̄tia tenet qꝛ maioꝛis virtutis eſt imutare aliq̇d imaterialiter ⁊ ſpūaliter q̄ꝫ ſm̄ eſſe reale et materialiter Tercio ſi ſcindereť neruus tactiuꝰ hō plus ledereť q̄ꝫ ſi ſolū ſcindereť caro. g̊ ſenſibile poſitū ſup̄ ſenſū facit ſenſatōnē. ⁊ ſic ſenſus nō ē receptiuus ſpecierum ſine materia.

In oppoſitū eſt phūs in littera. Sciendū pꝛimo ꝙ poſtq̄ꝫ phs determīauit de ꝓꝓꝛio ſenſibili cuiuſlibet ſenſus in ſpeciali. ꝯn̄ter determinat de ip̄is in cōmuni ponendo quedā generalia oībus ſenſibꝰ. ⁊ qꝛ ſenſus pōt ad duo compari ſcȝ ad obiectū ⁊ ad oꝛganū. Ideo ſunt duo generalia cōmunia cuilibet ſenſui quoꝝ pꝛimū ſumiť ex p̄te obiecti ſcȝ ꝙ ſenſus ſit ſuſceptiuus ſpecieꝝ ſine materia. Secūdū eſt ex p̄te oꝛgani ſcȝ ꝙ ſenſus ſit eadem potentia cū ſuo oꝛgano dn̄s tn̄ ab eo ſm̄ rōneȝ qꝛ eſt alia rō oꝛgani ⁊ alia potentie. Nā potētia ē foꝛma ⁊ actꝰ oꝛgani. ⁊ oꝛganū eſt materia ip̄ius. vn̄ cum ſenſus cognoſcit ſingularia materialia neceſſario indiget oꝛgano ſibi ꝓpoꝛtionato.

Sciendū ſecūdo ꝙ oꝛganū conſiſtit in quadam ꝓpoꝛtione complexionis requiſita ad hoc ꝙ ſenſibilia ꝑcipiantur. ⁊ quia excellētia ſenſibiliū poteſt ſoluere illā ꝓpoꝛtōnem qn̄ motus ſenſibilis foꝛtioꝛ ē q̄ꝫ oꝛganū poſſet pati. ideo excellentia ſenſibiliū poteſt coꝛrumpere oꝛganū ſenſus vt cum aliquis foꝛtiter percutit coꝛdas inſtrumenti ſoluitur melodia et ſymphonia que in quadam ꝓpoꝛtione conſiſtit. Ex dictis patet ꝙ plan

te non ſentiunt licet habeant animā vegetatiuam ⁊ patiant̄ a tangibilibꝫ. Nam in ipſis non eſt illa ꝓportio que requirit̄ ad organū ſenſus. quia nō habent medietatem complexionis inter tangibilia quā requirit organū tactus ſine qua media ꝓportōne nullus poteſt eſſe ſenſus. ideo plante non habent ſenſum patiunt̄ tamē a tangibilibus ſm naturalē tranſmutatōnem quia qualitates tangibiles in ipſis habent eſſe materiale ſicut in elemētis. Etiam patiūtur a guſtabilibus non inq̄ꝫtum gvſtabilia ſed inq̄ꝫtum ſunt tangentia.

Concluſio omnis ſenſus eſt receptiuus ſpecierū ſine materia non tamen ſine conditōnibus materie Primū patet. quia ſicut cera recipit formā ſigilli. ita ſenſus recipit formam ſenſibilis. ſed cera recipit formā ſigilli ſine materia. puta ſine auro vl' ere. ḡ ſenſus recipit ſpēs ſenſibiles ſine materia rei ſenſibilis Sc̄dm ꝓbat̄. q2 ſenſ⁹ cognoſcit rē ſingl'ariter. ḡ cognoſcit cū ꝯditōibꝫ materie que ſunt hic ⁊ nunc ⁊c̄. Et ſi arguatur ꝙ recipere formā ſine materia agentis conuenit oī patienti. Nā omne patiens recipit aliquid ab agente inq̄ꝫtum eſt agens. ſed agens agit ꝑ ſuam formam. ergo omne patiens recipit formam ſine materia. vt aer recipit formā ab igne ⁊ non materiam. ergo non eſt ꝓprium ſenſus recipere formam ſine materia Dicendū ꝙ licet oīe patiens recipiat formā ab agēte hoc tamen fit differenter. quia quedam recipiunt illam formā in eſſe reali. ⁊ ꝑ ꝯn̄s materialiter. quia in tali eſſe naturali ſicut eſt in agente. Alia vero recipiunt intentionaliter tm̄. ⁊ illa dicūtur recipere formā ſine materia q̄ non recipiunt eam ſub tali eſſe materiali quo prefuit in agente. Ex dictꝫ patet ꝙ ſenſibile poſitū ſupra ſenſum non facit ſenſatōnem. quia cū ſenſus recipiat ſpecies ſenſibiliū ſine materia requirit̄ mediū in quo fiat ſpiritualiſatio ſenſibil' ipi⁹ ſpeciei. Eſt em̄ ymaginādū ꝙ ſpecies ipſius ſenſibilis eſt ſpiritualior in potentia q̄ꝫ in medio ⁊ in medio q̄ꝫ in obiecto.

Dubitat̄ vtrū corpus non habens ſenſum poſſit pati a colore ſono vel odore ſiue ab alijs ſenſibꝫ. Arguit̄ p̄mo ꝙ non q2 qd̄ patit̄ ab odore olfacit. q2 ꝓprium eſt olfactus olfacere ſ3 nō habētia ſenſū olfact⁹ nō olfaciūt. ḡ nō patiūt̄ ab odore. Secūdo ar̄. lumē tenebra ſon⁹ ⁊ color nihil faciūt in corꝑe inaīato niſi forte ꝑ accn̄s ꝓ q̄nto corꝑa hn̄tia illas q̄litates aliq̄d agūt ſicut aer a tonitruo ꝓpter vehemētiā mot⁹ frāgit arbores et ſic patiūt̄ a ſono nō ꝑ ſe ſ3 ab aere moto. Dōm ē p̄mo ſm textū ꝙ corpora inaīata patiūt̄ a tāgibilibꝫ ⁊ guſtabilibꝫ inq̄ꝫtū ſūt q̄dā tāgibilia. ꝓbatur q2 niſi paterēt̄ ab ipis nō paterent̄ nec alterarēt̄ a q̄cūqꝫ alio. q2 q̄litates tāgibiles ſūt actiue ⁊ paſſiue ⁊ ipis mediātibꝫ fit oīs alteratio Dicit̄ ſcd̄o ꝙ ab alijs ſenſibilibꝫ patiūtur quedā inaīata nō tamen oīa ſed aliq̄. ſ. aer ⁊ aqua que ſunt humida ⁊ bene diuiſibilia. Probat ph̄s quia aer quādoqꝫ fetet. ergo patitur ab odore tn̄ nō tm̄ patit̄ ab iſtis ſicut a tangibilibꝫ q2 tangibilia ſunt cauſe alioꝝ ſenſuū. iō plus hn̄t de ꝟtute actiua ⁊ poſſūt agere in q̄cūqꝫ corꝑa. Alia ſūt mīoris ꝟtutis. Jō nō pn̄t agere ī corꝑa niſi valde paſſibilia. Ad obiectōem ō2 ꝙ nihil patit̄ ab odore paſſione q̄ ō2 ſenſatio niſi habeat olfactū nec illo mō aer ab eo patit̄ ſ3 bn̄ aliq̄d non hn̄s ſenſum patit̄ ab odore paſſione corruptiua. ⁊ ſil'r dicerēt̄ de alijs.

Ad primā ꝛ ad ſecundā patet ſolutio ex dictis. Ad terciā dicit̃ ꝙ in
neruo tactiuo eſt caro coniuncta ꝑ quā fit ſenſatio ꝛ ſine qua nō fieret ta/
men eſt maior leſio quādo ſcindūt̃ nerui ꝛ caro ꝙ̃ ſi ſcinderet̃ caro tm̄ ꝛ nō
fit ſenſatio in illa parte in qua ſcinditur neruus ꝓpter realem p̄ſentiam ſen
ſibilis ſed in alia parte diſtanti.

Quod autem non ſit ſenſus alius preter quinqꝫ. Dico
autem hos. viſum auditum olfactum guſtum tactum
ex his credet aliquis. Si em̄ omnis cuius eſt ſenſus tactus
et hunc ſenſum habemus. Omnes em̄ tangibiles inquātum
tāgibiles paſſiones. tactu nobis ſenſibiles ſunt. Neceſſeqꝫ
ſiquidem deficit aliquis ſenſus. ꝛ organū aliquod nobis de
ficere. ꝛ quecunqꝫ quidem ipſi tangentes ſentimus tactu ſen
ſibilia ſunt que exiſtimus habentes. Quecunqꝫ vero per me
dia et non ipſa tangentes ſimplicibus Dico aūt vt aere ꝛ aq̄
habent aūt ſic. vt ſiquidem per vnū plura ſenſibilia exiſtētia
altera ab inuicem genere neceſſe habētē hmōi ſenſitiuū vtro
rūqꝫ ſenſitiuū eſſe. vt ſi ex aere eſt ſenſitiuū et eſt aer medium
ſoni ꝛ coloris. Si vero plura eiuſdem ſint. vt coloris et aer
et aqua. vtraqꝫ em̄ dyaphana ꝛ qd̄ alterū ipoꝝ eſt habens ſo
lum. ſentiet id qd̄ per vtraqꝫ. aut quod ab ambobꝫ. Simpli
cium aūt ex duobꝫ ſenſitiua ſolum ſunt ex aere et aqua. Pu/
pilla quidem em̄ aque auditus vero aeris. olfactus aūt hoꝝ
alterius eſt. Ignis aūt nullius eſt. aut cōmunis omnibꝫ. Ni
hil em̄ ſine calore ſenſitiuū ē. Terra vero aut nullius eſt. aut
in tactu maxime miſcetur. vnde relinquitur nullum eſſe ſen/
ſitiuū extra aerem ꝛ aquā. Hec aūt ꝛ nunc quedam habent
aīalia. Omnes igitur ſenſus habentur a non imꝑfectis. ne/
qꝫ orbatis. videtur em̄ talpa ſub pelle habens oculos. Qua
re ſi non alterū aliquod eſt corpus ꝛ paſſio que nullius ē coꝝ
que ſunt hic corporū neqꝫ vnius vtiqꝫ deficiet ſenſus. Atue

ꝓ neqꝫ cōium ꝑt eē ſenſitiuū aliqđ ꝓpꝛiū q̄ vnoq̄ꝫ ſenſu ſen
tim9 nō ꝭm accn̄s. vt mot9 ſtat9 figure magnitudinis nūeri
vni9. Hec em̄ oīa motu ſentim9. vt magnitudines motu. q̄
re ꝛ figurā. Magnitudo em̄ q̄dā ꝛ figura eſt. q̄eſcēs aūt in eo
ꝙ nō mouet̄. Numer9 ꝓo negatōe ꝯtinui ꝛ ꝓpꝛij. vnuſq̄ſqꝫ
em̄ ſentit ſenſus. Quare manifeſtuꝫ ē q̄m̄ impoſſibile eſſe cu
iuſlibet ꝓpꝛiū ſenſum eē hoꝝ vt mot9. Sic em̄ erit ſicut nūc
viſu dulce ſentim9. H aūt ē q̄m̄ āborū h̄ntes exiſtim9 ſenſuꝫ
q̄ cū ꝯciderit ꝯgnoſcim9 ſi ꝓo nō neq̄qꝫ vtiqꝫ. ſꝫ āt ꝭm accn̄s
ſentiebam9 vt cleonis filiū. nō q2 cleonis fili9 eſt. ſꝫ q̄m̄ albet
Huic aūt accidit fili9 cleonis eē. ꝯmuniū aūt habem9 iam
ſenſuꝫ cōem nō ꝭm accn̄s: nō igit̄ eſt ꝓpꝛi9. nequaq̄ꝫ em̄ vtiqꝫ
ſentirem9. ſꝫ aut ſic ſic̄ dictū eſt cleonis filiū non videre ad in
uicē em̄ ꝓpꝛia ꝭm accn̄s ſentiūt ſenſus. nō ꝭm ꝙ ipſi ſunt ſed
ꝭm ꝙ vn9 cū ſimul fiat ſenſus in eodē. vt colera q̄deꝫ amara
et rubicūda. Nō em̄ alteri9 dicere ꝙ ambo vnū ꝓpter qđ ꝛ
decipit̄. qđ ſi ſit rubicūdū colerā opinat̄ eſſe. Inq̄ret aūt ali/
q̄s cui9 cā plures habem9 ſenſus. ſꝫ ꝛ non ſolū vnū. aut q̄te
nus min9 lateāt ꝯſequētia ꝛ cōia. vt mot9 ꝛ magnitudo ꝛ nu
mer9 Si em̄ eſſꝫ viſus ſolus ꝛ ſpēm albi. laterēt vtiqꝫ magis
et viderent̄ eē idē oīa ꝓpter id ꝙ ꝯſequūtur ſe ad inuicem ſic̄
coloꝛ et magnitudo. Nūc āt q̄m̄ in aliquo ſenſibili cōia ſunt
manifeſtū facit ꝙ aliud q̄dam vnūq̄đqꝫ ipoꝝ eſt

Querit̄ vtrū tm̄ ſint quinqꝫ ſenſus exterioꝛes: ſcꝫ viſus au
ditus olfactus guſtus et tactus. ☞ Arguitur p̄mo ꝙ non. quia ſicut
ſe habet intellectus ad intelligibilia ita ſenſus ad ſenſibilia. ſed pꝛo omni/
bus intelligibilib9 tm̄ eſt vnus intellectus poſſibilis. ergo pꝛo omnib9 ſen
ſibilib9 tm̄ debet poni vnus ſenſus Secūdo ſic. ſpecies non diſtinguun
tur contra ſuum genus. ſed guſtus eſt quidam tactus. ergo non ſunt q̄n/
qꝫ ſenſus Tercio ſic. ſenſus eſt cognoſcitiuus accidentiū. ſed accidētia
ſunt plura q̄ꝫ q̄nqꝫ. ergo ſunt plures ſenſus exterioꝛes q̄ꝫ quinqꝫ. quia ſen/

ſus per obiecta diſtinguūtur Quarto ſic. diuerſitas obiectorum per ſe variat potentias ſed magnitudo ⁊ figura ſunt q̄dam ſenſibilia ꝑ ſe etiam diuerſa. q꞉ plus differūt ꝙ̄ color ⁊ ſonꝰ. ergo nō ſunt tm̄ q̄nq꞉ ſenſus exteriores In oppoſitū eſt pħus

¶Sciēdū ꝓmo ꝙ poſtq̄꞉ pħus oſtendit aliqua generalia om̄ibꝫ ſenſibꝫ. ꝯſequēter inquirit numerū ipoꝝ ſenſuum. oſtendendo ꝙ nō ſint niſi q̄nq꞉ ſenſus exteriores. et ħ incipit ſanctus Thomas terciū librū de anima. vbi pħus incipit inueſtigare diſtinctionē꞉ intellectus a ſenſu. eo ꝙ antiqui dixerūt intellectū non diſtingui a ſenſu. Et dicit ꝙ apud grecos ſic inuenitur intitulatus. Sed ſm̄ Egidiū de roma et Albertū dicentes ꝙ in hoc ſecūdo agitur de ſenſu. ⁊ in tercio de intellectu incipit ibi terciꝰ Om̄ aūt duabꝫ differentijs. Sed moderni incipiūt ibi. De tempore aūt anime. Sed illa difficultas eſt modice virtutis nec multū ꝑquirenda

Concluſio ꝓma. in aīali ꝑfecto ſunt omnes ſenſus particulares. q꞉ quod habet omnia organa requiſita ad ſentiendū omnia ſenſibilia habet omnes ſenſus. ſicut habens organum ad ſentiendū omnia tangibilia habet ſenſum tactus ⁊ econtra. ſed animal ꝑfectum habet organa omnia requiſita ad ſentiendum om̄ia ſenſibilia. ergo in animali ꝑfecto ſꝫ omnes ſenſus particulares. Minor probaꝛ. nam om̄e ſenſibile vel eſt ſenſibile ꝑ mediū intraneū in tangendo. vt ſunt qualitates tangibiles q̄ ſunt differentie elemētoꝝ. ⁊ ſic organū ſenſibiliū illoꝝ eſt in aīali ꝑfecto. Vel eſt ſenſibile per mediū extraneū. ⁊ ſic ſentitur ꝑ corpora ſimplicia que ſunt aer et aqua. ⁊ tūc habēs organa de natura illoꝝ corpoꝝ poteſt ſentire ſenſibilia que ꝑ illa media ſentiūtur ſed ſolum ex aqua vel aere poteſt eſſe organum ſenſus. vt pupilla eſt de natura aque. auditus vero eſt de natura aeris ⁊ olfactus eſt alterius hoꝝ. Ignis em̄ nullius eſt organu꞉ aut eſt ꝯmunis omnibꝫ ꝑ quandam participatōem. q꞉ nihil ſine calore ſenſitiuū eſt. terra etia꞉ nullius eſt aut ſolu꞉ miſcetur in tactu. ⁊ ſic oīa ſenſibilia ſunt ſenſibilia ꝑ aerem ⁊ aquā. ſed in aīali perfecto ſunt organa de natura aeris ⁊ aque. vt illa que predicta ſunt. et iſta ſufficiūt ad ſentiendū omnia ſenſibilia que cognoſcūtur per medium intraneum et extraneū. ergo aīal perfectū hab꞉ omnia organa requiſita ad ſentiendū. et ſic poteſt ſentire om̄ia ſenſibilia. ergo animal ꝑfectum habet omnes ſenſus. Et licet q̄dam animalia ꝑfecta qn̄q꞉ careant organo viſus vel auditus hoc eſt per accidens. vt eſt in orbatis ſicut ſunt ceci vel ſurdi. Et licet talpa que eſt aīal ꝑfectum videaꝛ carere oculis tamen habet oculos ſub pelle vt habeat ꝑfectionem ſui generis. ſed quia habitat ſub terra vbi non eſt lumen diſcoopertio oculoꝝ ipſarum eſſet ſuperflua. idcirco ne ledanꝛ a terra habēt cooperculum

Concluſio ſecūda. quinq꞉ ſunt ſenſus exteriores. quia in aīali ꝑfecto ſunt om̄es ſenſus exteriores. ſed in eo non ſunt niſi quinq꞉ ſenſus particulares. vt p꞉ ꝑ numeꝝ ſuoꝝ organoꝝ capiēdo tactū ꝓ vno ſenſu. ergo ſunt tm̄ q̄nq꞉ ſenſus exteriores. Unde ſufficiētia p̄t dari faciliter ex parte obiectoꝝ ⁊ ex ꝑte organoꝝ medioꝝ ⁊ ex parte finiū illoꝝ ſenſuum

Dubitatur vtrū pro ſenſibilibꝫ cōmunibus que ſunt ma

gnitudo numerus figura motus et quies opoꝛteat ponere vnū particula-
rem ſenſum illis ꝓpoꝛtionatum Reſpondet̃ ꝙ nō. qꝺ ꝓbat phus. qꝛ ꝓ
pꝛium ſenſibile vnius ſenſus nō ſentitur ab alio niſi per accidēs. vt viſus
per accidens percipit dulcedinē. ergo ſi eſſet vnus ſenſus ꝓpꝛius ſenſibiliū
ꝯmuniū nō ſentiret̃ ab alijs niſi ꝑ accidens. qꝺ eſt ꝯtra rōnē ſenſibilis cōis

Dubitat̃ ſecūdo: quare habemꝰ plures ſenſus ⁊ nō vnū
tm̄ Reſpondet phus ꝙ cā eſt. vt non lateat nos differētia ſenſibiliū cō-
muniū a ꝓpꝛijs. nam ſi vnico ſenſu ſentiremus oīa ſenſibilia. vt ſi ꝑ vi-
ſum videremus magnitudinē ⁊ coloꝛem neſciremus diſtinguere inter illa
duo. ideo vt differentia ſenſibiliū eſſet nobis manifeſta eo ꝙ ꝑ aliū ſenſuꝫ
ꝑcipimus magnitudinē ab illo quo ſentimus coloꝛem. ideo opoꝛtuit ani-
mal habere plures ſenſus

Ad rōnes ante oppoſitum Ad pꝛimā dicitur. ꝙ intellec-
tus eſt imaterialis ⁊ nō ꝑcipit ſuū obiectū niſi in eſſe vl̄i. ideo vnus exiſtēs
p̄t habere ꝓpoꝛtionē ad oīa intelligibilia. Senſus vero eſt potentia oꝛga-
nica ꝑcipiens ſuū obiectū in eſſe particulari. Et quia vnus ſenſus non po
teſt eſſe ꝓpoꝛtionatus ad oīa ſenſibilia in eſſe particulari. cū habeat modos
particulares diſtinctos. ⁊ vnus ſenſus nō percipit niſi ea que ſunt ꝓpoꝛtio
nata oꝛgano eius. ideo opoꝛꝫ eſſe plures ſenſus Ad ſecūdā pꝫ ſolutio
ex dictis Ad terciā dꝛ ꝙ nō oīa accidētia ſunt ꝑ ſe ſenſibilia. ſed ſole cō
trarietates de tercia ſpē qualitatis a quibꝫ alterantur ſenſus ⁊ etiā coꝛpa
inaīata Ad quartā dꝛ ꝙ illa ſenſibilia ꝯmunia nō alterant ſenſum ꝑ ſe
p̄mo ſed ſolū rōne ſenſibilis ꝓpꝛij ⁊ ꝑ alterū. ideo diſtinctio illoꝝ non facit
diſtinctionem ſenſibilium.

Qm̄ aūt ſentimꝰ qꝺ videmꝰ ⁊ audimꝰ ncc̄e eſt aut viſum
entire qꝛ videt aut altero. ſi āt altero aut ip̄o erit qꝛ videt. aut
ſaltero. Sed idē erit viſus ⁊ ſubiecti coloꝛis. quare aut duo
eiuſdē erūt. aut idē eiuſdē Amplıꝰ aūt ſi alter ſit viſus ſenſus
aut in infinitū ꝓcedet. aut aliq̄s ip̄e ſuijp̄iꝰ erit iudex. q̄re in
p̄mo hoc faciēdū eſt. Hꝫ aūt dubitatiōem. ſi em̄ viſu ſentire
videre eſt. videt̃ aūt coloꝛ aut hn̄s hūc ſi videbit aliq̄s qꝺ eſt
vidēs. coloꝛē hēbit p̄mū vidēs. Manifeſtū eſt igit̃ qm̄ nō eſt
vnū oīno viſu ſentire. ⁊ nāq̄ꝫ cū nō videmꝰ viſu diſcernimꝰ
et tenebꝛas ⁊ lumē. ſed nō ſil̄r. Amplıꝰ aūt ⁊ vidēs tāq̄ꝫ colo
ratum ſenſitiuum em̄ ſuſceptiuum eſt ſenſibilis ſine materia
vnumquodq̄ꝫ. Unde et abeuntibus ſenſibilibus inſunt
ſenſus et phantaſie quibus ſentiunt. Senſibilis autem

actus et ſenſus idem eſt et vnus. eſſe aūt ipſorum non idem
Dico autē vt ſonus ſm actum ⁊ auditus ſm actum. Eſt em̄
auditum habentia non audire ⁊ habens ſonum non ſemper
ſonat. Cum autem operetur poſſibile audire. ⁊ ſonet poſſi/
bile ſonare. tunc ſm actum auditus ſimul fit ⁊ ſm actum ſo
nus. Quorum dicet vtiq; aliquis hoc quidē auditionem eē
hoc vero ſonationē. Si igitur eſt motus ⁊ actio ⁊ paſſio in
eo quod agitur neceē eſt ⁊ ſonum ⁊ auditum qui ſm actuz in
eo quod eſt ſm potentiam eſſe. Actiui em̄ ⁊ motiui actus in
patiente fit. vn̄ non neceſſe eſt mouēs moueri. Sonatiui q̇/
dem igitur actus aut ſonus ſonatio eſt Auditiui aūt aut au
ditus auditio eſt. Dupliciter em̄ auditus ⁊ dupliciter ſonus
Eadē aūt rō eſt ⁊ in alijs ſenſibꝫ ⁊ ſenſibilibꝫ. Sicut em̄ ac/
tio ⁊ paſſio in patiente. ſed non in agente. ſic ⁊ ſenſibilis ac/
tus ⁊ ſenſitiui in ſenſitiuo ē. Sed in quibuſdam quidē ⁊ no/
minatum eſt. vt ſonatio ⁊ auditio. In quibuſdā aūt non no
minatum eſt ſed alterum. viſio em̄ dicitur viſus actus. Que
vero eſt coloris nō nominatū eſt ⁊ guſtatiui guſtꝰ eſt humo
ris aūt non nominatū eſt. Quoniā autē vnus quidē eſt actꝰ
ſenſibilis et ſenſitiui. eſſe autē alterum eſt. neceſſe ſimul cor/
rumpi ⁊ ſaluari ſicut dictum auditum ⁊ ſonum. Et humorē
igiť et guſtum et alia ſimiliter. Dicta autē ſm potentiam nō
neceē eſt. Sed priores philoſophi hoc nō bene dicebant ni
hil opinantes neq; album neq; nigruz eſſe ſine viſu. neq; hu
morem ſine guſtu. Sic quidem em̄ dicebant recte. ſi aūt nō
recte. dupliciter em̄ dicto ſenſu et ſenſibili his quidem ſm
potentiam. illis vero ſm actum De his quidē accidit qḋ dic
tum eſt. ſed in alteris non accidit. Sed illi ſimpliciter dice/
bant de dictis non ſimpliciter Si autem ſymphonia vox
quedam eſt. vox autem et auditus eſt ſicut vnum. et eſt ſicut
non vnum aut idem. proportio autem eſt ſymphonia. ne/
ceſſe eſt et auditum rationem quandam eſſe. et propter id cor
rumpit vnumquodq; excellens acutum et graue auditum. ⁊
in hūoribꝫ guſtū et in coloribꝫ viſuz fortiť fulgidū et opacū et
in olfactu fortis odor ⁊ dulcis ⁊ amarꝰ tāq; rō q̄dā ſit ſenſus
vn̄ et delectablia q̇dē ſunt dum dicūtur ſincera ⁊ mixta entia

ad rationem vt acutum aut dulce aut ſalitum. Delectabilia
enim tunc omnino autem magis ꝙ mixtū eſt ſymphonia q̄ꝫ
acutum ⁊ graue. Tactus autem calefactibile ⁊ figurabile ſꝫ
ſenſus ratio eſt excellentia autem contriſtant aut corrumpūt
Unuſquiſqꝫ quidem igitur ſenſus ſubiecti ſenſibile eſt qui ē
in ſenſitiuo inq̄ꝫtum ſenſitiuuꝫ ⁊ diſcernit ſubiecti ſenſibilis
differentias. vt album quidem ⁊ nigrum viſus. dulce vero
et amarum guſtus. Similiter autem ſe habet hoc ⁊ in alijs
Quoniā autē album ⁊ dulce ⁊ vnumquodqꝫ ſenſibiliū vnū
quodqꝫ diſcernimus quodam ⁊ ſentimus quia differunt ne
ceſſe igitur ſenſu. ſenſibilia enim ſunt quare ⁊ manifeſtū q̄m
caro non eſt vltimum ſenſitiuū. Neceſſe eſſet enim tangens
ipſum diſcernens diſcernere.

Queritur vtrū ſenſus praticulares percipiant ſuas actio
nes. Arguit̄ ꝙ ſic. q: viſu p̄cipimus nos videre ⁊ auditu audire ⁊ ſic de a
lijs. ergo ſenſus particulares percipiunt ſuas actōnes. Aīs patet. q̄a vel
eodem ſenſu quo videmus colorem videmus nos videre vel alio ſi eodeꝫ
habetur intentum ſi alio tunc illo alio videmus noſtram viſionem ⁊ cum
nihil videatur niſi color ſeq̄tur ꝙ eiuſdē ſenſibilis erunt duo ſenſus qđ eſt
falſum. Item ſi alio ſenſu p̄cipimus colorem et noſtram viſionem tunc p̄ci
pimus illius actionem per eūdem ſenſum vel per aliū ſi eundē. q̄ ita dicē
dum erat de primo ſi alio tunc querit̄ de illo alio ⁊ ſic eēt ꝑceſſus in infinitū

In oppoſitum Arguit̄ q: nihil videtur niſi color vel colo
ratum. ſed viſio non eſt color vel coloratum. ergo viſu quo videmus colo
rem non videmus viſionem.

Pro reſponſione ſciendū primo ꝙ poſtq̄ꝫ phūs tractauit
de ſenſibus exterioribꝫ. Hic p̄ñter determīat de ſenſibꝫ interioribꝫ. ⁊ primo
de ſenſu cōmuni cuius inueſtigat naturam per duas op̄atōnes que ſunt in
nobis ⁊ non poſſunt eſſe a ſenſu particulari. Prima eſt quia p̄cipimus actō
nes ſenſuū p̄ticulariū p̄ aliquē ſenſum. Secūda eſt q: ponimus p̄ ſenſū
conuenientiam ⁊ differentiam inter ſenſibilia diuerſoꝝ ſenſuū p̄ticularium
Et primo inueſtigat ſenſum cōmunē ex parte prime op̄atōnis de qua que
rit queſtio vtrū poſſit ꝯuenire ſenſui p̄ticulari aut ꝓpter ipam ſit ponendus
ſenſus cōmunis.

Sciendum ſecundo ꝙ actio viſus et cuiuſlibet ſenſus p̄ti
cularis poteſt dupliciter cōſiderari. Uno modo ꝓut conſiſtit in īmutatōe
organi a ſenſibili exteriori. ⁊ ſic a viſu non p̄cipit̄ niſi color. ⁊ iſta actōne viꝫ

ſus non videt ſe videre. Alio modo inquantum poſt imutatōnem organi iu
dicat de receptōne ſenſibilis ⁊ de imutatōne ſenſus etiā abeunte ſenſibili
et iſto modo viſus non ſolū ſentit colorem. ſed etiā viſionem coloris ⁊ ꝑci
pit ſe videre cū viſus hoc mō capiatur ꝓ ſenſu cōmuni qui ſm ꝙ imutat
ab actōnibus ſenſuum particulariū ⁊ inquantum ꝑcipit colorem vel viſionē
vocatur viſus ⁊ inquantū ꝑcipit auditū vocat auditus. vnde ſenſus cōmu
nis reſpectu particulariū eſt ſicut centrū circuli qd eſt terminus cuiuſlibet
linee ꝓcedentis ab eo ad circūferentiam Ex quo patet ꝙ color ⁊ vnumqd
q ſenſibile habet duplex eſſe. Unū materiale in re ſenſibili ſm ꝙ ꝑcipitur
mediantibꝰ ſpeciebus a ſenſu particulari. Aliud eſt ſpūale ſub quo ꝑcipit
a ſenſu cōmuni. quia eadem ſpecie qua imutat ſenſus particularis imutat
ſenſus cōmunis.

Sciendū tercio ꝙ vidēs in actu eſt ſimilis colorato et ſic potentia que videt aliquē eſſe videntem non eſt extra genus potentie viſiue ⁊ ꝙ videns ſit coloratum. Patet. qꝛ vt dictū eſt prius organū ſenſus denudatū ē a ſpeciebꝰ ſenſibilibꝰ illius ſenſus dictū eſt etiā ꝙ organū ſenſꝰ ē organū eū receptiuū ſpecierū ſenſibiliū illius ſenſus ſine materia quare abeuntibus ſenſibilibꝰ fiunt in nobis ſenſibiles apparitōnes ſm quas aliq modo ſentimus inquantum ergo viſus habet ſimilitudinem coloris dicitur aliquo modo coloratū. ⁊ ſimiliter de alijs ſenſibus.

Sciendum quarto ꝙ non ſolum videns dicit coloratum ſed etiā actꝰ eiꝰ q eſt vnꝰ ⁊ idē cū viſibili in actu quis differāt ſm eſſe ⁊ rōnē. vt dr in textu. ſicut ē idem ſonꝰ in actu q dr ſonatio. ⁊ auditꝰ in actu q dr auditꝰ quis rōne differāt. Nā vt dr tercio phyſicoꝝ. Motus actio et paſſio ſunt ſil' in patiente ⁊ mobili. ıō cū auditus patit a ſono oportꝫ ꝙ ſonatio q eſt actus ſonatiui. ⁊ auditus q ē actus auditiui ſint in organo auditꝰ qꝛ actus actiui ⁊ mobilis ſunt in patiēte diſpoſito ⁊ nō in agente qre nō eſt neceſſe om̄e mouēs moueri. ıō ſicut actio ⁊ paſſio ſunt vnus motus ſubiecto ⁊ drñt rōne ꝑ hoc qd eſt actus huiꝰ vt ab hoc ⁊ huiꝰ vt in hoc. ita ē idē actus ſenſibilis ⁊ ſentientis drñs rōne tm̄. ⁊ vt dr in textu in aliquibꝰ ſenſibus vterq actus eſt noīatus vt ſonatio ⁊ auditio ⁊ in aliqbus tm̄ vnus eſt noīatus vt actus viſus dr viſio ⁊ actus coloris eſt inominatus

Concluſio prima nullus ſenſus particularis poteſt percipere ſuā actōnē. pꝫ. qꝛ nulla ꝟtus materialis ⁊ organica pt agere in ſeipam nec pt hr̄e ſup ſe reflectōem. ſꝫ ſenſus ꝑticularis ē hmōi. g nō pt cognoſcere ſeipm neq ſuā actōem. Maior pꝫ. qꝛ ſi ꝟtus materialis ſup ſe reflectit ſm totū. ita ꝙ qlibet ꝑs ſup qualibet ꝑte tūc totū poneret in minima particula vl' in pūcto vl' ſi vna ꝑs reflecteret ſup aliā tūc nō eſſet reflectio eiuſdē ſupra ſe. g ꝯcluſio vera.

Concluſio ſecūda ſenſus cōmunis pt ꝑcipe actōnes ſenſuū ꝑticulariū. patꝫ. qꝛ ſic ſe hꝫ centrū circuli ad circūferētiā. ita ſenſus cōis ad ſenſus ꝑticulares. ſꝫ nihil pt moueri ad centrū circuli ab extra niſi trāſeundo circūferētiā eiꝰ. g nullū ſenſibile ꝑuenit ad ſenſū cōem niſi mediante ſenſu ꝑticulari q mediat inter ſenſibile ⁊ ſenſū cōem g ſic ſenſus exterior reducit ad actum ꝑ ſuū obiectū imutās ipm Ita ⁊ ſenſus cōis fit in actu ꝑ

ſenſū ꝑticularē actuatū ꝑ ꝓximū ſenſibile ei⁹. ꝑ ſenſus cōis hꝫ iudicare de actionibꝫ ſenſuū particularium.

Dubitatur primo vtrū ſenſus et ſenſibile ſimul ſint vel nō Reſpodeť ꝙ ſenſ⁹ ī actu ⁊ ſenſibile in actu ſiꝛ ſūt. qꝛ ipoꝝ eſt idem actus dꝛn̄s ſm eſſe. ſꝫ ſenſus in potētia nō ſiꝛ eſt cū ſenſibili in actu. qa vnū pt eſſe ſine alio. Inde decepti fuerūt antiq̄ q̄ nō diſtinguebāt inter ſenſibile ī actu et ſenſibile ī potētia. ſꝫ tm̄ capiebāt ſenſibile ⁊ ſenſū in actu dicētes nihil eē albū vel nigrū niſi qd̓ videť albū vel nigrū ⁊ ponebāt eē rei in apparētia tm̄ et ꝙ oīe qd̓ apparet eē veꝝ ⁊ ſic cōcedebāt duo ꝯdictoria ſiꝛ eē ꝟa.

Dubitať ſecūdo q̄re q̄dā ſenſibilia corrūpūt et contriſtant ſenſū q̄dā ꝟo delectāt. Cauſa ē qꝛ organū ſenſus ꝯſiſtit ī q̄dā armonia ⁊ ꝓportōne media ſuoꝝ ſenſibiliū ſꝫ excellentie ſenſibiliū excedētes illā armoniā ſenſ⁹ diſſoluūt ipā ⁊ ſiꝛ triſtabilia q̄n̄ ꝟo nō excedūt illā ꝓportōeꝫ mediam ⁊ ſic delectāt ſenſū. Rōnes an̄ oppoſitū ſoluunť ex dictis

Neqꝫ vtiqꝫ in ſeꝑatis ꝯtingit diſcernere ꝙ alteꝝ ſit dulce ab albo. ſꝫ oportꝫ aliq̄ vno vtraqꝫ manifeſta eē. Sicut em̄ ⁊ hoc q̄dē ego illud āt tu ſentis. Manifeſtū vtiqꝫ erit. qm̄ altera ad inuicē ſunt. oportet aūt vnū differentie qm̄ alterū. Alteꝝ em̄ dulce ab albo. dicit ergo idē. quare ſicut dicit. ſic et intelligit et ſentit. Q̄ q̄dē igiť nō poſſibile ſeꝑatis iudicare ſeꝑata palā

Querit vtꝝ ad diſcernēdū ſenſibilia diuerſoꝝ ſenſuum ſit ponendus ſenſus cōis. Ar. ꝙ nō qꝛ ſenſibilia diuerſoꝝ ſenſuū ſufficienter diſtinguūť ⁊ cognoſcūť a diuerſis ſenſibꝫ. ꝑ ad cognoſcendū drās eoꝝ non oportet ponere diſtinctā potentiā a ſenſibus ꝑticularibꝫ. An̄s pꝫ inductiue qꝛ per viſum ſufficienter diſcernim⁹ drās viſibiliū vt albū ⁊ nigrū ⁊ ſic de alijs. Scd̓o ſenſibilia diuerſoꝝ ſenſuū ſufficiēter abinuicē diſtinguūť ꝑ intellectū. ꝑ nō eſt neceſſe ponere ſenſū cōmunē ad diſcernēdū illa ſenſibilia abinuicē. Tercio nō poſſum⁹ diſcernere ſenſibilia diuerſoꝝ ſenſuū niſi cōponendo ⁊ diuidendo. ſed ſenſus nō cōponit neqꝫ diuidit. igiť ⁊c.

Quarto impoſſibile eſt idem in tꝑe eodē moueri diuerſis motibꝫ. ſꝫ ſenſus moueť a ſenſibili ⁊ ꝯtraria ſenſibilia mouēt cōtrarijs motibus. ꝑ impoſſibile eſt qd̓ idem ſimul cognoſcat contraria ⁊ diuerſa ſenſibilia. ꝑ non poteſt iudicare differentias eoꝝ.

In oppoſitū ē phs in lr̄a Sciēdū ꝙ poſtq̄ꝫ. p. inq̄ſiuit ſenſum cōmunem ex illa operatōne que eſt percipere īmutatōnes ſenſuū particularū ꝯn̄ter inquirit ipſum ꝑ aliam operationem que eſt diſcernere ſenſibilia diuerſorum ſenſuum abinuicem per quam operatōnem oñdiť eſſe vna potētia cōis ad oēs ſenſus ꝑticulares.

Sciendum ſecūdo ꝙ quilibet ſenſus particularis eſt vnius obiecti ad cognoſcendum differentias. Iō ad diſcernēdū inter ſenſibilia eiuſdē ſenſ⁹ nō req̄riť ali⁹ ſenſ⁹ a ꝑticularibꝫ ſꝫ ſenſ⁹ ꝑticularis nō pōt

diſcernere conuenientiā ⁊ differentiā inter ſenſibilia diuerſoꝝ ſenſuum. qꝛ potentia inter aliqua diſcernens neceſſario ambo cognoſcit quare oporꝫ ꝙ diſcernant ꝑ aliā potentiā a ſenſu ꝑticulari. Nec ſufficit potētia intellectiua qꝛ cognoſcimus differentias albi ⁊ dulcis nō ſolum quo ad quid ē qđ ſit ꝑ intellectum. ſed etiā ꝑ diuerſas imutatōnes ſenſus qđ nō fit niſi per ſenſum.

Sciendum ſecundo ꝙ illud iudicans et diſcernens ſenſibilia diuerſoꝝ ſenſuū eſt vnū ſubiecto ſed rōne dñs. vñ ſm ꝙ eſt diuiſibile ⁊ alterum ſentit diuerſa ⁊ nō inquantum vnum ⁊ ꝑ hoc poteſt ſolui vltima ratio ante oppoſitū. hāc tamen ſolutōnem non tenet phs qꝛ licet idem ſubiecto et diuerſum rōne poſſit habere cōtraria ſm potentiam nō tamē ſm actū. Non em̄ eſt poſſibile idem indiuiſibile ſimul eſſe album ⁊ nigrū. nec ſimul pati a ſpeciebꝫ ꝯtrarioꝝ ſenſibiliū. Jdeo aliter dicit phs ꝙ ſenſus cōmunis eſt tanquam terminus ſenſuū ꝑticulariū ⁊ eſt ſimile de puncto in centro circuli quia ſicut ille punctus eſt vnus ſubiecto ⁊ plures rōne vt eſt terminus diuerſaꝝ lineaꝝ que ꝓcedunt ad circūferentiam. Jta vis ſenſitiua q̄ eſt radix ſentiendi ⁊ diffundiṫ ad organa quinque ſenſuū ꝑticulariū eſt vna ſm rem ⁊ plures rōne. Jlla igitur vis pōt cōſiderari dupliciter. Uno mō vt eſt terminus oīm imutatōnū ſenſuū ꝑticulariū. Alio mō vt eſt terminus imutatōnis huiꝰ ſenſus ⁊ illius inquantum ſcꝫ vtimur illo ꝓncipio quaſi vno termino ꝓ duobꝫ ⁊ hoc modo ſenſus cōmunis iudicat illa que ſunt ſepata ⁊ poteſt plura ſimul cognoſcere inquantum illa vis accipiṫ vt terminꝰ diuerſaꝝ imutatōnū ſenſibiliū ⁊ poteſt iudicare differentiam vnius ad alterū inquantum eſt vna.

Sciendum tercio ꝙ licet ſenſus cōmunis imutaṫ a ſenſu particulari non tamen ꝓpter hoc ſenſus particularis eſt nobilioꝛ ſenſu cōmuni licet mouens ſit nobilius motu ſic nec ſenſibile exterius eſt ſimpliciter nobilius ſenſu particulari licet moueat ipm̄ eſt tamē nobilius ſm qđ inquantum eſt actu illud ad qđ ſenſus eſt in potentia vnde ſenſus particularis ſimpliciter eſt nobilioꝛ ſenſibili exterioꝛi ꝓpter virtutem ſenſitiuā quaꝫ habet ſimiliter ſenſus cōmunis eſt nobilioꝛ ſenſu particulari. quia nobiliori modo recipit ſpecies ſenſibiles quam ſenſus particularis. qꝛ virtus ſenſitiua in ſenſu cōmuni ē vnita vt in radice. vnde ſenſus particularis habꝫ diſcernere inter ꝯtraria ſui obiecti inquantum aliqđ ꝑticipat de virtute ſenſus cōmunis. quia ſenſus particularis eſt terminus imutationū que fiunt ꝑ mediū a ꝯtrarijs ſenſibꝫ ⁊ vltimuꝫ iudiciū ꝑtinet ad ſenſum cōmunē licet ſenſus particularis vt imutans ſm quid ſit ſenſu cōmuni dignioꝛ.

Concluſio ad diſcernendum ſenſibilia diuerſorum ſenſuum neceſſe eſt ponere ſenſum cōmunē. patet. quia nos ponimus conueniētiam ⁊ differentiam inter ſenſibilia diuerſoꝝ ſenſuū etiam inquantum ſenſibilia ſunt ⁊ non ſolum per intellectū. ſed hoc non fit per ſenſum particularē quia vel hoc fieret vno ſenſu vel multis. Non vno quia ꝑ vnū ſenſum cognoſcimus illa que cadunt ſub vno obiecto. ſed ponens cōuenientiaꝫ ⁊ differentiam inter aliqua duo neceſſario ambo cognoſcit. Nec diuerſis quia ſimile eſſet ſi diceretur ꝙ oculo ſentiremus album ⁊ guſtu dulce. ſed nullus

iſtoꝝ diſcernit inter albũ ⁊ dulce nec vnꝰ dicit albũ eſſe alteꝝ a dulci cum vtraq; nõ ꝯgnoſcat. ꝗ ꝑter ſenſus ꝑticulares nece ẽ ponere ſenſũ ꝯmunẽ.

Concluſio ſecunda ſicut nõ fit iudiciũ diuerſoꝝ ſenſibiliũ diuerſis ſenſibus. ita nõ fit iudiciũ diuerſoꝝ ſenſibiliũ cognitoꝝ in diuerſis tꝑib; ꝗ ad dr̄am ⁊ ꝯueniẽtiã. ſ; opoꝛꝫ illa eodẽ tpe cognoſci. ptꝫ. q: tũc pri us cognoſcerem9 vnũ puta albũ ⁊ poſtea alterũ puta dulce. ſ; h̄ nõ pt eſſe q: nullꝰ põt iudicare ꝑ ſenſuz aliq̄ eẽ diuerſa niſi ambo cognoſcat ꝑ illo in/ſtãti in q̊ iudicat vnũ differre ab alio. q: non p̄t illud iudicare niſi ꝯpet ipa ad inuicẽ. ꝗ ſicut opoꝛꝫ ꝑ eãdẽ potẽtiã vtraq; cognoſcere. ita oꝫ in eodem tpe illa cognoſcere ad h̄ ꝙ poſſit iudicare ꝙ inter ſe diſtinguant̄

Ad rõnes añ oppoſitũ Ad primã dicit̄ ꝙ licet a diuerſis ſenſib; exterioꝛib; cognoſcãtur diuerſa ſenſibilia ꝓpria nõ tñ poſſumꝰ po/nere dr̄am ⁊ ꝯueniẽtiã inter diuerſa ſenſibilia niſi eadẽ potẽtia cognoſcãt̄.

Ad ſcðam dr̄ ꝙ ꝑ intellectũ cognoſcũt̄ ſenſibilia ꝗtũ ad q̄d eſt ⁊ poni/mus inter ipa ꝯueniẽtiã ⁊ dr̄am cõponẽdo ⁊ diuidẽdo ſ; q̊ ad diuerſam ĩ/mutatõem ſenſus cognoſcimꝰ ea ꝑ ſenſũ Ad tertiã dr̄ ꝙ ſenſus nõ cõ/ponit vel diuidit p̄dicãdo vel negãdo ſicut intellectus ſ; appꝛhẽdẽdo vni onẽ vel diuiſionẽ plurium adinuicem. Ad q̄rtã patuit ſolutõ ex dictis Põt tñ dici ꝙ ſenſibilia q̄ ſũt ꝯ̄ria in eſſe reali nõ pñt eẽ ĩ eodẽ ſm actũ ſub illo eſſe tñ ſm eſſe intentõnale pñt eſſe in eodẽ nec illo mõ ꝯtrariant̄. q: in/tentõnes non contrariant̄.

Quod aũt neq; in ſepato tempoꝛe hinc. Sicut em̄ idem di/cit ꝙ alterum bonũ ⁊ malũ. ſic ⁊ qñ alterũ dicit qm̄ alterum tunc et alterum. non ſm accidẽs ipm qñ. Dico ãt puta nunc dico qm̄ alterũ nõ tñ qm̄ nũc alterum. ſ; ſic dicit ⁊ nũc ⁊ qm̄ nũc ſil' ergo. Quare inſepabile ⁊ in inſepabili tpe. Atuero im poſſibile eſt ſil' ſm cõtrarios motos moueri idẽ aũt indiuiſi/bile ⁊ in indiuiſibili tpe. ſi em̄ dulce ſit mouet ſenſum aut in/tellectũ. amarũ ãt cõtrarie. ⁊ albũ aliter. Ergo ſimul quidem et numero indiuiſibile ⁊ inſepabile quod iudicat ſm eſſe aut ſepatum. Eſt igitur quodãmodo diuiſibile quod diuiſa ſen/tit. eſt autem quod indiuiſibile ſm eſſe quidem enim diuiſi bile. loco autem ⁊ numero indiuiſibile. aut non poſſibile. po tentia quidem enim ⁊ indiuiſibile contraria. ſm eſſe autem non. ſed in operari diuiſibile et impoſſibile eſt ⁊ album et ni grum eſſe ſimul. Quare neq; ſpecies pati ipſoꝝ ſi hmõi eſt

ſenſus et intelligentia. Sed ſicut quod vocant quidam punctum aut vnum aut duo ſic et indiuiſibile. Scdm̄ quod quidem igitur indiuiſibile vnum diſcernens eſt et ſimul. ſm vero ꝙ diuiſibile. bis vtitur eodem ſigno ſimul. Inquātum quidem igitur pro duobus vtitur tercio. duo indicāt. et ſepata ſunt vt inſepato Inquātū vero vnū vno ⁊ ſimul. De principio quidem igitur ſm ꝙ dicimus poſſumus ſentire animal determinatum ſit hoc modo.

Queritur vtrū preter quinqꝫ ſenſus exteriores in aīalibꝫ perfectis ſint quattuor interiores. ſcꝫ ſenſus cōmunis ymaginatiua ſiue fantaſia eſtimatiua ⁊ memoria Arguit̄ ꝙ nō. qꝛ cōmune nō diſtinguit̄ ꝯtra ꝓpriū. g̃ ſenſus cōis nō dꝫ enumerari inter potentias ſenſitiuas p̄ter ſenſus exteriores. Secūdo fantaſiatū eſt memoratū ſunt paſſiones primi ſenſitiui ſcꝫ ſenſus cōis ſed paſſio nō diſtinguit̄ cōtra ſuū ſubiectū. ergo fātaſia ⁊ memoria nō diſtinguūtur a ſenſu cōi Tercio Intellectus minus dependet a ſenſu qꝫ q̄cūqꝫ potentia ſenſitiua. ſed intellectus nihil cognoſcit niſi accipiendo a ſenſu. g̃ multominus debet poni potentia ſenſitiua interior ad percipiendū intentiones nō ſenſatas que vocat̄ eſtimatiua.

Quarto actus cogitatiue qui eſt componere ⁊ diuidere ⁊ actus reminiſcentie qui eſt diſcurſus ad reminiſcendū de p̄teritis differūt ab actu eſtimatiue ⁊ memorie ſicut actus eſtimatiue ab actu fantaſie. ſed cogitatiua ⁊ reminiſcentia non ſunt potētie diuiſe ab eſtimatiua ⁊ memoria. g̃ ſimiliter eſtimatiua ⁊ memoria nō erunt abinuicem diſtincte.

In oppoſitū Arguit̄ per Auicennā in ſexto qui predictas quinqꝫ potencias enumerat.

Pro reſponſione ſciendū ꝙ poſtqꝫ viſum eſt de neceſſitate ponendi ſenſum cōmunem. Hic conſequenter videndum eſt de diſtinctione eius ab alijs potentijs ſenſitiuis interioribu s. vnde qa natura non deficit in neceſſarijs neqꝫ habundat in ſuperfluis ⁊ ad vitam animalis perfecti requiritur ꝙ non ſolum apprehendat rem in preſentia ſenſibilis ſed etiam in abſentia eius. Alias enim cum motus animalis ſequatur apprehenſionem non moueretur ad querendum aliquod abſens. Cuius cōtrarium videtur in animalibus perfectis cum moueatur ad proſequendū aliquod abſens. Ideo animal non ſolum cognoſcit ſenſibile preſens dum preſens eſt vel dum preſentialiter imutatur ſed etiam ſpeciem ſenſibilis retinet et conſeruat.

Sciendum ſecundo ꝙ bene retinere et bene recipere in organis corporalibus diuerſa principia conſequuntur. Nan humida bene recipiunt ſed male retinent ⁊ econtra eſt de ſiccis cum ergo potentia ſen

ſitiua ſit actus organi corporalis oportet ꝙ ſit alia potentia que retineat ſpecies ſenſibilium ⁊ alia que conſeruet. vnde ad recipiendum ipſas ordinantur ſenſus proprij et ſenſus cõmunis. Sed ad cõſeruandum illas ſpecies ordinatur fantaſia ſiue ymaginatiua que eſt ſicut theſaurus formarum acceptarum per ſenſum cõmunem. Ideo ſenſus cõmunis ponitur in prima parte capitis vbi congregantur nerui ſenſitiui omnium ſenſuum exteriorum ⁊ eſt quaſi centrum omnium ſenſuum ⁊ in propinquiori eius parte eſt fantaſia ſiue ymaginatiua vel ymaginatio que aliquãdo vocatur potentia formalis ꝗa retinet formas ⁊ figuras ſenſibiliũ.

Sciendũ tercio ꝙ animal perfectũ non ſolum mouetur ad ꝓſequendũ delectabile ſm ſenſum ⁊ ad fugiendũ triſtabile. ſed etiã mouetur ad ꝓſequẽdũ vel fugiendum propter alias vtilitates. ſicut auis colligit paleam non quia delectet ſenſuz ſed quia vtilis eſt ad nidificandum ⁊ ouis fugit lupum non propter indecentiam coloris vel figure ſed illũ apprehendit inimicum nature ſue. ergo neceſſarium eſt animali perfecto ꝙ recipiat aliquas intentiones que non percipiuntur a ſenſu exteriori. ⁊ ergo indiget principio illius perceptõnis. ⁊ quia perceptio formarum ſenſibilium fit per immutationem ſenſibilis. Non autem perceptio intentionum non ſenſatarum. Ideo ad percipiendum illas intentiones non ſenſatas q̃ non percipiuntur per ſenſum exteriorem. nec per ſenſum cõmunem oritur eſtimatiua in media parte capitis ⁊ quia ibi habet organũ quodãmõ imperfectum propter nimiũ motum cerebri. iõ ad conſeruãdum hmõi intentiones ponitur memoria que eſt theſaurus illarum intentionũ. Cuiꝰ ſignũ eſt quia principium memorandi in animalibus fit per aliquam intentõnẽ puta per nociuum vel conueniens et iſta memoria habet organum in poſtrema parte capitis vbi ſunt nerui motiui ⁊ ſenſitiui protenſi per ſpondilia dorſi.

Sciendum quarto ꝙ inter hominẽ et bruta non eſt differẽtia q̃ꝫtum ad formas ſenſibiles. quia ſimiliter ĩmutantur a ſenſibilibꝫ exterioribꝫ. Sed q̃ꝫtum ad intentõnes eſt differentia. quia bruta percipiunt hmõi intentõnes quodam inſtinctu naturali tm̃ ſed homo percipit eas ꝑ quandam collatõnem. ideo potentia cognitiua illarum intentionũ que in brutis dicitur eſtimatiua in homine dicitur cogitatiua que per quandã collatõnem iſtas intentõnes recipit. Ideo in homine hec potentia ratõ particularis dicitur quia eſt collatiua intentionũ particulariũ. ſicut ratõ intellectiua intentõnũ vniuerſaliũ. Et etiam differentia eſt inter hominẽ ⁊ brutum ex parte memorie. quia memoria in brutis eſt ſubita recordatio preteritoꝝ. ſed homo cum hoc habet reminiſcentiam cuiꝰ actus eſt vti quodã diſcurſu vel ſyllogiſmo ad inquirendum memoriam preteritoꝝ ſm intentiones particulares ⁊ conuenit memorie in hoibus inq̃ꝫtum eſt cõiuncta virtuti ſuperiori ſcꝫ intellectui cuiꝰ aliquo mõ naturã ꝑticipat

Concluſio preter quinqꝫ ſenſus exteriores in animalibus perfectis ſunt alij quattuor ſenſꝰ iteriores. ſ. ſenſꝰ cõis ymaginatiua ſiue fantaſia eſtiatiua ⁊ memoria. pꝫ ſatis ꝯclõ ex dictis. Verũtamẽ Auicen

na ponit q̄nq̧ interiores potentias q2 diſtinguit ymaginatiuā a fantaſia. ſ3 Thomas nō ponit realē drām inter ipos. q2 opatio ymaginatiue ꝛ fantaſie pn̄t eidem conuenire.

Ad rōnes aū̄ oppoſitū ad primā dicit᷑ ꝙ ſenſus cōmunis reſpectu pticulariū nō dr̄ cōmunis p̱ pdicatōem ſ3 p̱ cauſalitatē ſicut radix cōis ꝛ ꝯmune p̄ncipiū ipoꝝ. ideo bn̄ diſtinguit᷑ ꝯtra ipos. Ad ſcd̄am dr̄ ꝙ ſicut vna potētia orit᷑ ab aīa mediāte alia. ſilr̄ actio vni⁹ ſubijcit᷑ actioni alterius ꝛ ſm̄ h̄ fantaſiatiuū ꝛ memoratiuū dicūtur paſſiones p̄mi ſenſitiui tanq̧ efficiētis ꝛ nō tanq̧ ſubiecti. Ad terciā dr̄ ꝙ l3 opatio intellectus oriatur ex ſenſu tn̄ intellect⁹ multa cognoſcit in re app̄henſa p̱ ſenſu3 que ſenſus pcipe nō p̄t. Et ita dōm ē de eſtimatiua reſpectu ſenſus pticularis. Ad q̄rtā dr̄. ꝙ cogitatiua ꝛ memoria in hoīe hn̄t illā eminētiā vltra cetera aīalia nō p̱ aliq̄d qd̄ ſit ꝓpriū ſenſitiue parti ſ3 ꝓpter affinitatem ad intellectū. Jdō cogitatiua ꝛ reminiſcentia nō ſūt alie potentie ab eſtimatiua ꝛ memoria in hoīe. tn̄ ſunt in eo pfectiores q̧ in brutis.

Voniam aūt duab⁹ differentijs diffiniūt maxime animam motu quod ſm̄ locum et in eo quod eſt intelligere et diſcernere ꝛ ſentire. Videtur autem ꝛ intelligere et ſapere tanq̧ quoddam ſentire eſſe. Jn vtriſq̧ enim his aīa iudicat aliquid et cognoſcit eoꝝ que ſunt. Et antiqui ſapere ꝛ ſentire idem eſſe aiunt. ſicut Empedocles dixit ad preſens. voluntas augetur et in hominib⁹ ꝛ in alijs. Unde eis ſemp̱ ſapere altera preſtat. Jdem aūt his vult. ꝛ id quod eſt homeri Talis eīn intellectus eſt in terrenis hoīb⁹ quale3 ducit in diem pater virorumq̧ deorumq̧. Oēs eīn hi intelligere corporeum. ſicut ſentire opinantur. Et ſentire ꝛ ſapere ſimile ſimili. ſicut ſm̄ principia rōnibus determinauimus. Et tamē oportuit ſimul ipſos de deceptōne dicere magis ꝓprium eīn eſt animalib⁹ ꝛ plurimū tempus in hoc perficit anima. vnde neceſſe aut (vt quidam dicūt) omnia que vident᷑ eſſe vera. aut diſſimilis tactū deceptōnem eſſe. Hoc eīn cōtrariū ei qd̄ ſimile ſimili cognoſcere. Videtur aūt ꝛ deceptio ꝛ ſcientia cōtrarioꝝ eadem eſſe. Q quidem igitur nō idem ſit ſapere ꝛ ſen

tire manifeſtū eſt. hoc q̄dem em̄ in omnibꝫ eſt. illud autem in paucis aīalium eſt. Sed neqꝫ intelligere in quo eſt ⁊ recte ⁊ non recte. recte quidem prudentia ⁊ ſcientia aut opinio vera Non recte aūt ꝯtraria horum. neqꝫ hoc eſt idem cuꝫ ipſo ſentire. ſenſus quidem ꝓpriorum ſemper verus eſt ⁊ in omnibꝫ ineſt animalibꝫ. Intelligere autē ꝯtingit et falſo. ⁊ nulli ineſt cui nō eſt ratio. Fantaſia em̄ alterum eſt a ſenſu ⁊ ab intellectu. Et hoc non fit ſine ſenſu. ⁊ ſine hac non eſt opinio. Ꝙ autem non eſt eadem fantaſia ⁊ opinio manifeſtū. hec quidem em̄ paſſio in nobis eſt cum volumus. Pre oculis em̄ eſt facere ſicut in recordatiuis poſiti et ydolum ſunt faciētes: Opinari aūt non in nobis eſt. Neceſſe em̄ falſum aut verum dicere Amplius aūt cuꝫ opinamur difficile aliquid aut terribile ſtatim ꝯpatimur. Similiter aūt eſt ⁊ ſi ꝯſiderandū ſm fantaſiam aūt ſimiliter nos habemus. ſicut ſi eſſemus cōſiderantes in pictura difficilia et ꝯfidentia. Sunt aūt ⁊ ipſius acceptionis differentie ſcientia ⁊ opinio ⁊ prudentia ⁊ ꝯtraria horū. de quorū differentia altera ſit ratio.

Queritur vtrū intelligere ⁊ ſentire ſint idem ſicut fantaſia et opinio ☞ Arguit̃ p̄mo ꝙ ſic. qꝛ tam intelligendo ꝙ̃ ſentiendo anima iudicat ⁊ cognoſcit. ergo intelligere eſt idem cū ſentire. ⁊ ꝑ ꝯſequēs intellectus cum ſenſu ⁊ etiam opinio que ꝑtinet ad intellectū cū fantaſia q̄ ꝑtinet ad ſenſum Scd̄o ſic. nullū incorporeū patit̃ a corporeo. ſed intellectus ⁊ volūtas patiūtur a corporibꝫ celeſtibꝫ. qꝛ ſm Empedoclē diuerſitas temporꝫ hominibꝫ ⁊ brutis alia ⁊ alia ſapere p̄ſtat. homines em̄ diuerſis horis ⁊ tꝑibꝫ de rebꝫ diuerſimode iudicāt. ergo intellectus eſt corporeus. ⁊ ꝑ ꝯſequens nō differt a ſenſu. nec intelligere a ſentire Tercio ſic. talis eſt intellectus in hominibꝫ qualē inducit pater virorꝫ deorūqꝫ ſcꝫ ſol. ergo intellectus patit̃ a corꝑe celeſti. ⁊ ſic eſt corporeus ⁊ nō differt a ſenſu. In oppoſitū eſt phus in littera.

Sciendū primo ꝙ poſtꝙ̃ phus oſtendit duas operationes ſenſus ꝯmunis nō excedere virtutem p̄ncipij ſenſitiui. Inquirit ꝯſequent̃ vtrū ſapere ⁊ intelligere ⁊ q̄dā alie oꝑatōes excedāt facultatē hm̄oī

ꝑncipij. ꝑmo oſtendendo ꝙ intelligere ⁊ ſapere nō ꝑtinent ad ſenſum qḋ eſt oſtendere ſenſum nō eſſe idē cū intellectu. Deinde oſtendit ꝙ fantaſia que ꝑtinet ad ſenſum ⁊ eſt apparitio q̄ fit in ꝑte ſenſitiua nō eſt idem cum opitione que ꝑtinet ad intellectū. ⁊ eſt q̄dam apparitio intellectiua. Deinde ꝯparat opinionē ad intellectū ⁊ fantaſiā ad ſenſum

Sciēdū ſcḋo. ꝙ nullū corpus pt directe agere in icorporeū. Et qꝛ potētie ſenſitiue ſunt corporee. qꝛ ſunt virtutes organis corporeis affixe. ideo pn̄t imutari ꝑ actōem corpoꝝ celeſtiū. nō tn̄ ꝑ ſe ſed ꝑ accidens. qꝛ nec aīa nec virtus eius mouet̄ niſi ꝑ accidens moto corpore. ideo antiq̄ ponentes celū habere directe impſſionē in intellectū ⁊ volūtatem dixerūt intellectū eſſe corporeū ⁊ per ꝯſequens nō differre a ſenſu. ⁊ etiā ꝙ ſapere ⁊ intelligere ſint idem cū ſentire. qꝛ tam intelligendo q̄ꝫ ſentiendo aīa cognoſcit. Et ꝙ dicat̄ celū agere in intellectū ⁊ volūtatē patꝫ ꝑ ꝟba coꝝ. qꝛ dicit Empe. ꝙ in hominibꝫ ⁊ brutis augetur volūtas ad preſens ⁊ diuerſitas tempoꝝ intellectui diuerſa ſapere pſtat. Et homerus dꝛ ꝙ talis eſt intellectus in terrenis hoībꝫ qualē inducit pater viroꝝ deorūq̄ꝫ ſol qui ſm ipſum dꝛ pater viroꝝ. qꝛ ſol et hō generant hominē. Et dꝛ pater deoꝝ. quia ceteros planetas illuminat quos antiqui credebant eſſe hoīes deificatos in celo poſt mortē. quoꝝ ſol pater fuerat.

Tercio ſciendū. ꝙ licet impreſſio corpoꝝ celeſtium pt indirecte ꝑtingere vſq̄ꝫ ad volūtatē ⁊ intellectū ꝓut intellectus in ſua opatione ꝯiūgitur ſenſui. qꝛ leſo organo fantaſie impedit̄ ſpeculatio intellectus. Silr̄ volūtas ꝯiūgitur appetitui ſenſitiuo ⁊ inclinat̄ ad mouendū vel volendum ſm inclinationes appetitus ſenſitiui qui pt variari ꝑ actionē corpoꝝ celeſtium. tn̄ corpora celeſtia non poſſunt directe agere in intellectuꝫ ⁊ volūtatem. Nec volūtas de nec̄citate trahit̄ ad appetitus ſenſitiuos. ſed de ſe manet libera ad hoc ꝙ ſequat̄ vel nō ſequat̄ inclinatōem appetitus ſenſitiui. ideo corꝑa celeſtia non inducūt neceſſitatē corporibꝫ humanis. quare ratio antiquoꝝ eſt falſa.

Concluſio prima. Antiqui male aſſignabant cauſaꝫ cognitiōis eſſe ſilitudinē cognoſcētis ad cognitū nō aſſignātes cām deceptionis. Patꝫ. qꝛ deceptio eſt magis ꝓpria aīalibꝫ q̄ꝫ cognitio. qꝛ hoīes a ſeipſo decipi poſſunt. ⁊ ſi veritatē cognoſcāt opꝫ ꝙ ab alijs doceant̄. ⁊ in maiori tꝑe aīa eſt in deceptōe q̄ꝫ in cognitione veritatis. ad quā cognitōem vix ꝑuenit niſi ꝑ ſtudiū magni tꝑis. ergo antiqui aſſignātes cām cognitiōis aīe debuerūt aſſignare cām ſue deceptōis. qḋ tn̄ nō fecerūt. Nec valet dicere ꝙ ſicut cauſatur cognitio ꝑ ꝯtactum rei ſilis. ita deceptio ꝑ ꝯtactum rei diſſimilis. qꝛ ꝯtrarioꝝ eſt eadem deceptio ⁊ ſcīa. modo ſimile ⁊ diſſimile ꝯtrariantur. ergo ſi de ſimili habet̄ ſcīa ita de diſſili. ⁊ ſilr̄ de deceptōe

Secūda ꝯcluſio. Sentire nō eſt idem ꝙ ſapere nec intelligere. Primū patꝫ. qꝛ ſentire ineſt oībꝫ animalibꝫ. ſed ſapere ꝯuenit paucis. ergo ſentire non eſt idem qḋ ſapere. Nec tn̄ intelligendū eſt ꝙ ſapere ſolum inſit hominibꝫ. qꝛ quedā bruta aliquid prudentie participant ꝓut nec

te iudicant ad agendū per naturalem eſtimationem. Secūdū ꝓbatur. qꝛ
ↄtingit intelligere recte ⁊ nō recte. vt ꝑ ſapientiā ⁊ prudentiā intelligimus
recte ⁊ non recte ⁊ oppoſita hoꝝ. ſed non ↄtingit ſentire nō recte. qꝛ ſenſus
circa ꝓpria ſenſibilia ſemꝑ eſt verus. Itē ſentire ↄuenit oībꝫ animalibꝫ. ſꝫ
intelligere ſolū ↄuenit habentibꝫ rōnem. ergo ſentire non eſt idem qđ intelli
gere cum potentie ꝑ ſuos actus diſtinguūtur. Et capit̃ hic ſapere vt idē
eſt ꝙ iudicare. et intelligere vt idem eſt ꝙ apprehendere ꝑ intellectū. qui ꝑ/
mo apprehendit ⁊ poſtea iudicat

Concluſio tercia. fantaſia non eſt idem qđ opinio. Patet
qꝛ fantaſia eſt in nobis cū volumus. qꝛ eſt in poteſtate noſtra formare ali
quid quaſi apparens nobis vt montē aureū. ſed opinari nō ineſt nobis cū
volumus. ſed oportꝫ opinātem habere rōnē ꝑ quā verū vel falſum opinat̃
igitur ⁊c̃. Secūdo ad opinari ſemꝑ ſequit̃ delectatio vel triſtitia. qꝛ per hoc
ꝙ apprehendimus aliquid triſtabile vel delectabile habet̃ delectatio vel
triſticia. ſed ad fantaſiam non ſequitur paſſio in appetitu. qꝛ dum aliquid
nobis apparet ſm̃ fantaſiā ſimiliter nos habemus vt cōſiderantes in pic/
tura aliqua delectabilia vel triſtabilia vnde non ſeq̃tur delectatio vel tri/
ſticia. igitur opinio nō eſt idem qđ fantaſia.

Concluſio quarta. Opinio ꝑtinens ad intellectū non eſt
intellectus nec fantaſia que pertinet ad ſenſum eſt ſenſus. Patꝫ qꝛ dū ſen/
timus vel intelligimus aliquid dicimus ita eſſe. ſed quādo habemus opi/
nionem vel fantaſiam dicimus ꝙ ſic videt̃ vel apparet ⁊ nō ſumꝰ certi

Ad rōnes ante oppoſitum ad primā dicit̃. ꝙ aliter fit iudi
cium ꝑ intellectum ⁊ ſenſum ſm̃ ꝙ intellectus et ſenſus circa diuerſa ope/
rantur Ad ſecūdam ⁊ terciā partꝫ ſolutio ex dictis.

E eo aūt qđ eſt intelligere. qm̄ alterū eſt ab eo quod eſt
ſentire. Huius aūt aliud fantaſia eſſe videt̃. aliud opi/
nio De fantaſia determinās ſic ⁊ de altero dicēdū ē. Si igi/
tur fantaſia eſt ſm̃ quā fantaſma aliqđ in nobis fieri dicimꝰ
⁊ ſi nō aliq̈d ſm̃ metaphorā dicimꝰ vna q̈dā potētia eſt: haꝝ
aūt habitꝰ ſm̃ quā diſcernimꝰ aut verū aut falſum dicimꝰ
hmōi aūt ſunt ſenſus. opinio ſcīa ⁊ intellectꝰ. Q̈ q̈dē igit̃ nō
ſit ſenſus manifeſtū ex his eſt. Senſus q̈dē em̄ aut potentia
aut actꝰ eſt. vt viſus ⁊ viſio. fantaſiat̃ aūt aliq̈d ⁊ nullo hoꝝ
exiſtētē: vt q̄ in ſomnis. Poſtea ſm̃ potentiā ſenſus q̈dē ſem
per adeſt viuentibꝫ ⁊ nō orbatis. fantaſia autem non

Si vero ei qđ actu idem omnibꝰ vti ꝯtingeret beſtijs fantaſiam ineſſe. videtur aūt non beſtijs. vt formice aut api aut vermi. Poſtea hi quidem veri ſemper. fantaſie autem plures falſe. Amplius autē non dicimus cum operemur certe circa ſenſibile. quoniam videtur hoc nobis ſed magis cum nō manifeſte ſentimus. tunc et aut verus aut falſus. Et quod quidem diximus apparent ⁊ dormientibꝰ viſiones. At uero neqꝫ ſemper vera dicentium neqꝫ vna erit vt ſcientia aut intellectus. Eſt em̄ fantaſia ⁊ vera ⁊ falſa. Relinquitur igitur videre ſi opinio ſit. Fit em̄ ⁊ opinio ⁊ vera ⁊ falſa. ſed opinioni quidem inheret fides. Non em̄ contingit opinantem de quibus non videtur credere. Beſtiarum autem nulli ineſt fides fantaſia autem multis. Amplius ſi omnē opinionem conſequatur fides. fidem autem ſuaſum eſſe. ſuaſionem autē ratio. Beſtiarum autem quibuſdam fantaſia ineſt. ratio vero non. Manifeſtum igitur quoniam neqꝫ opinio cum ſenſu neqꝫ per ſenſum neqꝫ complexio opinionis ⁊ ſenſus erit fantaſia. Propter hoc et manifeſtum ꝙ non alia quedam eſt opinio. ſed illa que quidem cuius eſt ⁊ ſenſus Dico autē ex albi opinione et ſenſu complexio fantaſia eſt Non em̄ ex opinione quid eſt albi: ex ſenſu autē boni. Apparere igitur eſt opinari. quod quidem ſentitur non ſm̄ accidens: Apparent aūt ⁊ falſa. de quibus ſimul acceptionē veram habent. ⁊ videtur ſol vnius pedis. ſed creditus eſt maior eſſe habitatione. Accidit igitur aut abijcere ſuipſius veram opinionem quam habebat ſaluatam ſaluare non oblitum neqꝫ decredentem. aut ſi adhuc habet eandē neceſſe veram ⁊ falſam. ſed falſa facta eſt cū lateat trāſcendens res. Non ergo vnum aliquod horum eſt. neqꝫ ex his fantaſia. Sed qm̄ accidit moto hoc moueri alterum ab hoc. fantaſia aūt motus videtur eſſe. ⁊ non ſine ſenſu fieri ſed in his que ſentiūt. ⁊ quorum ſenſus eſt. Eſt autem motū fieri ab actu ſenſus. ⁊ hunc ſimilem neceſſe eſt eſſe ſenſui. erit vtiqꝫ fantaſia ipſa motus non ſine ſenſu contingens. Neqꝫ non ſentientibꝰ ineſſe. Et multa aūt eſt ſm̄ ipſam facere ⁊ pati habens. ⁊ eſſe veram ⁊ falſam. hoc autem accidit propter hoc ꝙ ſenſus propriorum quidem eſt verus autem quam pauciſſi-

mum habẽs falſuz. Secũdo aũt de accidere hoc ⁊ hoc iam ↄtingit mentiri. Qđ quidem eñ album non mentitur. ſi autem hoc album aut aliud mentitur. Tercio autẽ ↄmunium et conſequentiũ accidentia quib⁹ inſunt propria. Dico autẽ vt motus ⁊ magnitudo accidũt ſenſibilib⁹. circa que eſt maxime iam decipi. Scđm ſenſum motus aũt ab actu factus differt a ſenſu qui ab his trib⁹ ſenſibus. Et primus quidem preſentis ſenſus verus. Alij autẽ preſentis ⁊ abſentis erunt vtiq; falſi. Et maxime cum procul ſit ſenſibile. Si quidem igitur nihil aliud habet que dicta ſunt niſi fantaſia. hoc autẽ eſt quod dictum eſt. Fantaſia vtiq; erit motus a ſenſu ſm actum factus. Quoniam autez viſus maxime ſenſus eſt. et nomen a lumine accepit. qm̃ ſine lumine non eſt videre Et quoniam immanent ⁊ ſimiles ſunt ſenſib⁹. multa ſm ipſos operantur animalia. Alia quidem quia non habent intellectum vt beſtie. Alia vero ex velamẽto intellectus. aliquãdo paſſione aut egritudine aut ſomno. vt homines. De fantaſia quidem igit̃ qđ eſt ⁊ ꝓpter quid dictũ ſit in tantum

Querit̃ vtrũ fantaſia ſit ſenſus intellectus vel opinio.

☞ Arguit̃ p̃mo q̈ ſic. quia quidq̈d eſt in nobis ꝑtinẽs ad cognitõnem reducit̃ ad ſenſum vel intellectũ. ſed fantaſia eſt in nobis ꝑtinẽs ad cognitionẽ ⁊ nõ ꝑtinet ad intellectũ. g̃ ad ſenſuz. ⁊ ꝑ ↄſequens eſt ſenſus Secũdo ſic. dr̃ ſcđo phiſicoꝝ q̈ intelligẽtie credere eſt incõueniẽs. ⁊ ibi capit̃ intelligentia ꝓ fantaſia qđ nõ recte fieret niſi eſſet intellectus. Tercio ſic. ſcire eſt rem ꝑ cãm cognoſcere. ſed qñq; ꝑ fantaſiam ↄp̃hendim⁹ rẽ ꝑ cãm vt qñq; ꝑ fantaſiã gladij fantaſiamur interfectõem Quarto opinio ẽ aſſenſus rõnis ad vnã ꝑtẽ ↄtradictõis cũ formidine de oppoſito. ſed hoc ↄuenit fantaſie. ergo eſt opinio In oppoſitũ eſt ph̃s in littera

Sciendũ primo q̈ poſtq; ph̃us oſtendit q̈ fantaſia non eſt opinio. ↄſequenter inq̈rit q̈d ſit fantaſia. ⁊ cuz ſit oſtenſum q̈ intelligere eſt aliud a ſentire. ⁊ q̈ opinio ꝑtinet ad intellectũ ⁊ fantaſia ad ſenſuz. conſequẽter determinat de fantaſia inquirendo quid eſt. ⁊ poſtea determinabit de intellectu ⁊ opinione. ⁊ in alijs libris ſequẽtib⁹ de alijs ſenſib⁹ interiorib⁹

Sciendum ſecūdo. ꝙ cū fantaſia ſit ſm quam aliqđ fantaſma nobis apparet. vt ydolum vel ſil'itudo alicuius rei particularis. videtur ꝙ fantaſia ſit de numero habituum vel potentiarum cognitiuarum quibus vnum diſtinguitur ab alio. vt verum a falſo. quia aliquid apparere non eſt aliud ꝙ̃ cognoſcere verum a falſo. ſed quatuoꝛ potentie vel actus quibꝰ verum a falſo diſcernit̃. ſcilꝫ ſenſus intellectus ſcientia ⁊ opinio. capiendo tamen intellectū ꝑ cognitōe ꝓncipioꝝ et ſenſum ꝑ actu potentie cognitiue ſenſitiue.

Concluſio pꝛima. fantaſia non eſt ſenſus nec ſenſus in potentia nec ſenſus in actu. Pꝛimū patꝫ dupl'r. qꝛ ſenſu exiſtente in potentia nihil nobis apparet. ſed in fantaſia ſemꝑ nobis aliquid apparet. Secūdo ſenſus in potentia ſemꝑ adeſt aīali. non aūt fantaſia. cum non ſemꝑ nobis aliquid appareat. ergo ⁊c. et hic capit̃ fantaſia ꝑ actu fantaſie. Secūdū ꝓbatur quadrupl'r. ꝓmo qꝛ ſentire in actu ꝯuenit oībꝰ brutis. ſed fantaſia non ꝯuenit oībꝰ brutis. qꝛ formice apes ⁊ vermes nō habent fantaſiam et eſt ſermo de fantaſia determinata q̄ hꝫ oꝛganū determinatū vbi retinentur ſpēs ſenſibiliū abeūtibꝰ ſenſibilibꝰ. Sed ꝯtra argueret̃. qꝛ p̄dicta animalia ſunt pꝛudentia. vt pꝫ ex ſuis operibꝰ. qꝛ prouident ſibi de futuris. ḡ habent fantaſiam determinatā. Rūdetur ꝙ illa aīalia ſolū operant̃ quadā naturali inclinatōe. ⁊ nō qꝛ habeant fantaſiaꝫ determinatā diſtinctā a ſenſu. nihil eīn fantaſiant̃ niſi dum mouētur a ſenſibili. et ꝙ̃uis operant̃ ꝓpter finem quaſi ꝓuidendo de futuro. hoc tū non eſt qꝛ habeant precognitiōem futuri. ſed qꝛ imaginātur actus p̄ſentes qui oꝛdinātur ad finem ⁊ magis operant̃ ex naturali inclinatōe ꝙ̃ ex appꝛehenſione. Secūda rō. ſenſus ſm actum ſemꝑ ſunt veri. qꝛ ſenſus circa ſenſibile non decipit̃. ſed fantaſie ſepe ſunt falſe. igit̃ ⁊c. Tercia rō. cū aliquid ſentimus in actu habemus certitudinē de ipſo. ſed cū aliquid fantaſiamur dicimꝰ ꝙ hoc nobis videt̃ ⁊ ſumus incerti. Quarta rō. doꝛmientibꝰ ſepe ineſt fantaſia. ⁊ eis nō ineſt ſenſus in actu. ergo fantaſia nō eſt ſenſus in actu

Secūda ꝯcluſio. fantaſia non eſt intellectus vel ſcientia Patet. qꝛ intellectus ⁊ ſcia ſemꝑ ſunt veroꝝ. fantaſia vero eſt qñqꝫ veroꝝ et quandoqꝫ falſoꝛum

Tercia ꝯcluſio. fantaſia nō eſt opinio. Patꝫ pꝛimo. qꝛ ad opinionē ſemꝑ ſeqtur fides. ſed illa nō ſemꝑ ſequitur ad fantaſiā. cum in brutis nō ſit fides. tū in eis reperit̃ fantaſia. Secūdo. q̄cūqꝫ hñt opinioneꝫ hñt rōnem ꝑ quā fit ꝑſuaſio ⁊ fides. ſed nulla beſtia hꝫ rōnem ⁊ tū aliq̄ habent fantaſiā. ḡ fantaſia nō eſt opinio

Quarta ꝯcluſio. fantaſia nō eſt q̇d ꝯpoſitū ex ſenſu ⁊ opinione. Patꝫ qꝛ multotiens habemꝰ ſenſum falſum ⁊ verā opinionē. ſicut ſol ſm ſenſum apparet bipedalis ꝙ̃titatis. ⁊ tū rōne credimus ipm ēē maioꝛē tota terra. ḡ fantaſia non eſt q̇d ꝯpoſitū ex ſenſu ⁊ opinione. ⁊ ſic habet̃ quid non ſit fantaſia

Dubitat̃ q̇d eſt fantaſia. Rūdet̃ ꝙ eſt motꝰ factus a ſenſu

ſm actū.⁊ iſte motus cā tur a ſenſu in actu.ideo ſil'is eſt ſenſui.cū oīe agēs
agat ſibi ſil'e. Nā illud qđ mouet eo ꝙ mouet᷑ cauſat motuꝫ ſil'em motui ꝙ
mouet᷑.ğ motus fantaſie nō poteſt eſſe ſine ſenſu.

Dubitat᷑ ſecūdo.cū fantaſia ſit motus a ſenſu qualiter fan
taſia pt̄ eſſe falſa ſenſu exiſtente vero.¶ Pro dubio ſciendū ꝙ licet ſenſus
circa ꝓpria ſenſibilia raro deficiat ſicut potētie naturales nō deficiūt a pro/
prijs opatōibꝫ niſi raro.tñ ſenſus circa ſenſibilia cōia ⁊ ꝑ accñs ſepe decipi
tur.q2 iudiciū de ipis variat᷑ ſm diuerſas cās. Tūc rñdet᷑ ꝙ fantaſia pt̄ eē
falſa ſenſu exiſtente vero.q2 motꝰ fantaſie eſt factus a ſenſu.⁊ eſt effectus
eiꝰ.ſꝫ effectꝰ eſt debilioꝛ ſua cā ⁊ q̄to plus elongat᷑ a p̄mo agēte tanto mi
nus hꝫ de virtute eiꝰ.ideo licꝫ motꝰ fantaſie qui fit a ſenſu ꝓprioꝝ ſenſibili
um vt in pluribꝫ ſit verꝰ in p̄ſentia ſenſibilis.tñ in abſentia pt̄ eē falſus.etiā
fantaſia circa ſenſibilia cōia ⁊ ſenſibilia ꝑ accñs pt̄ eſſe falſa.tam' in p̄ſentia
q̄ in abſentia ipſorum.

Dubitat᷑ tercio.a quo ſumit᷑ nomē fantaſie. Rñdet᷑ ꝙ phos
grece eſt idē ꝙ lux latine Jñ venit phanos qđ eſt apparitio vel illuminatio
vnde vlterius dicitur fantaſia.

Dubitat᷑ quarto.q̄re aīalia agūt ⁊ patiūtur ꝑ fantaſiam
Rñdet᷑ ꝙ fantaſie manēt abeūtibꝫ ſenſibilibꝫ in actu.ideo ſicut ſenſus in ac
tu mouet appetitū in p̄ñtia ſenſibilis.ita fantaſia in abſentia.ꝓpter h̄ aīa/
lia multa opant᷑ ſm fantaſiā.⁊ hoc ꝯtingit qñ deeſt intellectus q̄ nō corri/
git cognitōem fantaſie.ideo nō hñtia intellectū agūt ſm fantaſiam.⁊ qñq3
hoies dū nō hñt intellectū velatū qđ ꝯtingit tripl'r.q2 qñq3 intellectꝰ ē ve
latus ex forti paſſione q̄ obnubilat intellectū vt in icōtinēte.qñq3 ꝓo' ex in/
firmitate.vt in freneticis.qñq3 aūt in ſomno vt in dormiētibꝫ. Jſtis de cau
ſis fantaſia p̄ualet intellectui.⁊ tūc hō ꝓſeq̄tur opatōem fantaſie.

Ad rōnes añ oppoſitū Ad p̄mā đ2 ꝙ fantaſia ꝯſequit᷑ ac/
tū ſenſus.ſꝫ tñ nō eſt ſenſus Ad ſcđā3 đ2.ꝙ ibi capit᷑ intelligētia ꝑ ima
ginatōe vel fantaſia q2 nōdū ꝓbauerat phs intellectū eſſe diſtinctū a fan
taſia ⁊ ſenſu Ad terciā đ2 ꝙ ꝑ fantaſiā ꝑ accñs ꝯtingit intelligere effec
tum ꝑ cām.qñq3 apprehēſione ſenſitiua.ſꝫ h̄ nō fit ꝑ diſcurſum rōnis qđ
req̄rit᷑ ad ſciam Ad q̄rtā đ2 ꝙ fantaſia nō eſt aſſenſus rōnis.ſed eſt mo
tus factus a ſenſu.⁊ ſic eſt finis huiꝰ ſecūdi de aīa.

Recapitulatio huiꝰ ſcđi libri de aīa in quo determinatū
eſt de aīa q̄tū ad ſubam eiꝰ ⁊ q̄tū ad potētias vegetatiuas ⁊ ſenſitiuas.
Cuiꝰ ſunt quatuoꝛ tractatꝰ. Primo detminat᷑ de aīa ſm ſe totā ⁊ q̄tum
ad eiꝰ ſubam. Jn ſcđo ꝓo de potētijs vegetatiuis. Jn tercio de ſenſibꝫ ex
terioribꝫ Et in q̄rto de ſenſibꝫ interioribꝫ.ſecūdꝰ ibi(q̄re p̄mū de alimētis)
Terciꝰ ibi(detminatis aūt de his) Quartꝰ ibi(ꝙ aūt nō ſit ſenſus) Pri
mus tractatꝰ hꝫ tria capl'a. Jn p̄mo phs inueſtigat cōem definitōem aīe.
Jn ſcđo ꝯcludit ꝓpriā definitōem eiꝰ q̄ pt̄ approp̄ari cuilibet aīe.ibi(Oīn
aūt) Jn tercio oſtēdit qualiter p̄dicta definitio đꝫ appropriari diuerſis ptī
bus aīe enumerando potentias anime et oſtendendo qualiter ꝯſtituūt di
uerſos gradus viuētium.ibi(Potentiaꝝ aūt anime)

Liber ſecūdus

¶ Secundus tractatus ꝯtinet duo capitula. In primo phus oſtendit que operationes ꝯueniūt anime vegetatiue. In ſecūdo determinat de alimento quod eſt obiectum anime vegetatiue. ⁊ quō ſe habet ad operatōes anime vegetatiue. et quō ſm illas operationes definiūtur potentie anime vegetatiue. ibi (Qm̄ aūt que habent potentie. ¶ Tercius tractatus continet ſeptem capitula. In p̄mo phus oſtendit ꝙ omnis ſenſus eſt in potentia paſſiua. ⁊ quomodo habet reduci ad actum. In ſecundo determinat de ſenſibꝫ in ꝯmuni et in ſpeciali de ſenſibꝫ ⁊ de ſenſu viſus. ibi (Dicenduꝫ autem) In tercio determinat de ſenſibili ⁊ ſenſu auditus. ibi (Nūc auteꝫ p̄mū) In quarto de ſenſibili ⁊ ſenſu olfactꝰ. ibi (de odore aūt) In quinto de guſtabili ⁊ guſtu. ibi (guſtabile aūt) In ſexto de tangibili ⁊ tactu. ibi (tāgibile aūt) In ſeptimo de ſenſibꝫ in ꝯmuni ꝙ omnis ſenſus eſt ſuſceptiuꝰ ſpecierum ſine materia. ibi (Oportet autem vniuerſaliter) ¶ Quintus tractatus cōtinet quatuor capitula. In primo phus oſtendit qualiter ſūt tm̄ quinqꝫ exteriores ⁊ qualiter in animali requiritur pluralitas ſenſuum In ſecundo probat ꝙ preter quinqꝫ ſenſus exteriores ſit ponendus ſenſus communis. propter duas operationes ſenſus que nō poſſunt fieri ab aliquo ſenſu particulari. In tercio oſtendit ꝙ intelligere differt a ſentire et intellectus a ſenſu. et ſimiliter opinio ꝯſequens intellectuꝫ ⁊ fantaſia que conſequitur actum ſenſus. In quarto oſtendit quid non eſt ⁊ quid eſt fantaſia. Secundum ibi (Quoniam autem ſentimus) Tercium ibi Quoniam aūt duabꝫ differentijs. Quartū ibi (De eo aūt qđ eſt intelligere

¶ Finitur Secūdus liber de Anima.

¶ Sequitur Tercius liber de Anima

De anima.

E parte autem anime qua cognoſcit anima et ſapit ſiue ſeparabili exiſtente ſiue nõ ſeparabili ſm magnitudinem. ſed ſm rationem conſiderandum quam habet differentiam. et quomodo quidem ſit ipm intelligere. Si igitur eſt intelligere ſicut ſentire aut pati aliquid. vtiqꝫ erit ab intelligibili. aut aliquid huiuſmodi alterũ Impaſſibilem ergo oportꝫ eſſe ſuſceptiuum autem ſpeciei. ⁊ potentia hmõi ſed non hoc. Et ſimiliter ſe habere ſicut ſenſitiuũ ad ſenſibilia. ſic intellectiuum ad intelligibilia.

Circa initium tercij libri de aĩa

Queritur vtrũ intellectus noſter poſſibilis ſit potẽtia paſſiua. Arguitur ꝙ non. quia ſubſtãtia eſt intellectiua eo ꝙ eſt imaterialis. ſed anima noſtra eſt imaterialis per ſuã eſſentiam. ergo ꝑ ſuã eſſentiam eſt intellectiua. ⁊ ſic intellectus non eſt potentia paſſiua. Secundo arguitur. vnũquodqꝫ patitur ſm materiam ⁊ agit ſm formã. ſed virtus intellectiua cõſequitur imaterialitatẽ ſubſtantie intellectualis. ergo intellectus non eſt potẽtia paſſiua. Tercio intellectus noſter poſſibilis eſt immaterialis ſed vnumquodqꝫ patitur ratione materie ergo intellectus non eſt potentia paſſiua. Quarto agens nobilius eſt patiante. ſed potentie vegetatiue ſunt actiue. ergo intellectus qui eſt perfectior iſtis ẽ potẽtia actiua

In oppoſitum eſt phũs in littera. Pro rñſione ſciendum primo ꝙ poſtqꝫ phus in ſecũdo libro egit de parte ſenſitiua anime ⁊ oſtendit ꝙ intelligere ⁊ ſentire non ſint idem cõſequẽter. In iſto tercio determinat de parte intellectiua anime ⁊ ꝯſequenter de actibus et differentia eiꝰ a ſenſu ⁊ vltimo de principio motiuo ſm locum. Et primo tractat de intellectu poſſibili. ſecũdo de intellectu agẽte. tercio de intellectu in actu. quarto de virtute appetitiua. ⁊ de principio motiuo. ⁊ qꝫuis intellectus agens nobilior ſit poſſibili eo ꝙ agens nobilius ſit patiente. tamẽ prius determinat de poſſibili eo ꝙ maiorẽ habet affinitatem ad ſenſum.

Sciendum ſecundo ꝙ phũs vocat partem intellectiuam anime partẽ qua anima cognoſcit ⁊ ſapit. cognoſcit enĩ qꝫtum ad apprehẽſionem ⁊ ſapit qꝫtum ad iudiciũ intellectus vel diceretur ꝙ cognoſcere refertur ad intellectum practicũ ſapere vero ad ſpeculatiuũ. Et querit phus vtrũ hec pars ſit ſepabilis ab alijs partibus anime ſubiecto vel rõne tñ et ſi ſit ſepabilis ſm rõnem tñ quã differentiã habet ad alias partes ⁊ ꝗa ꝓprietates potentie cognoſcuntur ex quantitate ſui actus. Ideo phus in/

quirere opatōnem intellectus vt potentia intellectiua cognoſcaꝛ.

Sciendum tercio ꝙ paſſio vł pati dicitur tripliciter. vno modo ꝓprie qñ ab aliquo remoueꝛ q̄litas ſibi couueniens ſm naturā ſuā ꝓpriam vel naturalem inclinatōnem vt aqua patitur dum calefit. Secūdo modo diciꝛ minus ꝓprie aliquid pati dum aliquid abijciꝛ ab eo ſiue ſit cō-ueniens ſiue non. ⁊ iſto modo patiꝛ nedum egrotans ſed etiam qui ſanaꝛ.

Tercio mō diciꝛ aliq̄d pati cōiter qñ recipit aliquid ad qđ erat in po-tentia ſine hoc tñ ꝙ aliq̄d ab eo abijciaꝛ. ⁊ iſto modo omne qđ exit de potē-tia in actum patiꝛ dato ꝙ perficiaꝛ ⁊ hec vocaꝛ paſſio ꝑfectiua. ſed primo et ſecūdo modis dꝛ paſſio corruptiua licet minus ꝓprie ꝗ̄ ſecūdo modo.

Concluſio prima. Intellectus noſter poſſibilis eſt paſſi-uus paſſione ꝑfectiua. ſed nō corruptiua. Primū patet. qꝛ ſicut ſe habꝫ ſen-tire ad ſenſibilia. ſic intelligere ad intelligibilia. ſed ſentire eſt paſſio ſenſus reſpectu ſenſibiliū. ꝰ intelligere ē quoddam pati reſpectu intelligibiliū. ⁊ ſic intellectus eſt potentia paſſiua perfectiua. Maior patet. qꝛ ſicut ſentire ē quoddā cognoſcere ⁊ qñq; et qñq; non. Ita intelligere eſt cognoſcere qñq; in actu ⁊ qñq; in potentia. Secūda pars patet ꝑ rōnem ante oppoſitum.

Concluſio ſecunda. Intellectus noſter poſſibilis eſt im-mixtus. Nō tamē vt imparet vt dicit Anaxagoras ſed vt oīa cognoſcat patet. qꝛ omne ſuſceptiuū qđ eſt in potentia ad aliqua denudatū eſt ab il-lis quoꝝ eſt ſuſceptiuū vt ſupra patuit de organis ſenſus. ſed intellectꝰ poſ-ſibilis eſt in potentia ad oīa intelligibilia ⁊ eſt ſuſceptiuus ipoꝝ. ꝰ denuda-tus eſt ab oībus ipīs ⁊ cū poſſit intelligere oīa corꝑalia ſeq̄tur ꝙ caret oīm natura corporea. ⁊ ſic eſt īmixtus. qꝛ ſi eſſet in ſe corporeus natura corpo-ralis intus exiſtens ꝓhiberet extraneum. Ex dictis infert pħus ꝙ intellec-tus noſter nō hꝫ aliquā naturā determiatā. ꝰ ē in potētia oīm intelligibili-um ⁊ ꝑ hoc ſibi ꝯuenit ꝙ nō ſolū eſt cognoſcitiuus vnius generis cogno-ſcibiliū ſed vł̄r totius nature ſenſibiliū. vt ſicut materia ṗma eſt in pura po-tentia ad omnes formas naturales ⁊ nulli ē actu vnita. ſic intellectꝰ poſſi-bilis reſpectu intelligibiliū ante actuale intelligere nihil eſt actu illoꝝ que intelligit ſed in potentia tm̄. ⁊ hoc eſt ꝯtra antiquos ponētes ipm̄ cōpoſi-tū ex oībus vt oīa cognoſceret Secūdo ſi intellectus eſſet corꝑalis ſic ꝙ haberet organū tunc oporteret ipm̄ habere aliquā naturā determiatā de genere ſenſibiliū ſic ꝙ eſſet calidus. humidus. frigidus vel ſiccus. ſꝫ qꝛ potē-tia q̄ ē actꝰ organi ꝯformaꝛ ipi organo. ꝰ ſolū ꝑcipet illa q̄ eſſent ꝓportiona-ta tali nature. ⁊ ſic nō eēt cognoſcibilis oīm intelligibiliū. Itē ſic antiq̄ dixe-runt Aīa eſt locus ſpecieꝝ intelligibiliū rōne intellectꝰ. qꝛ ſicut locꝰ eſt re-ceptiuus locatoꝝ ſic intellectꝰ eſt receptiuus intelligibiliū. ſed h̄ nō eēt ſi ītellectꝰ nr̄ haberet organū. qꝛ tūc ſpēs nō ſolū recipenꝛ ī aīa ſꝫ ī toto ꝯiūcto

Dubitaꝛ vtrū ſit ſil'is paſſibilitas ſenſus ⁊ intellectus. Re-ſpōdeꝛ ꝙ nō. qꝛ ſenſus ē affixus organo corꝑeo qđ p̄t corrūpi ab excellētia ſenſibilis ⁊ excellens ſenſibile nō p̄t ſentire debilia ſenſibilia. ſꝫ intellectꝰ nr̄ nō hꝫ organū nec p̄t corrūpi ab excelētia ītelligibiliū. ſꝫ cū intellectꝰ cogno-ſcit aliq̄d valde ītelligibile nō minꝰ ītelligit infima. ſꝫ magis ꝑficiꝛ tñ ꝑ ac-cidens intellectus debilitatur ex leſione organum ſenſus quod neceſſario

requiritur ad ſibi preſentandũ ſuum obiectum.

Ad rõnes añ oppoſitũ ad pmã dr ꝙ imaterialitas ſubſtã tie imaterialis create nõ ē intellect⁹ ei⁹ ſꝫ ex imaterialitate ei⁹ hꝫ ꝟtutē in telligendi. Jdõ nõ oportet intellectũ eē eſſentiã aie Ad ſecũdã pꝫ ſolutõ ex dictis Ad terciã dr ꝙ Areſto. vocat intellectũ paſſiuũ ꝟtutē cogita tiuã q dr rõ pticularis q ē corpalis rõne ſui organi. ſꝫ potētia intellectiua dr intellect⁹ poſſibilis ⁊ nõ paſſiu⁹. qꝛ nõ patiť duobꝫ pmis modis Ad q̄rtã dr ꝙ reſpectu eiuſdē opatõnis ⁊ in eodē ordine agens ē nobili⁹ patien te. ſed reſpectu diuerſarum opationũ ⁊ in diuerſis ordinibꝫ nõ ē neceſſariũ ſed patiens ſuperioris poteſt eſſe nobilius agente inferioris ordinis.

Neceſſe eſt itaqꝫ quoniã omnia intelligit immixtũ eſſe. ſi cut dicit Anaxagoras vt imperet. hoc autem eſt vt cog noſcat deſpectum intus apparens enim prohibet extraneũ et obſtruet. Quare neqꝫ ipſius eſt eſſe naturam neqꝫ vnam. ſed ad hoc ꝙ poſſibilis ſit vocatus itaqꝫ anime intellectus. Dico autem intellectum quo opinatur et intelligit anima. ni hil eſt actu eorum que ſunt ante intelligere. Neqꝫ miſceri eſt rationabile ipſum corpori. Qualis eñ aliquis vtiqꝫ fiet aut calefactus aut frigidus. ſi organum aliquod erit ſicut ſenſiti uo. nunc autem nullum eſt.

Queritur vtrũ intellectus noſter poſſibilis ſit a corpore ſeparabilis ſm eſſe. Arguiť ꝙ ſic. quia vt dicitur in textu ſenſitiuum nõ eſt ſine corpore hic autem ſcꝫ intellectus eſt ſeparatus. Secundo ſic om̃e cor pus habet naturam determinatam. ſi ergo intellectus poſſibilis eſſet cor pori ſm eſſe coniunctus haberet naturam determinatam ⁊ ſic eſſet ſingu laris. ⁊ p ɔñs reciperet intelligibilia ſingulariter quod falſuꝫ eſt. Tercio ſi eſſet corpori coniunctus ſm eſſe ſequereť ꝙ eſſet corruptibilis ad corrup tionem compoſiti. ɔſequens eſt falſum. igiť ⁊c. Quarto eiuſdem eſt po tentia ⁊ actus quia idem eſt quod poteſt agere. ⁊ quod agit. ſed actus in tellectualis non eſt actus corporeus. g̃ neqꝫ potētia intellectiua ⁊ per con ſequens intellectus eſt ſm eſſe a corpore ſeparatus.

In oppoſitũ Arguiť per phm qui vocat intellectum par tem aie. ſed aia eſt act⁹ corpis. g̃ intellectus nõ eſt a corpore ſeparatus.

Sciendũ ꝙ Auerrois ⁊ quidã aliȷ moti pma ratione ante oppoſitum dixerunt intellectum poſſibilem eſſe a corpe ſepatũ ſm eē vt vnã de ſubſtã tijs ſepatis ⁊ dicebat ꝙ lꝫ dicamur itelligere p itellectũ poſſibilē tñ h nõ ē quia eſt nobis coniunctus ſm eſſe ſed ſolum ſm intelligere ymagina tur enim Auerrois ꝙ intellectus poſſibilis ſit nobis vnit⁹ per ſpeciem intelligibilem q habet duplex ſubiectũ. ſ. itellectũ poſſibilē ⁊ ipã fãtaſmata

que ſunt in organis corporeis ⁊ quia talis ſpecies eſt quodãmodo vnum cum intellectu poſſibili ⁊ quodãmodo vnũ cum fantaſmatibus que ſunt in nobis. Ideo dicit intellectũ poſſibilem continuari cũ fantaſmatibus ꝑ talem ſpeciem ⁊ etiam nobiſcũ quia fantaſmata ſunt in nobis

Sed contra hanc opinionem ſit prima concluſio Intel/lectus poſſibilis quo intelligimus non eſt a corpore ſeparatus ẜm eſſe. patꝫ. quia homo intelligit ⁊ neceſſe eſt ꝙ aliquo principio formali intelligat. ſed illud eſt intellectus poſſibilis de quo dicit ph̄us Dico aũt intellectũ quo anima opinatur. ergo intellectus poſſibilis eſt quo formaliter homo intel/ligit. ſed impoſſibile eſt illud quo aliquid formaliter operatur ab eo eſſe ſe paratũ ẜm eſſe quia nihil agit niſi ẜm ꝙ eſt in actu. ſed nihil eſt in actu ꝑ id quod eſt ab eo ſeparatꝫ ẜm eſſe. ergo intellectus poſſibilis quo intelligimꝰ non eſt a corpore ſeparatus ẜm eſſe. Licet em̃ id quo aliq̃s operaꝛ tanq̃ pri/cipio effectiuo poſſit eſſe ab eo ſeparatum vt cum baliuus operaꝛ per regem vel econtra tamen impoſſibile eſt id quo aliquid formaliter operatur eſſe ab eo ſeparatum ẜm eſſe.

Concluſio ſecunda modus quo ponit Auerrois intellectum poſſibilem continuari cũ fantaſmatibus ⁊ nobiſcũ nullam ponit continuatõnem. Probaꝛ. quia intellectus poſſibilis non eſt vnũ cum intelligibili niſi inq̃ꝫtum eſt actu intelligibile. ergo ſpecies intelligibilis non eſt for/ma intellectus poſſibilis niſi inq̃ꝫtum eſt intelligibilis in actu. ſed res nõ ẽ actu intelligibilis niſi vt eſt a fantaſmatibꝫ abſtracta. g̃ ẜm ꝙ vniꝛ intellec/tui eſt remota a fantaſmatibus ⁊ per cõſequens nõ eſt aliquid vnum cuꝫ intellectu ⁊ cum fantaſmatibus. ergo per iſtũ modũ intellectus poſſibilis non vnitur nobiſcũ. Unde dicit ſanctus Thomas ꝙ Auerrois fuit dece/ptus per fallaciam accidentis ſic arguens. ſpecies intelligibilis eſt vnita fã taſmatibꝫ ⁊ eſt vnita cum intellectu poſſibili. ergo intellectus poſſibilis v/nitur cum fantaſmatibꝫ que ſunt in nobis. Nam ſpecies intelligibilis vt eſt abſtracta a conditionibꝫ materie eſt vnita intellectui ⁊ prout eſt cõiuncta illis cõditionibꝫ eſt coniuncta fantaſmatibꝫ.

Concluſio q̃rtus predicto modo intellectus poſſibilis nobiſcum vniretur adhuc per talem modum non eſſemus intelligentes ſed intellecti patet. quia per hoc ꝙ ſpecies alicuiꝰ rei eſt in aliqua potentia cognitiua res illa non fit cognoſcẽs ſed cognita ſicut per hoc ꝙ ſimilitudo co/loris eſt in potentia viſiua color non fit videns ſed videtur. ergo per hoc ꝙ ſpecies intelligibilis que eſt ſimilitudo fantaſmatũ reperitur in intellec/tu poſſibili non ſeq̃tur ꝙ homo fiet intelligens ſed magis ꝙ homo vel fantaſmata que ſunt in ip̃o intelligãtur ab intellectu poſſibili

Concluſio predicta poſitio eſt directe contra intentõnẽ Areſto. ꝓbaꝛ. quia ph̄us in principio huiꝰ tractatus inquirit de parte anime que eſt intellectus poſſibilis. ſed anima eſt in corpore cuius eſt forma. ergo etiã intellectus poſſibilis qui eſt anime potentia eſt corpori coniunc/tus. Item Areſto. vocat in textu intellectum id quo anima intelligit ⁊ opinatur. ⁊ ſic patet reſponſio ad queſitum.

ri. Secūdū pꝫ. qꝛ intellectus mediantibꝫ ſpēbꝫ ſic reſeruatis nō exit in actū
niſi ſe ꝯuertendo ad fantaſmata. ergo ſpēs in eo ſolum remanent in actu in
completo. ſcꝫ in habitu ⁊ in actu pmo ⁊ in potentia ad actū ſecundū qui eſt
actuale intelligere.

Ex dictis ſequit̃ ſecūda ꝯcluſio. In parte ſenſitiua eſt po
nenda memoꝛia. Patꝫ qꝛ ibi eſt potentia ꝯſeruatiua ſpērum intelligibiliū
Duplr̃ tñ poteſt capi memoꝛia. Uno modo ꝓ potentia que pt̄ appꝛehen
dere p̄teritū q̃tum ad p̄teritōem obiecti ⁊ q̃tum ad p̄teritōem actus cog
noſcendi. ⁊ ſic memoꝛia ſolum eſt in parte ſenſitiua que aliq̄d appꝛehendit
ꝑ hoc ꝙ īmutat̃ a p̄ſenti ſenſibili. ideo aīal ſimul memoꝛat̃ ſe ſenſiſſe in p̄te-
rito ⁊ cognouiſſe p̄teritū. ⁊ ſic nō eſt in parte intellectiua que nō appꝛehen-
dit ſuū obiectū ſub determinata differentia temporis ex ꝑte obiecti ⁊ p̄te-
ritum inq̃tum p̄teritū nō ꝯſiderat eſſe ſub determinato tpe. Alio modo
pt̄ capi pꝛo potentia appꝛehenſiua p̄teriti q̃tum ad p̄teritōem actus cog-
noſcendi ⁊ nō q̃tum ad p̄teritōeꝫ obiecti. ⁊ ſic ī intellectu eſt memoꝛia. qꝛ
intellectus recoꝛdatur de ſuo actu intelligendi p̄terito. eo ꝙ noſtrū intelli-
gere eſt quidā actus particularis qui in iſto tpe fit vel in illo. ideo pt̄ cog-
noſci ab intellectu ꝑ reflectōeꝫ. ⁊ poteſt habere memoꝛiā de ipo

Dubitatur pꝛimo. vtrū memoꝛia intellectiua ſit alia potē
tia ab intellectu. ¶ Arguit̃ ꝙ ſic. qꝛ eſt eadē rō diſtinctōis potentiarꝫ
partis ſenſitiue ⁊ intellectiue. ſed memoꝛia ſenſitiua eſt alia a ſenſu. g̃ ⁊c.
¶ Pꝛo dubio ſciendū. ꝙ potentie aīe diſtinguūtur ſm diuerſas rōnes ob
iectoꝝ. ſed ſi aliqua potentia oꝛdinet̃ ad obiectū ſm ꝯmunē rōnem obiecti
non variat̃ illa potentia ſm rōnes ꝑticulares obiecti. vt viſus reſpicit colo
ratū in ꝯmuni ⁊ nō variat̃ ꝑ diuerſitatem albi ⁊ nigri. ⁊ cū intellectus re-
ſpiciat obiectū ſm cōem rōnem obiecti. eo ꝙ intellectus poteſt omnia fieri
nō diuerſificat̃ ſm particulares dr̄ñas entiū. ſed qꝛ reſpectu eiuſdē obiec-
ti aliud eſt pncipiū actiuū a quo fit obiectū in actu. ⁊ aliud paſſiuū qđ mo-
uetur ab obiecto exiſtente in actu. qꝛ potentia actiua ſe hꝫ ad obiectꝫ vt
actus ad potentiā. ⁊ paſſiua ad ſuū obiectꝫ vt potentia ad ens in actu et
nihil reſpectu eiuſdem eodē mō ꝯſideratꝫ eſt in actu ⁊ in potentia. ideo in
anima intellectiua opoꝛtet eſſe intellectum agentem realiter diſtinctum a
poſſibili. ¶ Tunc reſpondetur ꝙ memoꝛia intellectiua non
eſt alia potentia ab intellectu. Patꝫ quia de ratione memoꝛie eſt ꝙ ſit the-
ſaurꝰ ⁊ locus ꝯſeruatiuꝰ ſpēꝝ. ſꝫ vt dr̄ phs intellectꝰ eſt locꝰ ſpērum. g̃ in
ꝑte intellectiua memoꝛia nō eſt alia ab intellectu. differt tñ ab eo rōne. qꝛ in-
q̃tum intellectus poſſibilis pt̄ recipe ſpēs intelligibiles dr̄ intellectus. ſed
inq̃tum ſeruat ſpēs intelligibiles poſt actuale intelligere vocat̃ memoꝛia
intellectiua ¶ Ad rōnem dr̄ ꝙ p̄teritū ⁊ p̄ſens pñt eſſe dr̄ñe diuerſe potē
tie ſenſitiue q̄ appꝛehendit particulariter. nō aūt intellectiue que appꝛehen-
dit vlr̃ ⁊ nō ſub aliqua determinata dr̄ña tpis.

Ad rōes aū oppoſitū Ad pꝛimā dr̄ ꝙ licet intellectꝰ non
ſit appꝛehenſiuꝰ p̄teriti ſm p̄teritōem ſui obiecti. tñ appꝛehēdit p̄teritū ſm
p̄teritōeꝫ actꝰ. ⁊ etiā ꝯſeruatiuꝰ ſpēꝝ īntelligibiliū rōne cuiꝰ ī eo poīt mēoꝛia

☞ Ad ſecūdam dr ꝙ ſpēs intelligibilis vno mō eſt in intellectu in pura potentia tm̄. vt ante addiſcere. ſed ſic intellectus eſt in potentia eēntiali tam ꝗ̄tum ad actū pͥm ū ꝗ̄ etiā ꝗ̄tum ad actū ſecūdū. Alio mō eſt in eo ſm̄ eſſe ꝯpletum ꝛ in actu duʒ intellectus actu intelligit. Tercio mō pt̄ eſſe in intellectu medio mō ſcʒ in actu ſemipleno ꝛ ibi eſt ꝓ modū habitus et in actu pͥmo qui mediat inter potentiā puram ꝛ actū ſecūdum. hoc mō intellectus cōſeruat ſpēs intelligibiles. ideo nō oportet ꝙ ſemꝑ intelligat. cū non ſit in eo in actu completo.

Quoniam autē aliud eſt magnitudo ꝛ magnitudinis eſſe. et aqua ꝛ aque eſſe. ꝛ ſic in multis alijs. nō autē in omnibꝫ. in quibuſdā em̄ idem eſt eſſe carnis aut carneʒ. aut alio ergo. aut aliter habente diſcernit. caro em̄ non ſine materia. ſed ſicut ſymū hoc in hoc Senſitiuo quidem igit̄ calidum et frigidū iudicat. et quoꝝ ratio quedā caro. alia autem aut ſeparata aut ſicut circūflexa ſe habet ad ſeipſam cum extenſa ſit carni eſſe decernit. Iterū aūt in his que abſtractiōe ſunt rectum ſicut ſymū. cum ꝯtinuo em̄ eſt: Quod autē quid erat eſſe. ſi eſt ꝛ alterum recto eſſe ꝛ recto alio Sit em̄ dualitas altero itaqꝫ aut aliter habente ſe iudicat. Omnino ergo ſicut ſeparabiles res a materia. ſic et que circa intellectum ſunt. Dubitabit autē vtiqꝫ aliquis ſi intellectus ſimplex eſt ꝛ impaſſibilis. et nulli nihil habet ꝯmune. ſicut dicit Anaxagoras. quomodo intelligit ſi intelligere pati aliquid eſt. hoc ꝗdem agere illud vero pati videtur

Queritur vtrum quidditas rei materialis ſit propriū obiectum et adequatum noſtri intellectus. ☞ Arguitur primo ꝙ non quia obiectum alicuius potentie non debet excedi ab obiecto habitus illius potentie. quia eſt idem obiectuʒ potentie habitus ꝛ actus eius. ſʒ ens eſt obiectum metaphiſice q̄ eſt habitus noſtri intellectus. ergo obiectum noſtri intellectus non debet eſſe minus ꝯmune ipſo ente. ergo quidditas rei materialis non eſt obiectum noſtri intellectus Secūdo ſic. nulla potentia debet excedere proprium obiectum. ſed multa per intellectum cognoſcūtur que ſub quidditate rei materialis non continentur. ergo ipſa nō eſt obiectum adequatum noſtri intellectus.

De anima.

Jn oppoſitum arguit̃ per phyloſophū dicentem ꝙ in na
turalibus ⁊ mathematicis alia ⁊ alia virtute cognoſcit̃ ſuppoſitū ⁊ natura
vel ſi per eandem cognoſcūtur. tamē eſt ꝑ eandem aliter ⁊ aliter ſe haben
tem. q̇a ꝑ ſenſum in naturalibꝫ ⁊ ꝑ ymaginatōnē in mathematicis cogno/
ſcitur ſuppoſitū ⁊ ꝑ intellectū cognoſcitur natura vel ſi ꝑ intellectū vtrumqꝫ
cognoſcatur tamē natura directe cognoſcit̃ ⁊ ſuppoīt̃ indirecte.

Sciendum primo ꝙ poſtq̄ phūs poſuit conditōnes in/
tellectus poſſibilis. ⁊ oſtēdit quare reducat̃ de potentia in actum. Cōſeq̄n
ter determinat de obiecto eiꝰ q̇a potētie ꝑ obiecta cognoſcūt̃. Cuiꝰ rō eſt
quia potentie ꝑ obiecta abiuuicē diſtinguūtur ⁊ ſpecificātur. ſed eadēʒ ſūt
principia eſſendi vnitatis rei ⁊ diſtinctōnis ab alia ⁊ cognitōnis eius.

Sciendum ꝙ Plato poſuit quidditates rerum eſſe reali
ter ſeparas a ſingularibꝫ quas vocabat ydeas. Sed cōtra ipm Areſto.
ſeptimo methaphy. oſtēdit ꝙ quidditates rerū nō ſunt aliud a rebꝫ niſi ꝑ
accidēs: q̇a quidditas ſolum includit illa que pertinēt ad ſpeciē. Res ve/
ro in naturalibꝫ ⁊ mathematicis vltra ṗncipia eſſentialia ſpeciei includit
ṗncipia indiuiduantia que a ṗncipijs ſpeciei ſunt realiter diſtincta vt dice/
remus ꝙ nō eſt eadem q̇dditas hoīs albi ⁊ hoīs. Nam quidditas hoīs
non continet in ſe niſi quod pertinet ad ſpeciem hoīs. ſed homo albꝫ habet
aliq̇d in ſe preter principia ſpeciei. ⁊ iſtud cōtingit ī omnibꝫ habentibꝫ for
mam in materia in quibꝫ ſuppoſitū habet aliq̇d preter ṗncipia ſpeciei qua/
re in ipīs ſunt alia accidentia nature ⁊ alia ſuppoſiti ſed in illis que nō hn̄t
formā in materia. ſed ſunt forme tm̄ ibi in ſuppoſito nihil eſt preter eſſentiā
ſpeciei. ideo ibi nō differūt natura ⁊ ſuppoſitū. Nec ſūt diuerſa ſuppoſita eiꝰ
uſdem nature. q̇a non habent diuerſa principia.

Sciēdū tercio ꝙ tā naturalia q̄ʒ mathematicalia hn̄t for
mam in materia. Sed duplex eſt materia. quedam eſt ſenſibilis a qua ab
ſtrahūt mathematicalia ⁊ quā includūt naturalia Alia ē itelligibilis quā
cōcernūt forme mathematicales. q̇a naturaliter q̄ʒtitas ineſt ſubſtantie
cōpoſite ex materia ⁊ forma. qualitates vero ſenſibiles que reponūt mate/
riam in eſſe naturali in q̄ʒtitate fundant̃ ſed remoto poſteriori pōt remanere
prius. Jdeo remotis qualitatibꝫ ſenſibilibꝫ ꝑ intellectū adhuc manet con
tinuitas ⁊ quātitas in ſubſtātia. Et quia quedā ſunt forme requirentes
materiam ſub determiāta diſpoſitōne q̄litatū ſenſibiliū ſicut naturalia q̄/
dam vero nō requirunt materiā ſub determiāta diſpoſitōne. ſed ſoluʒ ſub
q̄ʒtitate vt triangulus ⁊ quadrangulus. Jdeo bene dicebat̃ ꝙ cōcernunt
materiam intelligibilem ⁊ abſtrahunt a ſenſibili. Ex quo patet ꝙ tam in
naturalibꝫ q̄ʒ in mathematicis cū habeāt formas in materia differunt res
nature ſiue ſuppoſitū ⁊ quidditas rōne cuiꝰ poſſunt inueniri plura indiui/
dua ſub vna ſpecie vnde ponūtur duo exempla in textu. vnū mathemati/
cū cū dicit̃. Aliud eſt magnitudo ⁊ magnitudinis eſſe. ⁊ aliud eſt naturale
cū dicit̃ aliud ē aqua ⁊ aque eē Et ꝑ aquā itelligit̃ ſuppoſitū ⁊ ꝑ eſſe aque
intelligitur quidditas.

Sciendum ꝙ in naturalibus et mathematicis vbi reali

ter diſtinguitur quidditas a ſuppoſito diuerſis virtutibꝫ cognoſcũtur na
tura ⁊ ſuppoſitũ. ſed in ſepatis vbi nõ diſtinguũtur eadẽ virtute cognoſcit̃
vtrũq;. Et ꝙ in ſepatis nõ diſtinguunt̃ tangit phus in textu dicẽs ꝙ aliud
eſt aqua ⁊ aque eſſe. ⁊ ſic in multis alijs. non tamẽ in oibꝫ. ſed in ꝗbuſdã ſcʒ
in ſepatis idẽ eſt caro ⁊ carnis eſſe ⁊ vtit̃ iſtis terminis corpaliũ. ꝗa ſubſtã
tie ſepate ſunt nobis ignote. iõ nõ noiat eas phs noibꝫ ꝓprijs. Ex iſtis
ſeq̃tur ꝙ in ſepatis ꝑ intellectũ cognoſcũtur natura ⁊ ſuppoſitũ. ſʒ in natura
libꝫ ⁊ mathematicis natura directe cognoſcit̃ ꝑ intellectũ ⁊ ſuppoſitũ ꝑ ſen
ſum vel ymaginatõem. ⁊ ſi ſuppoſitũ cognoſcat̃ ꝑ intellectũ hoc eſt ſolũ re
flexe. Ex quo infert phs ꝙ ſicut res ſunt ſepabiles a materia ſic ⁊ ea q̃ cir-
ca intellectũ ſunt.

Concluſio prima. quidditas rei materialis eſt obiectum ꝓpriũ noſtri intellectꝰ. patet. ꝗa illud eſt obiectũ alicuiꝰ potentie in qđ pri-
mo ⁊ directe fert̃ illa potentia. ⁊ ſub cuiꝰ rõne cetera apprehendit ſed ſic ẽ
de quidditate rei materialis reſpectu noſtri intellectus. Nã ſi intellectus
noſter interdũ cognoſcat ſuppoſitũ materiale hoc nõ eſt directe ſed reflexe.
etiã ſi cognoſcat ſubas ſeparas hoc nõ eſt niſi mediante cognitõne ſubſtã
tie materialis. Jõ in metaphyſica prius Areſto. tractat de ſubſtantijs ma
terialibꝫ q̃ȝ de ſepatis. Scđo actio cuiuſlibet agentis eſt ẜm cõditõnem
forme que eſt principium illiꝰ actõnis ſed ſpẽs intelligibilis a fãtaſmatibꝫ
abſtracta eſt forma noſtri intellectus ⁊ pricipiũ ſue actõnis que quidẽ ſpe-
cies eſt ꝓpria ſimilitudo q̃dditatis rei materialis. ğ intellectus noſter ꝑmo
et per ſe intelligit q̃dditatẽ. Nec p̃t dici ꝙ illa ſpẽs intelligibilis ſit obiec-
tum noſtri intellectus q2 non eſt id qđ intelligit̃ ſed quo aliq̃d intelligit̃.

Tercio obiectũ alicuiꝰ potentie dʒ eſſe ꝓportionatũ illi potentie ſed itel-
lectus eſt cõiunctus corpi ẜm eſſe ⁊ ſepatus ſubiectiue ⁊ hoc ſilr̃ conuenit
quidditati rei materialis q̃ eſt coniuncta ſuppoſitis ẜm eſſe ⁊ diſtincta ab
ipis ẜm rõnẽ ⁊ nõ cõuenit alijs habere talem ꝓportõnem ad intellectũ

Quarto potentie ẜm ſpeciẽ diſtinguũtur per actus ⁊ obiecta ſʒ intellec
tus ſpecie differt a ſenſu ⁊ ab intellectu angeli. ğ ſuũ obiectũ diſtinguitur
ab obiecto ſenſus ⁊ ab obiecto ſubſtãtie ſepateğ cum obiectũ ſenſus ſit cõ
iunctũ ẜm rem ⁊ rõnẽ materie pticulari. ⁊ obiectũ itellectꝰ ſepati ſit ſepatũ
ab oi materia tã ſenſibili q̃ȝ imaginaria oportʒ obiectũ intellectꝰ nr̃i nõ eſſe
cõiũctũ realr̃ ⁊ eſſe ſepatũ ẜm rõnẽ qđ ſolũ ꝯuenit q̃dditati rei materialis.

Ad rõnes añ oppoſitũ Ad primã dicit̃ ꝙ obiectũ cõmu-
ne alicuiꝰ potẽtie nõ excedit̃ ab obiecto hitꝰ talis potẽtie. ſʒ obiectũ hitus
p̃t excedere obiectũ ꝓpriũ potẽtie. vñ ens ẽ obiectũ cõe nr̃i intellectus ⁊ qđ
q̃d ẽ rei materialis ẽ obiectũ ꝓpriũ eiꝰ ꝑ qđ diſtinguit̃ a ceteris potẽtijs co
gnitiuis ſʒ veꝝ dꝫ rõ cõis ꝑ quã fert̃ itellectꝰ i vnũqđq;. ⁊ vl'e ẽ q̃dã ꝓprie
tas ꝯſeq̃ns naturã intellectã Ad ſcđam dꝫ ꝙ directe ⁊ ꝑ ſe intellectꝰ nr̃
ſolũ intelligit q̃dditatẽ rei materialis. ⁊ alia ſolũ intelligit ꝑ attributõnem
ad dictã q̃dditatẽ vl' tanq̃ȝ ſibi inferiora vt effectꝰ eiꝰ vl' tanq̃ȝ ſibi ſupio-
ra vt ſunt ſue cauſe vt ſunt ſube ſepate.

Amplius autem ſi intelligibilis ⁊ ipe aut ēm alijs inerit intellectus. ſi non ẜm aliud ipſe intelligibilis eſt. vnum autem aliquid intelligibile. Si autem ſit mixtum aliquid habebit qđ facit intelligibile ipſum ſicut alia Aut pati ẜm cōmune aliqđ diuiſum eſt prius. quoniā potentia quodāmodo eſt intelligibilia intellectus ſed actu nihil anteq̄ʒ intelligat. Oportet autem ſic ſicut in tabula nihil eſt ſcriptum actu. quod quidem accidit in intellectu. Et ipſe autem intelligibilis eſt ſicut intelligibilia. In his enim que ſunt ſine materia idem eſt intellectus. et quod intelligitur. ſcientia nāqʒ ſpeculatiua et ſicut ſcibile idem eſt. Non autem ſemper intelligendi cauſa conſideranda. In habentibus autem materiam potentia vnumquodqʒ intelligibilium. quare quidem illis non inerit intellectus. Sine materia enim potentia eſt intellectus talium illud autem intelligibile erit.

Queritur vtrū intellectus noſter poſſibilis ſit intelligibilis. Arguit̄ ꝙ non rōne phi. quia ſi ſic vel intelligeretur per ſeipm̄ vel per aliud ſibi aditum quod faceret ipſum intelligibilem ſi primū tunc eſt intelligibilis ⁊ intelligens. ⁊ cum omne intelligibile ſit eiuſdem ſpeciei cuʒ alio inq̄ʒtum hm̄ōi ſequeret̄ ꝙ om̄e intelligibile intelligeret ſi per aliud ſibi adiunctum ſequeret̄ idem quod prius ſcʒ ꝙ omne intelligibile intelligeret. qꝛ intellectus intelligeret per formā qua fieret intelligibilis ⁊ per eandeʒ formam alia ſunt intelligibilia ſcʒ per ſpeciem intelligibilem. g̊ omnia alia intelligerent Secūdo ſi eſſet intelligibilis intelligeret ſe ſicut alia ſcʒ per ſpeciem intelligibilem. ſed hoc eſt falſum. quia cetera intelligibilia per abſtractionem a materia intelliguntur. intellectus vero non quia eſt imaterialis. ergo non eſt intelligibilis.

In oppoſitum eſt phūs in littera. Sciendum primo ꝙ poſtq̄ʒ phyloſophus oſtendit naturam intellectus poſſibilis ⁊ quomodo reducitur ad actum ⁊ quid ſit obiectum eius. Conſequenter circa predicta mouet duas queſtiones. Prima eſt cuʒ intellectus noſter ſit ſimplex et impaſſibilis ⁊ non habens aliquid cōmune cum alijs quomodo poterit intelligere cum intelligere ſit quoddam pati ⁊ de rōne patientis eſt ꝙ habeat aliquid cōmune cum agente omnia enim que agunt ⁊ patiuntur adinuicem in materia cōmunicare videntur.

Liber tertius.

Secunda dubitatio eſt preſens queſtio. Pro prima ſolutione eſt ſecūdo notandū ꝙ paſſio multipliciter dicit̄ vt prius patuit ⁊ itellectus dicitur pati ſm ꝙ pati idem eſt qđ recipere tm̄. Dicit̄ eñ pati inq̄ꝫtum recipit intelligibilia ad que eſt in potentia. Eſt enim tanq̄ꝫ tabula raſa in qua nihil actu eſt depictū in potentia tamē exñs ad receptōnē ſcripturarum ⁊ picturaꝝ ⁊ ſic in intellectu nihil intelligibiliū eſt in actu ſed i potētia tm̄ ⁊ ꝑ hoc excludit̄ opinio antiquoꝝ qui ponebāt aīaꝫ cōponi ex oībus vt oīa intelligeret ⁊ opinio Platonis ponētis animā intellectiuā naturaliter habere ſciētiam oīm rerum ſed eam obliuiſci ꝑ vnionē ad corpus Ideo dicit ꝙ noſtrum addiſcere ſolum eſt oblitoꝝ reminiſci. ⁊ ſic habetur ſolutio prime dubitatōnis.

Sed pro ſolutione ſecūde ſit hec concluſio Intellect⁹ noſter poſſibilis eſt intelligibilis non per ſuam eſſentiā ſed per ſpeciem patet quia in his que ſunt ſine materia idem eſt intelligens ⁊ qđ intelligit̄. ſed itellectus poſſibilis non eſt actu intelligens niſi per ſpeciem intelligibilē q̄ ē forma eius ꝑ quam intelligit. ḡ non eſt intelligibilis niſi per ſpeciem intelligibilem ꝑ quā alia intelligibilia intelligūtur ſicut eñ ſenſus in actu ⁊ ſenſibile in actu fiunt vnū ꝓpter ſimilitudinem ſenſibilis que eſt forma vtriuſꝫ ſic intellectus in actu ⁊ intelligibile in actu fiunt vnū per ſpeciem intelligibilem rei intellecte que eſt forma vtriuſꝫ ⁊ facit vtrumꝫ intelligibile in actu.

Dubitatur vnde habet intellectus poſſibilis ꝙ non intelligit ꝑ ſuam eſſentiam ſed ꝑ ſpeciē intelligibilem. Rūdetur ꝙ hoc eſt ideo quia in ordine intelligibilium eſt tm̄ in potentia. Sed vnūquodꝫ eſt cognoſcibile ſm ꝙ eſt in actu ⁊ non ſm ꝙ eſt in potentia vt coloratum in actu videtur ⁊ non coloratum in potentia ꝓpter hoc intellectus non cognoſcit materiam niſi in ordine ad formam. Ex dictis patet ꝙ eſſentia diuina que eſt actus purus ⁊ ꝑfectus ſimpliciter eſt ꝑ eſſentiam intelligibilis. Iō prima cauſa ꝑ ſuam eſſentiam non ſolum ſe intelligit ſed cetera a ſe eſſentia vero ſubſtantie ſepate in genere intelligibilium eſt ſicut actus non tamē purus Ideo ſua intellectio non totaliter completur per ſuam eſſentiā quia licet intelligit ſe ꝑ ſuā eſſentiam tamē alia a ſe non cognoſcit ꝑ ſuam eſſentiam ſed per eoꝝ ſimilitudines que ſunt ſpecies intelligibiles concreate intellectui intelligentie Sed intellectus noſter in genere intelligibiliū ſe habet vt ens in potentia tm̄. ſicut materia prima eſt in genere corꝑaliū. iō intellectus noſter ex ſe habet virtutem vt recipiat ſpeciem non aūt vt intelligat niſi ſm ꝙ reducitur in actum per ſpeciem intelligibilem. Ideo nō intelligit per ſuam eſſentiam ſed ꝑ ſpeciē intelligibilē.

Ubi ſciendum ꝙ intellectus noſter primo cognoſcit ſuum obiectum. ſecūdo ſuū actum. tercio ſpeciem intelligibilem ꝑ quā intelligit ſeipm̄ dupliciter tamen contingit intellectum noſtrū cognoſcere ſeipſum. Uno modo particulariter ⁊ q̄ꝫtum ad quia eſt vt cum ſortes vel plato percipit ſe habere aīaꝫ ꝑcipit ſe intelligere. Alio modo vniuerſaliter ⁊ q̄ ad quid eſt vt cum percipit naturam anime intellectiue per actum intellectus. vnde ad primam cognitionem intellectus ſufficit eius preſentia.

Ad ſecūdā vero non ſufficit eius preſentia ſed requirit̄ ſufficiens inquiſitio quā nō poteſt quiſq̧ facere. Ideo multi naturā intellectus ignorāt et errant circa ipſam.

Ad rationes ante oppoſitum ad primā dicit̄ ꝙ intellectꝰ eſt intelligibilis ꝑ aliud ſibi adiunctū ⁊ cū inferebatur ꝙ omne intelligibile intelligeret negat̄ ꝯñā. ⁊ rō eſt ꝗa licet intellectus ⁊ alia intelligibilia fiant actu intelligibilia ꝑ eandem ſpeciem tñ ꝗa intellectus eſt īmaterialis. Alia vero materialia ideo intellectus ꝑ illam ſpēm fit intelligens. Nō aūt alia intelligibilia q̄ ſunt materialia. Ideo dicit phs ꝙ quorūdā eſſentia eſt ſine materia ſicut eſt in ſubſtātijs ſeꝑatis ⁊ vnūquodq̧ ipoꝝ eſt intelligens et intellectū ſed quarūdā rerū eſſentia nō eſt ſine materia ſed ſolū ſpecies ab eis abſtracte ſunt ſine materia. Ideo q̄uis ille res fiāt intellecte ꝑ illas ſpecies. Non tñ fiunt intelligentes Ad ſecūdā dr̄ ꝙ ibi nō eſt oīno ſimile. ſed eſt in aliquo ſimile. ꝗa ſicut intellectus intelligit alia a ſe ꝑ ſpeciē intelligibilem alioꝝ. ita ſeipm̄ cognoſcit ꝑ eandem ſpeciē que in eo recipit̄ ⁊ ꝑ quā reducit̄ in actum ⁊ tunc eſt actu intelligibilis.

Uoniam autē ſicut in omni natura eſt aliquid hoc quidem materia vnicuiq̧ generi. hoc autem eſt potentia omnia illa. Alterum autem cauſa. et factiuum quod in faciendo omnia. vt ars ad materiam ſuſtinuit neceſſe ⁊ in anima has eſſe differentias Et eſt intellectus hic quidem talis in omnia fieri. ille vero in omnia facere ſicut habitus quidem. et ſicut lumen. quodam enim modo et lumen facit potentia exiſtentes colores actu colores. Et hic quidem intellectus ſeparabilis ⁊ impaſſibilis ⁊ immixtus ſubſtantia actu ens. ſemper enim honorabilius eſt agens patiente. et principium materia.

Queritur vtrū in anima noſtra preter intellectū poſſibilem ſit ponendus intellectus agens. Arguit̄ ꝙ nō. quia ſicut ſe habet ſenſꝰ ad ſenſibilia. ſic intellectus ad intelligibilia ſed nō ponitur ſenſus agēs. ꝗa ſenſus eſt in potentia ad ſenſibilia. ḡ nō eſt ponendus intellectus agens.
Secūdo ſic ſimilitudo agentis recipit̄ in patiente ſm̄ modū patientis. ſed intellectus poſſibilis eſt virtus īmaterialis. ḡ īmaterialitas eius ſufficit ad recipiendū ſpecies īmaterialiter. ḡ non oportet ponere intellectum agentem vt faciat formas actu intelligibiles. Tercio ꝑ intellectū poſſibilem aīa eſt in potentia ad omnia intelligibilia ⁊ ſi in ea ponit̄ intellectus agens erit in actu et in potentia reſpectu intelligibiliū qđ eſt impoſſibile
Quarto ſi eſſet intellectus agēs in aīa ꝓcederet ab anima ⁊ non ab ali

quo ſuperiori ſed hoc eſt incõueniens .igitur ⁊c̄.

Jn oppoſitū eſt phūs in littera Sciendū primo ꝙ poſtꝗ̃
phs determiauit de intellectu poſſibi ↄ̄ñter determiat de intellectu agēte
et oñ dit q̄ttuoꝛ cõditõnes eiꝰ Prima ē ꝙ ſit ſeparabilis. Scđa ꝙ ſit im
paſſibilis. Tercia ē ꝙ ſit imixtꝰ id ē nõ cõpoſitꝰ ex naturis coꝛpoꝛeis nec
hñs naturā copoꝛeā ⁊ in his trib⁊ cõditõnib⁊ ↄuenit cū intellectu poſſi/
bili. Quarta ē ꝙ ſit in actu ꝑ ſuā ſubam ⁊ ꝑ hoc dr̄t ab intellectu poſſibili.
ꝗ ſm ſe ē in potētia ⁊ ſolū fit in actu ꝑ ſpēm in eo recep.ā . Jſte ↄditões ſic
ꝓbanᷓ. qꝛ oīe agens ē nobiliꝰ patiēte ⁊ ꝑncipiū actiuū materia. ſꝫ intellec/
lectus agens cõpatur ad poſſibile. ſicut ꝑncipiū actiuū ad materiaꝫ . g̃ eſt
nobilioꝛ intellectu poſſibili. ſꝫ ītellectꝰ poſſibilis ē i mpaſſibilis īmixtus et
ſeꝑatus. g̃ a foꝛtioꝛi intellectꝰ agens. Ex q̃ ptꝫ ꝙ eſt ens ſm ſuā ſubam in
actu. qꝛ nihil agit niſi ſm ꝙ in actu.

Sciendū ſecūdo ꝙ ꝓpter iſta verba phi ꝙ aliqui poſue/
runt intellectum agentē eſſe ſubam ab hoīe ſeꝑatā. ſed hoc improbaᷓ quia
ſic homo non eſſet ſufficienᷓ a natura inſtitutꝰ cū nõ haberet in ſe ꝑncipia
quib⁊ poſſet cõplere ſuā oꝑatõem ꝗ eſt intelligere ꝗ nõ pt cõpleri niſi ꝑ in/
tellectū agentē. g̃ ꝑfectio nature hūane req̄rit ꝙ vterꝗ intellectꝰ ſit in aīa
Jtē ſicut oꝑatio intellectus poſſibilis ꝗ ē recipe intelligibilia attribuiᷓ
homini ita ⁊ oꝑatõ intellectꝰ agētis ſcꝫ abſtrahere ſpēs . ſꝫ hoc nõ fieret ni
ſi foꝛmale ꝑncipiū oꝑatõnis eſſet hoī ↄiunctū. g̃ intellectꝰ agēs nõ ē ſub/
ſtantia ab hoīe ſeꝑata. Nec ſufficeret dicere ꝙ ſpēs ītelligibiles facte in ītel/
lectu ꝑ ītellectū agētē haberēt fātaſmata ꝓ obiecto. qꝛ vt dictū ē ꝑus ſpēs
nõ ſūt actu ītelligibiles niſi vt ſunt abſtracte a fātaſmatib⁊ . g̃ niſi median
tib⁊ ipis actio intellectꝰ agētis nõ poſſet nobis attribui. Ex q̃ ſeq̄ᷓ ꝙ nõ ē
vnꝰ intellectꝰ oīm hoīm vt dicit Auerrois qꝛ cū ſit hoī ↄiūctꝰ ſm eſſe o/
poꝛtet ꝙ multiplicetᷓ ſm multiplicatõem aīe cuiꝰ ē ꝑtus. Ulterius pꝫ ꝙ ī
tellectus agēs ē ꝑtus īmaterialis hñs potētiā ad faciendū intelligibilia in
potentia actu intelligibilia.

Concluſio in aīa nr̄a preter intellectū poſſibilē necc̄ē ē po/
nere intellectū agentem. ꝓbat phūs. qꝛ in omni natura que eſt, q̄ñꝗ i po/
tentia ⁊ q̄ñꝫ in actu oꝫ eē aliq̄d in illo gñꝰ ꝙ ſit in potētia ad cetera illiꝰ ge/
neris ⁊ oꝫ eē aliq̄d qđ ſit vt agēs ⁊ ꝑncipiū actiuū ſe hñs in faciendo oīa ſic
ars ad materiā. ſꝫ aīa ſm intellectõem q̄ñꝫ ē in potētia ⁊ q̄ñꝫ in actu. g̃ i ea
ſūt iſte potētie. ſ. intellectꝰ in potētia oīa fieri ꝗ dꝛ poſſibilis ⁊ alius potēs
oīa facere. ſ. ītellectꝰ agēs ꝗ vt dꝛ ī textu ē q̄dā hītus capiēdo tñ hītū gene
raliter ꝓ foꝛma vt diſtinguiᷓ ↄ̄ ꝑuatõem ⁊ nõ capiēdo ꝓ noticia ꝑmoꝝ ꝑn
cipioꝝ vt aliq̄ voluerūt. qꝛ tūc intellectꝰ agēs nõ faceret oīa actu intelligi/
bilia cū hītꝰ ꝑncipioꝝ ꝑſuppont aliq̄ iā intellecta ſcꝫ termīos ꝑncipioꝝ
Jtē res materiales ſūt intelligibiles ī potētia tm̄ ⁊ cū nihil ducat ſe de
potētia ad actū oꝫ ponere aliq̄d qđ faciat ipas actu ītelligibiles ſꝫ h̄ nõ pt
eſſe ītellectꝰ poſſibilᷓ cū ſit in potētia tm̄ reſpectu ītelligibiliū nec ab eo ꝓce
dit aliq̄s actꝰ niſi ꝑus fuerit factꝰ in actu ꝑ ſpēm ītelligibilē. g̃ ꝑter ītellec/
tū poſſibilē ē ponēdus intellectus agens ꝗ dꝛ agens ſicut lumē reſpectu co
loꝛis. qꝛ ſicut coloꝛes ſine lumīe videri nõ pñt nec etiā intelligibilia ſine in

tellectu agente intelligi pñt. Et ſi q̄rat̃ que ſit neceſſitas ponēdi intellectū
agētē. Dōm ꝙ Areſto. ē motus ponere ipm ad excludēdū opinionē plato
nis ponētes q̄dditates rer̄ a materia ſepatas ⁊ actu intelligibiles. Iō ſibi
nō erat neceſſariū ponere intellectū agentē. Sȝ qꝛ Areſto. poſuit q̄ddita-
tes ſenſibiliū in materia nō eſſe actu intelligibiles niſi ꝑ abſtractōnem oȝ
ꝙ poneret aliquē intellectū abſtrahentē ipas a materia faciētem eas actu
intelligibiles.

Ad rōnes añ oppoſitū. Ad primā dicit̃ ꝙ ſenſibilia ſunt
actu ſenſibilia ſm ſuū eſſe reale extra animā. Ideo nō oportuit ponere ſen
ſum agētē ſȝ ſub e materiales nō ſunt actu intelligibiles ſm eſſe materia-
le ſed ſolū ꝓut abſtrahūtur a materia. Ad ſecūdā dꝛ ꝙ ſpēs intelligibi-
lis fantaſmate cōiuncta eſt i conditōnibꝫ materie. iō nō ꝑt actuare intellec
tū poſſibilē qui ē imaterialis niſi ſit illuſtrata lumīe intellectus agentis. vñ
ſuppoſito agēte itellectu ꝯtingit ſilitudinē alicuꝰ diuerſimode recipi in di-
uerſis ꝓpter diſpoſitōnē diuerſam ipor̄ ſed remoto intellectu agente ſpēs
ipſa nō ſufficeret diſponere receptiuū iō nō ſufficit imaterialitas intellectꝰ

Ad terciā dꝛ ꝙ aīa habet ſe vt ens in potentia ad intelligibilia a actu ꝑ
intellectum agentem ſȝ ſe habet vt ens in actu ad intelligibilia que ſūt ad-
huc cōiūcta cum fantaſmatibꝫ ⁊ fiūt actu intelligibilia ꝑ actū intellectꝰ a-
gentis Ad q̄rtā dꝛ ꝙ intellectꝰ agens fluit ab eſſentia aīe ſm tñ ꝙ ipſa
ꝑticipat cū ſubſtātijs imaterialibꝫ. Ipa eñ ē creata in orizonte eternitatis
et ſic cū ſubſtātijs oībꝫ tā materialibꝫ q̄ȝ imaterialibꝫ aliq̄d ꝑticipat. ⁊ ſic dꝛ
ꝑticipare intellectū agētem ab aliquo intellectu ſuperiori.

Idem autem et ſm actum ſcientia rei. que vero ſm potentiā
tempore prior in vno eſt. omnino autem neqȝ tempore. ſȝ nō
aliquando quidem intelligit. aliquando autem nō intelligit
Separatus autem eſt ſolum in hoc ꝙ vere eſt. et hoc ſolum
immortale et perpetuum. Non reminiſcimur autem qꝛ hoc
quidem impaſſibile. paſſiuus vero intellectus corruptibi-
lis. et ſine hoc nihil intelligit anima.

Queritur vtrū ſpecies intelligibilis a fantaſmatibꝫ abſtra-
cta ſit id qđ intelligit̃. Ar̄. ꝙ ſic qꝛ intellectū in actu ē actu in intellectu. ſȝ ni
hil eſt de re in intellectu cognoſcēte niſi ſpēs intelligibilis a fantaſmatibꝫ
abſtracta. g̃ illa ſpēs ē id qđ intelligit̃ Scđo oportȝ intellectū in actu eē
in aliq̄ al'ſ nihil eēt ſȝ nō p̄t eſſe in re extra aīam qꝛ cū illa ſit materialis ni-
hil in ea exñs p̄t eſſe itellectū in actu. g̃ intellectū ſolū ē i itellectu ſȝ nihil eſt
de re in intellectu niſi ſpecies intelligibilis. igit̃ ⁊c Tercio voces ſūt no-
te paſſionū q̄ ſunt in aīa p̄mo ꝑihermenias ſed voces ſignificant res intel
lectas que per voces ſignificātur. ergo paſſiones anime ſiue ſpecies intel
ligibiles ſunt illa que intelliguntur. In oppoſitum Arguitur qꝛ ſicut ſe
habȝ ſpēs ſenſibilis ad ſenſū. ita ſpēs itelligibilis ad intellectū. ſed ſpecies

ſenſibilis non eſt id qđ ſentitur ſed quo aliquid ſentitur. ḡ ſpecies intelligi
bilis non eſt id quod intelligit.

Sciendum ꝙ aſſignatis conditionibus intellectus agē/
tis ꝯſeq̄nter phs oſtendit conditōnes intellectus in actu ⁊ totius partis ī
tellectiue. Unde ponit tres cōditōnes intellectus in actu. Prima eſt ꝙ in/
tellectus in actu eſt idem rei ſcite qđ non eſt verum de intellectu in poten/
tia. Nam ſpecies intelligibilis ꝑ quā intellectus intelligit facit vnū cū in/
intellectu ſicut forma cum materia. Secūda conditio In eodem ſcientia
in potentia precedit ſcientiam in actu. Tamē vniuerſaliter loquendo ſcię̄/
tia in actu precedit ſcientiā in potentia natura ⁊ tempore. q̇a id quod eſt in
potentia nō reducitur in actum niſi per aliquod ens actu ⁊ ſic de potentia
ſciente non fit ſciens in actu niſi ꝑ aliquā ſcientiā actu p̄exiſtentē Tertia
conditio intellectus in actu ſemper intelligit ⁊ non q̄nq; ſic ⁊ q̄nq; nō in q̊
differt ab intellectu poſſibili ⁊ intellectu in habitu quoꝝ vterq; q̄nq; intel/
git ⁊ q̄nq; non. ⁊ per intellectum in actu intelligitur potentia intellectiua ī
formata ſpecie intelligibili exiſtente in ea in actu cōpleto ⁊ perfecto.

Sciendū ſecundo ꝙ totius partis intellectiue phūs po
nit tres conditiones. Prima eſt ꝙ pars intellectiua eſt ſeparaabilis qđ
eſt verum tam de intellectu poſſibili q̄ȝ de intellectu agente que ſunt ſeparata
quia habent oꝑatōnem ſine organo corꝑali q̄uis ſint corꝑi coniuncta ſm̄
eſſe Secūda cōditio pars intellectiua ſola in homine eſt id qđ vere eſt.

Tercia eſt ꝙ hec ſola pars anime eſt incorruptibilis ⁊ perpetua. Ideo
dicit̄ in ſecūdo ꝙ hoc genus anime ſeꝑatur ab alijs ſicut ꝑpetuū a corrupti
bili ⁊ dicit̄ potentia ꝑpetua ꝓpter carentiam finis ⁊ non principij. Et ne cre
datur ꝓpter hoc ꝙ anima ē īmortalis ꝙ in ea poſt ſeꝑatōnem a corpore re/
manet ſciētia ⁊ operatōnes eo modo quo nunc ſunt. phs ponit ꝙ aīa non
reminiſcit̄ poſt mortem eoꝝ que prius ſciuit cauſam aſſignat. quia ꝑs anie
intellectiua eſt impaſſibilis. Ideo nō eſt ſubiectum paſſionū anime. vt ſūt
amor odium reminiſcentia ⁊ ſimilia que cum aliqua corꝑali paſſione ꝯtin
gunt. ſed intellectus paſſiuus eſt corꝑalis id eſt pars anime que eſt ſubiec/
ta illis paſſionibus ꝑtinentibus ad partem ſenſitiuam. vnde pars ſenſiti/
ua dicitur intellectus ꝑ participatōnem. q̇a quodāmō participat rōne ſibi
obediendo ⁊ ſeruiendo vel per intellectum paſſiuū intelligit̄ fantaſia vł eſti
matiua. q̇a ſine illis intellectus cōiūctus nihil intelligit. iō vt eſt a toto cor
pore aīa ſeꝑata aliter intelligit q̄ȝ dum eſt cōiuncta.

Concluſio ſpecies intelligibilis non eſt quod intelligit̄ ſȝ
quo intellectus intelligit. Primū patet. nam eadem ſūt que intelligūtur
et de quibus ſunt ſcientie. Si ergo ea que intelligūtur ſunt ſolum ſpecies
que ſunt in anima ſeq̄tur ꝙ ſcientie nō ſunt de rebus que ſunt extra aīam
ſed de ſpēb; in aīa qđ falſum eſt. Item ſi ſpecies intelligibilis eſſet id qđ ī
telligitur ſequeretur opinio antiquoꝝ dicentiū omne qđ videtur eſſe verū
et ſic duo ꝯtradictoria poſſent ſimul eſſe vera. ꝯn̄a patet. quia ſi potētia co
gnitiua ſolū cognoſceret primā paſſionem de ipa iudicat. ſic eni̅ videtur a/
liquid ſm̄ ꝙ potentia cognitiua ꝑ ipm̄ affirmat̄. igit̄ iudiciū potentie cog/
nitiue ſemper erit de prima paſſione. ⁊ ſic iudicium erit verum ⁊ cum ꝑme

paſſiones de eodez cognoſcibili ſint ꝯtrarie. vt guſtus ſani iudicat de aliq̄ ꝙ ſit dulce qḋ guſtus infirmi iudicat amarum. ⁊ ſic duo ꝯtradictoria eēnt vera. cū quilibet vere iudicet de ſua p̄ma paſſione. Sc̄da ps pz. q2 in actione tranſeūte forma ſm quā fit actio eſt ſil'itudo obiecti actōis. vt calor eſt ſil'itudo calefacti. ⁊ ſil'iter forma ſm quā fit actio humana eſt ſil'itudo obiecti illius actōis. g̊ ſil'itudo rei intellecte que eſt ſpecies ītelligibilis eſt forma ꝑ quā intellectus intelligit. loquendo tamen de intellectōe directa ⁊ nō reflexa. q2 p̄mo ⁊ directe ꝑ ſpēm intelligit ſuū obiectū. ſed reflexe p̄t intelligere ſuū actū ꝑ ſpēm intelligibilez ⁊ ſeipm. ⁊ ſic ſpēs intelligibilis eſt bene id quod ſecūdario intelligitur.

Ad rōnes añ oppoſitū Ad primā d2 ꝙ intellectū eſt in intellectu ꝑ ſuā ſil'itudinē. ideo d2 ꝙ intellectus in actu ⁊ intellecum in actu ſunt idē inq̄ꝫtum ſil'itudo rei intellecte eſt forma intellectus in actu. Ideo non ſeq̄tur ꝙ ſpēs intelligibilis ſit id quod intelligitur Ad ſecūdam d2 ꝙ intellectū in actu duo importat. ſcz rem que intelligit' ⁊ actū intelligendi et q̄ꝫtum ad rem que intelligit' ſolū hz eſſe extra aīam. ſed q̄ꝫtum ad intelligi ſolum eſt in anima. quia id quod intelligitur inquātuz hmōi eſt in intellectu per ſuam ſimilitudinez ⁊ ſecundum ſuum eſſe reale quod eſt intelligibile in potentia eſt ens extra animam. Ad terciam dicitur. ꝙ ſicut in parte ſenſitiua primo eſt īmutatio ſenſus a ſenſibili. ⁊ ſecūdo eſt formatio inq̄ꝫtum imaginatio ſibi informat idolum rei abſentis. ſic intellectꝰ p̄mo informat' ſpē intelligibili. ⁊ ille informatus ſecūdo format definitiōem aut enūciatōem que ꝑ vocē ſignificatur. ideo rō quā ſignificat nomen eſt definitio ⁊ enūciatio ſignificat ꝯpōnem ⁊ diuiſionē intellectus. Dōm igit' ꝙ voces nō ſignificant ſpēs intelligibiles quibꝫ intellectus efficit' in actu. ſed ſignificāt ea que intellectus format ad iudicandū de rebꝫ exteriorib9. ⁊ hec ſunt ꝯceptus q̄s format intellectus ſiue ſint ꝯplexi ſiue incomplexi quibꝫ mediantibus ſignant res ad extra.

Indiuiſibiliū quidez igitur intelligentia in his eſt. circa q̄ non eſt falſum. In quibꝫ aūt ⁊ falſum iam et verum eſt. compoſitio quedā iam intellectuū eſt. ſicut eorum que vnuz fiunt Sicut empedocles dixit vere multorū quidē capita ſine ceruice germinauerūt poſtea ꝯpoſita ſunt ꝯcordia. ſic ⁊ hec ſeparа ꝯpoſita ſunt vt aſſīmetron ⁊ dyametros. ⁊ vt ſimetron et dyametros. Si aūt factoꝝ ⁊ futurorū tempore eo intelligens et ꝯponens. falſum em̄ in ꝯpoſitione ſemꝑ eſt. ⁊ nāqꝫ ſi albū nō albo. aut ſi nō albū albo ꝯponit. ꝯtingit aūt ⁊ diuidentem dicere oīa. Sic ergo eſt nō ſolū falſum aut verum ꝙ

alb⁹ cleon ē. ſꝫ ⁊ qđ erat aut erit vnū. aut faciēs hoc intellectus eſt vnūquodq́ꝫ Indiuiſibile aūt quoniam dupliciter potentia aut actu eſt. nihil ꝓhibet intelligere indiuiſibile cuꝫ lōgitudineꝫ intelligat. Indiuiſibilis em̄ actu aliter eſt ⁊ in tempore indiuiſibili. Similiter em̄ tempus diuiſibile ⁊ īdiuiſibile longitudini eſt. Nō em̄ eſt dicere aliq̄d in medio intelligere vtrūq́ꝫ. Nō em̄ eſt niſi diuidat̄. ſed aut potētia ſeorſum aut vtrūq́ꝫ intelligēs dimidiorū diuidit ⁊ tempus ſimul tūc aut in longitudine. Si vero eſt ſicut ex vtriſq́ꝫ et in tempore eſt quod in vtriſq́ꝫ Qđ aūt nō ſ̄m quātitatem indiuiſibile eſt ſed ſpecie. intelligit ⁊ indiuiſibili tempe ⁊ indiuiſibili anime. Scđm accidens aūt ⁊ nō inq̄ꝫtum illa diuiſibilia quod intelligit ⁊ in quo tempore. ſed inq̄ꝫtuꝫ indiuiſibilia. Ineſt autem vtiq́ꝫ his aliquid indiuiſibile. ſed forte nō ſeparabile. qđ facit tempus vnuꝫ et longitudinem. Et hoc ſimiliter in omni eſt et ꝯtinuo ⁊ tempore et longitudine. Pūctum aūt ⁊ omnis diuiſio. ⁊ ſic indiuiſibile monſtratur ſicut priuatio. ⁊ ſimilis ratio in alijs eſt. vt quomodo malum cognoſcit aut nigrum. ꝯtrario em̄ aliquo modo cognoſcit. Oportet autē potentiam eſſe cognoſcens ⁊ eſſe in ipſo. Si vero alicui nō ineſt ꝯtrariū ip̄m cognoſcit ſeipſum. ⁊ actu eſt ⁊ ſeparabile.

Querit̄: vtrum intellectus noſter per p̄us cognoſcat diuiſibile q̄ꝫ indiuiſibile ☞ Arguitur primo q̄ non. quia ex cognitione p̄ncipiorum cauſarum ⁊ elementorum intelligimus principiata cauſata ⁊ elementata. primo phiſicorum. ſed principia ſunt indiuiſibilia ⁊ principiata diuiſibilia. ergo per prius cognoſcimus indiuiſibile Secundo ſic Illud quod ponitur in definitione alicuius prius cognoſcitur a nobis q̄ꝫ definitum. ſed indiuiſibile ponitur in definitione diuiſibilis. vt pūctus in definitione linee ⁊ vnitas in definitione numeri. igitur ⁊c̄.

Tercio arguitur ſic. ſimile ſimili cognoſcitur. ſed indiuiſibile eſt ma-

gis ſimile intellectui noſtro q̄ꝫ diuiſibile. cum intellect⁹ ſit indiuiſibilis. ergo intellectus noſter per prius cognoſcit indiuiſibile q̄ꝫ diuiſibile.
¶ In oppoſitum arguitur. qꝛ indiuiſibile cognoſcitur ſicut priuatio diuiſibilis. ſed priuatio cognoſcitur per habitum. ergo diuiſibile prius cognoſcitur q̄ꝫ indiuiſibile.

¶ Sciendum primo ꝙ poſtq̄ꝫ philoſophus determinauit de intellectu ſm ſe. Hic conſequenter determinat de operatiōibus ei⁹ quarum prima eſt indiuiſibilium intelligentia. Secunda eſt cōpoſitio vel diuiſio. Et quia prima eſt indiuiſibilium intelligentia. ideo oſtendit philoſophus qualiter indiuiſibile intelligatur. gratia cuius oſtendit quot modis dicitur indiuiſibile. et quia quidditas rei materialis eſt obiectum noſtri intellectus et potentia per ſe fertur in ſuum obiectum et in alia fertur ſm ꝙ habent habitudinem ad ſuum obiectum. ideo ad videndum qualiter indiuiſibile a nobis intelligatur oportet videre quam habitudinē habet ad quidditatem rei materialis

¶ Sciendum ſecūdo. ꝙ indiuiſibile et vnum dicitur tribus modis. Primo modo dicitur indiuiſibile quod eſt vnum continuitate actu indiuiſum. diuiſibile tamen in potentia. et hoc modo om̄e continuum eſt indiuiſibile. quia poteſt capi per intellectum tanquaꝫ indiuiſum in actu. Et ſi intelligatur continuum vt diuiſibile in potentia hoc erit numerando partem poſt partem. et ſic intelligetur ipſum in tempore diuiſibili. et huiuſmodi indiuiſibile per prius cognoſcitur q̄ꝫ diuiſibile. quia eſt cōfuſius et magis compoſitum. ¶ Secūdo modo dicitur indiuiſibile quod eſt vnum ſm formam vel ſpeciem. vt homo vel equus et tale per prius cognoſcitur ſm totum q̄ꝫ partes eius. quia eſt confuſius ⁊ in indiuiſibili temporis intelligitur. licet eīn partes ſm ſe in tali toto ſint quodamodo diuiſe poſſunt tamen accipi indiuiſe. quia in ipſis eſt aliquid indiuiſibile quod facit eas eſſe vnum. ſcilꝫ forma que facit totum eſſe vnum ⁊ h̄ eſt indiuiſibile ſm ſpeciem. ¶ Tercio modo dicitur aliquid vnum quod eſt ſimpliciter indiuiſibile ſm quantitatem ⁊ ſecundum formam tam in actu q̄ꝫ in potētia. ſicut punctus vł vnitas. et de hoc indiuiſibili intelligitur textus quod monſtratur intellectui. ſicut priuatio. et tale indiuiſibile eſt quaſi ꝑuatio rei corporalis. ideo cum intellectus non per ſe et directe fertur niſi in quidditatem rei materialis. tale indiuiſibile poſterius et per negationem continui cognoſcitur. Cuius alia eſt ratio. quia intellectus cognitionem capit a ſenſu. ideo magis ſenſibilia. vt ſunt magnitudines proprius cognoſcuntur a ſenſu. ideo vnitas et pūctus et vniuerſaliter omnia que tranſcendūt ſenſum cognoſcūtur a ſenſu per priuationem ſenſibiliuꝫ. hinc eſt ꝙ de ſubſtantijs ſeparatis dicim⁹ ꝙ ſunt incorporee ⁊ imateriales

¶ Concluſio. indiuiſibile tercio modo poſterius cognoſcitur a nobis q̄ꝫ diuiſibile. ſed indiuiſibile alijs modis captum prius cognoſcitur a nobis. Cōcluſio ſm vtrāq; partem patꝫ ex dictis

Liber tercius.

Dubitat̄ ꝑmo vtꝝ intellectus poſſit eſſe falſus. Pro dubio ſupponit̄ ꝙ due ſunt opatões intellectus. Una eſt ſimpliciũ apprehenſio. ⁊ i illa nõ eſt veritas vel falſitas Alia eſt ꝯpoſitio vel diuiſio in q̃ repit̄ veritas vel falſitas. Rñdet̄ g̃ ꝙ intellect⁹ circa q̇dditatẽ rei materialis nõ ꝑ ſe decipit̄. Patꝫ qꝛ ipa eſt ꝓpriũ obiectũ eius. ꝑ accñs tñ qñqꝫ decipit̄. vt attribuẽdo definitõem vni⁹ alteri definito. vel ſi ꝑtes definitõis habeãt repugnãtiã. vt ſi diceret̄ hõ eſt aĩal inſenſibile. ⁊ in hoc hꝫ intellectus ſilitudinẽ cũ ſenſu. qꝛ circa ꝓpriũ obiectũ nõ decipitur ꝑ ſe ſed circa ſenſibia cõia aut ꝑ accñs decipi pt ſilr intellect⁹ circa intelligibilia ſimplicia ⁊ circa qd quid eſt nõ decipit̄ niſi ꝑ accñs. ſed ſemꝑ eſt verus. ideo ꝑma ꝑ̇ncipia cõplexa ſtatim cognoſcũtur apprehẽſis ſuis terminis ⁊ circa ea intellect⁹ nõ decipit̄. ſed ſemꝑ eſt ver⁹. ſꝫ qñqꝫ decipit̄ in ꝯponẽdo q̃ nõ ſunt ꝯpoſita. et diuidẽdo illa q̃ nõ ſunt ab inuicẽ abſtracta. ¶ Sed argueret̄. qꝛ in ſolo intellectu ꝯponẽte ⁊ diuidẽte eſt veritas vel falſitas. g̃ intellect⁹ circa qd q̇d eſt nõ eſt ver⁹. Rñdet̄ ꝙ nõ dꝛ verus tanqꝫ cognoſcens veritatẽ. ſed ẽ verus. qꝛ adequatus rei quã intelligit. ⁊ ſic dꝛ verus tanqꝫ res vera

Dubitat̄ ſecũdo. vtrũ intellectus noſter poſſit ſimul plura intelligere Rñdet̄ ꝙ nõ pt plura intelligere ſimul ſe hñtia ꝑ modũ multoꝝ. ſed hñtia ſe ꝑ modũ vni⁹ q̃ ꝑ eandẽ ſpẽm intelligibilẽ cognoſcũtur vt plures ꝑtes ꝑ ſilitudinẽ ſui toti⁹ et illa ſe hñt ꝑ modũ pluriũ que diuerſis ſpẽbꝫ intelligũtur

Ad rõnes añ oppoſitũ. Ad ꝑmã dꝛ ꝙ nõ ſemꝑ ex cognitione ꝑ̇ncipioꝝ venimus in cognitõem ꝑ̇ncipiatoꝝ. ſed aliqñ econtra. ſꝫ tñ in ꝯplemento ſcĩe ꝓcedimus ex cognitõe ꝑ̇ncipioꝝ. ſcꝫ in cognitõne ꝓpter q̇d. ſed ꝑ̇ncipia nõ ſunt indiuiſibilia tercio mõ indiuiſibilis ſiue ſint ꝯplexa ſiue incõplexa Ad ſcdam dꝛ. ꝙ hoc qd ponit̄ in definitõe rei nõ ſemper eſt ꝑ̇us nobis notũ qꝫ definitũ. ſed ſufficit ꝙ ſit notius ſm naturã ⁊ ꝙ ſit ꝑ̇ncipiũ eſſendi definiti Ad terciã dꝛ ꝙ ſilitudo ꝑ quã intellectus cognoſcit eſt ſpẽs cogniti exiſtens in cognoſcente. ideo nõ ꝑ ſilitudinez nature ad potentiã cognitiuã eſt aliq̇d ꝑ̇us cognitũ. alˀs viſus magis cognoſceret auditũ qꝫ colorez. qꝛ auditus magis aſſilatur viſui in natura qꝫ coloꝛ. ideo qꝫuis intellectus ſit indiuiſibil. non ſequitur ꝙ ꝑ̇us cognoſcat indiuiſibile qꝫ diuiſibile

Eſt aũt dico q̇dẽ aliq̇d de alio ſicut affirmatio vera ẽ aut falſa oĩs intellect⁹ aũt nõ oĩs. ſꝫ q̇ eſt ipſius q̇d eſt ſm hoc ꝙ aliq̇d erat eẽ ver⁹ ẽ ⁊ nõ aliq̇d de aliq̇. ſꝫ ſicut videre ꝓpriũ verũ ẽ. Si ãt hõ albũ aut nõ. nõ verũ ſꝑ. ſic ãt ſe hñt q̃cũqꝫ ſine maetria ſunt. Idẽ ãt eſt ſm actũ ſcĩa rei. q̃ ꝟo ſm potẽtiã tpe ꝑ̇oꝛ ẽ in vno. oĩno ãt neqꝫ tpe. Fiũt em̃ ex actu ente oĩa q̃ fiũt.

De anima.

Videtur autem ſenſibile ex potentia exiſtente ſenſitiuo actu
agens non enim patitur neqꝫ alteratur. Unde hec alia ſpeci
es mot⁹. motus enim imperfecti actus. ſimpliciter autem ac
tus aliter eſt qui perfecti. Sentire quidem igitur ſimile eſt ip
ſi dicere ſolum et intelligere. Cum autem delectabile aut tri
ſte. aut affirmans aut negans proſequitur aut fugit. et eſt de
lectari aut triſtari. agere ſenſitiua medietate ad bonū aut ma
lū. inq̄ꝫtū talia ⁊ fuga aut et appetitus. hec que ſm̄ actū et nō
alterꝫ appetitiū ⁊ fugitiuū neqꝫ abinuicē neqꝫ a ſenſitiuo. ſꝫ eē
alterum eſt. Intellectiue autem anime fantaſmata vt ſenſibi
lia ſunt. cum autem bonum aut malū affirmat aut negat. et
fugit aut ꝓſequitur propter quod nequaq̄ꝫ ſine fantaſmate in
telligit anima. Sicut em̄ aer pupillam hmōi fecit. ipſa autē
alterū. et auditus ſimiliter. ſed vltimū vnuꝫ et vna medietas
eſſe autem ipſi plura quo autem diſcernit. quo differt dulce
et calidum. dictum eſt quidem ⁊ prius dicendū autem ⁊ nūc
eſt enim aliquid vnum ſic autem et trinus. ſed hoc in ꝓpor/
tionali. aut numero ens vnū habet ſe ad vtrūqꝫ. ſicut illa ad
inuicē q̄ em̄ differt non homogenia iudicare aut cōtraria vt
albū aut nigrum. Sit igitur ſicut a albuꝫ ad b nigrum g ad
d ſicut illa adinuicem quare et permutatim. Sicut igitur g
d vni ſint exiſtentia. ſic habebunt ſicut et a b idem quidē eſſe
autem non idem. et illud ſimiliter. Eadem aūt ratio eſt ⁊ ſi a
quidem dulce ſit. ⁊ b vero album. Species quidem igit̄ in/
tellectus in fantaſmatibus intelligit. ⁊ ſicut in illis determīa
tum eſt ipſi imitabile ⁊ fugiendam ⁊ extra ſenſum. cum in fan
taſmatibus fuerit. mouetur vt ſentiens quod fugibile eſt. q̄a
ignis contrarium cognoſcit videns quod mouetur. quo/
niam impugnans eſt. aliquando autem que ſunt in anima
fantaſmatibus aut intellectibus. et tanq̄ꝫ videns ratiocinat̄
et deliberat futura ad preſentia. ⁊ cum dixerit vt ibi letū aut
triſte. hic fugit aut imitatur. Et omnino in actione ⁊ quod ſi
ne actione eſt verum et falſum in eodem genere eſt cum bono
et malo. Sed in eo quod ſimpliciter differt et a quodam.

Queritur vtrū intellectus noſter cognoſcat res materia/
les ⁊ coporeas p abſtractōnem ſpecierꝫ a fantaſmatib⁹. Arguit̄ ꝙ nō. q̄a
intellectus intelligens rem aliter q̄ꝫ ſit eſt falſus ſed forme rerꝫ naturaliuꝫ

non ſunt abſtracte a ſingularibꝰ quoꝝ fantaſmata ſunt ſimilitudines. ḡ ſi res materiales intelligerentᷣ ꝑ abſtractõnem ſemꝑ eſſet ibi falſitas. Secũdo in definitõne reꝝ naturaliũ cadit materia. ḡ ſine materia intelligi non poſſunt. ſed materia eſt ꝓncipiũ indiuiduatõnis. ḡ res materiales nõ pñt intelligi ꝑ abſtractõnem vl̄is a particulari qḋ eſt abſtrahere ſpecies a fantaſmatibꝰ. Tercio ſicut ſe hñt colores ad viſum. ita fantaſmata ad intellectũ. ſed viſio non fit ꝑ abſtractõnē a coloribꝰ. ſed ꝑ hoc ꝙ color imprimit ſuã ſpeciem in viſum. ḡ intellectio non fit ꝑ abſtractõem a fantaſmatibus ſed ꝑ hoc ꝙ fantaſmata ĩprimũt ſuã ſĩl'itudinē in intellectuꝫ. Quarto ſi fieret talis abſtractio hoc fieret ꝑ intellectũ agentē ſꝫ hoc nõ. qꝛ intellectus agens ſe hꝫ ad fantaſmata ſicut lumē ad colores ſed lumē nihil abſtrahit a coloribꝰ. ḡ neqꝫ intellectus a fantaſmatibꝰ

In oppoſitũ Arguitᷣ qꝛ ſicut res ſunt ſeꝑabiles a materia ſic ea que ſũt circa intellectũ. ḡ illa materialia intelligũtur ſᷣm ꝙ abſtrahũtur a materia

Sciendũ primo ꝙ poſtqꝫ phũs determinauit de intellectu ſᷣm ſe ꝯñter de ĩpo determiat ꝑ cõpatõnem ad ſenſum. ⁊ qȝa prius dictum eſt de ꝯpatõne ſenſus ⁊ qualiter ſe habeat ad ſenſibilia ⁊ qualiter etiam ſe habeãt ſenſus ad ſeinuicē ⁊ ad intellectũ. Ideo hic multa tanqꝫ manifeſta dimittũtur que in textu ponuntᷣ.

Sciendum ꝙ obiectũ potentie cognitiue debet ꝓportionari illi potentie. Sed triplex eſt virtus cognoſcitiua. quedã eſt actꝰ corporalis ſicut ſenſus ⁊ eius obiectũ ē forma ꝓut exiſtit in materia. Et quia materia ē ꝓncipiũ indiuiduatõnis. Idõ oĩs potentia ſenſitiua eſt tm̄ cognitiua ꝑticulariũ. Alia ē virtus q̃ nõ eſt actus organi corꝑalis neqꝫ materie cõiuncta vt intellectus angeli ⁊ eius obiectũ ē forma exñs ſine materia. ſ. ſua eſſentia ꝓpria. q̃uis em̄ intelligentie materialia cognoſcãt hoc nõ eſt niſi intuendo ĩpa in ĩmaterialibꝰ. ſ. in ſeĩpis vel eſt eſſentia diuina. Alia ē virtus mediãs q̃ nõ eſt actꝰ organi eſt tm̄ materie cõiuncta. ꝓ quãto aĩa cuiꝰ eſt virtus eſt actus corꝑis vt intellectus noſter cuiꝰ obiectũ eſt forma exiſtens in ſingulari materia. Nõ tamē cognoſcit formã vt eſt in materia ꝑticulari ſed abſtrahendo ⁊ depurando a tali materia.

Sciendũ ꝙ abſtrahere eſt in coniunctis ſᷣm eſſe vnum accipe ꝑ intellectũ relinquẽdo aliud. idõ abſtrahere formã a materia ꝑticulari ē ĩpam accipe ꝑ ĩtellectũ relinq̃ndo ꝯditões materie ꝑticularis. ⁊ vl'r oē ꝓus abſtrahitᷣ a poſteriori vt ſubiectũ ab accñte ſupius ab ĩferiori ⁊ forma a materia dupl'r tm̄ ꝯtingit abſtrahere. Vnoº ꝑ modũ ꝯpõnis vl' diuiſionis ĩtelligẽdo vnũ nõ eē in alio vel eſſe ab alio ſeꝑatũ. Alioº ꝑ ſimplicē appꝛehenſionē ĩtelligẽdo vnũ nõ ĩtelligẽdo aliud. vñ pmoº abſtrahere ꝑ ĩtellectũ ea q̃ nõ ſũt abſtracta ſᷣm rē nõ ē ſine falſitate. ſꝫ abſtrahere ſcḋo mõ bñ ē ſine falſitate. vt pꝫ in ſenſibus. Poſſumꝰ em̄ videre colorē pomi nõ ꝑcipiẽdo eiꝰ odorē. ita poſſumꝰ apphẽdere materiã lapidis vl' ꝑ alterius rei ꝑ ĩtellectũ poſſibilē ſine h̃ ꝙ apphẽdamꝰ ꝯditõnes indiuiduãtes q̃ ſũt de rõne indiuidui ⁊ h̃ ē abſtrahere vl'e a ꝑticulari ⁊ ſpēm intelligibilē a fãtaſmatibꝰ. Et dꝛ ſpēs ĩtelligibil' ſĩl'itudo rei vl'is exñs ĩ intellectu poſſibili. ſꝫ fantaſma dꝛ ſĩl'itudo rei ꝑticularis exñs in fantaſia.

Sciendū ꝙ aliq̄ dixerūt materiā nō eſſe de eſſentia vel de
finitōe ſpēi materialis. Sȝ hoc iꝓbaṫ. Nā materia cōis ⁊ nō ſignata eſt de
eſſentia ſpēi ⁊ intellect⁹ intelligēs ſpēm rei materialis abſtrahit a materia
ſignata ⁊ nō a materia cōi. Rō eſt qꝛ ꝯditōnes indiuidui ſunt de q̇dditate
ſpēi. Jō ſpēs p̄t intelligi ſine ꝯditōnibꝫ indiuiduātibꝫ vt hō ſine his carni
bus ⁊ oſſibꝫ. Nō tñ ſine carnibꝫ in cōi ſȝ mathematica abſtrahit a materia
ſenſibili tam cōi q̄ꝫ ſig̃ta ⁊ nō a materia intelligibili ⁊ imaginaria ⁊ dꝛ ma/
teria ſenſibilis q̄ ē ſubiecta q̄litatibꝫ ſenſibilibꝫ vt calido vel frigido Jma
ginaria dꝛ materia ſubiecta q̄ꝫtitati Et qꝛ q̄ꝫtitas in materia p̄cedit q̄lita
tes ſenſibiles. Jō q̄ntitates pn̄t ꝯſiderari ſine q̄litatibꝫ qđ ē eas abſtrahe
re a materia ſenſibili. Non tñ a materia intelligibili in cōi ſȝ abſtrahanṫ ab
hac materia vel illa ſubiecta q̄ꝫtitati. Encia vero metaphyſicalia abſtra/
hunt ab oī materia vt ens potētia actus ⁊ ſilia q̄ pn̄t eſſe a p̄te rei ſine ma/
teria. Et qꝛ Plato ignorauit iſtos modos abſtractōnis. iō oīa que poſuit
abſtracta p̄ intellectū poſuit abſtracta ſꝫm rē ⁊ ſic poſuit ſpēs rerꝫ exiſtere
ſine indiuiduis.

Concluſio intellectus nō cognoſcit res materiales ⁊ cor
poreas p̄ abſtractōēȝ ſpērꝫ intelligibiliū a fantaſmatibꝫ Patet qꝛ abſtrahe
re ſpēm intelligibilē a fantaſmatibꝫ ē cognoſcere vl̄em naturā ꝯiūctā ꝯdi/
tionibꝫ materialibꝫ nō ītelligēdo illas cōditōnes. Sȝ h̄ mō ītellect⁹ intelli
git. qꝛ ītelligit formā q̄ ē in materia ſingulari relinquēdo ꝯditōnes indiui/
duātes. ꝗ ītelligit abſtrahēdo ſpēs a fātaſmatibꝫ. Diciṫ tñ ī textu ꝙ intelle
ctus ſpēs ī fātaſmatibꝫ ītelligit. Sȝ h̄ ē qꝛ nō p̄t intelligere ea q̄rꝫ abſtra/
hit ſpēs niſi ſe ꝯuertēdo ad fātaſmata ⁊ abſtrahēdo ſpēs a fantaſmatibꝫ.

Ad rōnes añ oppoſitū Ad primā diciṫ ꝙ intellectus in/
telligēs rē aliter q̄ꝫ ſit ex p̄te rei ē falſus. ſȝ intelligens rē aliter ex p̄te modi
intelligēdi nō ē falſus. Ad ſcđam pȝ ſo° ex dictis Ad terciā dꝛ ꝙ co
lores hn̄t ſilr̄em modū eſſendi ī materia p̄ticulari ⁊ in viſu. Jō pn̄t imp̄me
re ſuas ſpēs ī viſū ſȝ fātaſma cū ſit ſpēs īdiuidui exn̄s ī organo corꝑali nō
hȝ eūdē modū eēndi in re ad extra ſicͭ ī intellectu. Jō ꝟtute ꝓpria. nō p̄t im
p̄mere ſpēm ī intellectū poſſibilē ſȝ ꝟtute ītellect⁹ agētis q̇ ſe ꝯuertit ad fā
taſmata ſilr̄tudo q̇dditatis exn̄s ī fātaſmate cauſat ſpēm vl̄em ī ītellectu
poſſibili. Nō ꝙ eadē ſpēs ī nūero q̄ ē in fātaſmate ponaṫ ī intellectu poſſi
bili ſȝ ſpēs ibi exn̄s ꝓducit aliā Ad q̄rtā dꝛ ꝙ fātaſmata p̄mo illuminaṫ
ab intellectu agēte ⁊ ꝯn̄r ab eis ſic illuſtratis abſtrahiṫ ſpēs ītelligibilis
q̄ꝫuis lumē n̄ ſe hȝ ſilr̄ oīno ad colores ſicͭ ītellect⁹ agēs ad fātaſmata.

Bſtractōne āt dicta ītellgit. ſicut ſymū ſꝫm ꝙ ſymū nō
ſepate. Jnq̄ntū āt curuū ſi aliqđ intellexit actu. ſine car
ne ītellexit. in q̄ curuū. ſicut mathematica nō ſepata tāq̄ꝫ ſi ſe
parata ſint intelligit. cū ītelligit illud. Oīno āt ītellect⁹ q̇ ſꝫm
actū res eſt intelligens. Utrū aūt cōtingit aliqđ ſepatorꝫ in/
telligere ipm exiſtentem nō ſeparatū a magnitudine aut nō
conſiderandum poſterius.

Liber tercius.

Nunc autem de anima dicta recapitulantes dicam⁹ iterum
ꝙ oīa ea que ſunt quodāmodo eſt aīa. aut em̄ ſenſibilia q̄ ſūt
aut intelligibilia. eſt autem ſcientia quidem ſcibilia quodam
modo ſenſus aūt ſenſibilia. qualiter aūt hec ſunt oportet inq̄
rere. Secatur em̄ ſcientia ⁊ ſenſus in res. que quidem poten
tia eſt in ea que ſunt potentia que vero actu in ea que ſūt actu
aīe aūt ſenſitiuū ⁊ qđ ſcire poteſt potentia hec ſunt hoc qui/
dem ſcibile. illud vero ſenſibile. Neceſſe eſt autem vt ipa aut
ſpecies eſſe. ipſa quidem igitur non ſunt. non em̄ lapis in aīa
eſt. ſed ſpecies. quare aīa ſicut manus eſt. manus em̄ orga/
num organorum. et intellectus ſpecies ſpecieꝝ et ſenſus ſpe/
cies ſenſibilium. Quoniā aūt neqꝫ res nulla eſt preter magni
tudines. ſicut videnť ſenſibilia ſepata in ſpeciebꝫ ſenſibilibꝫ
intelligibilia ſunt. ⁊ que abſtractōne dicūtur. ⁊ quecūqꝫ ſenſi
biliū habitus ⁊ paſſiones. ⁊ ab hoc neqꝫ non ſentiens nihil
vtiqꝫ addiſcet neqꝫ intelliget. Sed cum ſpeculeť neceſſe ſi/
mul fantaſma aliquod ſpeculari. fantaſmata aūt ſicut ſenſibi
lia ſunt preter quod ſunt ſine materia. Eſt autem fantaſia al
terum a dictione ⁊ negatione. complexio enim intellectuꝫ eſt
verum aut falſum.

Queritur vtrū intellectus poſſit actu intelligere ꝑ ſpecies
intelligibiles quas habet non conuertendo ſe ad fantaſmata Arguitur ꝙ
ſic. qꝛ intellectus fit in actu ꝑ ſpeciē intelligibilem qua informať ſed intelle
ctum eſſe in actu eſt ipm intelligere. ḡ ſpecies intelligibilis ſufficit ad hoc
ꝙ actu intelligat ſine cōuerſione ad fantaſmata. Secūdo magis depē/
det ymaginatio a ſenſu q̄ȝ intellectus ab ymaginatōne. ſed virtus yma/
ginatiua poteſt actu ymaginari abſente ſenſibili. ḡ magis intellectus p̄t
intelligere ſine fantaſmate. Tercio de incorpabilibꝫ nulla ſunt fantaſ/
mata quia fantaſia non tranſcendit corpalia ſi ergo intellectus non poſſit
intelligere ſine conuerſione ad fantaſmata ſeqˀtur ꝙ non poſſit intelligere
aliquid incorpeum qđ falſum eſt.

In oppoſitum Arguitur per phm dicentem ſubſtantie
imateriales nō ſtꝫ a nob intelligibiles qꝛ nihil ſine fātaſmate a nob itelligiť

Sciendū p̄mo. ꝙ opinio platonis fuit ꝙ ſubſtātie imate-
riales non ſolū a nobis intelligūtur. ſed etiā ſunt p̄ma a nobis intellecta.
Poſuit eīm formas ꝑ ſe ſubſiſtere ⁊ eſſe p̄ma obiecta noſtri intellectꝰ ⁊ pri-
mo intelligi a nobis. ⁊ ſilr̄ ſubas ſeparatas. ⁊ ſm̄ ipſum cognitio applica-
tur rebꝫ materialibꝫ ſm̄ ꝙ fantaſia ⁊ ſenſus intellectui ꝑmiſcent̄. et q̄to in-
tellectus magis fuerit depuratus. tanto magis ꝑcipit virtutē imateria-
liū. et ſic ſm̄ platonē intellectus ex cognitōe imaterialiū venit in cognitōem
materialiū. ¶ Sed opinio Areſto. eſt ꝙ intellectus ſm̄ ſtatum vite p̄ſen-
tis hꝫ eſſentialem reſpectū ad naturas rerū materialiū. ideo nihil intelligit
niſi ɔuertendo ſe ad fantaſmata. Vn̄ ſeq̄tur ꝙ nos nō poſſumus intelli-
gere ſubas imateriales que nō cadūt ſub imaginatōe. Hanc tn̄ queſtio-
nē mouet ph̄us ⁊ relinquit inſolutā. nec inuenit̄ ab eo ſoluta. qꝛ eius ſolu-
tio ad metaphiſicū ꝑtinet ⁊ ɔplementum metaphiſice ad nos non ꝑuenit
Vel qꝛ non eſt tota tranſlata. vel qꝛ ph̄us morte p̄uentus eam nō ɔple-
uit.

Secūdo ſciendū. ꝙ auerrois in hoc paſſu dicit hominē
poſſe ꝑuenire ad cognoſcendū ſubas ſeparatas ꝑ vnionē cuiuſdā ſube ſe-
parate quam vocat intellectū agentē. que cū ſit ſuba ſeparata naturaliter
ſubas ſeparatas intelligit. Unde dꝛ ꝙ dum intellectus agens fuerit no-
bis ꝑfecte vnitus ꝑ eum intelligimus ſubas ſeparatas. ſicut nūc ꝑ intellec-
tum poſſibilem nobis ɔiūctū intelligimus res materiales. Et dꝛ intellec-
tum agentē nobis aliquo modo vniri. qꝛ cū intelligimus ꝑ intellectū agē-
tem ⁊ ꝑ intelligibilia ſpeculata oportꝫ ꝙ intellectus ɔparet̄ ad intelligibi-
lia. vel ſicut agens principale ad inſtrumentuꝫ. vel ſicut forma ad mate-
riā. Nam iſtis duobꝫ modis attribuit̄ actio alicui. ſcꝫ ſicut p̄ncipali agenti
vel inſtrumento. ſed intellectus ɔparat̄ ad intelligibilia ſpeculata. ſicut ꝑfe-
ctio ad ꝑfectibile que ſimul in aliquo ꝑcipiūtur. vn̄ ſimul in intellectu poſſi-
bili recipiūtur intelligibilia ſpeculata. ⁊ intellectus agens ⁊ q̄to plura ſpe-
culata recipimus tanto magis appropinq̄mus ad hoc ꝙ intellectus agēs
nobis ꝑ ſe vniat̄. ⁊ ꝑ hoc poſſumꝰ cognoſcere oīa materialia ⁊ imateria-
lia. et in hoc poſuit vltimā felicitatē humanā. Sed albertus quodāmodo
cū eo ɔuenit dicens. cum intellectus poſſibilis fuerit adeptus ſpēs omni-
um materialiū ⁊ illuſtratus lumine intellectus agentis. tunc in ſe habet to-
tum lumen agentis vt poſſet intelligere ſubas ſepatas. et erit ſuꝑ oīa ma-
terialia tn̄ Albertus non ponit intellectū ſeparatū a nobis vt ponit Auer-
rois. ſed ſolum ſeparatum ab intellectu poſſibili et ſibi vnitur per ſpēs re-
rum materialium. qꝛ lumen intellectus agentis in illis ſpeciebꝫ manet ſi-
cut cauſa in effectu. Sed p̄dicta poſitio improbatur. qꝛ intellectꝰ agēs
non eſt ſubſtantia ſeparata ſed quedam virtus anime. vt prius oſtenſum
eſt. et ſe extendit ad omnia actiue ad que ſe extēdit paſſiue intellectus poſ-
ſibilis. Ideo dicit ph̄us ꝙ intellectus poſſibilis eſt quo anima poteſt om-
nia fieri. et intellectus agens eſt quo poteſt omnia facere. ergo ſicut intelle-
ctus poſſibilis ſm̄ ſtatum vite preſentis ad ſola materialia ſe extendit que
intellectus agens facit actu intelligibilia. ita ſm̄ intellectum agentem ani

ma ſolum ſe extendit ad materialia neqꝫ per ipm poſſumus intelligére ſub
ſtantias ſeparatas q̃tum ad quid eſt

¶Concluſio. intellectus poſſibilis non poteſt actu intel/
ligere ꝑ ſpẽs quas in ſe habet non ſe conuertendo ad fantaſmata. Patet
quia intellectus non impediretur a ſuo actu per leſionem alicuius organi
corporalis. niſi actus eius preſupponeret actum potentie organice. cum in
tellectus non habet organum. ſed leſo organo ymaginatiue. vt in freneti/
cis. vel memorie. vt in litargicis impeditur homo ne actu intelligat. Etiaꝫ
obliuiſcit᷑ illa quoꝝ prius habuit ſciam. g̃ intellectus requirit actus fanta/
ſie et quantum ad acquiſitionem intelligibilium. ⁊ quantum ad vſum ip
ſorum iam acquiſitorum. Item quilibet dum vult aliquid intelligere ſibi
format aliquod ydolum vel fantaſma in quo reſpicit ea que vult intellige
re. ideo dum volumus aliquem facere intelligere ſibi proponimus exem/
pla de quibꝫ poteſt ſibi formare fantaſmata ad intelligendũ. ergo neceſſe
eſt quemlibet intelligentem fantaſmata ſpeculari.
¶ Et ſi queratur que ſit ratio huius. Reſpondetur ꝙ potentia cogniti/
ua debet proportionari ſuo cognoſcibili. ideo obiectum intellectus angeli/
ci qui eſt totaliter ſeparatus eſt ſubſtantia intelligibilis totaliter a corpore
ſeparata. ſed obiectum proprium intellectus humani qui eſt corpori ꝯiunc
tus eſt quidditas rei materialis exiſtens ſm ſuum eſſe in materia particu/
lari. ideo natura rei particularis non poteſt complete cognoſci niſi cogno/
ſcatur ſm ꝙ eſt in particulari exiſtens. ſed in illo eſſe apprehenditur per ſen
ſum et imaginationem. ideo vt intellectus intelligat ꝓpriuꝫ obiectũ ſm ſu
um eſſe reale indiget ꝯuerſione ad fantaſmata

Ad rationes ante oppoſitum. Ad primam dicitur. ꝙ ſpe
cies reſeruate in intellectu poſſibili poſt actum intelligendi ſoluꝫ remanẽt
in habitu. ideo non ſufficiũt ad actum intelligendi. ſed oportet ꝙ intellectꝰ
vtatur ſpecie intelligibili ſm ꝙ cõuenit rei cuius eſt ſpecies que eſt natura
exiſtens in particulari. ideo requiritur ꝯuerſio ad fantaſmata vt intellectꝰ
reducatur ad actum ꝯpletum. Ad ſecũdam dicitur ꝙ fantaſma eſt ſi/
militudo rei particularis. ideo imaginatio nõ indiget alia ſimilitudine par
ticulari. ſed ſpecies intelligibilis que eſt in intellectu non eſt ſimilitudo rei
particularis ſed vniuerſalis. ideo intellectus indiget fantaſmate. Ad
terciam dicitur ꝙ incorporea quorum non ſunt fantaſmata cognoſcũtur a
nobis per comparationem ad corpora ſenſibilia que ſunt effectus eorum
et illorum ſenſibilium habemus fantaſmata. ideo intelligendo res imma/
teriales neceſſe eſt intellectum ſe ꝯuertere ad fantaſmata rerũ corporalium

Primi aũt intellectus quidẽ differrent vt nõ fantaſmata
ſint. aut neqꝫ alij fantaſmata. ſed nõ ſine fantaſmatibꝫ

Querit᷑. vtrũ intellectus noſter poſſit intelligere ſingula/

ria ☞ Arguit̄ ꝙ ſic. qꝛ cognoſcens aliquā ꝯpoſitōem̄ cognoſcit extrema eius. ſed intellectus cognoſcit hāc ꝯpoſitōnem ſortes eſt hō. ergo cognoſcit hoc ſingulare qđ eſt ſortes. Secūdo arguit̄. intellectus practicꝰ dirigit ad operandū. ſed actus ſunt circa ſingularia. ergo cognoſcit ſingularia Tercio intellectus ſeipm̄ intelligit ⁊ eſt quoddā ſingulare igit̄ ꝛc Quarto ſic. quicquid pt̄ virtus inferioꝛ pt̄ virtus ſuperioꝛ ⁊ cum hoc plus. ſed ſenſus cognoſcit ſingulare. a fortioꝛi intellectus ipm̄ cognoſcit ¶ In oppoſitū arguit̄. qꝛ intellectus noſter nō intelligit niſi ꝑ abſtractiōez a fantaſmatibꝫ. ſed hoc eſt intelligere vl'e. g̃ ꝛc

Pro reſponſione ſciendū ꝑmo ꝙ poſtq̄ phs determinauit de ſenſu ⁊ intellectu. ꝯſequenter ex dictis ꝯcludit quid ſit ſentiendū de anima. primo oſtendens ꝙ natura aīe eſt quodāmodo omnia. nam oīa que ſunt aut ſunt ſenſibilia aut intelligibilia. ſed aīa eſt quodāmō oīa intelligibilia ꝑ intellectū. ⁊ oīa ſenſibilia ꝑ ſenſuz alit̄ tn̄ q̄ȝ antiq̄ poſuerūt Nā aīa nō eſt ipſe res ſenſibiles. ſicut Empe. poſuit. ꝙ terrā terra cognoſcimus ⁊ ſic de alijs Vn̄ ꝯtra hoc dicit textus ꝙ lapis nō eſt in aīa ſed ſpēs lapidis ꝑ hoc volens habere ꝙ intellectus in actu eſt intellectū in actu ꝓ q̄ȝto intellectū in actu eſt in intellectu per ſuā ſpēm. et ſimiliter diceret̄ de ſenſu ⁊ ſenſibili Ex quo infert phus ꝙ anima ſimilatur manui que eſt oꝛganū oꝛganorum. et datur homini loco omniū oꝛganoꝝ que data ſunt alijs aīalibꝫ. ſcilꝫ ad defenſionē impugnatōem ⁊ coopertimentū ꝛcijs. Similiter aīa eſt data homini loco omniū foꝛmaruꝫ. vt homo ſit quodāmodo omne ens pro q̄ȝto per animā eſt quodāmodo omnia. qꝛ anima eſt receptiua omniū foꝛmarū. ſcꝫ intelligibiliū ꝑ intellectū. ⁊ ſenſibiliū ꝑ ſenſum.

Concluſio. in materialibꝫ intellectus noſter non cognoſcit ſingulare primo ⁊ directe. ſed bene reflexe. Primū patꝫ qꝛ intellectꝰ noſter intelligit abſtrahendo ſpēm intelligibilem a materia. vt ſupra patuit et quod ſic abſtrahitur eſt vniuerſale. Et quia in materialibꝫ principiū ſingularitatis eſt materia ſignata. ergo intellectus noſter cognoſcit directe et primo vniuerſale. Secūdū patꝫ. qꝛ poſtq̄ȝ intellectus abſtraxit ſpēs intelligibiles nō poteſt actu ſcđm eas intelligere niſi ſe conuertēdo ad fantaſmata in q̄bꝫ inuenit ſpecies intelligibiles. ergo indirecte cognoſcit ſingularia quoꝝ ſunt fantaſmata. et ſcđm hoc format hanc propoſitiōem ſortes eſt homo. ⁊ ſic de conſimilibꝫ. Eſt tamen aduertendū ꝙ ſingulare non impedit intelligibilitatem inquantū ſingulare eſt. ſed inq̄ȝtum eſt materiale. ideo ſi ſit aliqđ ſingulare ſine materia intellectus poteſt hoc intelligere niſi aliud impediat. ſcꝫ ſi nō poſſit p̄ſentari noſtro intellectui.

Dubitat̄. vtrū intellectus noſter poſſit infinita cognoſcere. Arguitur ꝙ ſic. quia ſi vnum coꝛpus non impediret aliud ad eſſe in vno loco nihil pꝛohiberet infinita coꝛpoꝛa eſſe in eodem loco. ſed vna ſpecies intelligibilis non impedit aliā ſimul ſecū eſſe in intellectu. g̃ intellectus poteſt infinita cognoſcere

Reſpondeꝛ ꝙ in intellectu noſtro non recipiꝛ infiniū in actu .ſed in potētia
ſcꝫ cognoſcendo vnū poſt aliud. Primū pꝫ.qꝛ intellectus noſter nō poteſt
ſimul cognoſcere niſi illa que per vnam ſpēm cognoſcūtur. ſed infinitū in
actu nō habet vnā ſpēm.aliter haberet rōnem totius ⁊ pfecti.ideo in defi-
nitione eius dꝛ .cuius q̄ntitatem accipientibꝫ ſemꝑ eſt aliquid extra accipe-
re.ergo intellectus nō pt infinitū in actu cognoſcere Item habitualis cog
nitio in nobis cauſatur ex actuali.ſed nos non poſſumus habere actualem
cognitōem de infinito.ergo nec habitualem. Item ſicut ſe habet intellectꝰ
noſter ad quidditatem rei materialis.ita ſe habet ex cōſequenti ad ea que
in tali quidditate inueniūtur.ſed in ſubſtantijs materialibꝫ reperitur infi-
nitū in potentia.ergo intellectus poteſt cognoſcere infinitū in potentia.nō
tamen diſtincte q̄ntum ad ſuū formale.ſed ꝯfuſe q̄ntum ad ſuum materia
le. Et ad obiectionem dicitur. ꝙ q̄uis ſpēs nō ꝓhibeant ſimul ſe exiſtere
in intellectu.tñ quia ſucceſſiue ingrediūtur.eo ꝙ multa actu ſimul nō intel
ligūtur. Ideo oportꝫ ꝙ ſpecies intelligibiles que ſunt in intellectu noſtro
ſunt finite

Dubitatur ſecūdo. vtrū intellectus noſter ſit cognitiuus
ꝯtingentiū. Rñdetur ꝙ ꝯtingentia poſſunt dupl'r ꝯſiderari. Uno mō in-
q̄ntum ꝯtingentia. Alio mō inq̄ntum in eis aliquid nc̄citatis inueniꝛ. quia
nihil eſt adeo ꝯtingens q̄n habeat aliquid nc̄citatis.vt hec ꝓpoſitio ſortes
currit eſt ꝯtingens.et tñ eſt nc̄cāria habitudo curſus ad motū. vñ ꝯtingē
tia vt ꝯtingentia ſunt directe cognoſcūtur a ſenſu ⁊ indirecte ab intellectu
ſm ꝙ includūt aliquā nc̄citatē.et eodē mō eſt de cognitōe futuroꝝ ſicut de
cognitione ꝯtingentiū.futura eñ ſm ꝙ cadūt ſub tpe ſunt ſingularia.ideo
ab intellectu nō cognoſcūtur niſi reflexe.ſed rōnes futurorum poſſunt eſſe
vl'es.ideo vllo modo futura ſunt intelligibilia ¶ Aduertendū ꝙ futura
dupl'r cognoſci pñt. Uno mō in ſeipſis.et ſic nō cognoſcūtur futura ꝯtin-
gentia niſi a ꝓma cā cui etiā p̄ſentia ſunt.qꝛ ſimul intueꝛ p̄ſentia p̄terita et
futura. Alio mō in ſuis cauſis.et ſic cognoſcūtur eo mō quo ſunt in ipſis
ita ꝙ ſi ex ipſis de nc̄citate eueniant poſſunt a nobis cognoſci per certitudi
nem.et ſi ab eis ꝯtingēter eueniant ſolū cognoſcūꝛ ꝑ quādā ꝯiecturatōem

Dubitaꝛ tercio. vtrū intellectus noſter cognoſcat ſuū ha
bitū ⁊ ſuā eſſentiā. Rñdetur ꝙ ꝑ actus et obiectū cognoſcimus habitū et
potentiā. Et qꝛ quidditas rei materialis eſt obiectum noſtri intellectus.
ideo ſecūdario cognoſcitur actus ꝑ obiectū.⁊ mediāte actu cognoſciꝛ ha
bitus a quo procedit

Ad rōnes ante oppoſitum Ad primā patet ſolutio ex dic
tis. Ad ſecūdā dꝛ ꝙ particularis ꝓpoſitio eſt quaſi cōcluſio ſyllogiſmi
practici. vt diciꝛ ſeptimo ethicoꝝ.ſed ex ꝓpōne vl'i nō poteſt directe ꝯcludi
ſingularis ꝯcl'o niſi mediāte aliqua ſingulari ſubſumpta.ideo rō vl'is in-
tellectus practici non mouet ad operandum niſi mediante particulari ap
prehenſione partis ſenſitiue ⁊ ſenſus eſt directe cognitiuus particularium
Ad terciam partꝫ ſolutio ex dictis. Ad quartā dꝛ ꝙ quicq̄d ꝑfectio-
nis poteſt virtus inferior poteſt ⁊ virtus ſuperior.ſed eminentiori modo

ideo quod cognoſcit ſenſus materialiter ⁊ vt exiſtens ſingulariter cognoſ
ſcit intellectus imaterialiter ⁊ abſtracte ⁊ vniuerſaliter.

Uoniam autem anima ẜm duas diffinita eſt poten
tias. que animalium eſt ⁊ diſcretio quod intelligen/
tie opus eſt ⁊ ſenſus. ⁊ adhuc in mouendo ẜm locum motuꝫ
de ſenſu quidem ⁊ intellectu determinata ſint tanta. De mo
uente autem quid forte anime ſpeculandum eſt. vtrum vna ꝗ
dam pars ipſius ſit ſeparabilis aut magnitudine aut rõe aut
omnis anima. Et ſi pars aliqua. vtrum propria quedam ſit
preter conſuetas dici et dictas. aut vna harũ aliqua ſit. Ha/
bet autem dubitatõnem mox. quomodo oportet partes ani
me dicere ⁊ quot. modo em̃ quodam infinite videntur. ⁊ nõ
ſolum quas dicunt quidam determinantes rõcinatiuã ⁊ ira
ſcibilem ⁊ appetitiuam. hij autem rõnem habentem et irrõ/
nabilem. Scõm em̃ differentias ꝑ quas has ſeparant ⁊ alie
videntur partes maiorem his differentiam habentes. de ꝗ
bus et nunc dictum eſt. Uegetatiua autẽ que cum plantis
ineſt et omnibus viuentibus ⁊ ſenſitiua. quã neqꝫ ſicut irrõ/
nabilem. neqꝫ ſicut rõnem habentẽ ponet quis vtiqꝫ facile.
Adhuc autem ⁊ fantaſtica que per eſſe quidem ab omnibꝰ
altera eſt. Cui autẽ harum eadem vel altera ſunt multam ha
bet dubitatõnem. ſi aliquis ponat ſeparatas partes anime.
Adhuc autẽ ⁊ appetitiua. que ⁊ ratione ⁊ potentia altera vi
detur vtiqꝫ eſſe ab omnibꝰ ⁊ inconueniens vteqꝫ hanc ſeq̃/
ſtrare. Irrationatiua em̃ voluntas fit et in irrationabili con
cupiſcentia ⁊ ira. Si autẽ tria in anima. in vnoquoqꝫ erit ap
petitus. Et etiam de quo nunc ſermo inſtat. quid forte mo/
uens ẜm locum animal eſt. Secundũ quidem igitur augmẽ
tum ⁊ decrementum motum qui omnibus ineſt. videbitur
vtiqꝫ mouere generatiuum ⁊ vegetatiuũ. De reſpiratõne au
tem ⁊ expiratõne ⁊ ſomno ⁊ vigilia poſterius perſpicivenduꝫ
Habent em̃ dubitatõnem multam. Sed de motu ẜm locũ
quid ſit mouens animal ẜm proceſſum motum conſideran/
dum. Quod quidem non vegetatiua potentia manifeſtum
ſemper em̃ propter aliquid motꝰ hic. ⁊ aut cum fantaſia aut
appetitu eſt. Nihil em̃ non appetens aut fugiens mouetur.

ſed aut violētia. Amplius ꝛ plāte vtiqꝫ moti eſſent. ꝛ vtiqꝫ haberēt aliquā ptē organicā ad motū hūc. Silr āt neqꝫ ſenſitiuū. mlta eñ ſūt aīaliū. q ſenſū qdē hūt. manētia aūt ꝛ imobilia ſūt per finē. Si igitur natura facit fruſtra nihil. neqꝫ deficit in neccarijs niſi in orbatis ꝛ impfectis. hmōi aūt aīaliū pfecta ꝛ nō orbata ſūt. Signū aūt eſt. qꝛ generatiua ſūt. ꝛ augmentū hūt ꝛ decrementū. quare ꝛ haberēt vtiqꝫ ptes organicas pceſſionis. Atuero neqꝫ rationatiua ꝛ vocatus intellectus eſt mouens. Speculatiuus quidē igitur nihil ſpeculatur actiue. neqꝫ dicit de fugibili ꝛ pſequibili. Semp aūt motus aut fugientis aut pſequentis aliqd eſt. ſed neqꝫ cū ſpeculatus fuerit aliqd hmōi. iam precipit aut proſequi aut fugere. puta cū multotiens intelligit terribile aliqd aut delectabile. nō iubet aūt timere. ſed cor mouetur. Si aūt delectabile altera aliq ps Amplius et pcipiēte intellectu ꝛ domināte intelligētia fugere aliqd aut proſequi nō mouetur. ſed ſm cōcupiſcentiā agit. vt incōtinens ꝛ totaliter videmus qm habens medicatiuā nō ſanatur tanqꝫ alterius pprium ſit agere ſm ſcientiam: ſed non ſcientie. Atuero neqꝫ appetitus hmōi motus dictus eſt. abſtinentes eñ appetentes ꝛ cōcupiſcentes non operātur. quorum appetitum habent. ſed conſequuntur intellectum.

Queritur vtrum appetitiuū ſit principium motus pgreſſiui animalis. Arguitur ꝙ non quia ſi ſic ſequeretur ꝙ animal ſemper moueretur ſm appetitū ꝯſequens eſt falſum. quia continens non ſemper mouetur ad id quod appetit ꝛ deſiderat ſed inſequitur rationem. ergo appetitus nō eſt principium motus progreſſiui. Secundo potentia progreſſiua ē pncipium motus progreſſiui. ſed appetitus eſt principium inclinatōnis in appetibile. ergo appetitus non eſt principium illius motus.

In oppoſitum eſt phūs in littera Pro reſponſione ſciendum ꝙ poſtqꝫ phus determinauit de partibus anime. ſcꝫ vegetatiua.

ſenſitiua ⁊ intellectiua. Hic conſequenter determinat de partē appetitiua inqꝫtum eſt principium motus localis. Antiqui enim diffinierunt animā per hoc quod eſt habere cognitōnem ⁊ facere motum localem. ⁊ quia dictum eſt de ſenſu ⁊ intellectu determinandum eſt de principio motiuo ſꝫm locum inquirendo vtrum ſit tota anima vel pars eius ⁊ ſi pars vtrū ſit ſeparabilis ſꝫm rem ⁊ ſubiecto vel ratione tm̄ vel vtrum ſit alia pars anime ab his que dicte ſunt prius

Sciendum ꝙ aliqui antiqui diuiſerunt animam per rōcinatiuam iraſcibilem ⁊ concupiſcibilem. Alij vero diuiſerunt per rōnalē et irrationalē. Sed iſte diuiſiones a pħo improbantur. Primo quia multe ſunt alie partes anime plus differentes ꝙ̄ predicte que ſub predictis nō continētur vt vegetatiua que eſt in omnibus plantis ⁊ ſenſitiua in omnibus animalibus ⁊ non continentur ſub p̄dictis. quia ſenſitiua neqꝫ vegetatiua poteſt dici rōnalis iraſcibilis vel concupiſcibilis ſimiliter non continentur ſub ſecūda. qꝛ neqꝫ vegetatiuū neqꝫ ſenſitiuum eſt ratōnem habēs et nulla earum debet dici irratōnalis ſiue capiat̄ irrōnale quod eſt contrarium rationi ſiue priuatiue quod non habet rationem ſed natum eſt habere. Si autem caperetur irratōnale negatiue vt dicit negatōnem ratōnis tunc non eſſet genus potentiaꝝ anime. Item fantaſia diſtinguitur ab alijs potentijs ⁊ non continetur ſub aliquo membro predictarum diuiſionum vt manifeſtum eſt. Item voluntas eſt vna potentia anime cum ſit appetitus intellectiuus ⁊ non comprehenditur ſub predictis membris ſilr̄ augmentatiua ⁊ nutritiua ⁊ multe alie ſunt que ibi non comprehendūtur ergo diuiſiones ſunt inſufficientes.

Sciendum ꝙ appetitus qui eſt in rōne dictus voluntas eſt tm̄ vnus ⁊ tamen appetitus ſenſitiuus diuiditur in duas potentias. ſcꝫ in iraſcibilem ⁊ concupiſcibilem. Et ratō eſt quia ſicut in naturalibus appetitus ſequitur formam naturalem. Ita in animalibus appetitus ſequit̄ formā apprehenſam ⁊ cum talis ſit apprehenſa per ſenſum vel intellectum ſolum erit duplex appetitus in genere ſcꝫ ſenſitiuus et intellectiuus. ⁊ quia intellectus apprehendit vniuerſaliter. ſenſus vero particulariter ⁊ ea que in vniuerſali ſunt vnum in particulari ſunt multa. Ideo appetitus intellectiuus qui fertur in bonum vniuerſalr̄ apprehenſum per intellectum ⁊ ſuum obiectum eſt tm̄ vnus qui dicitur voluntas. ſed quia appetitus ſenſitiuus fertur in bonum apprehenſum per ſenſum quod eſt bonum acceptū ſꝫm rōnem particularem. Ideo talis appetitus eſt duplex ſcꝫ iraſcibilis et concupiſcibilis qui ſic differunt quia concupiſcibilis ordinatur ad bonuꝫ delectabile ⁊ fugit triſtabile. ſed iraſcibilis tendit in bonū magis arduum Ideo dicitur potentia quaſi propugnatrix pro concupiſcibili. Ideo animalia non iraſcūtur neqꝫ pugnant niſi ꝓpter delectabilia. Ideo omnes paſſiones iraſcibilis incipiūt a paſſionibus ꝯcupiſcibilis ⁊ in ipſis terminantur Ira enim mouetur a triſticia ⁊ finitur in delectationem. qꝛ irati punientes gaudēt ex q̄bꝫ patet ꝙ nō differūt irraſcibilis ⁊ ꝯcupiſcibilis ꝑ hoc ꝙ iraſcibilis ordinet̄ ad fugam mali ⁊ cōcupiſcibilis ad proſecutionem boni

Liber tercius.

Nam eadem eſt potentia contrarioꝝ. Ideo dicit̃ quarto thopicoꝝ ꝙ ſpes eſt de de bono ⁊ timor de malo ⁊ pertinent ad iraſcibilem.

Concluſio prima potentia vegetatiua non eſt principiū motus ꝓgreſſiui. Patet. quia motus progreſſiuus ſemper eſt propter aliquid ymaginatum aut deſideratum niſi fiat ꝑ violentiam ſed ymaginatio ⁊ fantaſia nō inſunt parti vegetatiue Secūdo ſi ſic ſequeret̃ ꝙ omne habens potentiā vegetatiuā haberet motū ꝓgreſſiuū ſed hoc eſt falſum.

Concluſio ſecunda Senſus non eſt principiū motus progreſſiui. Patet. qꝛ ſenſus ineſt oībus aīalibus. ḡ ſi eſſet principiū talis motus omne animal haberet motum ꝓgreſſiuū qđ falſum eſt. Nec valet dicere ꝙ aīalia que non mouent̃ habent principiū motus ſed deficiunt organa ad mouendum quia vt dicit phs Natura nihil facit fruſtra nec deficit in neceſſarijs in aliqua tota ſpecie. ḡ ſi illa aīalia haberent principiū motus progreſſiui ⁊ non haberent organa ad illū motū illud principiū in tota ſpecie eſſet fruſtra.

Concluſio tercia Intellectus ſpeculatiuus non eſt principium motus progreſſiui. Patet. quia vel conſiderat ea que ſunt ſpeculabilia vel ea que ſunt operabilia delectabilia vel triſtabilia. Si primū tunc nihil conſiderat de ꝓſequendo vel fugiendo ⁊ cum omnis motus progreſſiuus ſit ꝓſequentis vel fugientis ſeq̃tur ꝙ intellectus ſpeculatiuus non eſt principium motus progreſſiui. Si vero conſideret delectabilia vel triſtabilia cum non conſideret ea per compatōem ad opus ſed in vniuerſali nō ꝑcipit ea fugere vel ꝓſequi ſed omnis motus progreſſiuus eſt proſequentis vel fugientis. ḡ intellectus ſpeculatiuus non eſt principiū illius motꝰ vnde differunt ex pᵗe finis ſpeculatiuꝰ intellectꝰ ⁊ practicus. Nā ſpeculatiuus ſpeculatur veritatem ꝓpter ſe tm̄. Practicus vero ꝓpter opatōnes

Concluſio quarta tm̄ ſunt duo principia motiua in animalibus ſcꝫ intellectus practicus ⁊ appetitus cōphendendo fantaſiam ſub intellectu. Patet. q̄a omne principiū motus progreſſiui cauſat motū vel monſtrando appetibile vel fantaſiando vel impetū in ip̄m inclinando Si 3ᵐ ſic eſt appetitus. Si primū hoc eſt dupliciter vel diſcernit motum per rectam rōnem eliciendo melius ⁊ dimittendo peius ⁊ ſic eſt intellectꝰ aut ꝑ eſtimatōnem naturalem ⁊ ſic eſt fantaſia que ſub intellectu compͥhendit̃ quia mouet in abſentia ſenſibiliū ſicut intellectus.

Concluſio quinta licet ſint plura principia motiua ſubiecto tamen eſt vnū tm̄ ſm formā ⁊ ſpeciem. Primū patet ex dictis. Scōm ꝓbatur. quia appetitus non mouet niſi ꝑ quanto habet formā appetibilis que ſe habet tanq̄ꝫ finis ⁊ idem appetibile eſt principium intellectus practici in ſuo diſcurſu. Nam ſicut ſe habet principium in ſpeculabilibus. ita finis in agibilibus. Intellectus em̄ practicus principaliter intendit vltimū finem a quo incipit rōcinari ⁊ terminat ſuū diſcurſum in principium operis vnde vltimū in operatōe eſt primū in rōne. vt patet de medico ꝗ intendit ſanitatem vt finem. Scđo intendit herbas quibꝫ poteſt induci

ſanitas. Tercio intendit locū vbi herbe reperiūtur. ⁊ ſic ꝯſequēter. Ex di
ctis pꝫ ꝙ ad motū tria requirūtur. ſcꝫ mouēs. id qđ mouet᷑. et organū quo
mouet᷑. Mouens eſt duplex quoddā eſt īmobile. ⁊ illud eſt appetibile in/
tellectū vel imaginatū. Aliud eſt qđ mouet ⁊ mouet᷑. vt appetitus mouet᷑
ab appetibili ⁊ mouet aīal. ſed aīal eſt id qđ mouet᷑. Sed organū ꝑncipij
motiui eſt determinata pars corpis đ qua hic non determinat᷑. vbi agit᷑
de operatōibꝫ aīe inquātum ſe tenent ex parte aīe ⁊ non inquātum ſunt ꝯmu/
nes corpi ⁊ aīe. ſed illo modo agit᷑ de ipſis in paruis naturalibꝫ. Dicit tñ
phs in p̄ſenti textu ꝙ organū ꝑncipij motiui in animalibꝫ debet habere ꝑn
cipiū ⁊ finē motus. q2 motus aīalium eſt ꝯpoſitus ex pulſu ⁊ tractu quātū
ad pulſum eſt ꝑncipiū. ⁊ quātum ad tractū eſt finis. ⁊ tale organū eſt cor vel
aliquid ꝓportionabile cordi.

Ad rōnes ante oppoſitum Ad primā đr ꝙ in continente
ſunt ꝯtrarij habitus. q2 rō ꝯtrariatur cōcupiſcentie. et hoc in homine qui
nedum cognoſcit p̄ſens. ſed etiam futurū. Ideo intellectus quandoq3 iubet re/
trahere ab aliquo ꝯcupiſcibili ꝓpter ꝯſideratōem futuri. vt cū febricitans
ex iudicio intellectus abſtinet a vino ne febris inualeſcat. ſed ꝯcupiſcētia
incitat ad ꝓſequendū delectabile p̄ſens quod ſibi videt᷑ bonū. q2 non cōſi
derat futurū. ⁊ tūc aīal mouet᷑ ſm appetitū ſenſitiuū. ideo bruta carētia rō
ne ꝑ ſolum appetitū mouent᷑. ſed in ſolo hoīe appetitus regulat᷑ ratōne. ⁊ ſic
ꝯtinens mouet᷑ ad appetitū futuroꝝ qui đr volūtas Ad ſecūdam đr ꝙ
intellectus eſt ꝑncipiū motus ꝓgreſſiui, ſcꝫ dirigens monſtrando appeti/
bile bonū ꝑ cognitōem. ⁊ appetitus eſt ꝑncipiū inferens ꝑ inclinatiōem. et
potentia motiua exequens per operationem. Ideo diuerſimode principi/
ant ab appetitu

¶ Videntur autem duo hec mouentia aut appetitus
at intellectus. ſi aliquis fantaſiam poſuerit ſicut intellectum
quēdam. Multa enī p̄ter ſcientiam ſequūtur fantaſias et in
alijs animalibꝫ non intellectiua neq3 rō eſt. ſꝫ fantaſia vtraq3
hec ergo motiua ſm locum intellectus et appetitus. Intel/
lectus autem qui propter aliquid ratiocinatur. ⁊ qui practi/
cus eſt. differt autem a ſpeculatiuo ſm finem. ⁊ appetitus ꝓ
pter aliquid omnis eſt Cuius enī appetitus hoc principium
practici intellectus vltimum autem principiū actionis. qua
re rationabiliter hec duo videntur mouentia appetitus ⁊ in
telligentia practica. Appetibile enī mouet. ⁊ propter hoc in

Liber tercius.

tellígentia mouet. quia principium hec eſt quod appetibile
et fantaſia autem cum moueat non mouet ſine appetitu vnũ
em̃ mouens quod appetimus. Si em̃ duo intellectus ⁊ ap/
petitus mouebant ſm ꝯmunem vtiqꝫ aliquam ſpeciem mo
uebant. nũc autem intellectus non videtur mouens ſine ap
petitu. voluntas em̃ appetitus eſt. cum autẽ ſm rationẽ mo
uetur. et ſm voluntatem mouetur. appetitus mouet p̄ter ra
tionem. concupiſcentia em̃ appetitus quidam eſt. Intel/
lectus quidam igitur omnis rectus eſt. appetitus autem et
fantaſia recta ⁊ non recta. vnde ſemper quidem mouet appe
tibile. Sed hoc eſt bonum aut apparens bonum. non om/
ne autem ſed actuale bonum. Actuale autem eſt contingẽs
et aliter ſe habere. Quod quidem igitur huiuſmodi poten/
tia mouet anime que vocatur appetitus manifeſtum eſt.

Diuidentibꝫ autẽ anime partes ſi ſm potentias diuidant
et ſeparant. valde multe fiunt. vegetabile ſenſitiuũ intellecti
uum conſiliatiuũ. adhuc appetitiuum. hec em̃ plus differũt
ab inuicem ꝗꝫ concupiſcibile ⁊ iraſcibile Quoniã autẽ ap
petitus fiunt contrarij ab inuicem. hoc autem accidit cũ ra
tio ⁊ cõcupiſcentia contrarie fuerint. fit autẽ in ipſis ſenſum
habentibꝫ. Intellectus quidem igitur ꝓpter futurum retra
here iubet. concupiſcentia autem ꝓpter ipm iam. Videtur
em̃ ꝙ iam delectabile ⁊ ſimpliciter delectabile ⁊ bonuꝫ ſim
pliciter. ꝓpterea ꝙ non videtur quod futurum Specie q̃
dem igitur vnum erit mouens appetibile aut appetit vnum
primum autẽ omniũ appetibile. hoc em̃ mouet cum non mo
uetur. eo ꝙ ſit intellectiuum aut imaginatiuũ. numero auteꝫ
plura mouentia. Quoniam autẽ tria ſunt vnum quidem
mouẽs. ſecũdum autem quo mouet. ⁊ tercium quod moue/
tur. Mouens aũt duplex. aliud quideꝫ immobile. aliud qḋ
mouetur. Eſt autem immobile actuale bonum. mouens au
tem et quod mouetur appetitiuũ. Mouetur em̃ quod appe
titur ſm ꝙ appetit ⁊ appetitus. actus autem motus quidaꝫ
eſt. quod autẽ mouetur animal eſt. quo vero mouet organo
appetitus iam hoc corporeum. vnde in cõmunibꝫ anime et
corporis operibus conſiderandum eſt de ipſis. Nunc au

tem vt in ſumma dicatur mouens organice vbi pͥncipiūm
et finis illud omni glingiſmus hoc eſt gibboſum ꝛ concauū
hoc quidem finis. illud vero pͥncipium. Unde aliud quidē
quieſcit. aliud vero mouetur ratione quidem altera entia ma
gnitudine vero inſeparabilia. Omnia em̄ pulſu ꝛ tractu mo
uentur ꝓter quod oportet ſicut in circulo manere aliquid. et
hic incipere motum Omnino quidē igitur ſicut predictū
eſt inquantum appetitiuū animal. ſic ipſius motiuū eſt. ap/
petitiuū autē non ſine fantaſia. fantaſia aūt om̄is rationalis
aut ſenſibilis eſt. hac quidem igitur ꝛ alia animalia partici/
pant Conſiderandū aūt ꝛ de impfectis quid mouens eſt
quibꝰ tactus ſolum ineſt ſenſus. vtrū ꝯtingat fantaſiam ineē
his aut nō. aut ꝛ ꝯcupiſcentia: Uidetur em̄ letitia ꝛ triſticia
ineſſe. ſi aūt hec ꝛ ꝯcupiſcentiā neceſſe. fantaſia aūt quō vti/
qꝫ inerit. aut ſicut mouenť indetermiate. ꝛ hec inſunt q̇dē. in
determinate āt inſunt. Sēſibilis q̇dē igiť fantaſia ſicut dcm̄
eſt. ꝛ in alijs aīalibꝰ ineſt. deliberatiua aūt in ratiōalibꝰ ineſt
vtꝝ em̄ aget hoc aut hoc iā rōnis opꝰ eſt et necē vno menſu
rare. maiꝰ em̄ imitať q̄re p̄t vnū ex pluribꝰ fantaſmatibꝰ face
re. et cā hec eius ꝙ opinionē non putari habere. qm̄ eam que
ex ſyllogiſmo non habet. hec autē illam ꝓpter quid delibera
tiuū non habet appetitus. Uincit aūt ꝛ mouet aliquādo de
liberatōem. aliquando aūt mouet ſeipſum. ſicut ſpera apeti/
tus appetitum. cum incontinentia fuerit. natura aūt ſemper
que ſurſuꝫ principalior eſt ꝛ mouet. vt tribꝰ latiōibꝰ iam mo
ueatur. Scientificum autem non mouet: ſed manet quoni/
am autem hec quidem vniuerſalis exiſtimatio et ratio. alia
vero particularis: hec quidem em̄ dicit ꝙ oportet talem tale
agere. hec autem ꝙ hoc quidem tale ergo talis. iam hec mo
uet opinio. non que vniuerſalis aut vtraqꝫ. ſed hec quidem
quieſcens magis. hec autem non. Uegetabilē quidem igiť
animam neceſſe habere om̄e quodcūqꝫ viuit. ꝛ habet aīam
a generatōe vſqꝫ ad corruptōem. neceſſe eſt em̄ quod genera
tur augmentū habere et ſtatum ꝛ decrementū. hoc autē ſine
alimento eſſe impoſſibile: Neceſſe igiť ineſſe vegetabilē po/
tentiam in om̄ibꝰ generatis corruptibilibꝰ.

Liber tercius.

Senſum aūt non neceſſe in omnibꝫ viuentibꝫ neqꝫ enim quorum ſimplex corpus contingit habere tactum neqꝫ ſine hoc poſſibile eſſe nullum animal. neqꝫ quecūqꝫ non ſuſcepti/ua ſpecierum ſine materia

Queriṫ. vtrū fantaſia ſit ꝓncipiū motus in aīalibꝫ impfec tis que nō mouenṫ ꝓgreſſiue ſed tm̄ motu dilatatōis ꝛ ꝯſtrictiōis. Arguiṫ pmo ꝙ nō. qꝛ ſi ſic ſeqreṫ ꝙ fantaſia eſſet in pluribꝫ partibꝫ corporis il loꝝ aīaliū. cum partes deciſe viuant vt ꝑtes vermis poſt ſeparatōem mo uenṫ. ꝯſequens eſt falſum. qꝛ fantaſia ſibi determinat certā ꝑtem corporis ꝫ ꝛc. Scd̄o ſic. in aīalibꝫ impfectis carentibꝫ motu progreſſiuo ſoluꝫ re peritur ſenſus tactus. g̊ nō habent fantaſiam. ꝛ ꝑ ꝯſequēs fantaſia in ip/ſis non eſt principium motus. In oppoſitū eſt phus in littera

Pro rn̄ſione ſciendum primo. ꝙ poſtqꝫ phs tractauit de ꝓncipio motiuo in ꝯmuni. ꝯſequēter tractat de ipſo in ſpēali ꝑ ꝯpatiōem ad diuerſa aīalia. ſm̄ eīm ꝙ in diuerſis aīalibꝫ variaṫ virtus cognitiua ap/prehenſiua delectabilis aut triſtabilis ſm̄ hoc variaṫ ꝓncipiū motiuū.

Sciendū ſecūdo ꝙ duplex eſt fantaſia. ſcꝫ determinata ꝛ indeterminata Determinata eſt q̄ determinate apprehendit hoc vel illud in hoc tpe vel in illo. et hec repiṫ in aīalibꝫ ꝑfectis q̄ naturaliter hn̄t oēs ſen ſus. ꝛ hec hꝫ organū determinatū in cerebro. vt ſupra patuit. Indetermi/nata eſt q̄ nihil apprehendit niſi in ꝑſentia ſenſibilis. nec imaginaṫ aliq̄d di/ſtans. ſed aīalia quibꝫ ineſt talis fantaſia ſolū imaginanṫ vel vt nociuū ꝛ tūc retrahūtur. vel vt cōueniens. ꝛ tūc dilatanṫ ꝛ ſe diffundūt ſuꝑ illud. ꝛ ſic in eis eſt fantaſia indeterminata inq̄ntuꝫ ſcꝫ ymaginanṫ vel apprehēdūt aliqd̄ ꝯueniens. Nō aūt determinate hoc vel illud hic vel ibi. ſed ſolam hn̄t cō fuſam imaginatōem. qꝛ nō intendūt in ſuo motu aliquē locū determinatū ſed aīalia ꝑfecta q̄ habent fantaſiā determinatā mouētur ad aliqd̄ diſtans et determinate ad aliqd̄ bonū

Sciendū tercio. ꝙ aliquid eſt ſuiꝑſius motiuū inq̄ntum eſt appetitiuū. nam appetitus eſt cā motus. ſed appetitiuū nō eſt ſine fanta ſia q̄ eſt rōnalis vel ſenſibilis Fantaſia rōnalis ſolū ab hoīe participaṫ. ſen ſibilis vero ab alijs aīalibꝫ. Vn̄ ſicut phus ſupra ꝯprehendit fantaſiā ſub intellectu. ita nūc ſub fantaſia ꝯprehendit intellectū Cuius rō eſt. qꝛ fanta ſia eſt q̄dam apparitio. modo ſm̄ apprehenſionē ſenſus et ſm̄ apprehenſio/nē intellectus aliquid apparet. Vel etiā in hoc ꝯueniūt fantaſia ꝛ intellec/tus. qꝛ vtrūqꝫ pt aliq̄d cognoſcere ſine ꝑn̄tia cognoſcibilis.

Prima ꝯcluſio. fantaſia indeterminata eſt ꝓncipiū motꝰ in aīalibꝫ impfectis eo mō quo mouētur ꝑ dilatatōem ꝛ ꝯſtrictiōem Pro baṫ. qꝛ oīni tali ineſt letitia aut triſticia. qꝛ oīni aīali ineſt ſenſus. ſed ſenſus dum apprehendit obiectū ꝯueniens delectaṫ ꝛ cū apprehendit diſcōueni/

ens triſtaꝛ.ſed cui ineſt delectatio ⁊ triſticia huic ineſt appetitus .ſed appeti tus nō ineſt alicui niſi ſibi ꝯueniat apparitio appetibilis. et talis apparitio dr̄ fantaſia. Cum ergo appetitus ſit ꝑncipium motus in aīalibꝫ.ſequitur ꝙ fantaſia que eſt ꝑncipiū appetitus eſt principiū motus in aīalibꝫ impfectis

Concluſio. Ratio deliberatiua eſt principium motus in homine. Patꝫ qꝛ ꝓpoſitis duobꝫ bonis hō illa duo ꝯparat ꝑ rōnem delibe ratiuā quaſi in equilibro vt ſcit diuidere vnū ex pluribꝫ ⁊ ꝯparare vnū al teri eligendo ſolū qđ ꝯuenit hominibꝫ et non brutis.ergo ratio deliberati ua eſt ꝑncipium motus in hominibꝫ Aduertendū tñ ꝙ in homine du plex eſt rō.quedam eſt ſpeculatiua que appellatur ſcientifica. et illa non eſt ꝑncipiū motus.qꝛ nihil dicit de imitabili ⁊ fugibili. Alia eſt rō practica.q̄ duplex eſt.quedam eſt vl'is dicens quid ſit operandū in vl'i.vt ꝙ oportꝫ fi lium honorare patrem. Alia eſt particularis dicens quid ſit operanduꝫ in particulari.vt ꝙ oportꝫ filium hūc patrem hunc honorare.⁊ in hoc tp̄e vel in illo. Vñ rō practica vl'is nō eſt ꝑncipium motus. ſed rō practica parti cularis.vel vt dicit textus ſi vtraqꝫ ſit principium motus vl'is eſt cā ꝑma particularis vero eſt cauſa proxima ⁊ applicata motui ⁊ particulari. Naꝫ omnes operatōēs ⁊ motus fiunt in particularibꝫ ⁊ ad hoc ꝙ ex vniuerſa li ſit motus oportꝫ ꝙ ad particularia applicetur.ſicut oportꝫ in eodē opinio nem vl'em applicari ad particularia ad hoc ꝙ ſequaꝛ actio.et ꝓpter hoc ac cidit peccatū in actionibꝫ qñ vl'is opinio corrūpiꝛ ab aliquo particulari de lectabili aut ab aliqua paſſione ¶ Ubi notandum eſt ꝙ qñ appetitus inferioꝛ qui eſt ſine deliberatione rōnis vincit deliberationē rationis ⁊ re mouet hominē ab illo qđ deliberauit.ibi eſt defectus ⁊ ordo non naturalis ſed qñ fit econtra.ſcꝫ qñ appetitus ſupioꝛ et rō mouent inferiorem appeti tū eſt naturalis ordo vt eſt in ꝯtinente. Continēs em̄ ꝑ deliberatōem rō nis vincit paſſiones appetitus inferioris ⁊ mouet appetitum inferiorē ſi cut in celeſtibꝫ orbis ſuperioꝛ mouet inferiores. Et ſi appetitus inferioꝛ ali quid de motu ꝓprio retineat ſicut facit orbis inferioꝛ.tamen naturali ordi ne moueꝛ motu appetitus ſuperioris ⁊ rōnis deliberantis. ſi vero ecōtra ꝯtingat hoc eſt preter naturalem ordinē. et inde fit peccatū in motoribꝫ.ſi cut modo ſunt peccata in naturalibꝫ

Ad rōnes ante oppoſitum Ad primā diciꝛ.ꝙ fantaſia de terminata que realiter diſtinguiꝛ ab alijs potentijs ſenſitiuis habet orga num ꝓprium.ſed fantaſia indeterminata que nō realiter diſtinguiꝛ a ſenſu nō hꝫ organum in determinata parte corporis.⁊ illa eſt ꝑncipium motus in aīalibꝫ impfectis Ad ſecūdā pꝫ ſolutio ex dictis.

Animal aūt neceſſe ſenſum habere ſi nihil fruſtra facit na tura.ꝓpter aliquid em̄ oīa que ſunt natura ſubſiſtunt. aut ꝯfidentia ſunt eorū que ſunt ꝓpter aliquid. Si igitur omne

ꝓceſſiuū corpus non babet ſenſum corrumpitur vtiꝗ et ad
finem non vtiꝗ veniat qui eſt nature opus. quomodo enim
aletur manentibꝰ quidem em̄ exiſtit ꝙ vnde nata ſunt. Non
poteſt autē corpus babere quidā animā ⁊ intellectū diſcreti
uū. ſenſum aūt nō habere nō manſiuū exiſtēs generabile au
tem Atuero neꝗ ingenerabile. quare em̄ nō babebit. aut em̄
aīe melius aut corpori. nūc aūt neutrū eſt. hoc quidē nō ma/
gis intelligat. hoc aūt nihil erit magis ꝓpter illud. nullū er/
go habet animā corpus non manens ſine ſenſu. Atuero ſi
habet ſenſum neceſſe eſt corpus eſſe aut ſimplex aut mixtum
Impoſſibile aūt eſt eſſe ſimplex. tactū em̄ nō haberet. eſt aūt
neceſſe hūc habere. hoc autē ex his manifeſtū. Om̄ em̄ ani/
mal corpus animatū eſt corpus autē nō omne tangibile. tā/
gibile autē quod ſenſibile tactu. neceſſe ⁊ aīalis corpus tacti
uū eſſe ſi debet ſaluari animal. alij em̄ ſenſus per altera ſenti
unt: vt olfactus viſus auditus. tactiuum aūt niſi habeat ſen
ſum nō hec poterit quidem fugere. illa autem accipere. ſi vero
hec īpoſſibile eſt ſaluari aīal· Propter quod ⁊ guſtus eſt ſicut
tactus quidam. alimentum autem corpus tangi poſſibile.
Sonus autem ⁊ color et odor non alunt neꝗ faciunt aug/
mentum neꝗ decrementum: quare et guſtum neceſſe eſt tac
tum eſſe quendam. quia tangibilis et vegetatiui ſenſus eſt.
hi quidem igitur neceſſarij ſunt animali. quo et manifeſtum
ꝙ non poſſibile ſine tactu animal eſſe. Alij autē propter bo
num ⁊ generi animalium iam non cuicunꝗ. ſed quibuſdam
vt proceſſiuo neceſſe ineſſe. Si em̄ debet ſaluari non ſolum
oportet tactum ſentire. ſed de longe. Hoc autem erit ſi ꝑ me
dium ſenſitiuū fuerit. eo ꝙ illud quidem a ſenſibili patiatur ⁊
moueatur. ipſum autem ab illo. Sicut enim mouens ſ̄m lo
cum vſꝗ alicubi permutare facit. et depellens alterum facit
vt pellatur. et eſt per medium motus. et primum quidem mo/
uens depellit et non depellitur. vltimum autem ſolum depel
litur non pellens. medium autem vtraꝗ. multa autem me/
dia ſic in alteratione. preter quod vnum manens in eodem
loco alterat vt ſi in ceram tinxerit aliquis vſꝗ ad id mota eſt
vſquequo tinxit. lapis aūt nihil. ſed aq̄. vſqueq̄ ꝓcul. aer au

tē ad plurimū mouet̃. ⁊ facit. ⁊ patit̃ ſi maneat. et vnꝰ ſit. Aū
et de reꝑcuſſione eſt melius ꝙ̃ viſum egredientem repercuti
aerem pati a figura ⁊ colore vſquequoqꝫ quidē ſit vnus. In
leui aūt eſt vnus. ꝓpter qḋ iterū hic viſum mouebit. ſicut vti
qꝫ ſi in cera ſigillū ingrederet̃ vſqꝫ ad finem

Quod aūt impoſſibile ſit ſimplex ⁊ aīalis corpus mani/
feſtum eſt. dico aūt puta igneū aut aereū. Sine quidē
enim tactu neqꝫ vnū contingit aīaliū ſenſum habere. corpus
eñ tactiuū aīatum omne ſicut dictū eſt. alia aūt preter terrā
ſenſitiua quidem vtiqꝫ fient oīa aūt. eo ꝙ per alterū ſentire fa
ciunt ſenſum et per mediū. tactus aūt eſt in tangendo ipſa. ꝓ
pter qḋ ⁊ habet hoc nomē. et tñ alij ſenſus tactu ſentiunt. ſꝫ
per altera. hic aūt videt̃ ſolus ꝑ ſeipm̄. quare hmōi elemen/
torum nullū vtiqꝫ erit corpus aīalis. Neqꝫ itaqꝫ terrenum.
omniū eñ tangibiliū tactus eſt. ſicut medietas et ſuſceptiuꝰ
ſenſus. nō ſolū quecunqꝫ differentie terre ſunt. ſed calidi ⁊ fri
gidi ⁊ alioꝝ oīm tangi poſſibiliū. et ꝓpter hoc oſſibꝰ ⁊ capil/
lis ⁊ hmōi partibꝰ non ſentimus. qꝛ terree ⁊ plante. et ob hoc
neqꝫ vnū habent ſenſum. qꝛ terree ſunt ſine autem tactu. neqꝫ
vnū poſſibile eſt aliū. hic aūt ſenſus nō eſt neqꝫ terre. neqꝫ ali
us elementoꝝ nullius. Manifeſtū igitur qm̄ neceſſe hoc ſo/
lo priuata ſenſu aīalia mori. neqꝫ eñ hunc poſſibile eſt habe
ri non aīal exiſtens. neqꝫ cum ſunt aīalia aīaliū neceſſe eſt ha
bere preter hūc. Et ꝓpter hoc quidem alia ſenſibilia excellē/
tijs non corrumpunt aīal. vt color ⁊ odor et ſonus. ſed ſoluꝫ
ſenſus niſi ſm̄ accn̄s. puta ſi ſimul cum ſono depulſio fiat ⁊
ictus. et a viſis ⁊ odore alia mouent̃ que tactu corrumpunt.
et humor autem ſm̄ ꝙ accidit ſimul tactiuū eſſe ſic corrum/
pit. Tangibilium aūt excellentia. aut calidorum et frigidoꝝ
et durorum corrumpit animal. Omnis quidem enim ſenſi/
bilis ſuperfluitas corrūpit ſenſum. Quare et quod tangi pōt
tactum. hoc autem tactu determīatum eſt viuere. Sine eñ
tactu monſtratum eſt ꝙ impoſſibile eſt animal eſſe. vnde tan
gibilium excellentia non ſolum corrumpunt ſenſum ſed ani
mal. quia neceſſe ſolum habere hunc. Alios autē ſenſus ha
bet animal. ſicut dictum eſt nō ꝓpter eſſe ſed ꝓpter bene vt vi

ſum. quia in aere et in aqua vt videat. Omnino aūt quantuꝫ in dyphano guſtū aūt habet ꝓpter delectabile et triſte vt ſentiat ꝙ in alimento et concupiſcat et moueatur. auditū aūt vt ſignificetur aliquid ipſi. Linguam autem habet quatenꝰ ſignificet aliquid alteri.

Querit̄ vtrum neceſſe ſit omne viuens habere ſenſum Arguit̄ ꝙ ſic. quia omne viuens ad ſui conſeruatōnem indiget alimento cōueniēti. ergo neceſſe eſt oē viuens habere virtutem qua diſcernit̄ ꝯueniēs a diſconuenienti. ſed talis virtus eſt ipſe ſenſus. ergo ⁊c. Secundo ad ſenſum requiritur ⁊ ſufficit media ꝓportio qualitatum tangibilium. ſꝫ omne viuens conſiſtit in quadam media ꝓportōne qualitatum tangibilium cum omne viuens ſit mixtū. ergo neceſſe eſt omne viuens habere ſenſum.

In oppoſitum eſt phūs in littera. Pro rńſione ſciendum primo ꝙ poſtqꝫ phs determinauit de ſingulis partibus anime. Conſeqnter oñdit ordinem ipaꝝ oſtendendo que ſit prior ⁊ vniuerſalior inter ipas.

Concluſio prima. Neceſſe ē omne viuens corporale habere animā vegetatiuam a principio vſqꝫ ad finem. Patet. quia omne viuens generabile aut corruptibile qꝫdiu viuit habet augmentum ſtatum et decrementum. ſed hoc non poteſt fieri ſine nutrimento quia tempore augmenti plus conuertitur de alimento in ſubſtantiam aliti qꝫ fuerat de humido radicali deperditum ⁊ tempore ſtatus equaliter conuertitur in decremento minus ſed vti nutrimento ſolum eſt anime vegetatiue. ergo neceſſe eſt omne viuens a principio vſqꝫ ad finem habere animā vegetatiuā vnde patet ordo anime vegetatiue ad alias.

Concluſio ſecūda Non oportet omne viuens habere ſenſum. Patet. quia non eſt neceſſe omne viuens habere tactum ſine quo nullus eſt ſenſus. igit̄ ⁊c. Anns patet. quia ſenſus tactus eſt ſuſceptiuus ſpecierum ſine materia. ſed multa ſunt viuētia vt plante que ꝓpter ſui terreſtreitatem nō recipiūt ſpecies ſenſibilium niſi materialiter. ḡ non habent ſenſū tactus. ⁊ ita ē de corporibꝫ ſimplicibꝫ ⁊ de mixtis inaīatis quia tactus eſt media ꝓportio tangibilium vbi non p̄dominatur terra. ergo non omne viuens habet ſenſum tactus.

Concluſio tercia Neceſſe eſt omne animal habere ſenſuꝫ Patet. qꝛ oīne aīal indiget alimento ſine quo non poteſt conſeruari. ſꝫ nō poteſt conſeruari per alimentum niſi habeat ſenſum ad diſcernendū conueniens a diſconuenienti. ergo niſi habeat ſenſum natura non conſequeretur ſuum finem. ſed faceret aliquid fruſtra quod falſum eſt. Nam natura nihil facit fruſtra. quia omnia que ſunt ī natura ſunt ꝓpter aliquem finem vel veniunt ex neceſſitate ab his que ſunt ꝓpter finem vt membra ſunt ꝓpter aliquas operatōnes vel ex neceſſitate naturaꝝ ipaꝝ ſequunt̄ aliqua

accidentia vt piloſitas vel color ⁊ ſilia. Nec valet dicere q̄d aliq̄d animal per intellectū ſine ſenſu poſſit diſtinguere nutrimentū. quia vel tale corp⁹ eſſet generabile vel ingenerabile. Nō primū. q: corpus generabile habēs intellectū eſt homo. ſed intellectus humanus nō poteſt intelligere ſine ſenſu. igit̄ homo nō pōt habere intellectū ſine ſenſu. Neq̄ ingenerabile q: ſi haberet intellectū ſine ſenſu hoc eſſet ꝓpter bonū corpis vel aīe. ſed nullū pōt dici. quia ſine ſenſu aīa non intelligeret etiam tale corpus in eſſe conſeruabitur cū ſit incorruptibile.

Concluſio quarta Neceſſe eſt omne animal habere tactum. patet. q: corpus aīalis conſiſtit quadam media ꝓportōne ī qualitatū primarū. ſed illa ꝓportio poteſt īmutari intentōnaliter a qualitatib⁹ tangibilibus ⁊ etiam materialiter ⁊ poteſt ab eis corrumpi. Ideo oportet aīal habere tactum quo diſcernat conuenientia a corruptiuis aliter non poſſet ineſſe conſeruari. ḡ indiget tactu. vnde excellentia tangibiliū poteſt aīal corrumpere quod non accidit de ſenſibilib⁹ aliorū ſenſuū licet excellentie eorum poſſent corrumpere ſuū organū.

Concluſio quinta viſus auditus olfactus et guſtus vt ē diſcretiuus saporū non ſunt neceſſarij aīali ſed inſunt eis ꝓpter bene eſſe nō oībus ſed illis ſolū q̄ mouent̄ motu ꝓgreſſiuo. Patet q: excellētie ſuorū ſenſibiliū licet corrūpant organa illorū ſenſuū. Non tñ corrūpūt aīal niſi ꝑ accidens. ḡ non ſunt neceſſarij cuilibet aīali corrūpunt tñ aīal ꝑ accñs vt ſi cū ſono fiat magna percuſio aeris vt accidit cum tonitruo Interdū etiā viſibilia inq̄tum venenoſa corrumpunt aīal. Sed ꝙ illi ſenſus requiruntur aīali quo ad bene eſſe. ꝓbatur q: ſine ipis non poteſt recipe alimentū a longe ideo indiget viſu vt ꝑ aerem ⁊ aquā videat que remota ſunt. ⁊ indiget guſtu vt ꝑcipiat delectatōnem vel triſticiam in cibo ⁊ olfactu vt ꝑcipiat odorē alimenti. ⁊ auditu vt aliquid ei ſignificet̄. cōceptus eñ noſtros auditu ſignificamus ⁊ ideo neceſſaria eſt lingua que eſt inſtrumentū vocis per quā vnus alteri ſuos conceptus notificat.

Dubitatur primo quid intelligitur per corpus ingenerabile habens aīam. Ad dubiū rñdet̄ ꝙ ph̄us intelligit quedā aīalia īmortalia que Plato ponebat videlicet calodemones que apulib⁹ quidā platonicus ſic diffiniebat. ꝙ ſunt aīalia corpore aerea mente rōnalia nō paſſiua et tempore eterna ſed tamē ſm̄ veritatem iſta non ſunt ponenda.

Dubitatur ſecundo vtrum guſtus ſit neceſſarius oī aīali. Ad dubiū rñdetur ꝙ ſic vt eſt quidam tactus quia guſtus eſt ſenſus alimenti quo diſcernit̄ alimentum conueniens a diſconuenienti ſed alimentū eſt corpus tangibile nutrit eñ aliq̄d q: calidū frigidū hūidū vel ſiccū v[illegible] ex eiſdē ſum⁹ ⁊ nutrimur.

Dubitat̄ vtrū corp⁹ aīalis poſſit eſſe corpus ſimplex. Ad dubiū rñdet̄ ꝙ nō q: oportz oē aīal hr̄e tactū. ſz illud ꝑ q̄d fit tact⁹ mediat inter q̄litates tāgibiles q̄dā media ꝓportōe cōplexionis defectu cui⁹ oſſa capilli vngues ⁊ plāte carēt ſenſu tact⁹. q: in ipis ſupabūdat terra ⁊ nō eſt ſufficiens medietas ꝯplexionis ex q̄b⁹ oīb⁹ ſeq̄t̄ ꝙ remoto tactu remouet̄ aīal. ⁊ poſito tactu ponit̄ aīal ⁊ ecōtra. ⁊ ſic inter ſe ꝯuertūtur.

Liber tercius

Ad rōnes ante oppoſitū Ad primā nega᷑ ꝯn̄a q꞉ cū plante naſcātur in terra hn̄t ꝯlimētū ſibi ꝯiūctū. Jō nō indigēt ſenſu ad diſcernendū ꝯueniēs a diſcōueniēti. q꞉ a terra cui coniūgūtur hn̄t q̄litates ſimiles q̄litatibꝫ ipaꝝ nec pn̄t ita faciliter corrūpi ab excellentijs q̄litatū ſic alia. Ad ſecūdā pꝫ ſolutio ex dictis. Et ſic eſt finis huiꝰ tercij de aīa

Sequitur recapitulatio huiꝰ tercij libri de anīa Jn quo determiatū ē de potētia intellectiua. motiua ꝛ appetitiua. ꝛ ꝯtinet tres tractatus. Jn p̄mo determia᷑ de pte intellectiua. Jn ſecūdo de pte motiua et appetitiua. Et in tercio determia᷑ de ordine ptiū aīe adinuicē oñdendo q̄ ſit prior. Secūdꝰ tractatꝰ incipit ibi. Quoniā aūt aīa ſm duas diſtincta eſt potētias. Et tercius ibi Vegetabilē q̄dē aīam. Jn p̄mo tractatu ſūt ſeptē capitula. Jn p̄mo determia᷑ de natura ītellectꝰ poſſibilis. Jn ſecūdo oñdit q̄liter ītellectꝰ poſſibilis reduci᷑ in actū ꝛ qd̄ ē obiectū eius ibi Cū aūt vnūq̄dqꝫ ſciat. Jn tercio mouet ꝛ ſoluit phus duas dubitatōnes ibi Dubitabit aūt aliq̄s. Jn q̄rto aūt determiat de intellectu agēte ꝛ ponit ꝯditōnes eiꝰ ꝛ ꝯditōnes intellectus in actu ꝛ totius ptis intellectiue. ibi Qm̄ aūt ſūt in oī natura. Jn q̄nto opa᷑ de opatōnibꝫ intellectꝰ ibi Judiciū q̄dē igi᷑ intelligētia. Jn ſexto determia᷑ de ītellectu ꝑ ꝯpatōnem ad ſenſū. ibi vide᷑ aūt ſenſibile ex potētia p̄us exn̄te. Jn ſeptimo ꝑ ea q̄ determiata ſūt oñdit q̄d ſit de natura aīe ſenſibilis ibi Nūc aūt de aīa recapitulantes Secūdꝰ tractatꝰ ꝯtinet tria capitula. Jn p̄mo phs ꝓcedit diſputatiue ad inq̄rendū q̄d ſit p̄ncipiū motꝰ localis ī aīalibꝫ. Jn ſcd̄o ſm veritatē determiat de p̄ncipio motiuo ī aīali ꝛ ſm ſe. ibi Vide᷑ aūt duo hec mouentia. Jn tercio de ipo p̄ncipio motiuo ꝑ ꝯpatōnē ad diuerſa genera aīaliū. ibi Omino igi᷑ vt dictū eſt. Tercius tractatꝰ ꝯtinet tria capitula. Jn p̄mo oñdit phs ꝙ nccē eſt vegetabilē ptē aīe ineſſe oībꝫ viuētibꝫ. Jn ſecūdo oñdit ꝙ ps ſenſitiua nō ē in oībꝫ ſed ſolū in aīalibꝫ ꝛ oñdit ꝙ ſenſꝰ tactus eſt nccārius oī aīali. ibi Senſum aūt nō nccē eſt. Jn tercio oñdit ꝙ impoſſibile ē corpus aīalis eſſe ſimplex puta igneū vel aereū vt platonici poſuerūt ic. Q꞉ aūt īpoſſibile ſit. Et ī hoc fini᷑ recapitulatō hꝰ tercij de aīa

Explicit[ur] queſtiones venerabilis magiſtri Johannis verſo[ris] acutiſſimi phyloſophi in libros de anima ſummo [illegible] atqꝫ diligentia denuo correcte atqꝫ emēdate et [im]preſſe per Henricū quentel Anno dn̄i. M. cccc. nonageſimo ſexto Nonis ſeptembribus.

M Theol x Sch. 281

BUCHBINDEWERKSTATT
HEINZ PETERSEN
RESTAURATOR
DÜSSELDORF-KAISERSWERTH

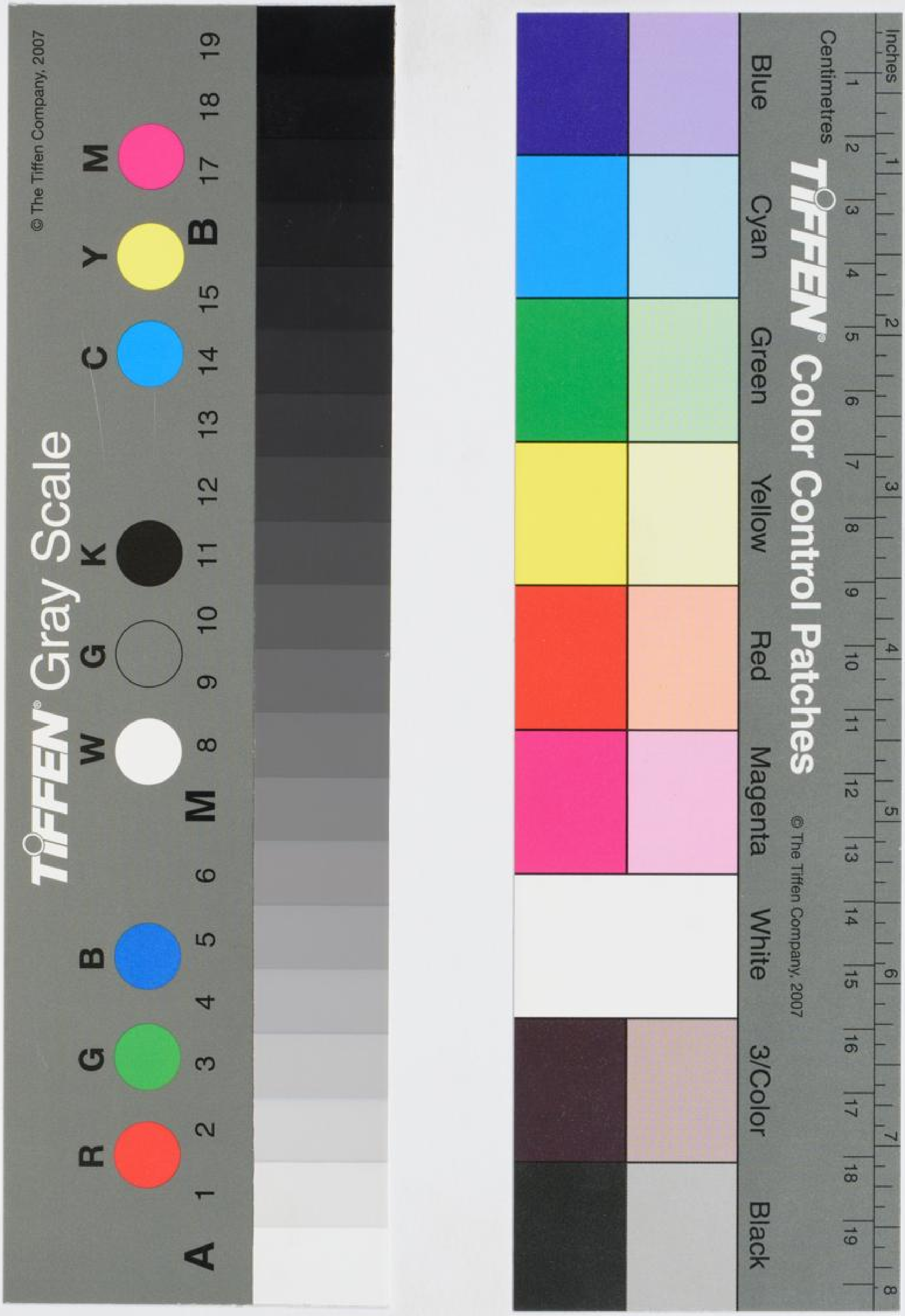
TIFFEN Gray Scale
© The Tiffen Company, 2007
A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19
R G B W G K C Y M
TIFFEN Color Control Patches
© The Tiffen Company, 2007
Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black
Inches
Centimetres